

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کتاب معلم

(راهنمای تدریس)

آموزش قرآن

پایه‌های هفتم، هشتم و نهم

دوره اول متوسطه

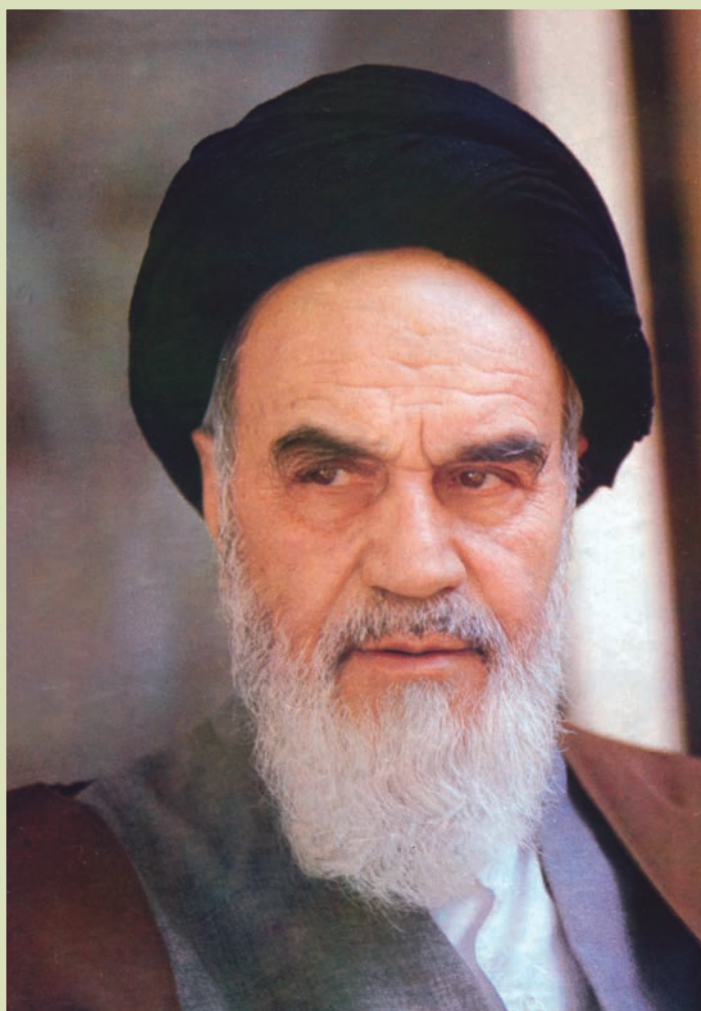
وزارت آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف : دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری
نام کتاب : کتاب معلم آموزش قرآن پایه‌های هفتم، هشتم و نهم دوره اول متوسطه - ۸۱/۱
مؤلفان : یونس باقری، سیدمهدی سیف، سیدهادی محدث، سیدمحمدحسین میرباقری و مسعود وکیل
آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع : اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی
تهران : خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)
تلفن : ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار : ۸۸۳۰۹۲۶۶، کدپستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹
وب سایت : www.chap.sch.ir

مدیر امور فنی و چاپ : لیدا نیک‌روش
صفحه‌آرا : خدیجه محمدی
حروفچین : سیده فاطمه محسنی، کبری اجابتی
مصحح : شهلا دالایی، پری ایلخانی‌زاده
امور آماده‌سازی خبر : فاطمه پزشکی
امور فنی رایانه‌ای : فاطمه رئیسیان فیروز آباد، مریم دهقان‌زاده
ناشر : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران - تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش)
تلفن : ۴۴۹۸۵۱۶۱-۵، دورنگار : ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی : ۳۷۵۱۵-۱۳۹
چاپخانه : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی «سهامی خاص»
سال انتشار و نوبت چاپ : چاپ اول ۱۳۹۴

حق چاپ محفوظ است.

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۰۵-۲۴۲۷-۵ ۹۷۸-۹۶۴-۰۵-۲۴۲۷-۵ ISBN 978-964-05-2427-5

فرزندم! اگر می‌توانی با تفکر و تقصین، نظر خود را نسبت به همه موجودات و به ویژه انسان‌ها، نظر رحمت و محبت کن؛ مگر نه این است که کافه موجودات از جهات عدیده که به احصا درنیاید مورد رحمت پروردگار عالمیان هستند.

از نامه عرفانی حضرت امام خمینی (ره) به فرزندشان
کتاب جلوه‌های رحمانی، ۱۳۷۱

فهرست مطالب

پیشگفتار

بخش اول - کلیات ۱

- آموزش قرآن در جست و جوی چیست؟ ۲
- اهداف آموزش قرآن در دوره متوسطه اول ۴
- ساختار و محتوای کلی کتاب‌های آموزش قرآن دوره متوسطه اول ۶
- تعریف، اهمیت و جایگاه اجزای اصلی آموزش قرآن ۷
- الف) قرائت ۷
- ب) مفاهیم ۸
- پ) شناخت قرآن ۱۱
- بسته آموزشی درس قرآن ۱۲
- آشنایی خانواده محترم دانش‌آموزان با برنامه آموزش قرآن و نقش حمایتی آنها ۱۳
- روش کلی آموزش قرآن ۱۵
- روش کلی تدریس قرائت آیات هر درس ۱۶
- چگونگی تقویت روخوانی قرآن دانش‌آموزان ۲۰
- روش کلی آموزش مفاهیم (درک معنا) ۲۲
- روش آموزش موضوعات شناخت قرآن ۲۸
- روش ارزشیابی پیشرفت تحصیلی ۲۸
- پیش و ارزشیابی مستمر ۲۹
- الف) ارزشیابی قرائت ۲۹
- ب) ارزشیابی مفاهیم ۲۹
- ارزشیابی پایانی ۳۱
- بخش اول - آزمون قرائت ۳۱
- بخش دوم - آزمون مفاهیم ۳۲

بخش دوم - روش تدریس هر یک از دروس سال هفتم ۴۰

درس :

اول	۴۱
دوم	۵۵
سوم	۶۳
چهارم	۷۰
پنجم	۸۰
ششم	۸۸
هفتم	۹۶
هشتم	۱۰۲
نهم	۱۰۹
دهم	۱۱۶
یازدهم	۱۲۳
دوازدهم	۱۳۰
بارم بندی آزمون های پایانی درس قرآن سال هفتم	۱۳۷

بخش سوم - روش تدریس هر یک از دروس سال هشتم ۱۳۹

درس :

اول	۱۴۰
دوم	۱۵۰
سوم	۱۵۹
چهارم	۱۶۷
پنجم	۱۷۴
ششم	۱۸۲
هفتم	۱۹۰
هشتم	۱۹۸
نهم	۲۰۵
دهم	۲۱۲
یازدهم	۲۲۰
دوازدهم	۲۲۷
بارم بندی آزمون های پایانی درس قرآن سال هشتم	۲۳۵

بخش چهارم - روش تدریس هر یک از دروس سال نهم ۲۳۷

درس :

اول	۲۳۸
دوم	۲۴۸
سوم	۲۵۵
چهارم	۲۶۳
پنجم	۲۶۹
ششم	۲۷۷
هفتم	۲۸۶
هشتم	۲۹۴
نهم	۳۰۲
دهم	۳۱۰
یازدهم	۳۱۸
دوازدهم	۳۲۴
بارم بندی آزمون های پایانی درس قرآن سال نهم	۳۳۴
پیوست ۱	۳۳۶
پیوست ۲	۳۴۰
فهرست کلمات سال هفتم تا نهم	۳۴۵
منابع	۳۵۶

پیشگفتار

بسم الله الرحمن الرحيم الرَّحْمَنُ * عَلَّمَ الْقُرْآنَ * خَلَقَ الْإِنْسَانَ * عَلَّمَهُ الْبَيَانَ

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، برنامه آموزش قرآن مدارس چند بار بررسی، اصلاح و تکمیل گردیده و آخرین تجدیدنظر و تولید برنامه جدید از سال ۷۷ آغاز شده است. مهم ترین رویکرد برنامه جدید آموزش قرآن، جامعیت این آموزش است؛ یعنی آموزش قرآن به نحوی باشد که همه حیطه های یادگیری را شامل شود، به ویژه حیطه عاطفی که متکفل ایجاد و تقویت انس و علاقه دانش آموزان به قرآن و یادگیری آن است. از سوی دیگر، تمامی موضوعات ضروری آموزش قرآن، مانند روخوانی، روان خوانی، صحت قرائت، توانایی درک معنای عبارت ها و آیات ساده قرآن کریم، آشنایی با معارف انسان ساز قرآن و تدبیر در آیات الهی را در حد امکان شامل شود.

بر این اساس، می توان از آموزش جامع قرآن کریم چنین تعریفی ارائه کرد: آموزش جامع قرآن، فرایندی است برای دستیابی به توانایی قرائت صحیح، درک معنا، تدبیر در آیات و آشنایی با معارف قرآن به منظور تقویت ایمان، عمل صالح و انس با قرآن کریم.

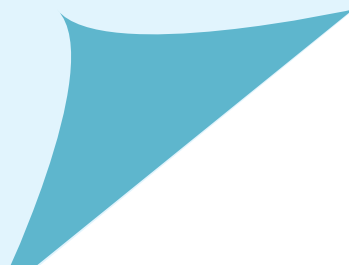
با توجه به رویکرد یاد شده، سه هدف
اساسی آموزش قرآن در دوره‌های تحصیلی، علاوه بر
تقویت انس و علاقه به قرآن کریم، عبارت است از: توانایی
خواندن قرآن در دوره ابتدایی، درک معنای عبارات و آیات ساده در
دوره متوسطه اول و تدبیر در آیات قرآن کریم و آشنایی با شرح و توضیح
آنها در دوره متوسطه دوم.

شایان ذکر است که با توجه به جامعیت اهداف آموزش قرآن، در هر یک
از دوره‌های تحصیلی، متناسب با شرایط ذهنی و روحی دانش‌آموزان مورد توجه
قرار می‌گیرد.

در این کتاب ابتدا با کلیات اهداف و روش‌های آموزش عمومی قرآن در
دوره اول متوسطه و سپس به تفصیل با شیوه آموزش قرآن در هر یک از سال‌های
تحصیلی این دوره آشنا می‌شوید.

بخش اول

کلیات

آموزش قرآن در جست‌وجوی چیست؟

در آموزش و پرورش، درس قرآن درصدد است به تدریج دانش‌آموزان به مهارت‌های پایه و اصلی در استفاده از قرآن کریم دست یابند. این مهارت‌ها عبارت است از:

۱- توانایی خواندن قرآن کریم

۲- توانایی درک معنای عبارات و آیات قرآن کریم

۳- آشنایی با روش‌های ساده و اولیه تدبیر در قرآن کریم

این سه مهارت باید به انس با قرآن کریم منجر شود. اصلی‌ترین رکن انس با قرآن کریم، خواندن روزانه آیاتی از کلام‌الله مجید است، به نحوی که این خواندن همراه با سه مهارت اصلی یادشده در حدّ قابل قبول باشد.

بدیهی است که این سه مهارت اصلی و انس با قرآن کریم مانند اسکلت و ارکان اصلی یک بناست. هرچند برپایی و ایستادگی یک بنا بر اسکلت و ارکان اصلی استوار است، اما تا این اسکلت با سایر اجزای ضروری یک ساختمان تکمیل و پوشانده نشود، آن ساختمان برای سکونت و زندگی قابلیت لازم را ندارد.

از این رو، در آموزش قرآن متناسب با هر پایه تحصیلی اموری مانند شنیدن قرائت زیبای قرآن و علاقه‌مندی به قرائت زیبا و آهنگین، آشنایی با مفهوم و مضمون پیام‌های قرآنی و ارتباط آنها با زندگی ما، آشنایی با برخی از داستان‌های قرآنی، انجام فعالیت‌های جذاب و متنوع که زمینه‌ساز تقویت علاقه به قرآن کریم و یادگیری آن است، خواندن روزانه و مستمر قرآن و برخی امور دیگر، همه با هم بنای محکم و زیبای آموزش قرآن را می‌سازد.^۱

دانش‌آموزان در درس قرآن، با چه آموخته‌هایی وارد کلاس اول متوسطه می‌شوند؟

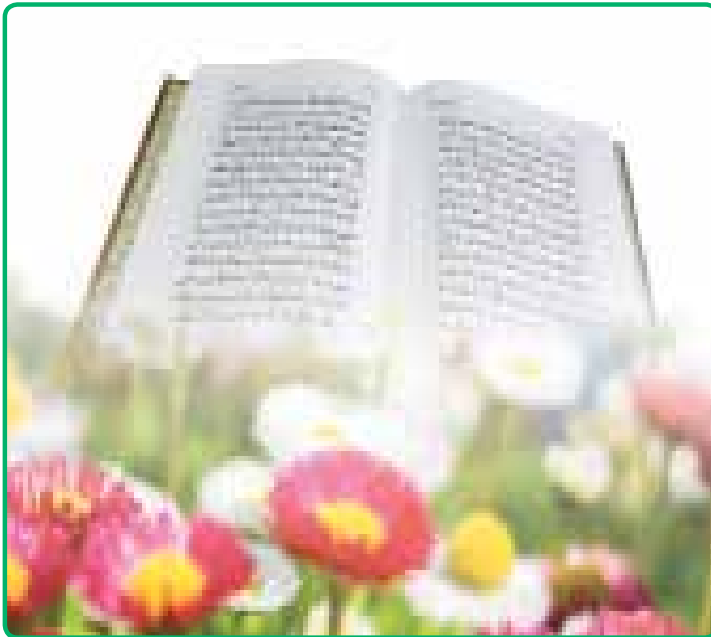
مهم‌ترین هدف آموزش قرآن در دوره ابتدایی دستیابی به توانایی خواندن آرام و شمرده قرآن کریم از روی مصحف کامل آموزشی است. انتظار می‌رود عموم دانش‌آموزان کلاس شما به این توانایی دست یافته باشند. در غیر این صورت، با مطالعه قسمت «چگونگی تقویت روخوانی قرآن دانش‌آموزان» در همین کتاب، در طی یکی دو جلسه زمینه ارتقای توانایی موردنظر را فراهم آورید. البته این کار در کنار آموزش دروس کتاب پیش می‌رود، اما با مطالعه آن قسمت بهتر می‌توانید نواقص دانش‌آموزان را

۱- برای آشنایی با موضوع آموزش عمومی قرآن می‌توانید پیوست شماره یک را با عنوان «فلسفه آموزش قرآن در آموزش و پرورش» که در آخر همین کتاب آمده است، مطالعه کنید.

شناسایی و جبران کنید.

ضمناً دانش‌آموزان در دوره ابتدایی با معنای برخی کلمات ساده و آشنای قرآن کریم که در فارسی نیز رایج است آشنا شده‌اند و آموخته‌اند که برخی ترکیب‌ها و عبارات ساده، کوتاه و زیبای قرآن کریم را معنا کنند. این امر زمینه بسیار مناسبی را برای آموزش بخش مفاهیم (درک معنا) کتاب سال هفتم فراهم آورده است.

یکی از بخش‌های جذاب و ارزشمند آموزش قرآن در دوره ابتدایی، آشنایی و یادگیری پیام‌های قرآنی و کاربردهای عملی آنها در زندگی است. این بخش زمینه‌ساز یکی از فعالیت‌هایی است که در کتاب‌های جدید آموزش قرآن دوره متوسطه نیز آمده است.

اهداف آموزش قرآن در دوره متوسطه اول^۱

ردیف	قلمرو	سال هفتم	سال هشتم	سال نهم
۱	شناختی	<p>- آشنایی با ویژگی های مهم رسم الخط مصحف کامل</p> <p>- آشنایی با معنای برخی از کلمات پرکاربرد قرآن کریم</p> <p>- تشخیص کلمات ساده قرآنی هم خانواده و ریشه آنها</p> <p>- آشنایی با برخی از آداب ظاهری و باطنی تلاوت قرآن کریم</p> <p>- آشنایی با نمونه هایی از : الف) اعجاز قرآن کریم</p> <p>ب) پیام های قرآنی</p> <p>ج) تأثیر قرآن بر زندگی فردی و اجتماعی مسلمانان و سایر جوامع بشری</p> <p>د) جایگاه رفیع قرآن در نزد اندیشمندان مسلمان و غیرمسلمان</p> <p>- شناخت قرآن از دیدگاه اهل بیت علیهم السلام و اهل بیت علیهم السلام از دیدگاه قرآن کریم</p>	<p>- آشنایی با حروف خاص عربی که در زبان فارسی یکسان تلفظ می شوند.</p> <p>- آشنایی با معنای برخی کلمات پرکاربرد قرآن کریم</p> <p>- آشنایی با برخی آداب ظاهری و باطنی تلاوت قرآن کریم</p> <p>- آشنایی با نمونه هایی از : الف) اعجاز قرآن کریم</p> <p>ب) پیام های قرآنی</p> <p>ج) تأثیر قرآن بر زندگی فردی و اجتماعی مسلمانان و سایر جوامع بشری</p> <p>د) جایگاه رفیع قرآن در نزد اندیشمندان مسلمان و غیرمسلمان</p> <p>- شناخت قرآن از دیدگاه اهل بیت علیهم السلام و اهل بیت علیهم السلام از دیدگاه قرآن کریم</p>	<p>- آشنایی با برخی قواعد مهم تجویدی قرائت قرآن</p> <p>- آشنایی با معنای برخی کلمات پرکاربرد قرآن کریم</p> <p>- آشنایی با برخی نکات ساده و پرکاربرد درباره ترجمه زیباتر و دقیق تر عبارات قرآنی</p> <p>- آشنایی با نمونه هایی از : الف) اعجاز قرآن کریم</p> <p>ب) پیام های قرآنی</p> <p>ج) تأثیر قرآن بر زندگی فردی و اجتماعی مسلمانان و سایر جوامع بشری</p> <p>د) جایگاه رفیع قرآن در نزد اندیشمندان مسلمان و غیرمسلمان</p> <p>- شناخت قرآن از دیدگاه اهل بیت علیهم السلام و اهل بیت علیهم السلام از دیدگاه قرآن کریم</p>

۱- برای آشنایی با رویکرد و اصول حاکم بر برنامه آموزش قرآن دوره متوسطه اول به پیوست شماره دو مراجعه کنید.

ردیف	قلمرو	سال هفتم	سال هشتم	سال نهم
۲	مهارتی	<ul style="list-style-type: none"> - توانایی روان خوانی قرآن کریم از روی مصحف کامل - توانایی معنا کردن عبارات و آیات قرآن کریم شامل کلمات پر کاربرد از طریق ترجمه کلمه به کلمه آنها - توانایی معنا کردن کلمات هم خانواده با بهره گیری از برخی قواعد ساده عربی مانند علائم جمع سالم، جمع مکسر و ... - توانایی در تلفظ حروف خاص عربی به ویژه در قرائت نماز 	<ul style="list-style-type: none"> - توانایی روان خوانی قرآن کریم از روی مصحف کامل - توانایی تلفظ حروف خاص عربی به ویژه در اذکار نماز - توانایی معنا کردن عبارات و آیات قرآن کریم شامل کلمات پر کاربرد از طریق ترجمه کلمه به کلمه آنها - توانایی معنا کردن صیغه های پر کاربرد فعل ماضی و مضارع در قرآن، براساس آموخته های درس عربی 	<ul style="list-style-type: none"> - توانایی روان خوانی قرآن کریم از روی مصحف کامل - توانایی معنا کردن عبارات و آیات قرآن کریم شامل کلمات پر کاربرد، از طریق ترجمه کلمه به کلمه آنها - توانایی تلفظ حروف خاص عربی به ویژه در اذکار نماز - توانایی معنا کردن صیغه های پر کاربرد فعل امر در قرآن، براساس آموخته های درس عربی
۳	نگرشی	<ul style="list-style-type: none"> - علاقه به بزرگداشت، تکریم و احترام به قرآن کریم - علاقه به قرائت زیبا و صحیح قرآن - علاقه به رعایت آداب تلاوت قرآن کریم - علاقه به شرکت در فعالیت های مختلف قرآن - علاقه به آشنایی با زندگی و خدمات برخی از قاریان، حافظان، اندیشمندان و هنرمندان قرآنی. - علاقه به درک معنای عبارات و آیات و کسب آموزه های قرآنی - علاقه به بهره مندی از آموزه های قرآن کریم در زندگی 	<ul style="list-style-type: none"> - علاقه به قرائت زیبا و صحیح قرآن کریم - علاقه به فهم معنای عبارات و آیات و کسب آموزه های قرآنی - علاقه به رعایت آداب تلاوت قرآن کریم - علاقه به شرکت در فعالیت های مختلف قرآنی - علاقه به آشنایی با زندگی و خدمات برخی از قاریان، حافظان، مفسران، اندیشمندان و هنرمندان قرآنی - علاقه به بهره مندی از آموزه های قرآن کریم در زندگی 	<ul style="list-style-type: none"> - علاقه به قرائت زیبا و صحیح قرآن کریم - علاقه به آشنایی با زندگی و خدمات برخی از قاریان، حافظان، مفسران، اندیشمندان و هنرمندان قرآنی - علاقه به شرکت در فعالیت های مختلف قرآنی - علاقه به استفاده از رسانه های قرآنی و شرکت در فعالیت های متنوع مراکز قرآنی - علاقه به آشنایی بیشتر با آموزه های قرآنی و فهم عبارات و آیات قرآن کریم - علاقه به بهره مندی از آموزه های قرآن کریم در زندگی

ساختار و محتوای کلی کتاب‌های آموزش قرآن دوره متوسطه اول

کتاب آموزش قرآن در هریک از سه سال تحصیلی این دوره، از دوازده درس تشکیل شده است. هر درس طی دو هفته یعنی دو جلسه کامل (۹۰ دقیقه‌ای) آموزش داده می‌شود. ساختار و محتوای کلی هر درس به شرح زیر است.

جلسه اول

۱- متن کامل دو صفحه از مصحف شریف: برای تقویت مهارت روان‌خوانی قرآن کریم، در جلسه اول هر درس، تمرین قرائت دو صفحه از قرآن کریم در نظر گرفته شده است. قابل ذکر است با توجه به برنامه کلی آموزش قرآن در دوره ابتدایی و متوسطه، سعی بر این است که تمرین قرائت قرآن از آغاز تا پایان سوره توبه در دوره ابتدایی انجام شود، و از آغاز سوره یونس تا پایان قرآن کریم برای دوره متوسطه اول منظور گردد. در جلسه اول هر درس، دو صفحه از قرآن در کتاب درسی آمده است و دانش‌آموزان تا جلسه آینده هر روز یک صفحه از قرآن را در خانه می‌خوانند. به این ترتیب در هر هفته، حدود هفت صفحه از قرآن خوانده و تمرین می‌شود، که در جلسه اول هر درس، دو صفحه از این هفت صفحه در کلاس و از روی کتاب درسی تدریس و تمرین می‌شود.

ضمناً دانش‌آموزان، همراه با کتاب درسی یک لوح فشرده (DVD) نیز دریافت می‌کنند. این لوح حاوی متن کامل قرآن کریم و قرائت ترتیل استاد منشاوی و استاد پرهیزکار است. دانش‌آموزان صفحات قرآنی را که در خانه تمرین می‌کنند، علاوه بر کتاب درسی باید از این لوح مشاهده کرده و قرائت مورد نظر خود را از هریک از دو قاری گوش دهند. روش کامل استفاده از لوح فشرده و نیز روش تدریس و تمرین قرائت به‌طور کامل در همین بخش کلیات خواهد آمد.

در بخش آموزش قرائت، تلفظ صحیح حروف خاص عربی و برخی قواعد مهم تجوید نیز به شیوه ساده آموزش داده شده است.

۲- بخش مفاهیم (آموزش درک معنا): در هر جلسه بخشی نیز برای آموزش مفاهیم (درک معنا) در نظر گرفته شده است. معمولاً این بخش از دو یا سه فعالیت شامل کامل کردن جدول کلمات، معنا کردن ترکیب‌ها و عبارات ساده‌ای از آیات و... تشکیل می‌شود. روش تدریس کامل این بخش نیز در قسمت روش تدریس خواهد آمد.

۳- انس با قرآن در خانه: سومین قسمت از محتوای هر جلسه، تکلیف «انس با قرآن در خانه» است. این تکلیف چهار تمرین دارد.

تمرین اول : خواندن صفحات قرآنی مشخص شده به میزان روزانه یک صفحه، از یک جلسه درس قرآن تا جلسه بعد.

تمرین دوم : تکمیل ترجمه برخی از عبارات و آیات درس

تمرین سوم : جست و جوی برخی ترکیب ها و عبارات ساده که دانش آموز می تواند آنها را معنا کند.

تمرین چهارم : جست و جوی یک پیام قرآنی. قابل ذکر است دانش آموزان با پیام قرآنی در دوره ابتدایی آشنا شده اند، و می توانند از صفحه هایی که مشخص شده، حداقل یک پیام زیبا و کوتاه قرآنی یافته و آن را معنا کنند.

جلسه دوم

محتوای جلسه دوم، هر درس مانند جلسه اول است، با این تفاوت که به جای دو صفحه از قرآن کریم، یک صفحه آمده است. بقیه بخش ها از جمله تکلیف «انس با قرآن در خانه» کاملاً مانند جلسه اول است. در پایان جلسه دوم بخشی به عنوان «شناخت» در نظر گرفته شده است که توضیحات آن، خواهد آمد.

تعریف، اهمیت و جایگاه اجزای اصلی آموزش قرآن

برای دستیابی به اهداف مورد نظر، محتوای آموزش از اجزای خاصی تشکیل می شود. در این قسمت تعریف، اهمیت و جایگاه اجزای مختلف محتوای آموزش قرآن بیان می گردد.

محتوای آموزش قرآن از سه بخش اساسی قرائت، مفاهیم و شناخت قرآن تشکیل می شود.

الف — قرائت

برای قرائت ممکن است تعاریف مختلفی ارائه شود. در این قسمت، به توضیح آنچه در برنامه آموزش عمومی قرآن مورد نظر است، می پردازیم.

منظور از قرائت قرآن کریم، خواندن کلمات و عبارات قرآنی از روی کتاب درسی یا مصحف شریف است. معمولاً خواندن قرآن از بخش خوانی و شمرده خوانی آغاز می شود و تا خواندن به صورت روان و با سرعت معمولی ادامه می یابد. گاهی از خواندن در حد شمرده خوانی و آرام، به روخوانی و از خواندن با سرعت معمولی به روان خوانی قرآن کریم یاد می شود.

با توجه به اهداف آموزش قرآن در دوره ابتدایی، منظور از قرائت در این دوره، کسب مهارت

روان خوانی آیات مندرج در کتاب درسی و شمرده خوانی از روی مصحف شریف و در دوره متوسطه اول، منظور از قرائت قرآن کسب مهارت روان خوانی قرآن کریم است.

قرائت صحیح و فصیح، واجد ویژگی‌های دیگری چون تلفظ صحیح حروف خاص عربی، رعایت احکام تجوید، وقف و ابتدا، صوت و لحن نیز است؛ اما در آموزش عمومی قرآن، اتخاذ تدابیری چون برانگیختن دانش‌آموزان به استماع نوارهای قرائت آموزشی در کلاس درس و خارج از آن، زمینه افزایش علاقه و انگیزه آنان را به یادگیری کامل تر قرائت قرآن فراهم می‌آورد.

در بخش‌های آینده در این زمینه و نیز چگونگی تشویق دانش‌آموزان به فعالیت‌های افزون بر برنامه اصلی در آموزش قرائت، توضیحات کافی ارائه خواهد شد.

اهمیت و ضرورت آموزش قرائت: بدیهی است آشنایی و انس گرفتن با هر کتاب از خواندن آن آغاز می‌شود. از آن جا که قرآن کریم، کلام الهی است، همواره بر خواندن آن تأکید شده است. در واقع، حتی اگر این خواندن بدون درک معنا باشد، دارای آثار تربیتی و اخلاقی است و یاد خدا را به همراه دارد. از این رو، آموزش قرائت از آغاز آموختن قرآن تا دستیابی به حداقل مهارت‌های موردنظر ضروری است و هم‌چنین در هیچ‌یک از مراحل آموزش و برنامه‌ها و فعالیت‌های قرآنی نباید نادیده گرفته شود. در برنامه جدید آموزش قرآن، اهداف به صورت جامع موردنظر است و به ویژه در دوره متوسطه اول، بر کسب توانایی معنا کردن عبارت‌ها و آیات ساده قرآن کریم و درک آن‌ها تأکید می‌شود، و آموزش قرائت نیز جایگاه جدی و ارزشمند خود را دارد. این دو مهارت اصلی (قرائت و مفاهیم) که در آموزش عمومی قرآن دو روی یک سکه‌اند، باید به طور متوازن مورد توجه قرار گیرند و از افراط و تفریط در هر یک پرهیز شود.

برای کسب اطلاعات بیش‌تر درباره اهمیت و جایگاه آموزش قرائت قرآن به کتاب روش آموزش قرآن دوره ابتدایی، ویژه مراکز تربیت معلم کد ۶۰۱۱ صفحات ۱۵ و ۱۶ مراجعه کنید.

ب — مفاهیم

تعریف: در این آموزش، منظور از مفاهیم، درک معنای آیات و عبارات قرآنی است، نه مطالب و معارف قرآن کریم؛ هر چند که دریافت معنای عبارات و آیات، لازمه دریافت مطالب و معارف قرآن کریم است.

تفاوت «مفاهیم» با «ترجمه»: گرچه منظور از مفاهیم، به نوعی همان ترجمه است ولی آنچه از مفاهیم موردنظر است، با ترجمه به معنای رایج آن تفاوت‌هایی دارد که در این جا به مهم‌ترین آن‌ها اشاره می‌شود.

۱- درک معنای اولیه یک عبارات، مقدم بر ترجمه است. معمولاً پیش از ترجمه یک یا چند عبارات، مفهوم آن، درک شده و سپس به زبان دوم ترجمه می‌شود. اگر ترجمه‌های متفاوت قرآن کریم را با یک دیگر مقایسه کنیم، متوجه می‌شویم که در بیش تر آیات، مفاهیمی که مترجمان درک کرده‌اند، یکسان یا بسیار نزدیک به هم‌اند ولی ترجمه‌های آن‌ها با یک دیگر متفاوت است؛ زیرا هر مترجم برای بیان مفهومی که درک کرده است، لغات خاصی را به خدمت می‌گیرد و با توجه به میزان تسلطی که به زبان دوم (مقصد) دارد و برخی دلایل دیگر، ساختار خاصی را برمی‌گزیند اما در بحث آموزش مفاهیم، اولین معنای صحیحی که از یک عبارت درک می‌شود، موردنظر است. این معنا معمولاً به صورت تحت‌اللفظی بیان می‌گردد.

۲- در ترجمه به معنای رایج آن، انتظار می‌رود مترجم با تسلط کاملی که به زبان اول (مثلاً قرآن کریم) و زبان دوم یا همان زبان مقصد (مثلاً فارسی) دارد، تا حد ممکن ظرایف و لطایف یک عبارت را در ترجمه لحاظ کند؛ هر چند که این امر نه تنها درباره قرآن که کلام الهی و مافوق بشر است بلکه در ترجمه متون ادبی نیز به طور کامل عملی نیست. به هر حال، این وظیفه مترجم است که در این زمینه تا آن‌جا که می‌تواند، تلاش کند.

ممکن است این سؤال پیش آید ترجمه قرآن که یک کار بسیار فنی، دقیق و نیازمند توانایی خاص علمی و ادبی است، چگونه برای دانش‌آموزان دوره متوسطه اول قابل دست‌یابی است. پاسخ این است که اولاً آموزش مفاهیم به منزله دست‌یابی به مفهوم و معنای اولیه عبارات‌های قرآنی است که عمده‌تاً از راه ترجمه تحت‌اللفظی میسر می‌شود و در چنین ترجمه‌ای، ظرایف و لطایف و زیبایی‌های ادبی موردنظر نیست. ثانیاً در این آموزش، تأکید اصلی بر معنا کردن آن دسته از آیه‌ها و عبارات‌هایی از قرآن است که عموماً ساختار ساده نحوی و نیز کلمات ساده و پرکاربرد دارند.

بیان این نکته در این جا مفید است که قرآن کریم تقریباً دارای ۷۸,۰۰۰ کلمه است. این تعداد کلمات، از حدود ۱۱,۰۰۰ کلمه غیر تکراری تشکیل می‌شود که هر کلمه از آن، حداقل یک بار در قرآن به کار رفته است. نکته قابل توجه این که کمتر از ۱۰۰۰ کلمه از این یازده هزار کلمه حدود ۷۰ درصد کل کلمات قرآن را تشکیل می‌دهند؛ یعنی، با آموختن معنای این کلمات، قرآن آموز به طور متوسط، می‌تواند معنای بیش از دو سوم کلمات هر صفحه از قرآن کریم را درک کند. البته مطلب یاد شده به این معنا نیست که او می‌تواند به طور متوسط بیش از دو سوم آیه‌ها و عبارات‌های قرآن را معنا کند - چون می‌دانیم برای معنا کردن یک عبارت یا یک جمله، به دانستن مطالبی بیش از معنای کلمات نیاز داریم - ولی پر واضح است که اولاً، درک معنای این حجم از کلمات به کار رفته در قرآن بسیار شوق برانگیز است؛ و ثانیاً، با روشی که در ضمن آن، این تعداد کلمه آموزش داده می‌شود، قرآن‌آموز با نکات مهمی در زمینه معنا کردن عبارات‌ها و

آیه‌ها نیز آشنا می‌شود و به این وسیله می‌تواند حداقل نیمی از عبارات‌ها و آیه‌های قرآن کریم را معنا کند. پس در این جا منظور از آموزش مفاهیم – در سطح آموزش عمومی و به عنوان سواد قرآنی – دستیابی به درک معنای حدود ۷۰ درصد کلمات کل قرآن کریم است که توانایی معنا کردن حداقل نیمی از عبارات‌ها و آیه‌های قرآن کریم را برای قرآن آموز به ارمغان می‌آورد.

شایان ذکر است که کلمه‌ها و عباراتی که در قرآن کریم بیش‌تر ذکر شده‌اند اولاً، از ساختار ساده‌تری برخوردارند و ثانیاً، به دلیل تکرار زیاد، مهم‌ترین بخش معارف اساسی قرآن را شامل می‌شوند؛ به عبارت دیگر، سازماندهی آموزش مفاهیم براساس لغات پرکاربرد، به‌طور غیرمستقیم، آموزش معارف اساسی قرآن را نیز شامل می‌شود و قرآن آموز می‌تواند معارف اساسی دین را به‌طور مستقیم از قرآن دریافت کند که این موضوع بسیار مهم و ارزشمند است.

اهمیت و ضرورت آموزش مفاهیم: در اهمیت و جایگاه یگانه قرآن کریم سخنی نیست؛ زیرا این، آخرین و تنها کتاب الهی است که به دور از هرگونه تغییر و تحریف و درصیانت و سلامت کامل در اختیار بشریت است و تا ابد برای همه انسان‌ها نور و هدایت و برای مؤمنان موعظه، شفا و رحمت است؛^۱ اما سخن این است که آیا عموم مردم – حتی غیرمسلمانان و غیرعرب‌زبانان – راهی به استفاده از این رحمت بی‌کران الهی دارند؟ پاسخ با قاطعیت تمام مثبت است و اگر جز این بود، عظمت و اعجاز این کتاب الهی مورد تردید قرار می‌گرفت؛ در حالی که هرگز چنین نیست. شاید به سبب عظمت و عمق بی‌پایان قرآن، دستیابی به معارف و حقایق آن بسیار دور و مشکل به نظر آید اما عظمت و اعجاز قرآن در این است که همچون سایر آیات الهی که هستی آکنده از آن‌هاست، ظاهر و باطن دارد. ظاهر آن چون آفتاب تابان و آب زلال و نسیم روح‌بخش، همه انسان‌ها را حیات، طراوت و امید می‌بخشد و از سوی دیگر، ژرفای آن پایان‌ناپذیر است. معصومین – علیهم‌السلام – در روایات خود، به زیبایی برای قرآن چهار رتبه بیان کرده‌اند: «عبارات» برای عموم مردم، «اشارات» برای گروه خاصی از مردم (شاید افراد متخصص و دانشمندان)، «لطائف» برای اولیا و «حقایق» برای انبیا^۲. متن روایت از حضرت امام حسین (ع) و حضرت امام جعفر صادق علیهما‌السلام به این گونه نقل شده است.

كِتَابُ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ عَلَى أَرْبَعَةِ أَشْيَاءَ

عَلَى الْعِبَارَةِ وَالْإِشَارَةِ وَاللَّطَائِفِ وَالْحَقَائِقِ؛

فَالْعِبَارَةُ لِلْعَوَامِ وَالْإِشَارَةُ لِلْخَوَاصِّ وَاللَّطَائِفُ لِلْأَوْلِيَاءِ وَالْحَقَائِقُ لِلْأَنْبِيَاءِ

(بحارالانوار، ج ۹۲، ص ۲۰ روایت ۱۸ و ص ۱۰۳، روایت ۸۱)

۱- یونس: ۵۷

۲- برای آشنایی بیشتر با این موضوع به پیوست شماره یک (سواد قرآنی چیست؟) مراجعه کنید.

آموزش مفاهیم بر آن است که عموم مردم را به سوی درک عبارت‌های قرآن کریم رهنمون شود. به‌طور خلاصه، ضرورت و فایده آموزش مفاهیم را به عنوان جزئی از آموزش عمومی قرآن، می‌توان به این ترتیب برشمرد:

۱- با توجه به تأکیدات بسیار دو منبع مهم دینی - یعنی قرآن و سنت - همه مردم باید توانایی درک معنای اولیه عبارت‌ها و آیه‌های قرآنی را داشته باشند.

۲- آموزش و یادگیری در صورتی جذاب و برانگیزنده است که طبیعی و معنادار باشد. یادگیری قرآن کریم هر چند به خودی خود ارزشمند و دارای جاذبه‌های بسیار است ولی اگر برای مدتی طولانی برای فراگیر از درک و معنای باشد، به تداوم و تأثیر آن نمی‌توان امید بست. بی‌جهت نیست که بسیاری از مربیان و معلمان آموزش قرآن، بر این باورند که دانش‌آموزان معمولاً آموزش قرآن را با علاقه شروع می‌کنند ولی پس از مدتی نه چندان طولانی، این علاقه و انگیزه کاهش می‌یابد. علاقه اولیه، محصول فرهنگ خانواده و جامعه است که به قرآن و آموزش آن اهمیت می‌دهد ولی اگر فرایند آموزش به شکلی طبیعی، معنادار و جذاب طی نشود، علاقه اولیه رو به کاستی می‌گذارد.

۳- آموزش مفاهیم در کنار آموزش قرائت - که در واقع روی دیگری سکه در آموزش قرآن است - موجب تنوع در آموزش می‌شود و کلاس درس را از یک نواختی و کسالت خارج می‌کند. تذکر این نکته در این جا مفید است که مکمل بودن قرائت و مفاهیم نسبت به یک دیگر، همیشه باید مورد توجه دبیران محترم باشد و تا حد ممکن، از کاربرد روش‌هایی که به نوعی این دو امر را از یک دیگر جدا می‌کنند، پرهیز شود؛ بر این اساس، به کارگیری شیوه‌هایی که لازم و ملزوم بودن این دو بخش آموزش را بهتر نشان می‌دهد، ضرورت دارد. در این باره، به تفصیل سخن خواهیم گفت.

پ - شناخت قرآن

از آن جا که انس با قرآن کریم و علاقه‌مندی به یادگیری آن، هم در سواد قرآنی و هم در اهداف آموزش قرآن در دوره متوسطه اول لحاظ شده است، باید برای دستیابی به این هدف مهم، از مطالب و شیوه‌های متنوع و جذاب بهره برد. آموزش قرائت و مفاهیم قرآن در دست‌یابی به هدف یادشده نقش مهمی دارد ولی انس با قرآن کریم و علاقه‌مندی به یادگیری آن، نیازمند تلاش بیشتری است. به این منظور، در دروس آموزش قرآن، مطالب متنوع و جذابی درباره قرآن کریم ارائه شده است. در این مباحث، سعی بر آن است که با ارائه اطلاعات گوناگون، دانش‌آموزان با جایگاه منحصر به فرد قرآن کریم در اسلام و نقش آن در هدایت و اصلاح جوامع بشری آشنا شوند. دانش‌آموزان با مطالعه این مطالب

می‌آموزند که در طول تاریخ اسلام، همهٔ مسلمانان اعم از دانشمندان، هنرمندان و عامهٔ مردم، چگونه در کشف و گسترش معارف، علوم و زیبایی‌های قرآن اهتمام داشته‌اند و در این راه چه آثار علمی و هنری ماندگاری از خود به جای گذاشته‌اند.

این مجموعه که از آن به عنوان «مجلهٔ قرآنی» می‌توان نام برد، موجب شناختی جدیدتر و عمیق‌تر از قرآن می‌شود و این شناخت، نگرش و رفتاری جدید نسبت به قرآن کریم را برمی‌انگیزد. به این موضوعات متناسب با آیات مندرج در دروس، در بخش «شناخت قرآن» توجه شده است. آشنایی با برخی از آیات خاص قرآن کریم، برخی معارف ارزشمند قرآن، قرآن در کلام معصومین - علیهم السلام - و جایگاه ایشان در قرآن، اهتمام مسلمانان در حفظ و توسعهٔ فرهنگ قرآن با خلق آثار ارزشمند علمی و هنری در طول تاریخ، برخی از شکل‌های اعجاز قرآن، قرآن در نگاه و کلام اندیشمندان غیرمسلمان، تأثیرات ژرف قرآن بر زندگی فردی و اجتماعی مسلمانان و ... همهٔ این مطالب در قالب داستان، شعر، خاطره، مصاحبه، گزارش و ... ارائه شده است.

بسته آموزشی درس قرآن

برای آشنایی بیشتر با اهداف، ضرورت و ویژگی‌های بسته آموزشی درس قرآن می‌توانید به صفحات ۵۵ تا ۶۳ کتاب مبانی و روش‌های آموزش قرآن در دوره راهنمایی، کد ۸/۲۰۱۰، ویژه مراکز تربیت معلم، مراجعه کنید.

در اینجا با توجه به ضرورت رعایت اختصار متذکر می‌شویم که علاوه بر کتاب درسی و کتاب راهنمای معلم، یک حلقه لوح فشرده (DVD) متن کامل قرآن کریم همراه با قرائت ترتیل آن در اختیار دبیران و دانش‌آموزان عزیز قرار گرفته است تا در کلاس درس و نیز در خارج از کلاس از آن استفاده کنند.

ویژگی‌های لوح فشرده قرآن کریم

این لوح (DVD) حاوی متن کامل قرآن کریم و قرائت ترتیل استاد منشاوی و استاد پرهیزگار است. هر سال تحصیلی این DVD همراه با کتاب درسی دانش‌آموزان در اختیار ایشان قرار می‌گیرد. این لوح فشرده دارای قابلیت‌ها و ویژگی‌های زیر است:

۱- متن کامل قرآن کریم را صفحه به صفحه، با رسم الخط کم علامت مطابق رسم الخط کتاب درسی و شیوهٔ مرکز طبع و نشر قرآن کریم نمایش می‌دهد.

۲- با مشخص کردن شمارهٔ هر صفحه، متن آن قابل دسترسی است.

۳- کاربر می‌تواند برای قرائت هر آیه، یکی از دو قاری دلخواه خود را انتخاب کند و هر زمان

که خواست با تغییر لازم، قرائت قاری دیگر را گوش کند.

۴- هر جمله‌ای که قرائت شود با تغییر رنگ از متن بقیه صفحه متمایز و مشخص می‌شود.

۵- با هر کلیک می‌توان قرائت هر جمله را به دفعات مورد نظر، گوش کرد.

۶- کاربر می‌تواند با کلیک روی هر آیه یا جمله مورد نظر در هر صفحه قرائت آن عبارت را گوش کند.

۷- در صورت عدم دسترسی به رایانه، می‌توان با استفاده از دستگاه‌های DVD خوان، از همین لوح فشرده، قرائت آیات را بدون نمایش صفحات قرآن، گوش کرد.

آشنایی خانواده محترم دانش‌آموزان با برنامه آموزش قرآن و نقش حمایتی آن‌ها

خانواده و مدرسه از مؤثرترین نهادهای جامعه در تعلیم و تربیت کودکان و جوانان هستند و هرچه این دو کانون مهم نقش خود را بهتر ایفا کنند و از هماهنگی بیشتری برخوردار باشند، دستیابی به اهداف تعلیم و تربیت با موفقیت بیشتری همراه خواهد بود. در این میان، ارتباط خانه و مدرسه زمینه‌ساز آشنایی هرچه بیشتر این دو کانون و به وجود آمدن هماهنگی مطلوب میان آن‌هاست.

بسیار مناسب است در آغاز و یا در حین سال تحصیلی، به کمک مدیر مدرسه، از والدین دانش‌آموزان دعوت کنید تا درباره برخی از دروس، به‌ویژه درس قرآن و نقش حمایتی والدین از این درس گفت‌وگو شود. از آن‌جا که آموزش قرآن و انس با آن در همه مراحل زندگی برای عموم افراد جامعه لازم است، خانواده‌ها - به‌ویژه مادران - از این امر استقبال می‌کنند. در جلسه اولیا، می‌توانید با استفاده از پیش‌گفتار کتاب دانش‌آموزان مطالب زیر را طرح کنید.

۱- توصیه به والدین برای خواندن دقیق پیش‌گفتار کتاب

۲- بیان اهداف آموزش قرآن در دوره ابتدایی و مهارت‌های مورد انتظار کسب شده و چگونگی جبران برخی عقب‌افتادگی‌های احتمالی^۱.

۳- بیان مهم‌ترین اهداف آموزش قرآن در دوره متوسطه اول و توضیح بیشتر درباره موضوع مفاهیم و بیان تعریف، ضرورت و روش‌های کسب توانایی معنا کردن عبارات و آیات ساده و پرکاربرد قرآن کریم

۴- توصیه به استفاده از لوح فشرده قرائت آیات کتاب درسی، سایر لوح‌های فشرده قرائت قرآن، کتاب‌ها، مجلات و CDهای مناسب آموزش قرآن و توصیه به استفاده از آن‌ها در خانه

۱- در این باره در بخش کلیات همین کتاب توضیح داده شده است؛ برای آشنایی بیشتری یک بار دیگر مطالب آن قسمت را مطالعه کنید.

۵- عموم مطالب و بخش‌های کتاب آموزش قرآن برای والدین نیز مفید است. این عزیزان می‌توانند با مطالعه کتاب درسی و حتی انجام دادن برخی از تمرین‌های آن، ضمن ارتقای توانایی‌های خود درباره قرآن کریم، آمادگی بیشتری برای کمک به فرزند خود پیدا کنند. ضمناً به ایشان تذکر دهید که راهنمایی فرزندان برای دست‌یابی به پاسخ سؤال‌ها و حل کردن تمرین‌ها، همواره از بیان مستقیم پاسخ کارسازتر است.

۶- نظارت بر کار دانش‌آموزان هنگام انجام دادن تمرین‌های مربوط به درس قرآن در خانه و تشویق کردن آنان برای انجام دادن خوب و به موقع آن‌ها

۷- آشنا ساختن والدین با انواع فعالیت‌های قرآنی خارج از کلاس - که در پیش‌گفتار کتاب دانش‌آموزان به مهم‌ترین آن‌ها اشاره شده است - و ترغیب فرزندان و فراهم آوردن زمینه لازم برای استفاده از برخی از آن‌ها مانند شرکت در کلاس‌ها و فعالیت‌های دارالقرآن، مسابقات قرآن و ...

۸- به والدین متذکر شوید که همیشه و در همه دروس و به‌ویژه درس قرآن و دینی، به علایق، استعداد، و ظرفیت فرزند خود توجه داشته باشند و سعی کنند بیش از هرچیز به افزایش انگیزه و علاقه آن‌ها به این گونه دروس بپردازند و در صورت عدم اظهار علاقه، از سخت‌گیری بپرهیزند و به یادگیری در حد ضرورت و اقل آن اکتفا کنند.

۹- دعوت از والدین در مواقع ضروری برای تذکرات خاص و نیز برگزاری یکی دو جلسه دیگر در طول سال تحصیلی برای یادآوری و بیان برخی تذکرات ضروری، مفید است.

۱۰- در صورت امکان و با توجه به نیاز و علاقه والدین، می‌توانید به صورت هفتگی یا هرچند هفته یک بار، برای آن‌ها جلسه آموزش قرآن برگزار کنید. در این جلسات از کتاب‌های درسی آموزش قرآن یا کتاب‌های مشابه می‌توانید استفاده کنید. برگزاری این گونه جلسات که در فرهنگ سنتی ما نیز متداول بوده است، برای خانواده‌ها و تربیت فرزندان، آثار و برکات زیادی دارد.

روش کلی آموزش قرآن

پس از آشنایی با کلیات آموزش قرآن در دوره متوسطه اول، به موضوع اصلی این کتاب، یعنی روش تدریس نزدیک می‌شویم. اینک در بخش کلیات، روش کلی آموزش دروس و ارزشیابی توضیح داده می‌شود. آن‌گاه در بخش دوم کتاب، روش تدریس هر درس همراه با بیان نکات خاصی درباره آن درس تقدیم می‌گردد.

ابتدا الگویی برای زمان‌بندی و طرح تدریس و پرسش توصیه شود. بدیهی است دبیران محترم با توجه به تجارب و شرایط خاص کلاس خود، در صورت نیاز می‌توانند با تغییراتی در مطالب یا تقدّم و تأخّر آنها بر کارایی کلاس خویش بیفزایند.

در هر جلسه برای تدریس قرائت، حدود ۳۰ دقیقه و برای آموزش مفاهیم نیز حدود ۳۰ دقیقه و جمعاً به میزان ۶۰ دقیقه و برای پرسش و ارزشیابی نیز حدود ۲۵ دقیقه اختصاص دهیم. پنج دقیقه باقیمانده نیز با توجه به نظر دبیر محترم به سایر کارهای لازم مانند موضوع «شناخت» اختصاص می‌یابد. قابل ذکر است که پرسش و ارزشیابی در ابتدای جلسه و براساس تکلیف «انس با قرآن در خانه» جلسه قبل انجام شود.

در دوره متوسطه اول، آموزش قرآن بر دو رکن اساسی استوار است: یکی دستیابی به قرائت صحیح و روان قرآن کریم و دیگری آموزش درک معنای عبارات و آیات ساده و پرکاربرد قرآن کریم. این دو مهارت اصلی، یعنی قرائت و درک معنا، در آموزش عمومی، دو روی یک سکه‌اند و باید به‌طور متوازن مورد توجه قرار گیرند و از افراط و تفریط در هریک از آنها پرهیز شود.

در دوره متوسطه اول عمدتاً تمرین روان‌خوانی^۱ و آموزش صحت قرائت مدنظر است، ولی اگر دانش‌آموزی مرحله روخوانی را در دوره ابتدایی به خوبی فراگرفته باشد و نتواند ترکیب‌های مشکل عبارات قرآن را درست بخواند، معمولاً در خواندن آیات، مشکل خواهد داشت، هرچند که برخی آیات را روان و خوب بخواند؛ از این‌رو، باید در جلسه اول با ارزشیابی تشخیصی، سطح توان خواندن دانش‌آموزان سنجیده و مشخص شود که کدام دانش‌آموز هنوز در روخوانی به مهارت کافی نرسیده است. اگر تعداد این دانش‌آموزان زیاد باشند، لازم است چند جلسه در این زمینه تمرین شود تا مهارت

۱- مهارت خواندن قرآن از بخش خوانی آغاز شده و تا شمرده‌خوانی و سپس روان‌خوانی ادامه می‌یابد. روان‌خوانی، خواندن قرآن به‌صورت روان و با سرعت معمولی است. در دوره ابتدایی بیشتر به بخش‌خوانی و شمرده‌خوانی و در دوره متوسطه بیشتر به روان‌خوانی پرداخته می‌شود.

روخوانی آنان به میزان مطلوب برسد، و اگر تعدادی از دانش‌آموزان این مشکل را به طور جدی داشته باشند، می‌توان با اختصاص دادن زمان خاصی، آنها را به سطح کلاس رساند.

برای آشنایی بیشتر با چگونگی تقویت مهارت دانش‌آموزان در روخوانی قرآن توضیحاتی در پایان همین فصل تحت عنوان «چگونگی تقویت روخوانی قرآن دانش‌آموزان» آمده است. با مطالعه و انجام روش ارائه شده در این قسمت، می‌توانید مشکل روخوانی دانش‌آموزان را برطرف کنید.

روش کلی تدریس قرائت آیات هر درس

قرائت ترتیل ۳۰ جزء کامل قرآن کریم در یک لوح فشرده (DVD) همراه با تصویر متن کامل قرآن کریم در اختیار هر دانش‌آموز قرار گرفته است.

استماع آیات درس و همخوانی و تکرار آیات به پیروی از قرائت موجود در لوح فشرده، نقش بسزایی در تقویت قرائت دانش‌آموزان دارد و علاوه بر افزایش توانایی روان‌خوانی آنان، فصاحت و تجوید، وقف و ابتدا، نظم قرائت و صوت و لحن زیبا را نیز به‌طور نسبی ارتقا می‌بخشد و زمینه یادگیری همه مهارت‌های قرائت را فراهم می‌آورد. در تمرین قرائت به کمک لوح فشرده، حافظه شنوایی دانش‌آموزان با نحوه تلفظ کلمات و ترکیبات آیات، و نظم و آهنگ قرائت مأنوس می‌شود، حافظه بینایی آنها با ترکیبات حروف و علائم خط قرآن آشنا می‌گردد و زبان آنها به بیان صحیح کلمات و آیات و نظم و لحن قرائت عادت می‌کند، و می‌توانند به تدریج و شبیه قرائت ترتیل بخوانند یا حداقل روان‌خوانی قرآن را به‌طور کامل تر فراگیرند.

مطابق آنچه که در کتاب آموزش قرآن برای هر جلسه آمده است، در هر هفته حدود هفت صفحه از مصحف شریف در نظر گرفته شده است. این صفحات به روش زیر در هر جلسه تدریس و تمرین می‌شود.

۱- پیش قرائت: دانش‌آموزان به گروه‌های دو یا سه نفره تقسیم شده و آیات درس مربوط به آن جلسه را تمرین و پیش‌خوانی می‌کنند. دانش‌آموزان در گروه خود به صورت گردشی هر کدام یک جمله را برای هم گروه خود می‌خوانند. در صورت وجود اشتباه، هم گروهش به او تذکر می‌دهد تا با دقت مجدد، اشتباه خود را شناسایی و برطرف کند. دانش‌آموزان می‌توانند اشکالات خود را از دبیر محترم سؤال کنند تا آنها را راهنمایی کند. این فعالیت حدود پنج دقیقه طول می‌کشد. دبیر محترم نیز بر این فعالیت نظارت می‌کند تا اشکالات احتمالی را شناسایی و رفع نماید.

۲- شیوه رفع اشکالات: دبیر با تشخیص خود، برخی از سؤالات دانش‌آموزان را بلافاصله

برای همان گروه پاسخ می‌دهد و برخی از اشکالات را روی تابلو می‌نویسد و برای همه دانش‌آموزان توضیح می‌دهد. به این ترتیب، اشکالات مهم و عمومی آیات درس، شناسایی و برای کلاس توضیح داده می‌شود.

دبیر محترم اشکالات روخوانی را با شیوه‌ای که در قسمت مربوط آمده است برطرف می‌سازد.

۳- استماع و همخوانی با لوح فشرده یا نوار: قرائت آیات درس مربوط به آن جلسه بخش می‌شود تا دانش‌آموزان استماع کرده و خط بیرند و ضمن گوش دادن به قرائت قاری، با صدای آرام همراهی کرده و با آن زمزمه می‌کنند. برای این فعالیت، حدود ده دقیقه وقت اختصاص می‌دهیم.

۴- فردخوانی: پس از انجام فعالیت‌های فوق، دانش‌آموزان آمادگی لازم را پیدا می‌کنند که به صورت فردی آیات درس را برای کلاس با صدای بلند بخوانند. هر دانش‌آموز یک جمله از آیات را می‌خواند تا همه بتوانند در هر جلسه، حداقل یک جمله را به صورت انفرادی، برای کلاس قرائت کنند. این فعالیت حدود بیست دقیقه به طول می‌انجامد و از اهمیت خاصی برخوردار است.

شیوه اصلاح اشکالات قرائت

معمولاً در قرائت دانش‌آموزان، اشکالات و اشتباهاتی مشاهده می‌شود که ناشی از ضعف مهارت روخوانی یا مربوط به خطای چشم، کلی خوانی، طولانی خواندن، عجله، اضطراب و عدم اعتماد به نفس آنهاست. این اشکالات، یا تکراری و عمومی‌اند (به‌ویژه در کلمات و ترکیبات مشکل) یا مربوط به قرائت یک فرد است.

دبیر محترم اولاً باید تسلط کامل بر قرائت صحیح آیات قرآن کریم به‌ویژه آیات درس را داشته باشد تا بتواند اشکالات و اشتباهات دانش‌آموزان را تشخیص دهد^۱ و نیز علت آن را شناسایی کند و سپس با روش‌های مختلف و متناسب با نوع هر اشکال، آنها را به شیوه صحیح اصلاح کند. به این ترتیب، کلاس درس قرآن می‌تواند موجبات تقویت مهارت دانش‌آموزان را در خواندن قرآن کریم فراهم آورد.

برای کسب موفقیت بیشتر در تصحیح قرائت دانش‌آموزان، می‌توان تدابیر و روش‌های زیر را

^۱- استماع قرائت ترتیل یا تحقیق قرآن کریم و استفاده از نوارهای آموزشی، به‌طور مستمر یا حداقل پیش از تدریس، موجب افزایش تسلط و آمادگی بیشتر دبیران محترم در آموزش آیات هریک از دروس خواهد شد.

به کار گرفت :

۱- برای تذکر دادن به دانش آموز، نباید قرائت او را قطع کنیم؛ بلکه صبر می کنیم تا وقف کند، آن گاه تذکر می دهیم.

۲- خوب است قبل از هر تذکر و تصحیح اشتباه، دانش آموز را برای کلماتی که صحیح خوانده است، تشویق کنیم، سپس با توجه به علت اشتباه، از او بخواهیم با آرامش، دوباره همان عبارت یا آیه را بخواند و به حرکات و علائم بیشتر دقت کند و آنچه را که می بیند صحیح بخواند یا در خواندن کلمات از کلی خوانی پرهیز کند، عجله نکند، طولانی نخواند و... معمولاً در همین مرحله تعداد قابل توجهی از اشکالات دانش آموزان برطرف می شود.

۳- در صورتی که دوباره اشتباه تکرار شد، به طور مستقیم تذکر نمی دهیم؛ بلکه خطاب به همه دانش آموزان تذکر می دهیم تا فردی که اشتباه خوانده است، اضطراب بیشتری پیدا نکند و سایر دانش آموزان که همان اشتباه را دارند، توجه کرده و حالت صحیح را بیاموزند.

۴- بهتر است برای اصلاح اشتباه، حالت صحیح را بلافاصله نخوانیم؛ بلکه با استفاده از شیوه های مختلف، توجه دانش آموزان را به حالت صحیح جلب کنیم.

۵- لازم است توجه و نگاه دانش آموزان را به متن کلمه و ترکیب مورد اشتباه جلب کنیم.

۶- در صورت نیاز، از دانش آموزان می خواهیم به شنیدن قرائت کلمه و ترکیب مورد نظر از طریق لوح فشرده در منزل توجه کنند.

۷- عبارت مورد نظر را تکرار می کنیم، ولی کلمه یا ترکیبی را که اشتباه خوانده شده است، نمی خوانیم؛ بلکه نحوه خواندن آن را از دانش آموزان دیگر سؤال می کنیم یا حالت اشتباه را با حالت صحیح به صورت سؤال مقایسه می کنیم تا خود دانش آموزان، حالت صحیح را تشخیص دهند و بخوانند.

۸- بهتر است در حین مقایسه، بخشی را که اشتباه خوانده شده است، با تأکید و صداکشی بخوانیم.

۹- در صورت نیاز، از دانش آموزان می خواهیم کلمه یا ترکیب مورد نظر را به صورت بخش بخش بخوانند؛ یا کلمه و ترکیب مورد نظر را روی تابلو می نویسیم و با اشاره صحیح^۱ به بخش های آن، از دانش آموزان می خواهیم آن کلمه یا ترکیب را، همه با هم به صورت بخش بخش بخوانند.

۱۰- پس از مشخص شدن مورد اشتباه و حالت صحیح آن، از دانش آموزان می خواهیم که

۱- درباره چگونگی اشاره، توضیحات بیشتر خواهد آمد. ضمناً به منظور آشنایی کامل با این مطلب، می توانید به کتاب «روش آموزش

قرآن در دوره ابتدایی» کد ۶۰۱۱ و نیز کتاب ۱۰۰/۸۲ ویژه مراکز تربیت معلم مراجعه کنید.

عبارت و آیه موردنظر را به صورت دسته جمعی تکرار کنند یا یک دانش آموز توانا و داوطلب آن را بخواند؛ آن گاه همان دانش آموزی که اشتباه خوانده است، آن را تکرار کند.

۱۱- در صورتی که دانش آموز باز همان اشتباه را تکرار کرد، از دانش آموز دیگری می خواهیم که عبارت را تکرار کند و خواندن بقیه آیات را به کمک سایر دانش آموزان ادامه می دهیم.

۱۲- نیازی نیست که همه اشکالات یک دانش آموز حتماً در یک جلسه اصلاح شود؛ زیرا بعضی از دانش آموزان برای کسب مهارت لازم، به زمان بیشتری نیاز دارند.

۱۳- بعضی از دانش آموزان ممکن است لکنت زبان داشته باشند و خواندن آنها با تکرار و مکث های مکرر و کندی همراه باشد. دبیر محترم باید با این افراد برخورد لطیف و مناسبی داشته و ترتیبی دهد که آنان در مقابل سایر دانش آموزان، خجالت زده نشوند؛ یا خدای ناکرده مورد تمسخر قرار نگیرند؛ این امر از اتلاف وقت کلاس و درس نیز جلوگیری می کند.

چگونگی تقویت روخوانی قرآن دانش آموزان

همان طور که قبلاً گفته شد، برخی از دانش آموزان در دوره ابتدایی مهارت لازم روخوانی قرآن را کسب نکرده اند و توانایی صحیح خواندن عبارات قرآنی را ندارند. برای رفع این مشکل، باید فعالیت ویژه ای صورت پذیرد. اگر تعداد این گونه دانش آموزان کم است، این فعالیت را می توان فقط برای آنها و در غیر این صورت برای همه کلاس انجام داد.

لازم است با علت اساسی ضعف این گونه دانش آموزان در صحیح نخواندن عبارات قرآن آشنا شویم. دانش آموز سال هفتم عموماً حرکات، علائم، حروف و ترکیبات آنها را به طور مجزا می شناسد و صحیح می خواند، ولی هنگام خواندن کلمات و عبارات به علت عدم دقت در بازشناسی حرکات و ترکیبات و «کل خوانی» آنها، به اشتباه می افتد. چنین دانش آموزی باید با تمرین در تمرکز و بازشناسی حرکات و ترکیبات و دقت در آنها، به توانایی درست خواندن عبارات قرآنی دست یابد.

برای حل این مشکل، از چنین دانش آموزی می خواهیم یک عبارت قرآنی را آرام و شمرده یا در صورت نیاز، به صورت بخش بخش بخواند.

خواندن بخش بخش به شکل زیر انجام می شود.

۱- با دقت در حرکت حرف، در صورتی که حرف بعد از آن ساکن یا مشدّد نباشد، آن حرف با حرکتش در یک بخش خوانده می شود؛ مانند: کِتَابٌ

۲- اگر بعد از حرف متحرک، ساکن یا مشدّد باشد، همراه با هم در یک بخش خوانده می شوند؛ مانند: اَنْزَلْنَا، يَتَّقُونَ

۳- اگر حرف بعدی ناخواناست، حرکت قبل را به ساکن یا تشدید وصل می کنیم؛ مانند: اَلشَّمْسُ، اَدْخُلُوا الْجَنَّةَ

۴- گاهی با حروف ناخوانای دیگری روبه رو می شویم؛ مانند «و» و «ی» پایه همزه، مانند: يُؤْمِنُونَ، قُرِیْ یا «و» و «ی» زیر الف کوچک، مانند: حَیْوةٌ، عَلِیٌّ. که قواعد مربوط به آنها در دوره ابتدایی به تفصیل بیان شده است. هرکجا لازم باشد این قواعد را بسیار ساده و کاربردی یعنی بدون تعریف و قاعده گویی مفصل، تمرین و یادآوری می کنیم.

برای نمونه، به خواندن بخش بخش آیه زیر توجه کنید.

فَيَقُولُ رَبِّ لَوْلَا اٰخَرْتَنِيْ اِلٰى اَجَلٍ قَرِيْبٍ فَاَصْدَقْ وَاَكُنْ مِنَ الصّٰلِحِيْنَ

– حروف «فَ، يَ، قو، لَ» در کلمه «فَيَقُولَ» و «أَ، جَ، لَ» در کلمه «أَجَلٍ» هریک با حرکت کوتاه یا کشیده یا تنوین خودشان در یک بخش خوانده می‌شوند.

– حرف «كُ» در کلمه «أَكُنْ» با ساکن در یک بخش خوانده می‌شود.

– در کلمه «رَبِّ» حرف «رَ» همراه با اولین حرف مشدّد (بَ) و حرف دوم مشدّد نیز با کسره خودش خوانده می‌شود؛ به این صورت: رَبِّ = رَبِّ + بِ؛ أَحَرَّتْنِي = أَحَدٌ + حَرٌّ + تَ + نِي؛ فَأَصَدَّقَ = فَ + أَصَدَّ + صَدَّ + دَ + قَ

– حرف «نَ» در ترکیب «مِنَ الصَّالِحِينَ» قبل از «ال» ناخوانا با صاد مشدّد (صَدَّ) در یک بخش خوانده می‌شود؛ یعنی به صورت «نَصْ» حرف «ص» برای بار دوم با صدای «ا» در یک بخش (صا) خوانده می‌شود.

اگر نیاز است دانش‌آموزان نحوه خواندن یک ترکیب مشکل را بیاموزند، آن ترکیب یا عبارت را به طور واضح، منظم و دقیق روی تابلو بنویسید (مانند شیوه نوشتن آیات در کتاب درسی). آن‌گاه با خط کش یا وسیله مناسب دیگری به یکی از دو شیوه زیر به بخش‌ها اشاره کنید.

الف) اشاره ثابت : در این حالت، دست و خط کش اشاره به طور ثابت و بدون حرکت، صدای کوتاه یا الف کوچک یا تنوین را نشان می‌دهد. مثلاً در کلمه «أَجَلٍ» ابتدا فتحه «اَ» روی الف را نشان می‌دهید و از دانش‌آموزان می‌خواهید که همه با هم بگویند «أَ». آن‌گاه فتحه «جَ» را نشان می‌دهید تا بگویند: «جَ» و بالأخره تنوین «ِ» را نشان می‌دهید تا بگویند: «لِ». در همه این موارد، دست شما ثابت است؛ حرکات را یکی یکی نشان می‌دهید و دانش‌آموزان بخش بخش می‌خوانند؛ و بدون جلوزدن از شما در خواندن، پیش می‌روند. در همه این موارد، شما فقط به حرکات اشاره می‌کنید نه به حروف و خودتان هیچ نمی‌خوانید بلکه فقط به روش بیان شده، به حرکات اشاره می‌کنید.

ب) اشاره متحرک : در این حالت، خط کش اشاره را از سوی حرف به سمت صدای کشیده یا از حرکت به سوی حرف ساکن یا مشدّد حرکت می‌دهید؛ مانند حرکت از حرف «ق» به سمت صدای کشیده «و» در کلمه «فَيَقُولَ». دقت کنید «و» در این کلمه، صدای کشیده است نه حرف صامت؛ یا مانند اشاره متحرک از «ل» به صدای «ا» در کلمه «لَا» یا اشاره متحرک از «كُ» به نون ساکن «ن» در کلمه «أَكُنْ» یا اشاره متحرک از «أَ» به تشدید در «صَدَّ» در کلمه «فَأَصَدَّقَ».

این اشاره‌های فنی به صورت ثابت یا متحرک کلید حل مشکل روخوانی است که به روش بسیار ساده و مؤثر مشکل دانش‌آموزان را برطرف می‌کند.^۱

۱- برای آشنایی بیشتر، به فصل اول کتاب «مبانی و روش آموزش قرآن در دوره ابتدایی» کد ۶۰۱۱ مراجعه کنید.

تذکر: گاهی دانش‌آموز در ترکیب صامت و مصوّت مشکل دارد. مناسب است که همراه با تمرین عبارات، جدول‌ها، ترکیبات صامت و مصوت و ساکن و مشدّد را که در کتاب‌های ابتدایی آمده است، در اختیار او قرار دهید تا در منزل از روی جدول‌های یاد شده بخواند و تکرار و تمرین کند.

نمونه جدول‌ها :

جدول ترکیب حروف و حرکات

بَ	بِ	بُ	با	بی	بو	بَا	بِی	بُی
تَ	تِ	تُ	تا	تی	تو	تَا	تِی	تُی

جدول ساکن

اَبَ	اِبَ	اُبَ	اَتَ	اِتَ	اُتَ	اَاَ	اِاَ	اُاَ
------	------	------	------	------	------	------	------	------

جدول حروف مشدّد

اَبَّ	اِبَّ	اُبَّ	اَاَّ	اِیَّ	اُیَّ
-------	-------	-------	-------	-------	-------

روش کلی آموزش مفاهیم (درک معنا)

پس از تدریس قرائت آیات درس، تدریس بخش مفاهیم آغاز می‌شود. این بخش معمولاً از چند فعالیت تشکیل شده است. فعالیت اول، جدول کلمات است که سرمایه کار را در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهد؛ این سرمایه به روشی فعال و با به کارگیری دانسته‌های قبلی دانش‌آموزان در اختیارشان قرار می‌گیرد تا یادگیری اثربخش را به همراه داشته باشد. فعالیت دوم، معنا کردن ترکیب‌هاست. دانش‌آموزان به کمک معنای کلمات جدول و کلمات آموخته شده در درس‌های قبل، معنای ترکیب‌ها را در کلاس، روبه‌روی هر ترکیب می‌نویسند. این فعالیت در آموزش مفاهیم نقش کلیدی را برعهده دارد. بالاخره در فعالیت سوم برخی از قواعد ساده و پرکاربرد که معمولاً دانش‌آموزان در فارسی نیز با آن آشنا هستند،

آمده است. این قواعد در توسعهٔ آموخته‌ها و حدس معنای کلمه‌های جدید مؤثر است.

اینک روش تدریس هریک از این فعالیت‌ها توضیح داده می‌شود.

۱- جدول کلمات: در هر درس، دانش‌آموزان بامعنای برخی کلمات جدید قرآن آشنا می‌شوند

و به کمک آنها می‌توانند ترکیب‌ها و عبارات قرآنی را معنا کنند. همان‌طور که گفته شد، کلمات این جدول سرمایهٔ اولیه‌ای است که با روش فعال قرار می‌گیرد و تدبیری اتخاذ می‌شود تا خود دانش‌آموزان در فراهم آوردن این سرمایه مشارکت داشته باشند. این امر، ضمن ایجاد اعتماد به نفس در آنها موجب تثبیت، تقویت و گسترش دانسته‌های قبلی می‌شود.

جدول کلمات طی سه مرحلهٔ زیر تدریس می‌شود:

الف) تکمیل جدول: از دانش‌آموزان می‌خواهیم در گروه‌های ۲ یا ۳ نفره یا به صورت انفرادی،

معنای کلمات جدول را با استفاده از کلماتی که در بالای جدول آمده است، کامل کنند. آنها می‌توانند به کمک دانسته‌های قبلی و کلمات آشنا یا هم‌خانواده، معنای کلمات را حدس بزنند و جلوی هریک بنویسند. در تکمیل این جدول و سایر بخش‌های مربوط به تدریس و پرسش مفاهیم، همیشه باید دانش‌آموزان، مداد و پاک‌کن در اختیار داشته باشند و هر پاسخی را که با تلاش خود و دوستانشان به دست آورده‌اند در کتاب بنویسند. زمانی که دانش‌آموزان به نوشتن مشغولند، دبیر با حرکت در کلاس بر فعالیت دانش‌آموزان نظارت کرده و در صورت نیاز آنها را راهنمایی می‌کند.

ب) تصحیح جدول: پس از آنکه بیشتر دانش‌آموزان مرحلهٔ قبل را انجام دادند، زمان تصحیح

جدول فرا می‌رسد. این کار می‌تواند به شیوه‌های مختلف صورت گیرد؛ فقط باید سعی شود در این مرحله کلاس آرام باشد تا اگر دانش‌آموزی معنای کلمه‌ای را درست تشخیص نداده است، متوجه اشتباه خود شود و آن را تصحیح کند. دبیر می‌تواند کلمات جدول را به ترتیب بخواند و از دانش‌آموزان بخواهد که معنای هر کلمه را به‌طور دسته‌جمعی بگویند؛ تا هم کلماتی که از قبل معنا شده است و هم کلماتی که دانش‌آموزان معنای آنها را نوشته‌اند، معنا شود. فایدهٔ خواندن همهٔ کلمات جدول این است که اولاً، معنای هر کلمه بیان می‌شود و این خود نوعی آموزش است؛ ثانیاً، چون کلمات به‌طور منظم خوانده می‌شوند، مسئلهٔ جلو و عقب خواندن یا جاافتادن کلمات پیش نمی‌آید. از شیوه‌های دیگر نیز می‌توان استفاده کرد؛ به شرط آنکه کار در نهایت آرامش، دقت و در کمترین زمان انجام گیرد.

پ) تمرین جدول: پس از اینکه جدول، تصحیح و معنای هر کلمه مشخص شد، دبیر می‌تواند

برای به‌خاطر سپاری نسبی معنای کلمات و آمادگی برای مراحل بعدی معنای کلمات را با دانش‌آموزان تمرین کند. این کار را می‌توان به صورت انفرادی یا دسته‌جمعی انجام داد. می‌توان یک بار کلمات را

به ترتیب خواند تا دانش‌آموزان معنای هریک را بگویند یا با پرسش از کلمات به صورت نامرتب تکرار کرد. به منظور دقت و تقویت مهارت دانش‌آموزان، اگر در این مرحله، معنای کلمات را به صورت شفاهی بگویم تا دانش‌آموزانی که آمادگی بیشتری دارند خود آن کلمه قرآنی را بگویند، اشکالی ندارد؛ فقط باید توجه داشته باشیم که این گونه پرسش کردن (فارسی به عربی) منحصراً در چنین زمانی بدون اشکال است و در هیچ زمان دیگری چه به صورت شفاهی و چه به صورت کتبی نباید از دانش‌آموزان ترجمه از فارسی به عربی پرسش شود. اگر دبیر تشخیص دهد در این مرحله نیز این کار مفید نیست، انجام دادن آن ضرورتی ندارد.

پس از انجام دادن مراحل فوق، تدریس جدول کلمات به پایان می‌رسد. به این سه مرحله، در مجموع حداکثر ۵ تا ۷ دقیقه وقت اختصاص داده می‌شود. لزومی ندارد دبیر از قبل تعیین وقت کند بلکه نظارت او بر حسن اجرای این مراحل موجب می‌شود که این فعالیت به طور طبیعی در ظرف چنین مدتی انجام شود.

۲- معناکردن ترکیب‌ها: این قسمت، مهم‌ترین بخش تدریس مفاهیم است؛ از این رو برای انجام دادن مراحل تدریس آن، باید به میزان مورد نیاز وقت اختصاص داد. این مراحل به شرح زیر است:

الف) نوشتن معنای ترکیب‌ها: از دانش‌آموزان می‌خواهیم به صورت گروهی (گروه‌های ۲ یا ۳ نفره) یا انفرادی، معنای هر ترکیب را جلوی آن در کتاب خود بنویسند. به دانش‌آموزان می‌آموزیم که معنای ترکیب‌ها را به کمک هم‌گروه خود، به صورت تحت‌اللفظی (کلمه به کلمه) بنویسند. آنها به تدریج و خود به خود ترجمه معمولی و روان‌تر را می‌آموزند، ولی نباید در این امر اصرار ورزید؛ بلکه آنچه اهمیت دارد، کسب توانایی ترجمه تحت‌اللفظی است. گاهی برخی از دانش‌آموزان، فقط معنای ترکیب‌ها را در ذهن مرور و در کتاب چیزی نمی‌نویسند. این کار صحیح نیست و می‌تواند موجب ضعف یا از میان رفتن اعتماد به نفس آنها شود. دبیر باید از آنها بخواهد به هر میزان که می‌توانند، ترکیب‌ها را معنا کرده و در کتاب خود بنویسند. او در کلاس گردش می‌کند و با نظارت بر کار دانش‌آموزان، ضمن راهنمایی آنان، اشکالات احتمالی را برطرف می‌سازد و در صورت نیاز، به گروه یا افراد ضعیف‌تر کمک می‌کند و مثلاً به آنها می‌گوید: ترکیب «لِقَوْمِهِ» از چند کلمه تشکیل شده است. با راهنمایی لازم، آنها متوجه می‌شوند که این ترکیب از سه کلمه «لِ + قَوْم + ه» تشکیل شده است. بنابراین، معنای آن می‌شود «برای قومش» یا «برای قوم او».

ب) تصحیح معنای ترکیب‌ها: این بخش از تدریس مفاهیم نیز اهمیت ویژه‌ای دارد و اگر به طور کامل و صحیح صورت گیرد، عمده یادگیری و آموزش انجام شده است و دانش‌آموزان در حل

سایر تمرین‌ها به ویژه تمرین «انس با قرآن در خانه» مشکلی نخواهند داشت. تصحیح معنای ترکیب‌ها به شیوه زیر انجام می‌شود.

از یکی از دانش‌آموزان می‌خواهیم تا اولین عبارت را همراه با معنایی که نوشته است، بخواند. هر دانش‌آموز باید عبارت قرآنی را با دقت و صحیح بخواند. نباید تصور کرد که در هنگام تدریس و تمرین مفاهیم، صحیح خواندن متن عبارت قرآنی اهمیت ندارد بلکه کاملاً برعکس، دانش‌آموزان باید عملاً بیاموزند که همیشه قرآن و عبارات قرآنی را صحیح و واحد ممکن، زیبا بخوانند. از این‌رو، اگر عبارت غلط خوانده شود، تذکر می‌دهیم تا دانش‌آموز یک بار دیگر عبارت را با دقت بخواند یا به شیوه‌های مناسب دیگری که قبلاً توضیح داده شده است، رفع اشکال می‌کنیم. پس از صحیح خواندن عبارت قرآنی، از همان دانش‌آموز می‌خواهیم تا معنایی را که قبلاً نوشته است، بخواند. اگر معنا صحیح باشد، با تشکر از این دانش‌آموز و گرفتن تأیید از سایر دانش‌آموزان چند لحظه فرصت می‌دهیم که اگر دانش‌آموزی نیازمند تصحیح است، ترجمه خود را اصلاح کند. در این قسمت، باید به نحوی عمل شود که دانش‌آموزان منتظر شنیدن ترجمه صحیح، از زبان معلم نباشند بلکه هنگام شنیدن ترجمه از زبان دوست خود، دقت کرده و در تشخیص درستی یا نادرستی آن به‌طور فعال شرکت کنند. از این‌رو معلم باید با حوصله به دانش‌آموزان فرصت دهد که هرگونه سؤالی درباره ترجمه این ترکیب دارند، بیان کنند و تا حد ممکن از سایر دانش‌آموزان بخواهد که به پرسش‌های دوستان خود پاسخ دهند. این شیوه عمل، بر اعتماد به نفس دانش‌آموزان می‌افزاید و مانع گفت‌وگوهای نابجای دانش‌آموزان با یکدیگر و شلوغی کلاس می‌شود.

اگر ترجمه ارائه شده صحیح یا کامل نباشد، از دانش‌آموزی که آن را بیان کرده است، به‌خاطر خواندن صحیح عبارت قرآنی یا آن‌بخش از ترجمه‌اش که صحیح بوده است تشکر می‌کنیم و از دانش‌آموز دیگری می‌خواهیم ترجمه خود را بخواند. این کار با پرسش و پاسخ از دانش‌آموزان ادامه پیدا می‌کند تا پاسخ صحیح روشن شود. آن‌گاه دانش‌آموز دیگری عبارت دوم و ترجمه آن را می‌خواند و به‌روشن مذکور عمل می‌شود تا همه عبارات این فعالیت پایان پذیرد.

چند تذکر مهم

در تکمیل و تصحیح معنای ترکیب‌ها نکات مهمی وجود دارد که در اینجا به برخی از آنها اشاره می‌شود.

اول: دبیر محترم نباید به هیچ وجه ترجمه عبارات و ترکیب‌های قرآنی

را به دانش‌آموزان دیکته کند. این روش نادرست نه تنها زمینه یادگیری صحیح را فراهم نمی‌آورد بلکه مانع علاقه‌مندی دانش‌آموزان به درک و فهم قرآن کریم می‌شود.

دوم: گاهی برای درک بهتر معنای تحت‌اللفظی باید کلماتی اضافه شود. برخی از این کلمه‌ها بیشتر تکرار می‌شوند؛ مانند کلمه «را» یا افعال ربطی مانند «است، هستم، هستی، ...». ضمن اطمینان دادن به دانش‌آموزان که نوشتن این گونه کلمه‌ها غلط به حساب نمی‌آید، به تدریج موارد کاربرد آنها را به ایشان می‌آموزیم.

سوم: برای آموزش مفاهیم، هر چند ترکیب‌ها و عباراتی انتخاب شده است که پس از ترجمه تحت‌اللفظی، معنا و مفهوم آنها روشن باشد ولی با وجود این، برخی از آنها چنین نیست. مفهوم این گونه ترکیب‌ها باید با پرسش از دانش‌آموزان برای آنها روشن شود؛ مثلاً در ترکیبی آمده است؛ «فِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ»؛ دانش‌آموزان معنا می‌کنند «در آسمان روزی شما» یا «در آسمان روزی شماست»، ولی ممکن است برخی از آنها یا حتی همه متوجه منظور این عبارت نشوند؛ از این رو، مثلاً از دانش‌آموزان سؤال می‌کنیم: «بچه‌ها، روزی شما در آسمان است» یعنی چه؟ برخی از آنها پاسخ می‌دهند. آنها را تشویق کرده و در صورت نیاز، این پاسخ‌ها را تکمیل و تصحیح می‌کنیم.

چهارم: گاهی برخی از ترکیب‌ها یا عبارات، برای طرح یک تذکر اخلاقی یا اعتقادی بسیار مناسب است و معلم تشخیص می‌دهد که خوب است نکته‌ای در این باره بیان کند. این کار خوب است؛ به شرط آنکه اولاً، توضیحات معلم از یکی دو دقیقه بیشتر طول نکشد (که هم دانش‌آموزان خسته نشوند و هم وقت فعالیت‌های اصلی تر گرفته نشود)؛ ثانیاً، این موارد زیاد نباشد. در صورتی که دبیر محترم در ذیل هر عبارت، به بیان ملاحظات تفسیری و... اقدام کند، غرض اصلی درس تحت‌الشعاع قرار می‌گیرد.

پنجم: دانش‌آموزان در دروس اولیه، معمولاً در معنا کردن ضمائر یا حروف اضافه

دچار اشتباه می‌شوند. این امر طبیعی است و تا دستیابی آنان به ترجمه صحیح و پرهیز آنان از جابه‌جا معنا کردن کلمات باید حوصله کرد. گاهی نیز می‌توان در حین تصحیح معنای ترکیب‌ها، مثلاً یک ضمیر (مانند هُم یا کُم) را که دانش‌آموزان در معنای آن دچار اشتباه می‌شوند، با اسم‌های مختلف ترکیب کرد تا آنان به‌طور دسته‌جمعی و شفاهی معنای آنها را بیان کنند. بهره‌گیری از این شیوه‌ها موجب رفع خستگی دانش‌آموزان می‌شود و نیز معنای کلمات پرکاربرد را در ذهن آنان تثبیت می‌کند.

۳- حل تمرین قواعد ساده : این فعالیت که در برخی از دروس آمده است، به بیان برخی قواعد ساده و پرکاربرد مفاهیم اختصاص دارد. باید توجه کرد که درس قرآن در مقام بیان قواعد صرف و نحو زبان عربی نیست؛ زیرا بیان این گونه مطالب برعهده درس عربی است. از این رو، این گونه قواعد پیش از آنکه در درس عربی طرح شوند، در درس قرآن مورد استفاده و تمرین قرار نمی گیرند. البته برخی مطالب مانند شناخت کلمات هم خانواده که بسیار ساده است، با توجه به توانایی دانش آموزان در تشخیص این گونه کلمات (که در درس فارسی دوره ابتدایی فرا گرفته اند) ارائه و تمرین شده است. روش انجام این فعالیت مانند دو فعالیت قبلی است. در حل این تمرین، معلم نباید به بیان قاعده موردنظر بپردازد بلکه دانش آموزان با مشاهده الگوی ارائه شده، به راحتی آن را حل می کنند. در صورتی که معلم در پرسش های شفاهی یا کتبی از این تمرین سؤال کند، حتماً باید در امتحان نیز مانند کتاب یک الگو ارائه دهد و آن گاه سؤال موردنظر را طرح کند.

پس از پایان تدریس مفاهیم، دانش آموزان را به انجام تکلیف «انس با قرآن در خانه» تشویق می کنیم.

روش بررسی تکلیف «انس با قرآن در خانه»

بخش «انس با قرآن در خانه» هر درس، تکلیف دانش آموزان برای خارج از کلاس است. با تشخیص دبیر محترم در ابتدا یا پایان هر جلسه، ضمن پرسش از بخش های مختلف «انس» انجام این تکلیف و نیز توانایی دانش آموزان در قرائت و مفاهیم هر درس، ارزشیابی می شود.

بخش «انس» از چهار تمرین تشکیل شده است. تمرین اول مربوط به خواندن روزانه قرآن کریم و تعدادی از صفحات مصحف شریف است که فقط دو یا یک صفحه از آنها در کتاب درسی آمده است. دانش آموزان سایر این صفحات را با استفاده از مصحف کامل یا لوح فشرده (DVD) ای که در اختیار دارند، در خانه تمرین می کنند. پرسش از قرائت آیات این صفحات، اولین تمرین «انس با قرآن در خانه» است.

تمرین دوم مربوط به ترجمه و درک معنای چند آیه از آیات درس است. بیشتر عبارات و جملات این چند آیه در فعالیت دوم بخش مفاهیم آمده است. از این رو دانش آموزان در انجام این تمرین مشکلی ندارند.

تمرین سوم انتخاب چند ترکیب یا عبارات ساده از یک صفحه از قرآن کریم است. تعدادی از دانش آموزان برخی از عبارات انتخاب شده خود را همراه با ترجمه در کلاس ارائه می کنند.

تمرین چهارم انتخاب یک پیام قرآنی است که توسط دانش آموزان انجام شده، همراه با توضیحاتی

در کلاس ارائه می‌شود.

از آنجا که ارزشیابی مستمر، در قالب حل تمرین‌های مختلف «انس با قرآن در خانه» صورت می‌پذیرد، توضیحات بیشتر این قسمت در بخش ارزشیابی مستمر ارائه خواهد شد.

روش آموزش موضوعات شناخت قرآن

- ۱- دبیر محترم ابتدا درباره اهداف مباحث شناخت برای دانش‌آموزان توضیحات لازم را بیان می‌کند تا با اهداف و فلسفه طرح مباحث مختلف شناخت آشنایی لازم را پیدا کنند.
 - ۲- روش تدریس بخش شناخت به‌طور مختصر برای دانش‌آموزان بیان می‌شود.
 - ۳- در آغاز تدریس هر موضوع، دبیر محترم توضیحات مختصری ارائه کرده و گاهی قسمتی از متن را می‌خواند.
 - ۴- متن شناخت توسط یک دانش‌آموز خوانده می‌شود.
 - ۵- پس از خواندن متن، می‌توان با طرح سؤالات و اگر، با دانش‌آموزان به گفت‌وگو پرداخت و از طریق بارش فکری، به سؤالات آنان پاسخ داد.
 - ۶- دانش‌آموزان درباره تصاویر موجود در کتاب گفت‌وگو می‌کنند؛ شما نیز توضیحات آنها را کامل کنید یا زمینه پژوهش را برای آنان فراهم آورید.
 - ۷- دانش‌آموزان می‌توانند برای تکمیل مباحث شناخت، پژوهش‌های دسته‌جمعی یا انفرادی انجام دهند و در فرصت‌های مناسب درباره آن به گفت‌وگو بپردازند.
 - ۸- تشویق دانش‌آموزان به فعالیت‌های قرآنی خارج از کلاس، زمینه انس بیشتر آنها را با قرآن کریم فراهم می‌آورد.
- تذکر:** چه خوب است درباره موضوعات شناخت، مطالعات خارج از کتاب و تکمیلی داشته باشیم.

روش ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

پرسش و ارزشیابی درس قرآن مانند سایر دروس دوره متوسطه، به دو صورت مستمر و پایانی انجام می‌شود. مطابق آیین‌نامه مصوب شورای عالی آموزش و پرورش، پرسش و ارزشیابی مستمر در بخش قرائت، به صورت شفاهی و در بخش مفاهیم با تشخیص معلم می‌تواند به هر دو صورت شفاهی یا کتبی انجام شود و ارزشیابی پایانی قرائت به صورت شفاهی و مفاهیم به صورت کتبی خواهد بود. شیوه این ارزشیابی در دو بخش مستمر و پایانی به این شرح است.

پرسش و ارزشیابی مستمر

الف) ارزشیابی قرائت: برای ارزشیابی مستمر از شیوه‌های مختلف می‌توان بهره جست که

نمونه‌ای از آنها به شرح زیر توصیه می‌شود.

۱- آیات هر درس در جلسه بعد، از دانش‌آموزان پرسش می‌شود. (ضمن پرسش از بخش‌های مختلف انس با قرآن در خانه)

۲- هر دانش‌آموز یک جمله از صفحات قرآنی داخل یا خارج از کتاب را که مربوط به تکلیف همان جلسه است، می‌خواند تا از همه دانش‌آموزان پرسش شود.

۳- ابتدا افرادی که تسلط بیشتری دارند قرائت کنند و سپس دیگران.

۴- نیمی از نمره ارزشیابی درس قرآن به قرائت تعلق دارد، ولی بهتر است نمره قرائت از ۲۰ و نمره مفاهیم نیز از ۲۰ منظور گردد و سپس معدل گیری شود.

۵- برای هر اشتباه روخوانی یک امتیاز از ۲۰ کسر می‌شود. اگر دانش‌آموز قبل از تذکر معلم، اشتباهش را تصحیح کند، امتیازی از او کسر نمی‌شود.

۶- اگر در یک کلمه چند حرکت و علامت اشتباه شود؛ فقط یک اشتباه محسوب می‌شود. در صورت تکرار یک نوع اشتباه نیز فقط یک امتیاز کسر می‌شود.

۷- به هر دانش‌آموزی که آیات درس را با صوت زیبا و شبیه قرائت لوح فشرده یا با تلفظ صحیح حروف خاص عربی بخواند یا برخی از آیات دروس را حفظ کند، تا دو امتیاز تشویقی تعلق می‌گیرد.

۸- دانش‌آموزی که در تقویت قرائت هم‌گروهی خود به‌طور مؤثر تلاش نماید یا آیات درس را خوش‌نویسی، تذهیب و نقاشی کند، به‌عنوان بخشی از فعالیت خارج از کلاس امتیاز می‌گیرد.

۹- برای تشویق دانش‌آموزانی که به‌طور چشمگیر و فوق‌العاده تلاش می‌کنند، خوب است، جوایزی از سوی مدرسه یا اولیای دانش‌آموزان فراهم شده و به شیوه مناسب یا در مراسمی خاص به آنان اهدا شود. باید به تلاش افراد ضعیف نیز توجه داشت و آنان را تشویق کرد. به‌طور کلی، مبنای نمره و تشویق باید فعالیت و پیشرفت هر دانش‌آموز متناسب با توان و استعداد خود او باشد.

ب) ارزشیابی مفاهیم: پرسش‌های مستمر بخش مفاهیم نیز براساس بخش انس با قرآن در خانه

انجام می‌شود. در پایان تدریس مفاهیم، انجام تمرین در خانه را به دانش‌آموزان یادآوری می‌کنیم و در جلسه مربوط، چگونگی انجام دادن این تکلیف به شیوه مناسب کنترل می‌شود. این کنترل نباید آن‌چنان سخت و اضطراب‌آور باشد که دانش‌آموزان را به انجام دادن غیراصولی این تمرین مانند نوشتن از روی ساین یا موارد مشابه دیگر وادارد و نه همراه با بی‌توجهی باشد که با دانش‌آموزان منضبط و غیرمنضبط

یکسان برخورد شود. باید با تدبیر، دانش‌آموزان را - به‌ویژه کسانی را که کم‌توجهی می‌کنند - به انجام دادن این کار در خانه تشویق کرد.

پس از بررسی تکلیف دانش‌آموزان، عبارات قرآنی «انس با قرآن در خانه» از آنها پرسش می‌شود. این کار را به شیوه‌های مختلفی می‌توان انجام داد؛ مثلاً ممکن است از دانش‌آموزی خواست که یک عبارت را از روی کتابی که ترجمه عبارت در زیر آن نوشته نشده است، بخواند و ترجمه کند، ولی بهتر است هر دانش‌آموز، عبارت و ترجمه مربوط به آن را که قبلاً نوشته است، از روی کتاب خودش بخواند. در اینجا چند نکته قابل توجه است.

۱- صحیح خواندن عبارت قرآنی اهمیت و امتیاز دارد.

۲- اگر ترجمه دانش‌آموز، شبیه ترجمه‌هایی باشد که معمولاً در بخش آموزش مفاهیم می‌نویسند (تحت اللفظی) و همچنین صحیح باشد، تشویق می‌شود. برای کسب اطمینان از میزان توانایی دانش‌آموز، از برخی ترکیب‌ها یا کلمات همین عبارت سؤال شود؛ مثلاً پس از آنکه دانش‌آموز ترجمه عبارت «وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ» را خواند، معلم می‌پرسد: «لِنَفْسِهِ» یعنی چه؟ یا ادامه می‌دهد: این ترکیب از چند کلمه تشکیل شده است و هریک به چه معناست؟ همچنین از برخی ترکیب‌ها یا کلماتی که در بخش مفاهیم همین درس یا درس‌های قبل آمده است پرسش می‌شود. اگر دانش‌آموز در ترجمه عبارات قرآنی تلاش کافی نکرده باشد، معمولاً در پاسخ به پرسش‌های شفاهی موفق نخواهد بود. به هر حال، با طرح چند پرسش، دانش‌آموز مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

به این ترتیب همه عبارات این بخش ترجمه می‌شود و سایر دانش‌آموزان ترجمه خود را در صورت نیاز تصحیح می‌کنند.

۳- در پرسش و پاسخ عبارات قرآنی این بخش، باید نکاتی را که در تصحیح ترکیب‌های بخش آموزش مفاهیم بیان شد، رعایت کرد؛ مثلاً لازم است از دیکته کردن ترجمه عبارات جداً پرهیز شود، ترجمه‌های صحیح پس از بیان دانش‌آموز، مجدداً توسط معلم بازگو نشود بلکه دانش‌آموزان با دقت به پاسخ دوستانشان، خود، این کار را انجام دهند.

از آنجا که پرسش‌های شفاهی به شیوه‌های مختلفی انجام می‌پذیرد، لزومی ندارد برای نمره یا امتیاز دادن به دانش‌آموزان، الگو و بارم‌بندی خاصی ارائه شود بلکه دبیر محترم می‌تواند با توجه به میزان توانایی دانش‌آموزان، نمره‌ای از ۲۰ به آنان بدهد. به‌ویژه از آنجا که همیشه پرسش مفاهیم با خواندن آیات و عبارات قرآنی همراه است، این نمره می‌تواند بیانگر میزان توانایی قرائت و مفاهیم دانش‌آموزان باشد. به این ترتیب، بخش مفاهیم درس قرآن حل می‌شود و توانایی دانش‌آموزان نیز ارزیابی می‌گردد.

خوب است پس از تدریس و پرسش سه درس، دبیر محترم از دانش‌آموزان یک امتحان کوتاه و ساده از مفاهیم این چند درس به صورت کتبی به عمل آورد. این امتحان کتبی در یادآوری دروس، تقویت توانایی دانش‌آموزان، انس و آشنا کردن آنها با شیوه امتحان کتبی مفاهیم، ارزیابی دقیق‌تر همه دانش‌آموزان و... مفید است.

نکته مهم: نباید تصور شود که نمره مستمر، معدل همه نمراتی است که یک دانش‌آموز در طول یک نیم‌سال گرفته است. می‌توان با توجه به روند پیشرفت دانش‌آموزان، تنها نمرات بهتر آنها را مدنظر قرار دهد.

ارزشیابی فعالیت‌های خارج از کلاس

مطابق آیین‌نامه امتحانات، حداقل پنج نمره از نمره مستمر دانش‌آموزان به فعالیت‌های خارج از کلاس آنها اختصاص دارد. برخی از این فعالیت‌ها در بخش ارزشیابی کتاب مبانی و روش آموزش قرآن دوره راهنمایی (کد ۱۰۰۸/۲) بیان شده است.

ارزشیابی پایانی

آزمون پایانی درس قرآن در دوره متوسطه اول براساس ده نمره قرائت به صورت شفاهی و ده نمره مفاهیم به صورت کتبی است. امتحان پایانی شفاهی در زمان امتحان‌های شفاهی و امتحان کتبی با درج در جدول امتحان‌های کتبی هر نیم‌سال در زمان مربوط با توجه به توضیحات ذیل برگزار می‌شود. توصیه می‌شود بارم‌بندی هریک از آزمون‌های پایانی قرائت و مفاهیم براساس ۲۰ نمره انجام شود که معدل آنها نمره آزمون پایانی هر دانش‌آموز در درس قرآن است.

بخش اول — آزمون قرائت

۱- در آزمون قرائت، از هر دانش‌آموز سه پرسش می‌شود. دانش‌آموزان در هر پرسش حدود چهار سطر از آیات را می‌خوانند. دو پرسش از آیاتی که در کتاب درسی در بخش قرائت آمده و یک پرسش از صفحاتی که جزء تکلیف انس با قرآن در خانه و خواندن روزانه قرآن کریم بوده است.

۲- به ازای هر کلمه بدون اتصال مانند «وَجَاتٌ» یا با اتصال مانند «إِنَّ اللَّهَ»، «فِي الْأَرْضِ» یا «عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ» که غلط خوانده شود، نیم نمره کسر می‌شود. ممکن است در این کلمه ساده (بدون اتصال) یا مرکب (با اتصال)، یک یا چند غلط اتفاق افتد، در این صورت نیز همان نیم نمره کسر می‌شود.

تبصره: با تشخیص معلم و در صورت مفید بودن تذکر، می‌توان از دانش‌آموز خواست که با خواندن مجدد، غلط خود را تشخیص و تصحیح کند. در این صورت نمره‌ای کسر نمی‌شود.

۳- اگر قرائت دانش‌آموز، با تکرار، برگشت و مکث زیاد همراه باشد، در مجموع یک تا دو نمره کسر می‌شود. شرایط خاص دانش‌آموزان استثنایی یا دارای لکنت زبان باید مورد توجه قرار گیرد.

۴- اگر دانش‌آموز آیات را شبیه به قرائت لوح فشرده (تحقیق یا ترتیل) بخواند یا تلفظ صحیح حروف خاص عربی را رعایت کند یا حدود نصف صفحه از آیات قرآن یا پیام‌های قرآنی را از حفظ باشد، در مجموع یک تا دو نمره تشویقی به نمره قرائت او اضافه می‌شود.

۵- از قواعد قرائت، پرسش نمی‌شود؛ رعایت این قواعد فقط در حین قرائت، کفایت می‌کند.

۶- سعی شود با اتخاذ تدابیر مناسب، از اضطراب دانش‌آموزان هنگام آزمون، کاسته شود؛ برای مثال، می‌توان پیش از پرسش، به هر دانش‌آموز چند دقیقه فرصت داد تا آیات آزمون را مرور کند.

۷- خوب است هنگام آزمون قرائت، کتاب دانش‌آموز را از او گرفت و اشتباهات او را روی کتابش علامت زد تا دانش‌آموز با این اشتباهات آشنا شود و در اصلاح آنها بکوشد.

بخش دوم - آزمون مفاهیم

پیشنهاد می‌شود بارم‌بندی سؤال‌های مفاهیم (امتحان کتبی) بر مبنای ده نمره به صورت زیر منظور شود:

معنای کلمات ۱ نمره، معنای ترکیب‌ها ۴ نمره، معنای عبارات ۴ نمره، قواعد ساده ۱ نمره. در صورت طرح سؤال از قواعد (الگوی قواعد مفاهیم)، این پرسش‌ها باید با ارائه الگو (مانند آنچه در کتاب درسی آمده است) همراه باشد.

بدیهی است با تشخیص دبیر محترم این الگوی نمره‌دهی می‌تواند با تغییراتی نیز همراه باشد.

برخی از نکات مهم که باید در تصحیح امتحان کتبی به مفاهیم مدنظر باشد.

۱- پس از تهیه کلید سؤالات طراحی شده، در بالای برگه کلید تصریح شود که «نظر مصحح محترم در صحیح یا غلط بودن پاسخ دانش‌آموزان صائب است» تا از پاسخ‌های صحیح دانش‌آموزان که لزوماً مانند کلید سؤالات نیست، نمره‌ای کسر نشود.

۲- متن سؤال‌ها به خصوص کلمات و عبارات قرآنی (عربی) واضح و با اعراب لازم - مانند کتاب درسی - نوشته شود و قبل از تکثیر، بازبینی و اصلاح مورد نیاز به عمل آید.

۳- هیچ سؤال‌ی به صورت ترجمه کلمه یا عبارت از فارسی به عربی طرح نشود.

۴- توزیع سؤال‌ها به نسبت دروس مختلف، متعادل و متناسب باشد.

۵- از طرح سؤال‌های دارای نکته ویژه، ترکیب و عبارت مبهم، مطالب پاورقی یا عبارت کم کاربرد

در کتاب درسی، حتی‌الامکان خودداری شود.

۶- طراح سؤال‌های آزمون نهایی و مصححان محترم برگه‌ها، از میان دبیرانی انتخاب شوند که

در سال تحصیلی جاری، کتاب آموزش قرآن را تدریس کرده‌اند.

۷- مبنا در پاسخ دانش‌آموزان، ترجمه تحت‌اللفظی است و نمره کامل دارد. در صورتی که

ترجمه، روان و صحیح ارائه شده باشد، نیز نمره کامل خواهد داشت.

۸- مهم‌ترین گام در توانایی درک معنای عبارات قرآنی، ترجمه تحت‌اللفظی آنهاست، از این رو،

اگر دانش‌آموز برخی از کلمه‌ها - مانند «را»، فعل‌های ربطی (است، هستم، ...) و ... را در ترجمه

ننویسد، نمره‌ای از او کسر نمی‌شود.

۹- اگر دانش‌آموز حروف اضافه را به شکل معنای اولیه و اصلی آنها معنا کند، صحیح است؛

هر چند که در عبارت مورد سؤال، ممکن است بهتر باشد آن حرف به صورت دیگری معنا شود؛ مانند

حرف اضافه «بِ» در عبارت «مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ» که بهتر است «در» معنا شود ولی اگر دانش‌آموز

«به» معنا کند، نمره‌ای از او کسر نمی‌شود. همچنین حرف اضافه «مِنْ» که هر جا «از» معنا شود، صحیح

محسوب می‌شود.

۱۰- اگر دانش‌آموز، یک فعل را که به هر دلیل در کتاب درسی به دو صورت معنا شده است، به

هر یک از دو معنا بنویسد، نمره کامل خواهد گرفت. برای مثال، برای افعالی که گاهی به تناسب جمله،

ماضی و گاهی مضارع معنا می‌شوند، هر دو معنا صحیح است؛ یا اگر فعل مضارع در جمله‌ای به صورت

مضارع اخباری یا التزامی معنا شود، صحیح است و نمره‌ای از دانش‌آموز کسر نمی‌شود.

۱۱- در صورتی که فعل مفرد، به صورت جمع یا برعکس معنا شود یا فعل ماضی به صورت

مضارع یا برعکس معنا شود، فقط نیمی از نمره مربوط به آن کلمه کسر می‌شود.

۱۲- در ترجمه ترکیب‌ها و عبارات، هر میزان که از آن ترکیب یا عبارت معنا شده است - هر

چند کامل نباشد - به همان مقدار نمره تعلق می‌گیرد.

۱۳- فعل مفردی که فاعل آن، اسم ظاهر و جمع است، اگر به جای جمع، مفرد معنا شود،

صحیح به حساب می‌آید و نمره‌ای کسر نمی‌شود؛ مانند فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ: پس سجده کرد فرشتگان.

بارم‌بندی آزمون‌های پایانی

بارم‌بندی آزمون‌های پایانی قرائت و مفاهیم هریک از سال‌های هفتم تا نهم در پایان روش تدریس دروس هریک از این سال‌های تحصیلی در همین کتاب آمده است.

زمان‌بندی تدریس دروس در هر نیم‌سال

همان‌طور که گفته شد کتاب آموزش قرآن در هر سال تحصیلی، شامل دوازده درس است. هر درس طی دو جلسه یعنی در دو هفته تدریس، تمرین و ارزشیابی می‌شود. به‌منظور نظم بیشتر و همکاری با دبیران محترم برای جلوگیری از کندی یا تندى نامناسب، فعالیت آموزشی که در هر جلسه (۹۰ دقیقه‌ای) باید انجام شود به‌عنوان یک جلسه در کتاب منظور شده است. پیشنهاد می‌شود دبیران محترم حتی‌الامکان این نظم را رعایت کنند. همچنین توصیه می‌شود در نیم‌سال اول حداقل ۶ درس و حداکثر ۷ درس تدریس شود و بقیه دروس نیز در نیم‌سال دوم تدریس گردد.

ویژگی‌ها و صلاحیت‌های دبیر موفق قرآن کریم

هر چند در تعلیم هر موضوعی، دبیر باید واجد مهارت‌ها و فنون خاصی باشد، اما دستیابی به اهداف تعلیم و تربیت اسلامی تنها در صورتی ممکن خواهد بود که دبیر علاوه بر تسلط به فنون و روش‌های تعلیم و تربیت؛ خود از ویژگی‌های تربیت اسلامی بهره‌مند باشد، و میزان توفیق در دستیابی به این اهداف نسبت مستقیم با میزان این بهره‌مندی دارد.

منابع اسلامی، سرشار از بیان این امر مهم است و ضرورت وجود پیشوایان معصوم به‌عنوان الگوهای کامل دین، بزرگ‌ترین دلیل بر صحت این مدعا است. کلام بلند و حکیمانه حضرت امیرالمؤمنین علیه‌السلام در نهج‌البلاغه به شیوایی و زیبایی تمام، این حقیقت را ترسیم کرده است.

قال علی علیه‌السلام :

مَنْ نَصَبَ نَفْسَهُ لِلنَّاسِ إِمَامًا هر کس که خود را برای مردم الگو و پیشوا قرار دهد
فَعَلَيْهِ أَنْ يَبْدَأَ بِتَعْلِيمِ نَفْسِهِ پس باید پیش از آموزش دیگران به آموزش خویش
قَبْلَ تَعْلِيمِ غَيْرِهِ پردازد؛
وَلْيَكُنْ تَأْدِيبُهُ بِسِيرَتِهِ قَبْلَ و نیز باید پیش از ادب‌آموزی به زبان، رفتارش

تَأْدِيبِهِم بِلِسَانِهِ
وَمُعَلِّمُ نَفْسِهِ وَ مُؤَدِّبُهَا
أَحَقُّ بِالْإِجْلَالِ مِنْ مُعَلِّمِ النَّاسِ وَ
مُؤَدِّبِهِمْ^۱

ادب آموز باشد.
آری آن کس که خود را تعلیم می دهد و ادب می آموزد،
از کسی که دبیر و ادب آموز دیگران است، بیشتر
سزاوار احترام و تکریم است.

با الهام از این آموزه ارزشمند دینی، برخی از مهم ترین ویژگی های معلّم قرآن در دو بخش عمومی و اختصاصی به شرح زیر ارائه می شود.

صلاحیت های عمومی

- ۱- با کلیات روش های تدریس و ارزشیابی، آشنایی دارد.
- ۲- با کلیات روان شناسی تربیتی آشنایی دارد.
- ۳- سعه صدر دارد و اشتباهات و خطاهای رفتاری دانش آموزان را به دیده اغماض و تغافل می نگرد.
- ۴- در اداره کلاس، ضمن اعمال اقتدار از خشونت پرهیز می کند.
- ۵- قرآن کریم را به طور مستمر قرائت می کند و با آن مأنوس است.
- ۶- سعی می کند معنای آیات قرآن را بفهمد و در آن تدبیر کند.
- ۷- اخلاق و رفتار پسندیده و قرآنی دارد.
- ۸- در گفتار و رفتارش تعارض و ناسازگاری نیست؛ بلکه رفتار و اعمال او بهترین مبلّغ دانش آموزان به آموزه های قرآنی است.
- ۹- از آراستگی و ظاهری مناسب برخوردار است.
- ۱۰- منظم و وقت شناس است و به قول و عهد خود با دانش آموزان وفا می کند.
- ۱۱- به دانش آموزان محبت می ورزد؛ وظیفه اصلی خود را تربیت و پرورش اسلامی آنان می داند.
- ۱۲- از تنبیه بدنی دانش آموزان، سختگیری و همچنین سهل انگاری پرهیز می کند.
- ۱۳- در گفتار با دانش آموزان از کلام زیبا و زبان ملائم و نیکو بهره می گیرد.
- ۱۴- با راه کارهای فناوری آموزشی و به کارگیری آن در فرایند یاددهی - یادگیری آشنایی دارد.

۱- نهج البلاغه، حکمت شماره ۷۰

صلاحیت‌های تخصصی؛ حرفه‌ای

- ۱- به ضرورت و امکان آموزش قرآن باور دارد.
- ۲- به آموزش درس قرآن علاقه‌مند است.
- ۳- با رویکرد، اصول و اهداف برنامه آموزش قرآن در دوره آموزش عمومی به ویژه دوره متوسطه اول آشنایی کافی دارد.
- ۴- با محتوای آموزش قرآن در دوره متوسطه اول آشنایی کامل دارد.
- ۵- به صرف و نحو عربی حداقل در سطح کاردانی رشته دینی و عربی تسلط دارد.
- ۶- در تجوید عمومی قرآن کریم توانایی علمی و عملی دارد.
- ۷- در تلاوت آهنگین و زیبای قرآن توانایی نسبی دارد.
- ۸- با برخی نهادها و مراکز فعالیت‌ها و آموزش‌های قرآنی آشنایی دارد.
- ۹- با برخی از قاریان، حافظان، مترجمان، مفسران و اندیشمندان قرآنی آشنایی دارد.
- ۱۰- برای سؤالات دانش‌آموزان به ویژه سؤالات قرآنی و دینی آنها، پاسخ مناسب و قانع کننده دارد.

دبیر قرآن می‌تواند با توجه و عمل به نکات ذیل که در چند بخش ارائه شده است، بر توفیقات خود بیفزاید.^۱

الف) ویژگی‌ها و خصلت‌های شخصی: وجود خصلت‌های نیکو در فرد، او را محبوب دیگران می‌سازد. ایجاد علاقه میان متربی و مربی، زمینه را برای تربیت و تأثیرپذیری فراهم می‌کند. معلم قرآن باید در کسب کمالات فردی بکوشد و دانش‌آموزان خود را از یک الگو و مربی موفق بهره‌مند سازد. در این بخش، به بیان پاره‌ای از مهم‌ترین این ویژگی‌ها می‌پردازیم. این نکات بیشتر ناظر به شأن شخصی فرد است؛ اعم از آنکه معلم باشد یا نباشد.

۱- درون مایه ایمان، اخلاق نیکوست؛ همان‌طور که از پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله نقل شده است «إِنِّي بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ» از این رو، اموری همچون سادگی و آراستگی، نظم و انضباط، گشاده‌رویی و خوش‌خلقی، گذشت و فداکاری، اقتدار و مهربانی، صبر و بردباری، فداکاری و دلسوزی هرچه بیشتر وجود شخص را آکنده ساخته باشد، زمینه را برای دستیابی او به توفیقات بیشتر فراهم می‌آورد.

۱- مطالب این بخش برگرفته از تجارب برخی معلمان موفق همچنین کتاب‌های «تربیت آسیب‌زا» نوشته دکتر عبدالعظیم کریمی و «آداب تعلیم و تربیت در اسلام» ترجمه دکتر سیدمحمدباقر حجتی است.

۲- برخورداری از برخی توانایی‌ها یا مهارت‌های شخصی مانند مهارت در یکی از رشته‌های ورزشی یا هنری، علمی... موجب تکریم و تعظیم معلم در چشم دانش‌آموزان می‌شود و این امر بر تأثیرپذیری ایشان از شخصیت معلم می‌افزاید.

۳- عمل به آداب و رفتاری که از سوی اولیای دین توصیه و تأکید شده است؛ مانند داشتن وضو به‌ویژه در کلاس درس، آغاز کردن کارها با نام خدا و ذکر سلام و صلوات بر انبیا و اولیای الهی به‌ویژه پیامبر اکرم و ائمه معصومین علیهم السلام، تلاوت روزانه قرآن کریم، رعایت آداب اسلامی پیش از خواب و... .

۴- یاد خدا، توکل بر او، امید به فضل و رحمت الهی، تمامی خیرها و توفیقات خود را از سوی خدا دانستن و سپاس و ستایش دائمی خدا، بذل محبت به خدا را در وجود انسان شکوفا می‌سازد، شجره طيبة توحید را به بار می‌نشاند و انسان را از درون به آرامش و کمال رهنمون می‌شود. بدیهی است که هر انسان موفق، به این دستمایه نیازمند است.

ب) رفتار و آداب تربیتی: یک معلم غیر از ویژگی‌های شخصی، به‌عنوان معلم و در مقام تعلیم و تربیت، باید از ویژگی‌هایی برخوردار باشد که او را در این امر موفق سازد. منابع دینی ما آکنده از این‌گونه معارف است که در اینجا به برخی از مهم‌ترین آنها اشاره می‌شود.

۱- محبت و ورزشی و خوش رفتاری: دانش‌آموز در دوره نوجوانی در اوج تأثیرپذیری است. او باید معلم خود را دوست داشته باشد تا از او الگوپذیرد. اگر می‌خواهید محبوب باشید، باید محبت بورزید. علاقه و محبت معلم به دانش‌آموز، خارهای وجود او را به گل تبدیل می‌کند. معلمی می‌تواند زمینه هدایت دانش‌آموزان را فراهم آورد که آنها را همچون فرزندان خود دوست بدارد و تا حد ممکن به ویژگی‌ها و شرایط خاص هریک توجه داشته باشد.

چنین معلمی به دانش‌آموزان احترام می‌گذارد و از کلمات و لحن محبت‌آمیز استفاده می‌کند. عصبانیت معلم، دانش‌آموزان را ناخشنود می‌کند و باعث دوری آنها از معلم و دوری از درس قرآن می‌شود؛ بنابراین، در هیچ شرایطی بداخلاقی و فریاد کشیدن معلم سزاوار نیست. توجه همیشگی به آیه‌های زیر، روحیه خوش رفتاری را تقویت می‌کند:

بقره ۸۳

* وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا

آل عمران ۱۳۴

* وَالكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

نحل ۱۲۷

* وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ

۲- **امیدواری به لطف خدا و امید دادن به آن:** مؤمن همیشه به لطف خدا امیدوار است.

دانش آموزان را به لطف و رحمت همگانی و همیشگی خدا امیدوار کنید و با بیان خاطرات، داستان‌ها، اشعار و ضرب‌المثل‌های زیبا آنها را با نمونه‌هایی از این الطاف بی‌کران الهی آشنا سازید تا شاهد آثاری چون شادابی، نشاط و تحرک در ایشان باشید.

۳- عدل‌ورزی و پرهیز از تبعیض: توجه و محبت معلم به دانش‌آموزان باید عادلانه و حساب شده باشد. شاید معلم تحت تأثیر رفتار و شخصیت برجسته برخی دانش‌آموزان، علاقه قلبی بیشتری به آنان داشته باشد ولی باید نگاه و رفتار خود را به‌طور عادلانه میان آنها تقسیم کند.

نوجوانان به دلیل پاکی و لطافت روح، هیچ‌گونه رفتار دوگانه‌ای را بر نمی‌تابند. برخوردهای تبعیض‌آمیز مانند صحبت کردن در گوشی یا توجه بیش از حد به یکی از دانش‌آموزان، آثار منفی زیادی دارد و ممکن است سوءظن یا حسادت دانش‌آموزان دیگر را برانگیزد. حتی اگر زمانی از برخورد متفاوت گریزی نیست، باید تبعات آن را تا حد امکان کاهش داد.

۴- تقویت اعتماد به نفس: نوجوانان برای دستیابی به شخصیتی متعادل و ارزشمند نیازمند اعتماد به نفس‌اند. یک مربی توانا، با برجسته کردن کردار و صفات خوب دانش‌آموزان، در آنها روحیه اعتماد به نفس پدید می‌آورد و با تغافل عالمانه از کاستی‌ها و لغزش‌های ایشان، به آنها عزت و کرامت می‌بخشد. اظهار بی‌اعتمادی به یک دانش‌آموز، احساس نامطلوبی در او ایجاد می‌کند و اعتماد و پذیرش او را نسبت به معلم کاهش می‌دهد. منسوب کردن خصلتی بد به یک دانش‌آموز، واقعاً روحیه او را درهم می‌ریزد و ممکن است در دراز مدت، همان خصلت را در او پدید آورد.

باید به دانش‌آموزان حسن‌ظن داشت و آن را بیان کرد؛ از خطاهای آنها تا حد امکان چشم‌پوشی کرد و آنها را به‌راستی و درستی تشویق نمود.

پ) رفتار و آداب آموزشی: انجام دادن هر کاری با آداب و آیین خاص همراه است. هرچه آن کار ارزشمندتر و مقدس‌تر باشد، توجه به این آداب ضروری‌تر است. برای مثال، اعمال عبادی که به قصد تقرب به خدا انجام می‌شود، آیین و آداب خاصی دارد. از جمله کارهای بسیار ارزشمند و مقدس از نظر اسلام، تعلیم و تربیت است؛ از این رو، همیشه این امر با آداب خاصی انجام شده است. توجه به این آداب بر ماهیت معنوی و عبادی تعلیم و تعلم و آثار تربیتی آن می‌افزاید.

برخی از مهم‌ترین این آداب عبارتند از:

۱- رعایت آداب ظاهری و باطنی: خوب است هر کاری به‌ویژه کلاس درس را با نام و یاد خدا و گفتن «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» و ذکر سلام و صلوات بر پیامبر اکرم و خاندان پاک او آغاز کنیم.

بنا بر روایات، صلوات، فرشتگان را نازل می‌کند، نفاق را از بین می‌برد، گناهان را می‌زداید و سلامت و تندرستی به بار می‌آورد. شایسته است معلم قرآن، همیشه و به‌ویژه در کلاس درس با وضو باشد و رعایت این ادب اسلامی را به دانش‌آموزان نیز بیاموزد.

معلم برای توفیق در تعلیم و تربیت باید پیوسته از خدای توانا کمک بخواهد و موفقیت‌های خود را از او بداند که «ما تَوْفِیقِی إِلَّا بِاللّهِ».

۲- تشویق دانش‌آموزان ضعیف‌تر، آنها را به تلاش و پیشرفت امیدوار می‌کند. هر دانش‌آموز نقاط قوت خاص خود را دارد و معلم باید این نقاط را کشف کند و به او نشان دهد؛ مثلاً اگر درسش ضعیف است، ولی اخلاق و رفتار خوبی دارد، می‌توان برای پدر و مادرش کارت تبریکی فرستاد و به آنها برای داشتن فرزندی با اخلاق و رفتار خوب تبریک گفت.

۳- هنر معلم، پرورش احساس نیاز به علم و تقوا در دانش‌آموز است.

آب، کم‌جو، تشنگی‌آور به دست تا بجوشد آبت از بالا و پست

۴- اصیل‌ترین روش‌های تربیتی، طبیعی‌ترین، ساده‌ترین و صمیمی‌ترین آنهاست. انسان تا دست به عمل نزند، نمی‌آموزد؛ عمل نیز با اشتباه همراه است. دانش‌آموزان را به تلاش و اقدام تشویق کنید تا از اشتباه کردن نهراسند. به علاوه، چگونگی درس گرفتن از اشتباهاتشان را به آنها بیاموزید.

۵- معلم باید برای هماهنگ کردن روش‌های آموزشی، خانواده دانش‌آموزان را از طریق جلسات توجیهی یا خبرنامه مدرسه از اقدامات، روش‌ها و نظریات خود مطلع سازد.

۶- خوب سؤال کردن، نیمی از دانش است. ذهن کودک را پرسشگر بار بیاورید و به او بیاموزید با تفکر درباره پرسش‌های خویش، آنها را به بهترین شکل بیان کند.

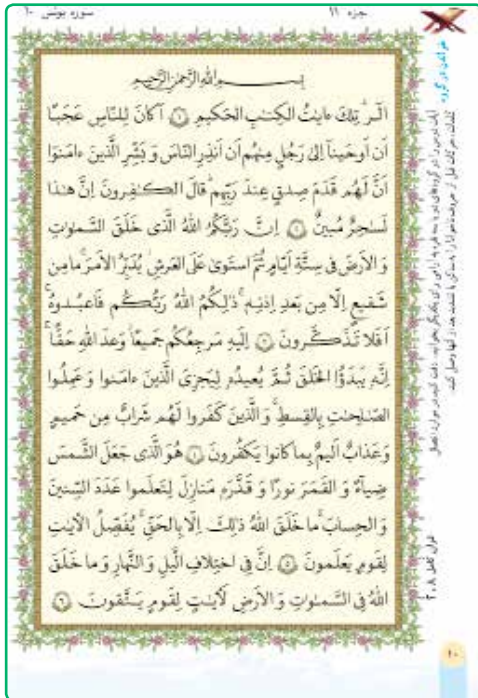
۷- کیفیت ارائه مطالب و مفاهیم، مهم‌تر از کمیت آن است. پیام‌های شما هر چند اندک اما با کیفیت مؤثر، بهتر از صحبت‌های طولانی و خسته‌کننده است.

۸- بدهی است اداره موفق یک کلاس به رعایت روش‌ها و فنون تدریس و کلاس‌داری نیز نیازمند است. دبیران محترم عموماً با این روش‌ها آشنایی دارند و شرح مفصل آنها را نیز می‌توان در کتاب‌های مربوط جست و جو کرد.

بخش دوم

روش تدریس هر یک از دروس

سال، هفتم

الف) روش تدریس و تمرین قرائت

در درس اول، توضیحات لازم، مبسوط تر ارائه شده است، اما در درس های بعد فقط به نکات خاص همان درس بسنده می شود. از این رو مطالعه توضیحات این درس، با دقت کامل ضروری است. مناسب است قبل از بیان روش تدریس و تمرین قرائت، به اهداف بخش قرائت که در همه دروس یکسان است، توجه شود.

اهداف خاص تدریس و تمرین قرائت آیات

- ۱- تقویت روان خوانی آیات قرآن کریم
- ۲- شناسایی و رفع اشکالات روخوانی دانش آموزان
- ۳- تقویت علاقه به خواندن زیبا و آهنگین قرآن کریم
- ۴- توانایی تلفظ حروف خاص عربی به ویژه در اذکار نماز
- ۵- تقویت علاقه به انس با قرآن کریم و قرائت روزانه و مستمر

اهداف کلی آموزش قرائت در همه دروس موارد فوق است، در صورتی که در یکی از دروس، هدف دیگری نیز مورد نظر باشد، در همان درس بیان خواهد شد.

روش تدریس و ارزشیابی بخش قرائت

تدریس و تمرین قرائت این درس براساس روش کلی به ترتیب زیر اجرا می‌شود :

۱- پیش‌خوانی آیات در گروه : هر دانش‌آموز بخشی از آیات درس را برای هم‌گروهی خود می‌خواند و به کمک او اشکالات قرائت خود را رفع می‌کند. بهتر است این کار به صورت خواندن یک جمله در میان برای یکدیگر انجام شود.

همزمان دبیر محترم در کلاس حرکت می‌کند تا ضمن نظارت بر فعالیت گروه‌ها، اشکالات احتمالی آنها را برطرف نماید. (حدود پنج دقیقه)

۲- تمرین با لوح فشرده (DVD) : آیات درس پخش می‌شود و دانش‌آموزان همراه با پخش قرائت، خط می‌برند، گوش می‌دهند و آرام آرام آیات را زمزمه می‌کنند دبیر محترم اشکالات عمومی دانش‌آموزان را به اختصار تذکر می‌دهد؛ مانند : اشتباهات عمومی، خیلی بلند خواندن، خیلی آهسته خواندن، پیش افتادن از قرائت لوح فشرده و شتاب کردن، عدم توجه به قرائت صحیح و ادامه اشتباه، دقت به ترکیبات مشکل یا جدید و ... (حدود ده دقیقه)

۳- فردخوانی و رفع اشکالات : هر دانش‌آموز به میزان یک تا دو جمله می‌خواند (یک جمله بلند یا مشکل، یا دو جمله کوتاه یا آسان) و اشکالات و اشتباهات احتمالی او، با روش‌های مناسب تذکر داده می‌شود. (حدود بیست دقیقه)

روش کلی رفع اشکالات قرائت دانش‌آموزان به تفصیل در قسمت روش آموزش قرائت در بخش اول کتاب آمده است. اینک برخی نکات که با این درس تناسب بیشتری دارد، ارائه می‌شود.

شیوه رفع اشکالات قرائت

اشتباهات و اشکالات قرائت دانش‌آموزان براساس روش کلی به ترتیب زیر اصلاح می‌شود :

۱- از دانش‌آموز می‌خواهیم با نگاه دقیق به آیات، جمله مورد اشتباه را دوباره به طور شمرده و آرام بخواند و اگر چند جمله را با هم و طولانی خوانده بود، از او می‌خواهیم جمله‌ها را جدا جدا بخواند و پایان هر جمله وقف کند.

۲- اگر دوباره اشتباه خواند، از ترکیب، کلمه یا علامت مورد اشتباه سؤال می‌کنیم، با توجه دادن به قرائت و کتابت آن، یا مقایسه حالت اشتباه با حالت صحیح (کدام درست است؟ حالت اول ... یا حالت دوم ...)؛ مثلاً اگر ترکیب (فی اختلاف) بدون اتصال و با تلفظ الف وصل خوانده شود، می‌توانیم به چند شیوه سؤال کنیم :

— آیا در این ترکیب، الف بعد از «فی» خوانده می‌شود یا ناخواناست؟

— فِ به چه حرفی وصل می‌شود؟

— «فی إختِلَافٍ» درست است یا «فِخْتِلَافٍ»؟

نکته مهم این است که دبیر محترم، حالت صحیح را نخواند؛ یا اگر می‌خواند، به حالت مقایسه صحیح با غلط بخواند، و با سؤال و راهنمایی او، دانش آموز خود، حالت صحیح را تشخیص دهد و درست بخواند.

۳- اگر باز هم اشتباه خوانده شد از جمع دانش آموزان یا افراد داوطلب و توانا در قرائت، می‌خواهیم که ترکیب یا کلمه مدّ نظر را درست بخوانند؛ سپس از دانش آموزی که دوباره اشتباه خوانده بود، می‌خواهیم که برای بار آخر آن کلمه یا ترکیب را تکرار کند.

۴- در مواردی که ترکیب یا کلمه مدّ نظر دشوار است، از دانش آموزان می‌خواهیم ابتدا آن را به صورت بخش بخش، سپس به حالت معمولی و شمرده بخوانند.

۵- در مواردی که اشتباه از طریق سؤال، مقایسه غلط یا صحیح، بخش خوانی و... اصلاح نمی‌شود،

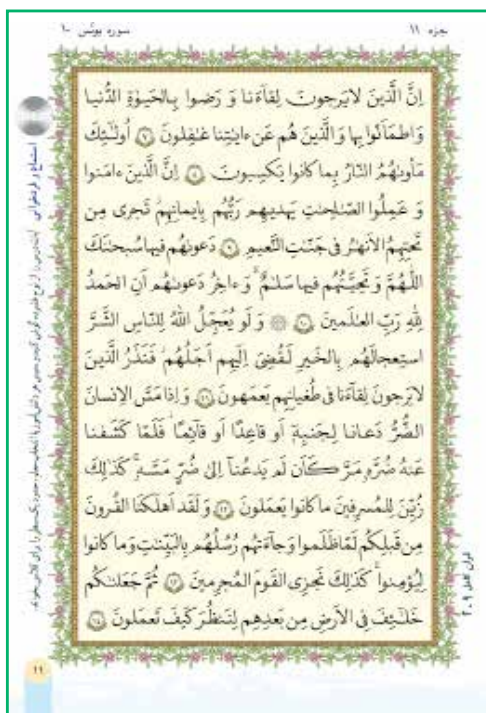
کلمه یا ترکیب مورد اشتباه را روی تخته می‌نویسیم و با اشاره فنی^۱ به بخش‌های آن، از دانش آموزان می‌خواهیم آن را ابتدا به صورت بخش بخش، سپس به حالت معمولی و شمرده بخوانند.

تذکرات خاص درس اول

۱- تأکید بر بیان کامل حروف مشدّد به ویژه تشدیدهای متوالی و مواردی که در اثر اتصال حرکت قبل از حروف ناخوانا به تشدید یا بر اثر ادغام پیش می‌آید؛ مانند:

وَلَوْ يُعْجِلُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتِعْجَالَهُمْ بِالْخَيْرِ

۲- توجه به حروف ناخوانا به ویژه مواردی که باید حرکت قبل از حروف ناخوانا، به بعد از آنها وصل شود. همچنین پایه‌های همزه و الف کوچک (وِ وِ وِ وِ)؛

۱- نحوه اشاره فنی به بخش‌های کلمات در قسمت «چگونگی تقویت روخوانی قرآن» بیان شده است.

مانند مثال بالا یا کلمات و ترکیب‌های زیر :

يَبْدَأُ الْخَلْقَ ، بِالْحَيَوةِ الدُّنْيَا ، أَوْلَئِكَ ، لِيُؤْمِنُوا

۳- توجه به حالت وقف بر کلمات و ترکیب‌هایی مانند :

إِذْنِهِ ، فَأَعْبُدُوهُ ، يُعِيدُهُ ، ضِيَاءً ، بِالْحَقِّ ، سُبْحَنَكَ اللَّهُمَّ ، لِحَبْنَةٍ ، ضُرَّةً ، مَسَّةً .

۴- در صورتی که دانش‌آموزان دربارهٔ عدم تطابق قرائت لوح فشرده با خط قرآن، در موارد

ادغام، اخفا و قلب به میم سؤال کنند، پاسخ دبیر محترم، می‌تواند یک قاعدهٔ سادهٔ کلی باشد «در این موارد برای زیبایی قرائت، نون ساکن یا تنوین (ـِ) همان‌گونه که در لوح فشرده تلاوت شده است، در حرف بعدش خوانده می‌شود. از این رو، بیان قواعد و اصطلاحات تجویدی، مانند احکام ادغام، اخفا، قلب به میم و ... هیچ ضرورتی ندارد. دبیر محترم نباید به این امور دامن بزند و به شرح و بسط این موارد پردازد؛ زیرا این کار نه تنها مفید نیست؛ بلکه مزاحم طرح مطالب لازم درس نیز می‌شود.

۵- توجه به تلفظ حروف خاص عربی با دقت و پیروی از قرائت الگو در لوح فشرده؛ البته بدون دامن زدن به قواعد و مباحث تجویدی متداول در کلاس‌های تجوید که بیشتر شیوهٔ نظری و غیرکاربردی است. از این رو، از بحث مخارج و صفات حروف کاملاً پرهیز شود. توجه دادن به نحوهٔ تلفظ قرائت در لوح فشرده که شیوه‌ای کاربردی و آسان است برای این منظور، کافی و مؤثر است.

(ب) روش تدریس مفاهیم (درک معنا)

در درس اول، توضیحات لازم، مبسوط‌تر ارائه شده است، اما در دروس بعدی فقط به نکات خاص همان درس بسنده می‌شود. از این رو، انتظار است که این توضیحات را با دقت و حوصله کامل مطالعه فرمایید. مناسب است قبل از بیان روش تدریس این بخش، به اهداف کلی آموزش مفاهیم (درک معنا) توجه شود.

اهداف کلی آموزش مفاهیم

۱- آشنایی با اهمیت و ضرورت آموزش درک معنای قرآن

۲- آشنایی دانش‌آموزان با توانایی‌های خود در معنا کردن ترکیب‌ها و عبارات

سادهٔ قرآنی

۳- تقویت توانایی معنا کردن عبارات قرآنی

۴- تقویت انگیزه و علاقه به خواندن مستمر و روزانهٔ قرآن کریم و درک معنای آیات

روش تدریس و ارزشیابی بخش مفاهیم

در صفحه اول بخش مفاهیم این درس، ضمن گفت‌وگو با دانش‌آموزان به زبان ساده، هم اهمیت و ضرورت و هم پیشینه و توانایی دانش‌آموزان در موضوع درک معنای آیات قرآن بیان شده است. پیش از تدریس، مطالب این صفحه را بخوانید و به نکات مهم آن مانند پیشینه کار در دوره ابتدایی، نزدیکی زبان فارسی به زبان عربی، توانایی دانش‌آموزان در فهم ترکیب‌ها و عبارات ساده قرآن و... توجه کنید و آنها را با مثال‌های مختلف برای دانش‌آموزان توضیح دهید. خوب است در کلاس نیز یک بار این متن خوانده شود. آموزش مفاهیم با سه فعالیت زیر ادامه

می‌یابد.

معنی هر کلمه را یافته و معانی آن بنویسید.

خدا انعام داد، خدای بگنا، شاه‌ها، بخشند، آسمان‌ها، مادر، به، اور، روشنایی، خورشید، روز، جز، شب، زمین، کسی که، گروه، کتاب، آفرید، مرستی، نام، مهربانی.

۱. اسماء : ۲. عیسی : ۳. یونس : ۴. ابراهیم : ۵. نوح : ۶. هود : ۷. لوط : ۸. زکریا : ۹. یحیی : ۱۰. عیسی : ۱۱. یونس : ۱۲. ابراهیم : ۱۳. نوح : ۱۴. هود : ۱۵. لوط : ۱۶. زکریا : ۱۷. یحیی : ۱۸. عیسی : ۱۹. یونس : ۲۰. ابراهیم :

توضیح و تمرین : از هر گروه، یکی از اعضا یک سطر از کلمات آیه را همراه با معنای آن بخواند تا اگر گروهی در تشخیص معنا اشتباه کرده، آیه آن را تصحیح کند.

با استفاده از کلمات معنا شده و به کمک هم گروه، خود، ترکیب‌های زیر را بسازید و معنی هر ترکیب و معنای آن را یاد کنید، وای کلاسی بخواند تا در صورت نیاز تصحیح شود.

۱. اسماء : ۲. عیسی : ۳. یونس : ۴. ابراهیم : ۵. نوح : ۶. هود : ۷. لوط : ۸. زکریا : ۹. یحیی : ۱۰. عیسی : ۱۱. یونس : ۱۲. ابراهیم : ۱۳. نوح : ۱۴. هود : ۱۵. لوط : ۱۶. زکریا : ۱۷. یحیی : ۱۸. عیسی : ۱۹. یونس : ۲۰. ابراهیم :

فعالیت اول : از دانش‌آموزان بخواهید به صورت انفرادی معنای کلمات را یافته و در مقابل هر یک بنویسند و سپس معنای هر کلمه را با هم گروه خود مقایسه کنند. دانش‌آموزان با معنای همه این کلمات در دوره ابتدایی آشنا شده‌اند.

تذکر : معنای کلیه کلمات همه دروس به ترتیب حروف الفبا در آخر کتاب دانش‌آموزان و نیز همین کتاب آمده است. در صورت نیاز می‌توانید به آنجا مراجعه کنید. دقت کنید دانش‌آموزان نباید قبل از تلاش خود برای تشخیص معنای کلمات، به فهرست کلمات پایان کتاب مراجعه کنند.

فعالیت دوم : این فعالیت همان گونه که در کتاب دانش‌آموزان آمده است انجام می‌شود و هدف آن، تمرین معنای کلمات و تصحیح مواردی است که ممکن است برخی دانش‌آموزان به اشتباه نوشته‌اند.

فعالیت سوم : این فعالیت از اهمیت خاصی برخوردار است و مهم‌ترین گام به سوی ترجمه کلمه به کلمه (تحت اللفظی) عبارات قرآن کریم و درک معنای آنهاست. از دانش‌آموزان بخواهید به کمک هم گروه خود معنای ترکیب‌ها را زیر آنها بنویسند و آنها را با یکدیگر مقایسه کنند. برای این کار، به میزان کافی به دانش‌آموزان وقت بدهید و هنگام انجام آن در کلاس گردش کنید تا ضمن نظارت بر انجام کار دانش‌آموزان، در صورت نیاز آنها را راهنمایی نمایید.

پس از آنکه دانش‌آموزان تمرین را انجام دادند، از هر گروه یک نفر یکی از ترکیب‌ها را همراه با معنای آن می‌خواند تا در صورت نیاز تصحیح شود.

خوب است در ترکیب سوم، کلمه «ایات» همان «آیات» ترجمه شود. همان‌طور که می‌دانید این کلمه در قرآن هم به معنای «آیات قرآن» به کار رفته است و هم «نشانه‌ها»ی الهی.

چند تذکر مهم

۱- به هیچ‌وجه از دانش‌آموزان نخواهید که تمرین‌های مفاهیم را خارج از کلاس انجام دهند. انجام این تمرین‌ها در کلاس، همان تدریس بخش مفاهیم است و یکی از جذاب‌ترین و شاداب‌ترین بخش‌های آموزش قرآن است. اگر در این مورد با دقت و صحیح عمل کنید هم دانش‌آموزان درس را به‌خوبی می‌آموزند و هم زمینه استفاده از هر گونه کتاب غیرآموزشی و مخرب که بدون آشنایی و بدون توجه به اهداف آموزشی، به‌صورت حل المسائل ارائه می‌شوند، از بین می‌رود.

۲- هرگز معنای کلمات و عبارات را به دانش‌آموزان دیکته نکنید. این کار ذوق آموختن و کشف را از دانش‌آموزان می‌گیرد و به‌جای آنکه کتاب و آموزش یارِ دانایی آنها شود، باری بر دوششان خواهد شد.

۳- دانش‌آموزان پس از انجام فعالیت‌ها، باید هم کلمات و ترکیب‌های قرآنی و هم معنای آنها را بخوانند. نباید تصور شود که چون هدف این فعالیت‌ها، آموزش درک معناست، خواندن ترکیب‌ها و عبارات قرآنی ضرورتی ندارد. این تصور صحیح نیست؛ هر وقت، در هر کجا و در هر سطحی، هنگامی که مطلبی را از قرآن بیان می‌کنیم، باید ابتدا عبارت و آیه شریفه قرآن خوانده شود و سپس در صورت نیاز معنا گردد. دانش‌آموزان از آغاز آموزش و انس با قرآن کریم باید این شکل صحیح ارتباط با قرآن را بیاموزند و به آن عادت کنند.

با انجام فعالیت سوم، تدریس بخش مفاهیم تمام می‌شود. در پایان جلسه، دانش‌آموزان را به خواندن روزانه قرآن کریم و انجام تکلیف انس با قرآن که برای یک هفته - تا جلسه آینده - است، ترغیب کنید. بسیار مناسب است در اولین جلسه، اهمیت انس با قرآن و خواندن روزانه حدود یک صفحه از قرآن کریم را به دانش‌آموزان متذکر شوید. همچنین توضیح مختصری درباره هر چهار فعالیت مربوط به انس ارائه شود تا دانش‌آموزان آنها را با دقت و رغبت بیشتری انجام دهند.

انس با قرآن در خانه

در آغاز هر جلسه ضمن پرسش و پاسخ از دانش‌آموزان، انجام تکالیف و فعالیت‌های این بخش را، بررسی و ارزشیابی کنید. اینک برخی از توضیحات درباره هر یک از فعالیت‌های این بخش ارائه می‌شود.

الف) خواندن روزانه و مستمر قرآن
کریم توسط دانش‌آموزان، مهم‌ترین هدفی است که اگر با تدابیر و تشویق‌های شما، برای آنها حاصل شود در واقع کار اصلی آموزش قرآن به انجام رسیده است. البته بدیهی است این خواندن باید معیارها و حداقل لوازم یک خواندن طبیعی را به همراه داشته باشد. سایر

فعالیت‌های آموزش قرآن به همین منظور است. اگر این کار به عنوان یک عادت خوب و ارزشمند، حاصل شود، به تدریج سایر نواقص دانش‌آموزان در مهارت‌های پایه و اصلی یادگیری قرآن برطرف می‌شود. اما اگر مهارت‌های اولیه، کم و بیش به دست آمده باشد، ولی این رفتار خوب اتفاق نیفتد اولاً به تدریج مهارت‌های کسب شده ضعیف شده و از بین می‌رود و ثانیاً منظور اصلی آموزش قرآن، که بهره‌گیری از آن است، حاصل نشده است.

روش پرسش: از هر دانش‌آموز بخواهید که هر کدام، یک یا دو جمله از آیات صفحات ۲۰۸ تا ۲۱۳ قرآن کریم را در کلاس بخواند.^۱ ضمن ارزشیابی توانایی ایشان، اشکالات احتمالی آنها را نیز به روشی که در بخش کلیات همین کتاب آمده است، برطرف کنید. بسیار خوب است در صورتی که آیه‌ای را که دانش‌آموز خوانده دارای کلمات، ترکیب‌ها و عبارات ساده است، همزمان معنای آنها را نیز از او بپرسید.

ب) در تمرین دوم «انس با قرآن در خانه» تعدادی از عبارات قرآنی همان درس آمده است، که با توجه به آموخته‌های دانش‌آموزان قابل ترجمه است. از دانش‌آموزان بخواهید در خانه، ترجمه این

۱- سعی کنید همیشه حداقل به تعداد هر میز یک قرآن کامل، در کلاس داشته باشید. معمولاً در هر مدرسه این تعداد قرآن موجود است. دانش‌آموزان علاقه‌مند نیز می‌توانند همراه خود قرآن کامل داشته باشند.

عبارات را کامل کنند. بدیهی است در پرسش‌های شفاهی یا کتبی تا زمانی که دانش‌آموزان کلمات ترجمه شده در ذیل این عبارات را نخوانده‌اند، انتظار نمی‌رود که معنای آنها را به‌خاطر بسپارند و نباید از این کلمات از آنها پرسش شود.

از هر دانش‌آموز بخواهید که ابتدا یکی از عبارات قرآنی این تمرین و سپس معنای آن را بخواند. در صورت نیاز خواندن متن عبارت یا ترجمه آن تصحیح می‌شود. خوب است پس از خواندن ترجمه عبارت، معنای برخی از ترکیب‌های همان عبارت را نیز از همان دانش‌آموز به‌طور شفاهی سؤال کنید؛ مثلاً از عبارت دوم معنای «هُوَ الَّذِي» و از عبارت پنجم معنای «خَلَقَ اللَّهُ» را پرسش کنید.

چنین پرسش‌هایی نوعی تمرین برای همه دانش‌آموزان محسوب می‌شود و نیز با قوت‌ها و ضعف‌های احتمالی دانش‌آموزان بیشتر آشنا شده و در صورت نیاز توضیحات ضروری ارائه می‌شود.

ج) در این فعالیت، از دانش‌آموزان خواسته شده است حداقل دو ترکیب یا عبارت ساده از صفحه ۲۱۲ قرآن کریم را انتخاب کرده و همراه با معنای آنها بنویسند. برخی از این موارد به شرح زیر است:

أَصْحَابُ الْجَنَّةِ، أَصْحَابُ النَّارِ، مِنْ شَمَلِهِ وَالْأَرْضِ

هدف از این فعالیت، علاوه بر تمرین درک معنا و به‌کارگیری آموخته‌ها در معنا کردن آیات، آموختن و یادگیری آن رفتار صحیح است که هر وقت قرآن می‌خوانیم، دقت کنیم تا معنای آیات را بفهمیم. بدیهی است که این هدف ارزشمند با مداومت و به تدریج حاصل می‌شود.

د) در این فعالیت از دانش‌آموزان خواسته شده است که به انتخاب خود یک پیام قرآنی از صفحه ۲۱۳ انتخاب کنند. این فعالیت نیز علاوه بر هدف خاصی که دارد، هدف عمومی آموزش قرآن، یعنی خواندن و فهمیدن را نیز تعقیب می‌کند.

دانش‌آموزان با پیام قرآنی، ویژگی‌های آن و تعداد قابل توجهی از پیام‌های قرآنی، در دوره ابتدایی آشنا شده‌اند. از این رو، هرچند این تمرین، نسبت به تمرین‌های قبلی ممکن است کمی مشکل‌تر به نظر برسد، اما انجام آن توسط تعدادی از دانش‌آموزان دور از انتظار نیست و از آنجا که پاسخ‌های متفاوت و اکتشافی دارد و می‌تواند زمینه‌ساز بحث و گفت‌وگوهای مفید در کلاس نیز بشود، بسیار جذاب، ارزشمند و آموزنده است.

برخی از این پیام‌ها می‌تواند به شرح زیر باشد :

۱- قُلِ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ :

بگو (این) خدا (است که) به حق هدایت می‌کند.

۲- إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَآكْفِرٌ شَيْئًا :

قطعاً حدس و گمان به هیچ مقدار (انسان را) از حقیقت بی‌نیاز نمی‌کند.

۳- إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ :

قطعاً خدا داناست به آنچه انجام می‌دهند.

۴- فَانظُرْ كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ :

پس بنگر که عاقبت ظالمان چه بود؟!

۵- وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ :

و پروردگار تو افراد مفسد و خراب‌کار را بهتر می‌شناسد.

پرسش و ارزشیابی مستمر

همان‌طور که قبلاً بیان شد در آغاز هر جلسه، آموخته‌های جلسه قبل در مدت ۱۰ تا ۱۵ دقیقه پرسش و ارزشیابی می‌شود. این پرسش بر محور بخش‌های تکلیف «انس با قرآن در خانه» جلسه قبل صورت می‌گیرد. هر دانش‌آموز یک یا دو جمله از تکلیف «الف» را می‌خواند و بهتر است همزمان توانایی قرائت و مفاهیم (درک معنا) را ارزیابی کنیم.

برای مثال، یک جمله از قرآن را می‌خواند سپس از او سؤال می‌کنیم آیا در این جمله، کلمه یا ترکیبی را می‌توانی معنا کنی؟ یا معنای یک جمله را که دانش‌آموز خوانده است از او سؤال می‌کنیم.

تمرین «ب» نیز به روش توضیح داده شده

در جلسه قبل، پرسش می‌شود. در این تمرین نیز به‌طور طبیعی خواندن و معنا کردن با هم انجام می‌شود. همچنین می‌توان از برخی از کلمات یا ترکیب‌های بخش مفاهیم از آنها سؤال کرد.

دانش‌آموزانی که قسمت «ج» و «د» انس با قرآن در خانه را انجام داده‌اند تشویق شده و امتیاز مثبت می‌گیرند، اما اگر دانش‌آموزی این قسمت‌ها را انجام ندهاده است نمره‌ای از او کسر نمی‌شود. از این رو، سؤال از این دو قسمت به‌صورت «مثبت» و تشویقی در ارزشیابی مستمر تأثیرگذار است، اما در ارزشیابی پایانی از این دو قسمت سؤالی داده نمی‌شود.

روش تدریس قرائت آیات جلسه دوم

آیات صفحه ۲۱۵ قرآن کامل مانند دو صفحه جلسه اول، به صورت پیش قرائت، تمرین با لوح فشرده، فردخوانی و رفع اشکالات جمعی و فردی، تدریس و تمرین می‌شود.

تذکرات خاص قرائت :

۱- دقت در اتصال کلماتی مانند :

لَافْتَدَتْ أَسْرَوْا النَّدَامَةَ رَأَوْ الْعَذَابَ فِي السَّمُوتِ

۲- دقت در خواندن کلماتی مانند: يُحْيِ ← يُحْيِي ، ءَآلَهُ ← آلَهُ

۳- پرسش و در صورت نیاز اشاره به موضوعی که می‌توان وقف کرد ولی فاقد علامت وقف

است؛ مانند :

...بِالْقِسْطِ ...حَقُّ ...يُمِيتُ ...رَبِّكُمْ ...فِي الصُّدُورِ ...رِزْقٍ ...
...شَأْنٍ ...قُرْآنٍ ...عَمَلٍ ...شُهُودًا ...فِي السَّمَاءِ ...أَكْبَرِ ...

۴- توجه به تلفظ حروف خاص عربی با دقت و پیروی از قرائت الگو در لوح فشرده.

روش تدریس بخش مفاهیم

فعالیت اول: این فعالیت را طی مراحل

زیر انجام می دهیم.

۱۔ تکمیل جدول: پس از تقسیم

دانش‌آموزان به گروه‌های دو یا سه نفره از آنها می‌خواهیم با استفاده از آموخته‌های خود، جدول کلمات را به کمک معنای برخی از آنها که در بالای جدول نوشته شده است، کامل کنند.

۲- تصحیح و تمرین: پس از تکمیل

جدول توسط دانش‌آموزان، می‌توان به روش‌های مختلفی معنای کلمات را تمرین و تصحیح کرد. برای مثال، از هر گروه، یک دانش‌آموز، یک کلمه را همراه

با معنای آن می‌خواند و بقیه گوش می‌دهند. در صورت اشتباه، سایر دانش‌آموزان آن را تصحیح می‌کنند. همچنین معلم می‌تواند خودش کلمه را بخواند و دانش‌آموزان به‌طور دسته‌جمعی معنای آن را بگویند.

در انجام این مرحله دقت کنید کار به صورتی پیش رود که اگر دانش آموزی معنای کلمه‌ای را اشتباه نوشته است، متوجه اشتباه خود شده و معنا را تصحیح کند. از این رو، توصیه می‌شود، دانش آموزان از مداد و پاک‌کن استفاده کنند و در کلاس حتماً پاسخ بخش‌های مختلف را قبل از بیان عمومی آن، در کتاب

آموزش مفاهیم

بعد از آن که استفاده از کتاب داده شد، کافال کرده و سعی کند معانی کلمات را به خاطر بسپارد.

وعدہ ، بیشتر ، قطعاً ، لیکن ، رحمت ، حمایت ، ای ، مردم

معنا	کلمہ	ترجمہ
۱	وعدہ	۱
۲	بیشتر	۲
۳	قطعاً	۳
۴	لیکن	۴
۵	رحمت	۵
۶	حمایت	۶
۷	ای	۷
۸	مردم	۸

معنا	کلمہ	ترجمہ
۱	وعدہ	۱
۲	بیشتر	۲
۳	قطعاً	۳
۴	لیکن	۴
۵	رحمت	۵
۶	حمایت	۶
۷	ای	۷
۸	مردم	۸

این ترکیب‌ها را مانند جدول کامل و معنی کنید.

پس از آن که از کتاب داده شد، کافال کرده و سعی کند معانی کلمات را به خاطر بسپارد.

این ترکیب‌ها را مانند جدول کامل و معنی کنید.

پس از آن که از کتاب داده شد، کافال کرده و سعی کند معانی کلمات را به خاطر بسپارد.

خود بنویسند و سپس در صورت نیاز تصحیح کنند.

مناسب است هنگام خواندن کلمه‌ای که هم خانواده‌های آن در فارسی به کار می‌رود، از دانش‌آموزان خواست که آن هم خانواده‌ها را بگویند؛ مثلاً در همین جدول پرسش از هم خانواده‌های کلمات زیر مناسب است.

هُدًى، هُدًى ← هادی، مَهْدی، مَهْدوی، هدایت

وَعْد ← وعده، مَوْعد، میعاد

أَكْثَر ← کثیر، تکثیر

مَوْعِظَة ← وَعْظ، واعظ

رَحْمَة ← ارحم الراحمین، مرحمت، مرحوم، رحیم، رحمان

فعالیت دوم: این فعالیت نیز توسط خود دانش‌آموزان به‌طور گروهی انجام شده، قسمت‌های خالی تکمیل و آن‌گاه برای کلاس خوانده می‌شود.

فعالیت سوم: این فعالیت نیز مانند فعالیت‌های قبلی توسط خود دانش‌آموزان در گروه‌های دو یا سه نفره انجام می‌شود و سپس به‌صورت فردی برای کلاس خوانده و تصحیح می‌شود. این فعالیت از اهمیت خاصی برخوردار است؛ زیرا دانش‌آموزان ترکیب‌های قرآنی را ترجمه می‌کنند و در واقع این گونه ترکیب‌ها حلقه واسط میان ترجمه تک کلمه و ترجمه عبارات کامل قرآنی است. از این‌رو، باید با دقت کامل انجام شود تا قرآن‌آموزان به تدریج برخی از نکات را که در ترجمه عبارات قرآنی پیش می‌آید بیاموزند.

در هنگام خواندن انفرادی برای کلاس، ابتدا متن ترکیب قرآنی خوانده می‌شود؛ سپس ترجمه آن. از این‌رو نباید به خواندن ترجمه تنها، بسنده شود. در ترجمه این ترکیب‌ها دو توضیح زیر مفید است.

۱- در ترجمه ترکیب‌هایی که به‌صورت مضاف و مضاف‌الیه است باید به کسره بعد از اسم اول توجه شود و اگر دانش‌آموزان این کسره را به کار نمی‌برند برای آنها توضیح داده شود؛ مانند: وعده خدا، بیشتر آنها.

۲- همان‌طور که می‌دانید اسم‌هایی که تنوین دارند، عموماً «نکره» می‌باشند و در ترجمه همراه با «ی» نکره معنا می‌شوند؛ مانند: موعظه‌ای از پروردگارتان، هدایت و رحمتی برای مؤمنان.

در پایان جلسه علاوه بر تذکرات کلی، انجام تکلیف انس با قرآن در خانه و خواندن روزانه قرآن کریم را به دانش‌آموزان توصیه می‌کنیم.

انس با قرآن در خانه

- الف)** مطابق آنچه در «انس با قرآن در خانه» جلسه قبل انجام دادید، در آغاز اولین جلسه درس دوم، ضمن تشویق و ترغیب دانش آموزان در انجام این تکلیف، از قرائت آیات درس و نیز آیات صفحات ۲۱۴ تا ۲۱۹ پرسش کرده و برای هر یک نمره و امتیازی منظور می کنید.
- ب)** این تمرین نیز به روش جلسه قبل با پرسش از دانش آموزان حل می شود.
- ج)** برخی از ترکیب های ساده صفحه ۲۱۸ قرآن کریم

وَقَالَ فِرْعَوْنُ، قَالَ مُوسَى، إِنَّ اللَّهَ، فِي الْأَرْضِ، يَا أَيُّهَا الْقَوْمُ الظَّالِمِينَ،
مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ، فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا،

د) برخی از پیام های قرآنی از صفحه ۲۱۶ قرآن کریم

۱- إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا : قطعاً همه عزت برای (از آن) خداست.

۲- هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ : او شنوای داناست.

۳- هُوَ الْغَنِيُّ : او بی نیاز است.

آداب تلاوت قرآن

اهداف

- ۱- آشنا کردن دانش آموزان با برخی از آداب ظاهری و باطنی تلاوت قرآن
- ۲- علاقه مند کردن آنها به رعایت آداب تلاوت قرآن
- ۳- برانگیختن آنان به رعایت برخی آداب تلاوت قرآن

روش تدریس

- ۱- قرائت متن درس توسط یکی از دانش آموزان
- ۲- توضیحات دبیر درباره اصطلاحات و عبارتها

- ۳- تمرین عملی درباره بندهای اول و سوم آداب ظاهری، در صورت نیاز
- ۴- تأکید بر آداب باطنی تلاوت قرآن.

نمونه سؤالات برای گفت و گو و پژوهش

- ۱- چرا باید هنگام تلاوت قرآن، آداب تلاوت را رعایت کنیم؟
- ۲- آیا هنگام خواندن سایر کتابها نیز باید آدابی را رعایت کرد؟ این آداب کدام اند؟
- ۳- در احترام به قرآن و نگهداری آن به چه نکاتی باید توجه داشته باشیم؟

منابع برای کلیه دروس

- دبیران محترم برای کسب اطلاعات بیشتر درباره مباحث شناخت علاوه بر منابعی که در هر قسمت به طور خاص مشخص شده است، به منابع زیر نیز می توانند مراجعه کنند.
- ۱- تفسیر نمونه ۲- تفسیر نور ۳- مجله رشد آموزش قرآن کریم، ۴- مجله بشارت.

پرسش و ارزشیابی

ابتدا به روش جلسه قبل، به مدت ده تا پانزده دقیقه از مطالب «انس با قرآن در خانه» جلسه قبل ارزشیابی به عمل می‌آید. سپس بخش‌های مختلف این جلسه تدریس و تمرین می‌شود. این ارزشیابی در آغاز همه جلسات از مطالب جلسه قبل به عمل می‌آید و بر اساس آن، توانایی دانش‌آموزان ارزیابی شده و به منظور ارزشیابی مستمر، برای هر دانش‌آموز نمره یا امتیاز خاص، اختصاص می‌یابد.

روش تدریس قرائت

تدریس و تمرین قرائت این درس براساس روش درس قبل، طی مراحل پیش قرائت آیات در گروه‌ها، تمرین با لوح فشرده، رفع اشکالات عمومی، فردخوانی و رفع اشکالات فردی انجام می‌شود.

تذکرات خاص قرائت :

۱- تأکید بر بیان کامل حروف مشدد به ویژه تشدیدهای بی‌دری و مواردی که در اثر اتصال حرکت قبل از حروف ناخوانا به تشدید پیش می‌آید؛ مانند :

بَعْدَ ضَرَاءَ مَسَّتُهُ لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي

۲- توجه به حروف ناخوانا به ویژه مواردی که باید حرکت قبل از حروف ناخوانا، به بعد از آنها وصل شود، همچنین الف و باء ناخوانا بعد از تنوین (اَ، اِ، اُ)؛ مانند ترکیب‌های زیر :

فَمَنْ اهْتَدَىٰ، وَاتَّبَعَ، يُمَتِّعْكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى، إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ، أُولَٰئِكَ

۳- اشاره به مواضع وقفی که فاقد علامت وقف است، ولی وقف بر آنها درست است، به منظور آسان شدن روخوانی با عبارات کوتاه‌تر، یادگیری وقف و ابتدا و هموار شدن درک و فهم عبارات قرآن. مانند وقف بر کلمات :

...بُصِّرْ	...بِخَيْرٍ	...ءَايُتُهُ	...إِلَيْهِ
...حَسَنًا	...مُسَمًّى	...تَوَلَّوْا	...فِي الْأَرْضِ
...آيَاتِ	...عَلَى الْمَاءِ	...بَعْدَ الْمَوْتِ	...مَعْدُودَةٍ
...رَحْمَةً	...مِنْهُ	...مُسْتَهُ	...إِلَيْكَ
...صَدْرُكَ	...كَتَرُ		

۴- توجه به تلفظ حروف خاص عربی با دقت و پیروی از قرائت الگو در لوح فشرده.

روش تدریس مفاهیم (درک معنا)

روش کلی تدریس مفاهیم، در بخش اول کتاب (کلیات) و نیز در درس اول به تفصیل بیان شد. از این درس به بعد، این مطالب تکرار نمی‌شود و فقط در هر فعالیت به بیان نکات ضروری اکتفا می‌گردد.

فعالیت اول: هر دانش‌آموز ابتدا به صورت انفرادی کلمات بالای جدول را در مقابل کلمات مناسب آنها در جدول قرار داده، آنگاه با هم گروه خود مقایسه می‌کند. سپس از هر گروه یک نفر، یک کلمه را همراه با معنای آن برای کلاس می‌خواند تا معنای صحیح کلمات مشخص شود. در پایان، معلم می‌تواند با خواندن هر کلمه و درخواست معنا از دانش‌آموزان جدول معنای کلمات را تمرین کند.

آموزش مفاهیم

جدول زیر را با استفاده از کلمات داده شده، کامل کرده و معنی کلمات معنای کلمات را به خاطر بسپارید.

همه : توانا ، پروردگار ، بگو ، چیز

ردیف	کلمه	معنا	ردیف	کلمه	معنا
۱	قُلْ	...	۶	عَلَى	...
۲	إِلَى	...	۷	عَنِ	...
۳	عَنْ	...	۸	فِي	...
۴	عَنْ	...	۹	فِي	...
۵	عَنْ	...	۱۰	فِي	...
۶	عَنْ	...	۱۱	فِي	...
۷	عَنْ	...	۱۲	فِي	...

فعالیت دوم

این ترکیبها را معنا کنید.

۱- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ: ...

۲- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ: ...

۳- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ: ...

۴- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ: ...

۵- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ: ...

۶- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ: ...

۷- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ: ...

۸- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ: ...

۹- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ: ...

۱۰- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ: ...

۱۱- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ: ...

۱۲- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ: ...

فعالیت سوم

این ترکیبها را مانند نمونه کامل و معنا کنید.

۱- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ: ...

۲- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ: ...

۳- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ: ...

۴- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ: ...

۵- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ: ...

۶- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ: ...

۷- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ: ...

۸- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ: ...

۹- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ: ...

۱۰- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ: ...

۱۱- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ: ...

۱۲- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ: ...

فعالیت دوم: معنای هر ترکیب توسط هر دانش‌آموز به صورت انفرادی در کتاب خودش نوشته

می‌شود و سپس با هم‌گروه خود مقایسه می‌کند؛ آن‌گاه هر ترکیب توسط یک دانش‌آموز همراه با معنا برای کلاس خوانده و تصحیح می‌شود.

تذکر: در چند درس اول برای آنکه دانش‌آموزان معنای ضمایر و حروف را که غالباً به صورت ترکیبی و چسبان با اسم و فعل می‌آیند، خوب بیاموزند، با سؤال از آنها، می‌خواهیم این ترکیب‌ها را تجزیه کنند و معنای هر جزء را بگویند. مثلاً می‌پرسیم: ترکیب «جاءَکُم» یا «رَبَّکُم» از چند کلمه تشکیل شده و هر کدام به چه معناست. برخی نکات درباره ترکیب‌ها به شرح زیر است:

۱- «مِنْ» هم «از» و هم «از سوی» معنا می‌شود که با توجه به سایر کلمات عبارت متوجه می‌شویم که کدام معنا را باید به کار برد.

۲- «إِلَى» نیز به معنای «به» یا «به سوی» است، که باید به تناسب یکی را به کار برد؛ البته دانش‌آموزان از هر کدام استفاده کنند، صحیح است.

فعالیت سوم: دانش‌آموزان با استفاده از الگوی ارائه شده، به راحتی فعالیت را انجام می‌دهند. توجه داشته باشید که در ترکیب «عَلَى + هُمْ» ضمیر «هَمْ» به «هَمْ» تبدیل می‌شود؛ یعنی می‌شود: «عَلَيْهِمْ» و نه «عَلَيْهَمْ».

در پایان جلسه، خواندن روزانه قرآن و انجام تکلیف «انس با قرآن در خانه» یادآوری می‌شود.

انس با قرآن در خانه

بررسی این بخش به روش درس‌های قبل در آغاز جلسه بعد انجام می‌شود، برخی از توضیحات لازم به شرح زیر است:

۱- برخی از ترکیب‌ها یا عبارات ساده از صفحه ۲۲۳ قرآن کریم عبارت‌اند از:

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ، أَعْمَالُهُمْ ، فِيهَا ، فِي الْآخِرَةِ ، مِنْ رَبِّهِمْ ، وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ ، عَلَىٰ رَبِّهِمْ ،
أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ، وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ

۲- برخی از پیام‌های قرآنی صفحه ۲۲۱ قرآن کریم:

(الف) **وَهُوَ الْقَافِرُ الرَّحِيمُ** : و او بسیار آمرزنده مهربان است.

(ب) **وَهُوَ خَيْرُ الْحَكِيمِينَ** : و او بهترین قضاوت کننده است.

(ج) **إِنَّمَا تَعْبُدُوا اللَّهَ** : جز خدا را نپرستید.

(د) **وَإِنِ اسْتَغْفَرُوا لَكُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَقَدْ مَحُودٌ** : و از پروردگارتان آمرزش بخواهید و به سوی او بازگردید.

(هـ) **إِنَّمَا تَعْبُدُوا اللَّهَ** : به سوی خداست بازگشت شما.

(و) **وَهُوَ خَيْرُ الْحَكِيمِينَ** : او بر هر چیز تواناست.

(ز) **إِنَّمَا تَعْبُدُوا اللَّهَ** : او به درون سینه‌ها داناست.

پس از پرسش و ارزشیابی از مطالب «انس با قرآن در خانه» جلسه قبل، مطالب این جلسه تدریس و تمرین می‌شود.

الف) تدریس قرائت: آیات صفحه ۲۲۷ قرآن کامل به صورت پیش قرائت، تمرین با لوح فشرده، فردخوانی و رفع اشکالات جمعی و فردی تدریس و تمرین می‌شود.

تذکرات خاص قرائت:

- ۱- دقت در اتصال کلماتی مانند: یُنُوحُ اهْبِطْ یَقُومِ اعْبُدُوا اللَّهَ
- ۲- اشاره به مواضعی که فاقد علامت وقف است برای کوتاه خواندن عبارات، مانند: ...بِكَ ...إِلَيْكَ ...اللَّهُ ...إِلَيْهِ ...مِدْرَارًا ...بَيْنَتِهِ ...قَوْلِكَ
- ۳- توجه به کلماتی که بعد از واو آخر آنها الف ناخواناست (...وا)؛ مانند: یَقُومِ اسْتَغْفِرُوا وَلَا تَسْأَلُوا

آموزش مفاهیم

جدول زیر را با استفاده از کلمات داده شده کامل کنید و سعی کنید معنای کلمات را به جملات بسیار...

عبادت کنید ، گفت ، برادر ، خدا ، پادشاه

ردیف	کلمه	معنا
۱	آخ	آخر
۲	قال	گفت
۳	یا	یا
۴	الله	خدا

ردیف	کلمه	معنا
۵	ی	ضمیر
۶	أعبدوا	عبادت کنید
۷	أجر	پادشاه
۸	لأعقلون	فهم می‌کنیم

این ترکیبات را معنا کنید.

وَلِلَّهِ عَاجِلٌ
وَلِلَّهِ آخِرٌ
وَلِلَّهِ الْغَنِيُّ
وَلِلَّهِ الْغَنِيُّ
وَلِلَّهِ الْغَنِيُّ
وَلِلَّهِ الْغَنِيُّ

این ترجمه را با ترجمه داده شده در جدول مقایسه کنید و در صورت نیاز تصحیح کنید.

۴- توجه به تلفظ حروف خاص عربی با دقت و پیروی از قرائت الگو در لوح فشرده.

ب) تدریس مفاهیم : بخش مفاهیم جلسه دوم به روش قبل تدریس می‌شود. برخی از توضیحات لازم به شرح زیر است :

فعالیت اول : جدول کلمات :

۱- پرسش از کلمات هم خانواده سه کلمه «قال»، «أعبدوا» و «لأعقلون» مفید است.

۲- همان‌طور که می‌دانید کلمه «آخ» در هنگامی که به کلمه دیگری اضافه می‌شود به سه صورت آخو (حالت رفع)، آخا (حالت نصب) و آخی (حالت جرّ) به کار می‌رود. از این رو، هر چهار کلمه در جدول آمده و همه به معنای «برادر» هستند. این توضیح برای شماسست و در

صورتی که دانش‌آموزان سؤال کردند فقط به این پاسخ که این کلمه به چهار صورت به کار می‌رود، بسنده می‌کنیم.

فعالیت دوم : قرآن آموزان به روش قبل عبارات را معنا کرده و با یکدیگر مقایسه می‌کنند. آن‌گاه هر دانش‌آموز یک عبارت را همراه با معنای آن برای کلاس می‌خواند و در صورت نیاز تصحیح می‌شود. برخی توضیحات ضروری به شرح زیر است :

۱- در ترکیب اول «إلی» به صورت «به سوی» معنا می‌شود.

۲- غالباً اسمی که به ضمیر «ی» اضافه شده است، اگر منادی واقع شود، ضمیر «ی» به صورت کسره می‌آید، مانند : یا + رَبِّ + ی ← یا رَبِّی ← یا رَبِّ. گاهی نیز حرف منادی (یا) حذف می‌شود؛ مانند : رَبِّ = رَبِّی = یا رَبِّی. در ترکیب پنجم این حالت در «یا قَوْم» پیش آمده است.

در پایان جلسه، دانش‌آموزان به خواندن روزانه قرآن کریم و انجام تکلیف «انس با قرآن در خانه» تشویق و ترغیب می‌شوند.

تذکرات انس با قرآن در خانه

در آغاز جلسه بعد، درباره این تکلیف از دانش آموزان پرسش می کنیم. افرادی که انجام داده اند، تشویق شده و سایر دانش آموزان هم به انجام آن ترغیب می شوند. طی چند دقیقه هر چهار قسمت این تمرین با پرسش از دانش آموزان حل شده و توانایی ایشان نیز ارزشیابی می شود. برخی از توضیحات به شرح زیر است:

- ۱- برخی از ترکیب ها و عبارات ساده صفحه ۲۲۹ قرآن کریم :
 قَالَ يَنْقُورِ ، مِنْ رَبِّي ، مِنْ اللَّهِ ، فِي أَرْضِ اللَّهِ ، قَالَ سَلَامٌ ، إِلَى قَوْمٍ لَوِطِ ،
- ۲- برخی از پیام های قرآنی از صفحه ۲۲۸ قرآن کریم :
 إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ : قطعاً من بر خدا توکل می کنم.
 إِنْ رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيفٌ : قطعاً پروردگار من مراقب هر چیزی است.
 قَالَ يَنْقُورِ اعْبُدُوا اللَّهَ : گفت : ای قوم من خدا را عبادت کنید.
 مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ غَيْرُهُ : جز او هیچ خدایی ندارید.
 إِنْ رَبِّي قَرِيبٌ مُجِيبٌ : قطعاً پروردگار من نزدیک و پاسخ دهنده (هر درخواستی) است.

کنعان، پسر نوح

اهداف

- ۱- آشنا کردن دانش‌آموزان با برخی چهره‌های خوب و بد در قرآن
- ۲- آشنا کردن آنان با «کنعان» به عنوان شخصیتی منفی در قرآن
- ۳- آشنا کردن دانش‌آموزان با ترجمه برخی از آیات

روش تدریس

- ۱- روخوانی متن درس
- ۲- گفت‌وگو درباره موضوع درس
- ۳- دانش‌آموزان می‌توانند این درس را به صورت نمایش در کلاس اجرا کنند.

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- چرا کنعان به حضرت نوح (ع) ایمان نیاورد؟
- ۲- سرنوشت فرزندان دیگر حضرت نوح چه شد؟
- ۳- داستان حضرت نوح در چه سوره‌هایی از قرآن آمده است؟
- ۴- برخی از اشعاری را که درباره حضرت نوح و کنعان آمده است، گردآوری کنید.

کنعان، پسر نوح

پادشاه کوشین که صحبت به
گروه باغی، نورا می‌پنداشت
آفتابش به زمین می‌زد
لنگه‌ای پرده‌پندیده داشت

متنی خوانی

ساخته گشتی توسط حضرت نوح به پایان رسیده بود که شانه‌های عذاب الهی آشکار شد.
حضرت نوح و یورش سوار بر کشتی شده بودند. باران چون سلس از آسمان می‌بارید و از دل زمین می‌آید.
چون می‌زد. کو تو زمین به آبیایی زنگ تبدیل شده و کشتی و روی آب شناور گشت.
حضرت نوح چهار پسر داشت. سه تن از آنان ایمان آورده و بر کشتی سوار شده بودند، اما چهارمین پسرش
که کنعان نام داشت ایمان نیاورد. پدرش نوح را فرستاد. در آخرین لحظات، حضرت نوح فرزندش کنعان را
که به دنبال راه نجات می‌گشت، صدا زد و گفت:
«کنعان! بسوا همدار ما سوار کشتی شو و با کافران مباش». اما کنعان خندید و گفت: «من به بالای تو می‌پایم»
می‌دود که مرا از طریق نخل در آمان نگاه می‌دارند.
پدر در پاسخ گفت: «امروز هیچ چیزی نمی‌تواند از اجرای فرمان خداوند جلوگیری کند. مگر اینکه کسی ایمان
نیاورد و خداوند به او رجوع کند.
در این هنگام موج بلندی از آینه بین پدر و پسر فاصله‌ای داشت و کنعان نیز همدار دیگر کافران فرق شد.

چهارمین کشتی گم شد
پسر نوح به پادشاه کوشین
سگ انتخاب کفایت روزی چند
می‌نمایان گرفته مردم شد

آیا می‌توانم بگویم چرا کنعان دعوت حضرت نوح را نپذیرفت و ایمان نیاورد؟

پرسش و ارزشیابی

به شیوه جلسات قبل

روش تدریس قرائت

آیات صفحه ۲۳۴ و ۲۳۵ قرآن کریم
براساس روش کلی به صورت پیش قرائت، تمرین
با لوح فشرده، فردخوانی و رفع اشکالات جمعی و
فردی تدریس و تمرین می شود.

تذکرات خاص قرائت :

۱- دقت در اتصال کلماتی مانند :

موسى الْكِتَابَ فَاخْتَلَفَ

فَاسْتَقَمَ إِلَى الَّذِينَ وَاقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ
يُذْهِبِ السَّيِّئَاتِ وَاتَّبِعِ الَّذِينَ أَنْبَاءَ الرُّسُلِ لَا يُؤْمِنُونَ أَعْمَلُوا
همان طور که می دانید واو اول در کلمه اُولُوا ناخواناست.

۲- دقت در خواندن کلماتی مانند : لَيُؤْفِقَنَّهُمْ اُولُوا
همان طور که می دانید واو اول در کلمه اُولُوا ناخواناست.

۳- اشاره به مواضعی که فاقد علامت وقف است، برای کوتاه خواندن عبارات؛ مانند :

...الْكِتَابَ ...رَبِّكَ ...أَمَرْتَ ...مَعَكَ ...أَوْلِيَاءَ ...بَقِيَّةَ ...فِيهِ
...يُظْلَمُ ...الرُّسُلِ ...الْحَقُّ ...عَرَبِيًّا ...الْقَصَصِ ...لَا إِلَهَ ...كَوْكَبًا

۴- در حالت ابتدا از کلمه «اعملوا» با توجه به اینکه اولین حرکت کلمه «اعملوا» ضمه نیست،

الف کسره می گیرد : اِعْمَلُوا

آموزشی مفاهیم

جدول زیر را با استفاده از کلمات داده شده کامل کرده و سعی کنید معنای کلمات را به خاطر بسپارید.

نوکل کی ، انجام می دهد ، نازل گردید ، کلر ، پھان ، عبادت کی

ردیف	کتاب	محل
۱	قصه	قصه
۲	قصه	قصه
۳	قصه	قصه
۴	قصه	قصه
۵	قصه	قصه
۶	قصه	قصه
۷	قصه	قصه
۸	قصه	قصه
۹	قصه	قصه
۱۰	قصه	قصه

مفتی محمد رفیع

اول ترکیبها را معنا کنید.

وَقَبِطُ السَّمَلَاتِ وَالْأَرْضِ

فَلَا عِبْدَهُ (فد) + (عبد) (ب), وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ.

عَمَّا أَعْمَلُونَ: عَنِ امَّا أَعْمَلُونَ: إِنَّا أَوَّلْنَا:

۳. قَوْمًا غَرَبْنَا
۴. لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ :

ما: قوماً من قريظة
ما: قوماً من قريظة

روش تدریس مفاهیم

فعالیت اول: تدریس جدول کلمات به روش جلسات قبل. می‌توانید از دانش‌آموزان، کلمات هم خانواده برخی از کلمات جدول مانند «غَیْب، اُعْبُدْ، تَعْمَلُوْنَ، اَنْزَلْنَا، تَوَكَّلْ و ...» را سؤال کنید.

فعالیت دوم: این فعالیت نیز به روش قبل انجام می‌شود. توضیحات لازم در پاورقی آمده است. خوب است بدانید هرگاه قبل از «ما» یکی از حروف جازه مانند «من، فی، عَن، لِو...» بیاید، «ما» به صورت «آنچه» معنا می‌شود. اگر دانش‌آموزان می‌توانند این موضوع را دریافت کنند، برای آنها توضیح دهید.

انس با قرآن در خانه

برخی از توضیحات ضروری :

۱- در عبارتی که «جَمِیعاً» یا «کُلُّهُ» یا کلماتی شبیه آنها به کار می‌رود، در فارسی این کلمات جلوتر از کلمات قبل از آنها معنا می‌شود؛ مانند: إِلَیْکُمْ جَمِیعاً: به سوی همه شما؛ الْأَمْرُ کُلُّهُ: همه کارها.

۲- در عبارت چهارم از قسمت «ب» حرف «ما» دو بار به کار رفته است. با توجه به توضیحی که در فعالیت دوم ارائه شد «ما» دوم چون پس از حرف «عَنْ» آمده است (عَمَّا = عَنْ + ما) به صورت «آنچه» معنا می شود. اما ممکن است دانش آموزان اولین «ما» را به صورت «آنچه» یا «نه، نیست» معنا کنند. شکل درست را می توانند از دیگر اجزای جمله متوجه شوند.

در این جمله، حرف «بِ» قبل از کلمه «غَافِلٍ» نیز به کار رفته است. این حرف که به آن «باء زائده» می گویند، گاهی در جمله های منفی به کار می رود و معنای جمله را تأکید می کند؛ اما در فارسی معنا نمی شود. مانند: «أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ»

هود - ۸۱، یعنی: آیا صبح نزدیک نیست؟ ضمناً می تواند این حرف نشانه ای باشد که «ما» نافی است؛ مانند: «وَمَا أَنْتَ بِنِعْمَةٍ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ» قلم - ۲، یعنی «و تو به سبب نعمت پروردگارت مجنون نیستی». این توضیحات برای اطلاع بیشتر خود شما ارائه می شود. می توانید هر مقداری از آن را که با سطح توانایی کلاس مناسب می دانید به زبان ساده برای دانش آموزان بیان کنید. ارائه این گونه از مطالب به طور کامل یا در همه موارد، برای دانش آموزان ضرورتی ندارد.

۳- برخی از ترکیب ها و عبارات ساده از صفحه ۲۳۷ قرآن کریم:

إِلَيْهِ ، يَا مَرْيَمُ ، فَصَبْرٌ جَمِيلٌ ، يُوسُفُ ، فِي الْأَرْضِ ، وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

۴- پیام های قرآنی از صفحه ۲۳۴ قرآن کریم:

إِنَّمَا يَعْمَلُونَ خَيْرٌ : قطعاً او به آنچه عمل می کنند آگاه است.

إِنَّمَا يَعْمَلُونَ بِهَيِّئٍ : قطعاً او به آنچه عمل می کنید بیناست.

إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ الْشَّرَّاتِ : قطعاً کارهای خوب، کارهای بد را از بین می برد.

وَاصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ :

پس بردبار و شکیبا باش که خدا پاداش نیکوکاران را از بین نمی برد.

پیش و ارزشیابی

به شیوه جلسات قبل

روش تدریس قرائت

آیات صفحه ۲۴۰ قرآن کامل به صورت پیش قرائت، تمرین بالوح فشرده، فردخوانی و رفع اشکالات جمعی و فردی تدریس و تمرین می شود.

تذکرات خاص قرائت :

۱- دقت در اتصال کلماتی مانند :

يَصَاحِبِي السِّجْنِ
أَمِ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ
إِنَّ الْحُكْمَ
وَأَمَّا الْآخِرُ
فُضِيَ الْأَمْرُ الَّذِي
فَأَنسَهُ الشَّيْطَانُ
ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيْمُ
فَتَأْكُلُ الطُّيْرُ
مِنْهُمَا أَذْكَرُنِي
فِي السِّجْنِ

۲- دقت در خواندن کلماتی مانند :

ءَابَايَ مُنْفَرَقُونَ رُءْيَى ءَابَاؤُكُمْ

۳- اشاره به مواضعی که فاقد علامت وقف است، برای کوتاه خواندن عبارات؛ مانند :

... النَّاسِ ... السِّجْنِ ... خَيْرٌ ... أَسْمَاءٌ ← أَسْمَاءَ ... الْقَيْمِ
... رُبِّكَ ... سِمَانٍ ... خُضِرٍ ... عِجَافٌ ... رُءْيَى

۴- در صورت ابتدا کردن از کلمه «اذكرني» با توجه به اینکه اولین حرکت این کلمه ضمه است،

الف ضمه می گیرد : اذكرني

آموزش مفاهیم

فعالیت اول

جدول زیر را با استفاده از کلمات داده شده کامل کرده و سعی کنید معنای کلمات را به خاطر بسپارید.

می دانند ، بیک ، شکر نمی کنند ، بدوان

ردیف	کلمه	معنا
۱	بیکه	من این
۲	دایه	صبح آب
۳	ناله	این آن
۴	قطن	لطیف و رحیم

ردیف	کلمه	معنا
۵	لا یشکرون	
۶	ام	
۷	واحد	

فعالیت دوم

این ترکیبها و عبارات قرآنی را معنا کنید.

۱. صَلَّاهُ عَالَمًا مِّنْ دُونِ

۲. ذَٰلِكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ

۳. عَالَمِيًّا وَعَلَى النَّاسِ

۴. أَكْثَرُ النَّاسِ

۵. اللَّهُ الْوَاحِدُ

روش تدریس مفاهیم

فعالیت اول: به روش معمول جدول کلمات تدریس و تمرین می شود. دانش آموزان می توانند

کلمات هم خانواده بعضی از کلمات جدول مانند: «یَشْكُرُونَ، واحد، عاباء، فَضْل» را حدس بزنند.

فعالیت دوم: دانش آموزان ترکیبها را معنا کرده، سپس با هم گروه خود مقایسه کرده، آن گاه

هر ترکیب قرآنی همراه با معنای آن برای کلاس خوانده می شود.

همان طور که می دانید «الواحد» در ترکیب پنجم «صفت» است یعنی این ترکیب به صورت

«خدای یگانه» معنا می شود و نه به صورت «خدا یگانه است». اگر دانش آموزان به صورت اخیر ترجمه

کردند غلط محسوب نمی شود ولی برای آنها شکل صحیح آن توضیح داده می شود.

مطابق معمول در پایان کلاس، دانش آموزان را به خواندن روزانه قرآن کریم و انجام تکلیف «انس

با قرآن در خانه» تشویق و ترغیب کنید.

تذکرات انس با قرآن در خانه

در آغاز هر جلسه ضمن پرسش از تکلیف انس با قرآن در خانه، هم توانایی دانش آموزان ارزشیابی می شود و هم بخش های مختلف این تکلیف حل شده و در صورت نیاز رفع اشکال می شود.

برخی از توضیحات این تکلیف به شرح زیر است :

۱- بعضی از ترکیب ها و عبارات ساده صفحه ۲۴۲ قرآن کریم :

لَنْ رَقِيَّ حَقُّوهُ رَحِمٌ ، وَلَا تُضَيِّعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ،
وَلَا جِرَ الْأَخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ

۲- پیام های کوتاه و زیبا از صفحه ۲۴۳ قرآن کریم :

فَاللَّهُ خَيْرٌ حَقِظًا وَهُوَ رَحِيمٌ الرَّحِيمِينَ : خدا بهترین نگه دارنده و مهربان ترین مهربانان است.

إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ : هیچ حکم و فرمانی نیست جز از سوی خدا.

عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ : فقط بر او توکل کردم (می کنم).

مسابقات قرآنی

اهداف

- ۱- آشنایی دانش‌آموزان با مسابقات قرآنی
- ۲- تشویق دانش‌آموزان به شرکت در مسابقات قرآنی در مدرسه
- ۳- برانگیختن احساس غرور ملی از کسب افتخار در مسابقات قرآنی توسط قاریان ایرانی

روش تدریس

- ۱- روخوانی متن
- ۲- معرفی مسابقات قرآنی ایران و سایر کشورها
- ۳- معرفی انواع مسابقات حفظ، قرائت و مفاهیم
- ۴- تشویق دانش‌آموزان به شرکت در مسابقات مدرسه و تعیین نمره تشویقی برای شرکت‌کنندگان

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- مسابقات قرآنی مدرسه در چه تاریخی انجام می‌شود و محتوای آن چیست؟
- ۲- مسابقات بین‌المللی قرآن کریم جمهوری اسلامی در چه تاریخی و در چه محلی انجام می‌شود؟
- ۳- در سال گذشته، در مسابقات بین‌المللی ایران، در رشته‌های حفظ، قرائت و مفاهیم چه کسانی مقام اول را به دست آوردند؟

پیش و ارزشیابی

به شیوه جلسات قبل

روش تدریس قرائت

آیات صفحه ۲۴۶ قرآن کامل براساس روش کلی به صورت پیش قرائت، تمرین با لوح فشرده، فردخوانی و رفع اشکالات جمعی و فردی تدریس و تمرین می شود.

تذکرات خاص قرائت :

۱- دقت در اتصال کلماتی مانند :

يُسَبِّحُ اذْهَبُوا اِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ
وَاَهْلَنَا الضُّرُّ لَنَا الْكَيْلُ

يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ فَصَلِّ الْعِمْرُ
فَارْتَدَّ يَا بَابَا اسْتَغْفِرِ قَالَ ادْخُلُوا

۲- دقت در خواندن کلماتی مانند : فَتَحَسَّسُوا وَلَا تَأْيَسُوا لَا يَأْتِيَنَّ

ءَاثَرَكَ لَخَطِئِينَ وَآتُونِي رُءْيَىٰ مِنْ الْبَدْوِ وَلِيَّ

۳- اشاره به مواضعی که فاقد علامت وقف است، برای کوتاه خواندن عبارات؛ مانند :

... أَخِيهِ	... عَلَيْهِ	... الْغَزِيرُ	... الضُّرُّ
... مُرْجِيَّتُهُ	... الْكَيْلُ	... الْعَيْرُ	
... الْبَشِيرُ	... وَجْهَهُ	... يَوْسُفُ	... الْعَرْشُ
... السِّجْنِ	... الْبَدْوِ	... الْمُلْكِ	... مُسْلِمًا
			... الْقَيْبِ
			... قَبْلُ

۴- توجه به تلفظ حروف خاص عربی با دقت و پیروی از قرائت الگو در لوح فشرده، به‌ویژه

تلفظ «ح» در کلمات زیر :

فَتَحَسَّسُوا	رُوح	الْمُحْسِنِينَ	أَرْحَمَ الرَّحِمِينَ	رِيحٌ
الرَّحِيمُ	حَقًّا	أَحْسَنَ	الْحَكِيمُ	وَالْحَقْنَى بِالْصُّلْحَيْنِ
نُوحِيهِ	حَرَصَتْ			

باید توجه داشت که برای تلفظ حروف خاص عربی به‌ویژه حرف «ح» در این درس نباید به قواعد متعارف در کلاس‌های قرائت و مجالس قرآن از قبیل مخارج و صفات حروف و اصطلاحات و شرح و توضیح کتب تجوید پردازیم؛ بلکه با ارجاع به قرائت لوح فشرده و مقایسه حالت فارسی با حالت عربی به‌صورت سؤال و شنیدن و ارائه تلفظ صحیح با توضیح ساده، کوتاه و کاربردی به همان نحوی که در کنار صفحه ۳۴ کتاب درسی دانش‌آموزان آمده، تلفظ صحیح «ح» را یاد داده و تمرین می‌کنیم. بسیار خوب است که به کلمات مورد استفاده در نماز نیز به اختصار اشاره شود؛ مانند :

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ	الْحَمْدُ	أَحَدٌ	سُبْحَانَ	بِحَوْلِ	وَحْدَهُ،
------------------------	-----------	--------	-----------	----------	-----------

روش تدریس مفاهیم

فعالیت اول : جدول به روش معمول توسط دانش‌آموزان ابتدا به‌صورت فردی یا گروهی تکمیل شده و سپس معنای کلمات را با دوستان هم‌گروه خود مقایسه می‌کنند. آن‌گاه هر کلمه با معنای آن توسط یک دانش‌آموز خوانده و در صورت نیاز تصحیح می‌شود. معلم نیز می‌تواند به روش‌هایی که در بخش کلیات بیان شد، چندبار با پرسش از دانش‌آموزان معنای کلمات جدول را تمرین کند. ضمناً خوب است کلمات هم‌خانواده برخی از کلمات جدول مانند : «جاهل، قالوا، مُحْسِن و غُفُور» را نیز از دانش‌آموزان سؤال کنید.

فعالیت دوم : برخی توضیحات درباره

ترجمه ترکیب‌ها :

۱- عبارت دوم با حرف استفهام «آ» به معنای «آیا» شروع شده؛ پس از آن، حرف تأکید «إِنَّ» آمده است. در پاورقی توضیح داده شده در جملاتی که با «إِنَّ» شروع می‌شود، غالباً حرف تأکید «لَ» نیز می‌آید، اما در فارسی لازم نیست آن را معنا کرد. نکته دیگر آنکه در این جمله، ضمیر «أَنْتَ» نیز آمده است. همان‌طور که می‌دانید این ضمیر ضمیر فصل است که بین مبتدا و خبر می‌آید. این ضمیر تأکید و حصر را می‌رساند و می‌توان آن را معنا نکرد و یا از کلماتی چون «همان» که تأکید را می‌رساند، استفاده کرد. بیان این مطالب برای دانش‌آموزان ضروری نیست. در نتیجه عبارت به صورت «آیا قطعاً تو یوسف هستی» یا «آیا قطعاً تو همان یوسف هستی» معنا می‌شود.

۲- همان‌طور که در ترجمه عبارت دوم از فعل ربط «هستی» استفاده شد، در ترجمه عبارت ششم نیز از فعل ربط «است» استفاده می‌شود.

فعالیت سوم و چهارم : این دو فعالیت مربوط به نشانه‌های جمع سالم مذکر است. نشانه اول از این دو نشانه، در فارسی نیز به کار می‌رود؛ مانند : معلمین، مسلمین، مؤمنین، ظالمین، مجاهدین، منافقین. از این رو دانش‌آموزان با آن آشنا هستند و به راحتی هر دو شکل آن را می‌آموزند.

خوب است از آنها بخواهید برخی مثال‌های جدید نیز علاوه بر مثال‌های کتاب بیان کنند.

آموزش مفاهیم

جدول زیر را با استفاده از کلمات داده شده کامل کرده و سعی کنید معنای کلمات را به خاطر بسپارید.

این «تو» نیکوکار - شما بسیار آموزنده - گفتند - آيا - گناهان - نادان

معنا	کلمه	رایب
جمع آید	مُحْسِن	۱
جمع آید	مُؤْمِن	۲
جمع آید	ظَالِم	۳
جمع آید	مُجَاهِد	۴
جمع آید	مُتَّق	۵
جمع آید	مُتَّق	۶

این ترکیب‌ها را معنا کنید.

أَنْتَ يَٰيُوسُفُ وَأَخِيكَ...
 أَهْ أَتَأْتِيكَ لَا تَأْتِيكَ يَٰيُوسُفُ...
 هَٰذَا أَخِي...
 هَٰؤُلَاءِ قُلُوبُ الَّذِينَ كَفَرُوا...
 هَٰؤُلَاءِ قُلُوبُ الَّذِينَ كَفَرُوا...
 هَٰؤُلَاءِ قُلُوبُ الَّذِينَ كَفَرُوا...

این قاعده ساده و کارگزار را با استفاده از دو فعالیت فوق کامل کرده و به خاطر بسپارید.

فرگه به آخر کلماتی «...» یا «...» اضافه شود، آن کلمه به صورت «...» معنا می‌شود.

آموزش مفاهیم

این ترکیب‌ها را مانند نمونه کامل و ترجمه کنید.

صالحین : راستگويان
 ناصحین : نصیحت‌کنندگان
 مؤمنین : متقین
 ظالمین : ستمگران
 کافرین : کافران

این ترکیب‌ها را مانند نمونه کامل و ترجمه کنید.

عالمین : عالم‌ها
 عالمین : عالم‌ها
 عالمین : عالم‌ها
 عالمین : عالم‌ها
 عالمین : عالم‌ها

این قاعده ساده و کارگزار را با استفاده از دو فعالیت فوق کامل کرده و به خاطر بسپارید.

فرگه به آخر کلماتی «...» یا «...» اضافه شود، آن کلمه به صورت «...» معنا می‌شود.

دو نکته :

- ۱- همان طور که می دانید هر اسم مفردی را نمی توان با نشانه های «ین»، «ون» جمع بست؛ مثلاً جمع کتاب و قلم نمی تواند «کتابین و قلمین» باشد. فقط هر اسمی که اولاً مشتق است و نه جامد و ثانیاً از اسم ها یا صفات افراد عاقل است، جمع مذکر سالم دارد.
- ۲- هر اسمی که آخر آن «ین» یا «ون» دارد، لزوماً جمع سالم نیست؛ بلکه اگر این دو نشانه به اسمی اضافه شده باشد، آن اسم، جمع سالم است؛ مثلاً کلماتی چون «شیاطین»، «مساکین» و «ممنون» جمع سالم نیستند. دو کلمه اول جمع مکسر «شیطان» و «مسکین» و کلمه سوم مفرد و اسم مفعول است. این نکات برای اطلاع بیشتر دبیران محترم ارائه شد و تا زمانی که برای دانش آموزان سؤالی پیش نیامده است، نیازی به بیان ندارد. اگر موردی پیش آمد، چنین توضیح می دهیم در صورتی «ین» و «ون» آخر کلمه علامت جمع است که اگر آن را حذف کنیم، کلمه باقی مانده معنادار باشد.

در پایان جلسه، مطابق معمول، دانش آموزان را به خواندن روزانه قرآن کریم و انجام تکلیف «انس با قرآن در خانه» تشویق و ترغیب می کنیم.

انس با قرآن در خانه

برخی از توضیحات ضروری به شرح زیر

است :

- ۱- در قسمت «ب» آیه اول به کلمه «جاهِلُونَ» ختم شده است. همان طور که دانش آموزان در همین درس آموختند این کلمه جمع است. ولی گاهی کلمه جمع در فارسی مفرد معنا می شود. همان طور که می دانید این کلمه در جمله «أَنْتُمْ جَاهِلُونَ» خبر است و چون مبتدا (أَنْتُمْ) جمع بوده است، خبر نیز جمع آمده است. ولی در چنین مواردی لازم نیست خبر را جمع معنا کنیم. البته اگر دانش آموزان جمع معنا کنند، غلط محسوب نمی شود. این گونه مسائل به تدریج

انس با قرآن در خانه

خودتان روزانه قرآن کریم را هر روز در خانه یک صفحه از صفحات ۲۲۹ تا ۲۳۴ قرآن کریم را بخوانید.

ترجمه این آیات و عبارات قرآنی را کامل کنید.

قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا نَعْلَمُ يُونُسُ وَأَخْبِرْ إِذْ أَنْتُمْ جَاهِلُونَ

.....

قَالُوا أَوَلَمْ نَكُنْ يُونُسَ

.....

قَالَ أَنْتَ يُونُسُ وَهَذَا أَخِي

.....

قَالَ اللَّهُ لَا بُدَّ لِي أَنْ أَخْرِجَ الْغَمِيمِينَ

.....

ج- از صفحه ۲۲۹ به آیه که با «من» یا «هم» جمع بسته شده است، ترجمه و صدا کنید.

د- از صفحه ۲۲۹ یک پیام زیاده کوته برای انتخاب کنید.

پیام قرآنی

متن:

ترجمه:

آموخته می‌شود.

۲- برخی از عبارات و ترکیب‌های ساده و همچنین اسم‌های جمع مذکر سالم در صفحه ۲۴۹

قرآن عبارت است از :

تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ ، وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ، الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ، وَهُوَ الَّذِي ،
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ، وَفِي الْأَرْضِ ، وَجَعَلْتُ ،
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ .

۳- اسم‌های جمع مذکر سالم از صفحه ۲۴۸ قرآن کریم :

دارای «بن» : عَالَمِينَ (جهانیان، مردم)، مُشْرِكِينَ (مشرکان)، مُجْرِمِينَ (گناه‌کاران)

دارای «ون» : مُعْرِضُونَ (اعراض‌کنندگان، دوری‌کنندگان)، مُشْرِكُونَ (مشرکان)

تذکر : ممکن است دانش‌آموزان برخی فعل‌های مضارع جمع را نیز از جمله اسم‌های جمع به حساب آورند، مانند يَمْرُونَ، لَا يَشْعُرُونَ، يُؤْمِنُونَ. با توجه به آنکه ایشان هنوز فعل مضارع را در درس عربی نیاموخته‌اند، به این توضیح بسنده کنید کلماتی که با حرف «ی» یا «ت» شروع می‌شوند، غالباً فعل هستند و نه اسم.

۴- پیام‌های زیبا و کوتاه قرآنی از صفحه ۲۴۶ قرآن کریم :

وَلَا تَتَّبِعُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ : و از رحمت خدا ناامید نشوید .

إِنَّ اللَّهَ يَجْرِي الْمَتَصَدِّقِينَ : قطعاً خداوند به صدقه‌دهندگان پاداش می‌دهد .

قَالَ اللَّهُ لَا تُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ :

پس قطعاً خداوند پاداش نیکوکاران را از بین نمی‌برد .

وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ : و او مهربان‌ترین مهربانان است .

پرش و ارزشیابی

به شیوه جلسات قبل

تدریس قرائت

آیات صفحه ۲۵۵ قرآن کامل براساس
روش کلی و به صورت پیش قرائت، تمرین با
لوح فشرده، فردخوانی و رفع اشکالات جمعی
و فردی تدریس و تمرین می شود.

تذکرات خاص قرائت :

- ۱- دقت در اتصال ترکیب های مانند :
مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ يَسْتَجِبُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ
- ۲- دقت در خواندن حروف مقطعه : الّر ← الف لام را
- ۳- اشاره به پایان جملاتی که فاقد علامت وقف است، برای کوتاه خواندن عبارات؛ مانند :
...إِلَيْكَ ...إِلَى النُّورِ ...عَلَى الْآخِرَةِ ...سَبِيلِ اللَّهِ ...قَوْمِهِ ...بِأَيِّنَّا
- ۴- توجه به تلفظ حروف خاص با پیروی از قرائت الگو در لوح فشرده، و یادآوری تلفظ «ح»
در آیات و کلمات این صفحه؛ مانند الْحَمِيدِ يَسْتَجِبُونَ الْحَيَاةَ الْحَكِيمِ
همچنین در کلمات نماز: الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ أَحَدٌ سُبْحَانَ
يَحُولِ وَحْدَهُ مُحَمَّدٌ رَحْمَةُ الصَّالِحِينَ

آموزش مفاهیم

● فعالیت اول ●

جدول زیر را با استفاده از کلمات داده شده کامل کرده و سعی کنید معانی کلمات را به خاطر بسپارید.

زُلَّها • سَخَتْ • تَارِكُها • عِیْ اَیْمَانٍ

رابطه	کلمه	معنا
۵	صِرَاطٌ	راه
۶	عَمِلَ بِ	هر چند شکست بخشد
۷	زَلَّ	برادر
۸	سَخَتْ	

رابطه	کلمه	معنا
۱	لُغِبَ	ظبط
۲	طَلَمَاتٍ	
۳	كَافَرٍ	کافر
۴	اِجْرَ	اجاز

● فعالیت دوم ●

این ترکیب‌ها و عبارات قرآنی را معنا کنید.

۱- حَسْبُكَ اَنْزَلْنَاهُ
 ۲- مِنْ الظَّالِمَاتِ
 ۳- وَبِئْسَ لِلْكَافِرِينَ
 ۴- اِلَيْكَ

۵- اِلَى التَّوْبِ
 ۶- مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ

(به از آنجا که کلمه اِزَلَّ را «او را می‌تاباند» دیگر برای بسته عذاب ۱۲ معنا نمود.)

آموزش مفاهیم

فعالیت اول: به روش درس‌های قبل، دانش‌آموزان جدول را کامل و با یکدیگر مقایسه می‌کنند. آنگاه کلمه به کلمه همراه با معنا برای کلاس خوانده و کلمات جدول و معنای آن تمرین و تکرار می‌شود.

فعالیت دوم: برخی از نکات ضروری:

۱- ترجمه کلمه به کلمه عبارت اول می‌شود: «کتاب نازل کردیم آن را». این ترجمه از دانش‌آموزان قابل قبول و صحیح است. اما خوب است برای آنها توضیح دهید معمولاً کلماتی که تنوین دارند در فارسی همراه با «ی» نکره معنا می‌شوند؛ یعنی می‌گوییم «کتابی». همچنین هرگاه پس از یک اسم نکره (کتاب) فعل بیاید، معمولاً بین آنها از حرف ربط «که» نیز استفاده می‌کنیم. به این ترتیب، ترجمه عبارت می‌شود: «کتابی که نازل کردیم آن را». همان‌طور که مشاهده می‌کنید اکنون معنای عبارت، روشن‌تر شده است.

۲- با توجه به توضیح فوق بهتر است در عبارت ششم کلمه «عَذَابٍ» را به صورت «عذابی» معنا کنیم؛ اما صفت آن، یعنی «شَدید» نیاز نیست به صورت «سختی» معنا شود. به این ترتیب، معنای این ترکیب می‌شود: «از عذابی سخت».

انتظار نمی‌رود که این گونه نکات را دانش‌آموزان رعایت کنند، اما موارد ساده را توضیح می‌دهیم تا به تدریج آنها را بیاموزند.

در پایان کلاس، خواندن روزانه قرآن کریم و انجام تکلیف «انس با قرآن در خانه» تذکر داده می‌شود.

انس با قرآن در خانه

بررسی این بخش به روش درس‌های قبل در آغاز جلسه بعد انجام می‌شود. سعی کنید در هر دو قسمت «الف» و «ب» به روشی که قبلاً توضیح داده شد، حتی‌الامکان قرائت و درک معنا را همراه با هم پرسش و ارزشیابی کنید. برخی از توضیحات ضروری به شرح زیر است:

۱- برخی از عبارات قرآنی با وجود سادگی از عمق و معنای بسیار زیاد و ارزشمندی برخوردار است. خوب است درباره این عبارات به اختصار کامل با دانش‌آموزان گفت‌وگو کنید و برخی توضیحات مفید را ارائه نمایید؛ مانند قسمت اول عبارت اول و نیز عبارت دوم از بخش «ب».

۲- دانش‌آموزان را به حفظ عباراتی که در بند فوق مورد توجه قرار گرفت، توصیه کنید.

۳- برخی از ترکیب‌ها و عبارات ساده صفحات ۲۵۱ و ۲۵۳ قرآن کریم:

لَدَعْوَةِ الْحَقِّ ، قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ ،

الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ، قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ،

عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ ، إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ ، لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

۴- برخی از پیام‌های زیبای قرآنی از صفحه ۲۵۲ قرآن کریم :

إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ : فقط خردمندان پند می‌گیرند.

سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ : سلام بر شما به خاطر آنچه که صبر و پایداری کردید.

فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ : چه خوب است خانه آخرت (برای صابران)

وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مَتَاعٌ : زندگی دنیا در برابر آخرت جز کالایی (اندک و بی‌ارزش) نیست.

أَلَا يَذَكِّرُ اللَّهُ عِبَادَهُمْ أَنَّ الْقُلُوبَ : آگاه باشید فقط با یاد خدا دل‌ها آرامش می‌یابد.

خواندن روزانه قرآن کریم

اهداف

- ۱- آشنایی دانش آموزان با اهمیت قرائت قرآن روزانه نزد حضرت امام خمینی (ره)
- ۲- آشنایی دانش آموزان با برخی از ویژگی‌های امام خمینی (ره)
- ۳- آشنا شدن دانش آموزان با شیوه‌های مختلف قرائت روزانه قرآن
- ۴- ایجاد علاقه به قرائت روزانه قرآن کریم

روشی تدریس

- ۱- خواندن متن توسط یکی از دانش آموزان برای کلاس
- ۲- گفت‌وگوی کلاسی درباره متن درس و شیوه‌های مختلف قرائت روزانه قرآن کریم

فعالیت جانبی

تهیه خاطراتی از زندگی بزرگان و علمای اسلام در چگونگی قرائت روزانه قرآن کریم و آثار آن.

خواندن روزانه قرآن کریم

قَائِمُوا مَا تَشْتَرُونَ مِنَ الْقُرْآنِ
مَنْزِلٌ ۲۰۰

تا آنجا که می‌توانید قرآن بخوانید

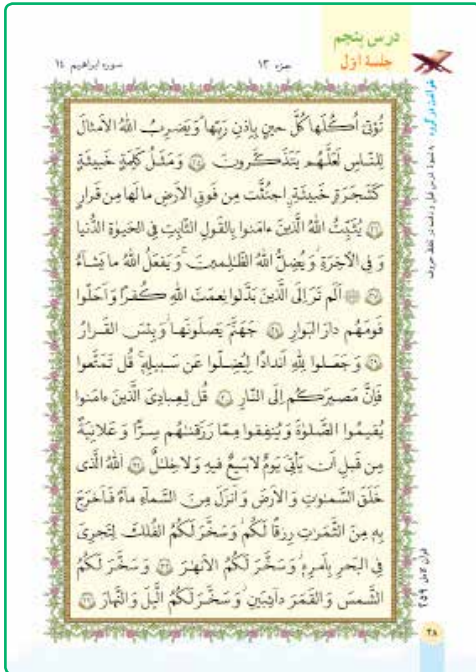

در طول سال‌هایی که من در خدمت امام خمینی (ره) بودم همواره می‌دیدم که امام توبه خاصی به قرآن داشتند، یک بخش از توبه ایشان مربوط به قرائت قرآن بود. ایشان یکی از وظائف خود را رساندن بقرای واجب روزانه، قرائت قرآن قرار داده بودند و همیشه این کار را انجام می‌دادند که گاهی به پنج تم بت نیز می‌رسید و این توبه و سعی ایشان باعث شده بود که در هر ماه سه بار قرآن را ختم کنند.

در خانه هم مرتب به فرزندان سطرایش می‌گرفتند که قرآن را قرائت کنند و استسرا را بخوانند روزانه قرآن کریم داشته باشند. گاهی وارد اتاق می‌شدیم می‌دیدم ایشان هنگام قرائت توفیق می‌گرفتند و به افرادی که خدمت ایشان بودند نکات لطیفی را از قرآن با زبان ساده بیان می‌کردند.

اِنَّ اللَّهَ جَسَدٌ اَوْسَعُ

(امام خمینی رحمه الله علیه علیه السلام)

پیش و ارزشیابی

به شیوه جلسات قبل

تدریس قرائت

آیات صفحات ۲۵۹ و ۲۶۰ قرآن کامل
براساس روش کلی به صورت پیش قرائت، تمرین
بالوح فشرده، فردخوانی و رفع اشکالات جمعی
و فردی تدریس و تمرین می شود.

تذکرات خاص قرائت :

- ۱- دقت در اتصال کلماتی مانند : حَبِيبَةُ اجْتَنَّتْ
يُنَبِّئُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَ فِي الْآخِرَةِ
وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ لِعِبَادِي الَّذِينَ وَ ارْزُقُهُمْ رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلٰوةِ
- ۲- دقت در خواندن کلماتی مانند : تُؤْتِي تَمَتَّعُوا عَلَانِيَةً يَأْتِي دَائِبِينَ
بَنِي إِنَّهُمْ أَضَلَلْنَ ذُرِّيَّتِي يُؤَخِّرُهُمْ
- ۳- اشاره به مواضعی که فاقد علامت وقف است، برای کوتاه خواندن عبارات؛ مانند :
... لِلنَّاسِ ... حَبِيبَةُ ... الثَّابِتِ ... كُفْرًا ... أَنَدَادًا ... الصَّلٰوةِ
... عَلَانِيَةً ... يَوْمٌ ... مَاءٌ ← مَاءٌ ... الْفُلْكَ ... إِبْرَاهِيمُ ... ءَامِنًا

... دُرِّتِي ... زَرَع
... إِلَيْهِم ... الثَّمَرَاتِ
... شَيْءٍ ... مُقِيمَ الصَّلَاةِ
... وَلِلْمُؤْمِنِينَ ... غَافِلًا

۴- توجه به تلفظ حروف خاص عربی با پیروی از قرائت الگو در لوح فشرده، و یادآوری تلفظ «ح»

۵- جلب توجه دانش آموزان به تلفظ «ع» به پیروی از قرائت الگو در لوح فشرده و توضیح ساده و کوتاه، همان گونه که در کنار صفحه ۴۹ کتاب دانش آموز آمده است.

کلمات دارای عین در این صفحات:

لَعَلَّهُمْ جَعَلُوا تَمَتَّعُوا عَلَانِيَةً بَيْعٌ
تَعُدُّوا رَبِّ اجْعَلْ نَعْبَدُ تَبَعْنِي فَاجْعَلْ نُعَلِّنُ لَسَمِيعُ الدَّعَاءِ

روش تدریس تلفظ حرف «ع»: توضیح تلفظ عین به صورت سؤال و جواب و مقایسه حالت فارسی با عربی و نمایش تلفظ آن انجام می شود. از قواعد و اصطلاحات تجویدی متعارف در کلاس ها و مجالس قرائت، مانند بیان مخارج و صفات حروف و شرح و توضیح آنها جداً پرهیز شود، و از وقت کلاس برای کارهای ضروری آموزش قرآن استفاده شود.

آموزش مفاهیم

فعالیت اول: به روش دروس قبل انجام می شود. خوب است کلمات هم خانواده «حمد، سَمِيع و مؤمن» را از دانش آموزان پرسش کنید.

فعالیت دوم: این فعالیت نیز مانند فعالیت های مشابه آن در دروس قبل توسط دانش آموزان انجام می شود. برخی از توضیحات به شرح زیر است:

۱- لِوَالِدَيَّ = لِ + وَالِدَيَّ + ی. «وَالِدَيَّ» در واقع «وَالِدَيْنِ» و به معنای «پدر و مادر» بوده که به دلیل اضافه شدن به ضمیر «ی» حرف «نِ» حذف شده است و پس از ادغام، این مضاف و مضاف الیه

آموزش مفاهیم

حکایت اول

محول روز را با استفاده از کلمات داده شده کامل کرده و سعی کنید معانی کلمات را به خاطر بسپارید.

دعا ، تبارک ، آسمان ، پدر و مادرم ، روز ، می دانی ،
 سیاسی و ستایش ، شنوا

ردیف	کلمه	معنا	ردیف	کلمه	معنا
۱	تبارک	...	۶	فرشته	فرزاد، نسل
۲	قسمت	...	۷	تقوا	دروغ نداشتن
۳	شیع	...	۸	پیغم	...
۴	نام	روانگه	۹	والدین	...
۵	مصلحت	...	۱۰	شودن	متولدین

حکایت دوم

این ترکیب ها و عبارات قرآنی را معنا کنید.

۱- الْحَمْدُ لِلَّهِ
 ۲- مُقْسِمُ الْقَبْلَةِ
 ۳- يٰلَهُؤْلَئِينَ
 ۴- فِي السَّمَاءِ

۵- سَمِعَ الشَّعَاءَ
 ۶- يٰوَالِدَيَّ
 ۷- مِّنْ ذُرِّيَّتِي

به صورت «والِدَيَّ»؛ یعنی «پدر و مادرم» درآمده است. «لِ» نیز به معنای «برای» است که در مجموع می شود «برای پدر و مادرم».

این توضیحات، ویژه دبیر محترم است و بیان آنها برای دانش آموزان ضرورتی ندارد. همین که دانش آموزان بیاموزند «والِدَيَّ» به معنای «پدر و مادرم» است، کافی است.

۲- در ترکیب ششم هرچند کلمه «ذُرِّيَّة» مفرد و به معنای «فرزند» یا «نسل» است؛ اما عموماً به صورت اسم جمع جمع معنا می شود. از این رو، این ترکیب را می توانیم به صورت «از نسل من» یا «از فرزندان من» معنا کنیم. توجه داشته باشید اگر دانش آموزان آن را به صورت «از فرزند من» معنا کنند، غلط محسوب نمی شود.

انس با قرآن در خانه

پس از مقدمات لازم، مانند دروس قبل و پرسش از انجام این تکلیف توسط دانش آموزان، به ارزشیابی آنها پرداخته و به این وسیله بخش های مختلف این تکلیف نیز در کلاس تمرین و تصحیح می شود. برخی از توضیحات ضروری به این شرح است :

۱- در عبارت پنجم از قسمت «ب» حرف «لِ» که برسر ضمیر «ی» و دو اسم «والِدَيَّ» و «مُؤْمِنِينَ»

آمده است ترجمه نمی‌شود. در واقع «إِغْفِرْ!»؛ یعنی «بیامرز» در فارسی این ترکیب را به صورت «بیامرز برای ...» معنا نمی‌کنیم.

۲- برخی ترکیب‌ها و عبارات ساده از صفحه ۲۵۸ قرآن کریم:

خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ ، مِنْ عَذَابِ اللّٰهِ ، وَقَالَ الشَّيْطٰنُ ،
 اِنَّ اللّٰهَ وَعَدَكُمْ وَعَدَ الْحَقِّ ، اِنَّ اَظْلَمَ لِمَنْ لَّهُمْ عَذَابُ الْاَلَمِمْ ، يٰۤاٰدِنِ رَبِّهِمْ ،
 كَلِمَةً طَيِّبَةً ، فِي السَّمٰءِ

۳- برخی از پیام‌های زیبا و کوتاه قرآنی از صفحه ۲۵۶ قرآن کریم:

اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ :

نعمت‌های خدا بر خود را یاد کنید.

لَٰنْ شَكَرْتُمْ لَّآزِيدَنَّكُمْ :

اگر شکر کنید، نعمت‌ها را می‌افزایم.
 (شکر نعمت، نعمت افزون کند.)

اِنَّ اللّٰهَ شَاطِرٌ فَاطِرِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ :

آیا در خدا که پدیدآورنده آسمان‌ها و زمین است، شک است؟!

پرسش و ارزشیابی

به شیوه جلسات قبل

تدریس قرائت

آیات صفحه ۲۶۴ قرآن کامل براساس روش کلی به صورت پیش قرائت، تمرین با لوح فشرده، فردخوانی و رفع اشکالات جمعی و فردی تدریس و تمرین می شود.

تذکرات خاص قرائت :

- ۱- دقت در اتصال کلماتی مانند : مَنِ اتَّبَعَكَ
 - ۲- دقت در خواندن کلمات : لَأُزَيِّنَنَّ لَأُغْوِيَنَّهُمْ عَلَيَّ نَبِيٍّ
 - ۳- اشاره به مواضعی که فاقد علامت وقف است، برای کوتاه خواندن عبارات؛ مانند : ... لِبَسْرٍ ... صَلَاحٍ ... سُلْطَانٌ ... أَبْوَابٍ ... غَلٍّ ... نَصَبٌ
 - ۴- توجه به تلفظ حروف خاص با پیروی از قرائت الگو در لوح فشرده، یادآوری تلفظ «ح» و تأکید بر تلفظ «ع» در آیات و کلمات این صفحه :
- حَمًا عَلَيْكَ اللَّعْنَةُ يُبْعَثُونَ عَلَيَّ مَنِ اتَّبَعَكَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ عُيُونٍ نَزَعْنَا هَمِچنین در کلمات نماز : عَلَيَّ الْعَالَمِينَ نَعْبُدُ نَسْتَعِينُ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمُ الْعَظِيمِ الْأَعْلَى عَبْدُهُ عَلَيْكَ عَلَيْنَا عِبَادِ عَلَيْكُمْ

آموزش مفاهیم

فعالیت اول

جدول زیر را با استفاده از کلمات داده شده کامل کرده و سعی کنید معنای کلمات را به خاطر بیاورید.

بندها ، افراد یا نوا ، چشمه ها ، بهشت ها ، کبیر

معنا	کلمه	رایف	معنا	کلمه	رایف
... معنای	آسمان	۱	... معنای	عباد	۱
... خطاب	شما	۲	... معنای	شکست	۲
... دریا	آب	۳	... معنای	چشمه	۳

فعالیت دوم

این ترکیبها را عبارت قرآنی را معنا کنید.

۱- إِنَّ عِبَادِي :
۲- فِي حُجَّتِي وَحُجَّتِي :
۳- الْقَدَابِ الْأَكْبَرِ :
۴- إِنَّ الشَّقِيقِينَ :

فعالیت سوم

جدول زیر را مانند نمونه کامل کنید.

معنا	جمع	معنا	مفرد
بهشتها، باغات	جَنَّات	جَنَّة	جَنَّة
...
...
...
...

نتیجه می گیریم معمولاً کلماتی که آخر آنها ... است، پس از حذف ... می اضافه کردن ... جمع بسته می شوند.

از قرار نگاه کنید که معنای کلمات و جمع و مفرد آن چیست؟

آموزش مفاهیم

فعالیت اول : به روش معمول، جدول کلمات توسط دانش آموزان تکمیل و تمرین می شود. آنها می توانند کلمات هم خانواده «عباد، موعِد، متّقین و عیون» را حدس بزنند.

فعالیت دوم : این فعالیت نیز مانند فعالیت های مشابه قبلی انجام می شود. دانش آموزان ترکیبها را همراه با معنای آنها برای کلاس می خوانند تا تمرین و تصحیح شود.

فعالیت سوم : ابتدا جدول مانند الگوی ارائه شده کامل می شود، سپس هر دانش آموز جدول خود را با جدول هم گروهش مقایسه کرده و آنگاه هر سطر جدول توسط یک دانش آموز برای کلاس خوانده می شود تا تمرین و تصحیح شود.

در پایان این فعالیت، دانش آموزان قاعده جدول را حدس زده و در قسمت «نتیجه می گیریم» می نویسند. به این ترتیب، دانش آموزان با یکی دیگر از نشانه های جمع سالم در زبان قرآن که در فارسی نیز بسیار کاربرد دارد آشنا می شوند.

تذکرات انس با قرآن در خانه

در آغاز جلسه با پرسش از قسمت‌های مختلف این تکلیف توانایی دانش‌آموزان در قرائت و درک معنای آیات ارزشیابی می‌شود. برخی از توضیحات به شرح زیر است:

۱- بعضی از ترکیب‌ها و عبارات آشنای صفحه ۲۶۳ قرآن کریم:

فِي السَّعَةِ ، مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ، فَأَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً ،

وَإِنْ رَأَيْكَ ، وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَأِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا

۲- برخی از پیام‌های زیبای قرآنی از صفحه ۲۶۶ قرآن کریم:

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ :

و آسمان‌ها و زمین را و آنچه را در میان آن دو است جز به حق نیافریدیم.

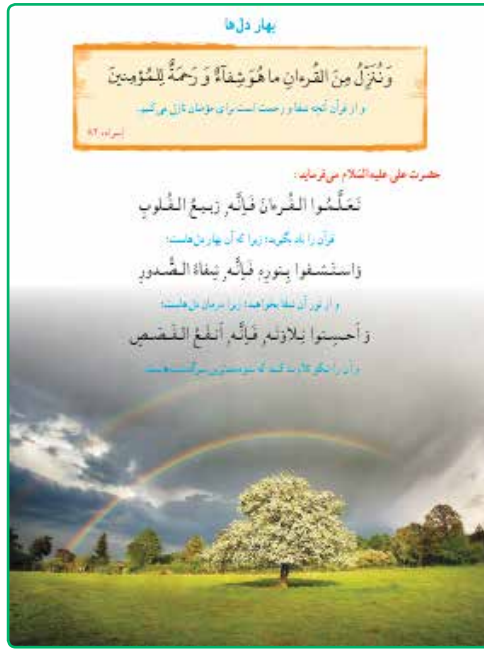
وَإِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ : و قطعاً قیامت خواهد آمد.

فَأَصْفَحَ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ : پس (با آنها) به زیبایی مدارا و شکیبایی کن!

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ : قطعاً پروردگار تو، او آفریننده داناست.

وَاحْفَظْ جَمَاعَتَكَ الْمُؤْمِنِينَ : بال و پر مهربانیت را برای مؤمنان بگستران!

بهار دل‌ها

اهداف

- ۱- آشنایی دانش‌آموزان با حدیثی از حضرت علی (ع)
- ۲- آشنایی آنان با جایگاه قرآن در نزد اهل بیت (ع)
- ۳- آشنایی با ارزش و اهمیت تلاوت قرآن
- ۴- ایجاد علاقه به یادگیری احادیث اهل بیت (ع)

روش تدریس

- ۱- خواندن حدیث توسط دانش‌آموزان
- ۲- ترجمه کلمه به کلمه حدیث توسط دانش‌آموزان
- ۳- گفت‌وگوی دانش‌آموزان درباره متن حدیث

فعالیت جانبی

تهیه تابلوی زیبایی حاوی این حدیث یا پیام قرآنی و نصب آن در کلاس

پرسش و ارزشیابی

به شیوه جلسات قبل

تدریس قرائت

آیات صفحات ۲۶۸ و ۲۶۹ قرآن کامل
براساس روش کلی به صورت پیش قرائت، تمرین
بالوح فشرده، فردخوانی و رفع اشکالات جمعی
و فردی تدریس و تمرین می شود.

تذکرات خاص قرائت :

- ۱- دقت در اتصالات کلماتی مانند :
تَرَى الْفُلْكَ عَلَى اللَّهِ فَاتَى اللَّهُ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ بِشِقِّ الْأَنْفِيسِ
- ۲- دقت در خواندن کلماتی مانند : لَا يَتَّي تَعْدُوا تُسِرُّونَ فَحَرَّ
- ۳- اشاره به مواضعی که فاقد علامت وقف است، برای کوتاه خواندن عبارات؛ مانند :
... بِالْغِيَةِ ... وَالْحَمِيرِ ... السَّبِيلِ ... شَرَابٌ ... وَالْأَعْنَابِ ... الْبَحْرَ ... طَرِبًا ...
فَضْلِهِ ... رَوَاسِي ... شَيْئًا ... بِالْآخِرَةِ ... مُكْرَهُةً ... الْقِيَمَةِ
- ۴- توجه به تلفظ حروف خاص، با پیروی از قرائت الگو در لوح فشرده، و یادآوری تلفظ صحیح حروف «ح» و «ع».

۵- جلب توجه دانش آموزان به تلفظ «غ» و «ق» با پیروی از قرائت الگو در لوح فشرده و توضیح ساده و کوتاه، همان گونه که در کنار صفحه ۵۷ کتاب دانش آموز آمده است.

کلمات دارای غین در این صفحات :

بَالِغِيهِ وَالْبِغَالِ لِيَتَّبِعُوا غَيْرُ

کلمات دارای قاف در این صفحات :

أَتَقَالِكُمْ بِشِقِّ يَخْلُقُ قَصْدُ لِقَوْمٍ وَالْقَمَرِ يَعْقِلُونَ لَا يَخْلُقُونَ
يُخْلُقُونَ قُلُوبُهُمْ قِيلَ الْقِيَامَةِ مِنَ الْقَوَاعِدِ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ

توضیح تلفظ حروف غین و قاف، به صورت سؤال و جواب، مقایسه با یکدیگر و نمایش تلفظ آنها انجام می‌شود. غین نرم و سست تلفظ می‌شود، ولی قاف محکم و از ته گلو تلفظ می‌گردد. از بیان قواعد و اصطلاحات علم قرائت، مخارج و صفات حروف و شرح و توضیح آنها جداً پرهیز شود.

۶- به نحوه وقف برخی کلمات نیز توجه شود؛ مانند :

مَاءٌ ← مَاءَا رَوَاسِيٌّ ← رَوَاسِي

آموزش مفاهیم

فعالیت اول: به شیوه معمول، دانش‌آموزان جدول را تکمیل کرده، سپس با هم گروه خود مقایسه نموده و آن گاه هر کلمه همراه با معنای آن توسط یک دانش‌آموز خوانده می‌شود تا کلمات و معنای آنها تمرین و تصحیح شود. خوب است کلمات هم خانواده زرع، نُجُوم، يَتَفَكَّرُونَ، يَعْقِلُونَ را از دانش‌آموزان پرسش کنید.

فعالیت دوم: دانش‌آموزان ابتدا معنای ترکیب‌ها را نوشته، با هم گروه خود مقایسه کرده و سپس هر دانش‌آموز یک ترکیب را همراه با معنای آن می‌خواند تا این فعالیت تمرین و تصحیح شود. برخی از توضیحات به شرح زیر است:

۱- در ردیف دوم، کلمه «نَمَرَات» جمع است و به‌طور طبیعی دانش‌آموزان آن را جمع معنا می‌کنند؛ یعنی می‌نویسند «از همه میوه‌ها» این ترجمه، صحیح است؛ اما می‌توان «کُلَّ» را به‌صورت «هر» نیز معنا کرد. در این صورت کلمه بعد از آن مفرد ترجمه می‌شود؛ یعنی «از هر میوه‌ای». هر دو ترجمه صحیح است.

۲- همان‌طور که قبلاً بیان شد در جملاتی که با «إِنَّ» شروع می‌شود معمولاً حرف «لَ» نیز می‌آید، اما در فارسی معنا نمی‌شود؛ مانند عبارت سوم.

در پایان جلسه، دانش‌آموزان را به خواندن روزانه قرآن کریم و انجام تکلیف «انس با قرآن در خانه» تشویق و ترغیب کنید.

آموزش مفاهیم

جدول زیر را با استفاده از کلمات داده شده کامل کرده و سعی کنید معنای کلمات را به خاطر بسپارید.

فکر می‌کنند، زیتون، درختان خرما، ستارگان، میوه‌ها، گشت، عقل و اندیشه می‌کنند

ردیف	کلمه	معنا
۱	ذَرَعَ	روان کرد
۲	نَجْمُونَ	ستارگان
۳	لَبِيبٌ	جمع نعل
۴	أَصْنَابٌ	جمع پشته، درختان انگور
۵	رَدِيفٌ	جمع
۶	لُشُنَاتٌ	جمع لُشْنٌ
۷	يَتَفَكَّرُونَ	جمع تفکر
۸	يَعْقِلُونَ	جمع عقل

این ترکیب‌ها و عبارات قرآنی را معنا کنید:

۱- وَالتَّخِيلَ وَالْأَصْنَابَ:
 ۲- رَدِيفٌ يَتَفَكَّرُونَ:
 ۳- لَبِيبٌ يَتَفَكَّرُونَ:
 ۴- لَبِيبٌ يَتَفَكَّرُونَ:

آه هر که پس از یاد این حدیث مطهره، پاک عقل، خردمند شود، معمولاً بر ترجمه: «پس آن دو از حرف ربط» که در ابتدای می‌شنود، می‌گوید:

انس با قرآن در خانه

با پرسش از بخش‌های مختلف انس با قرآن در خانه توانایی دانش‌آموزان را در قرائت و درک معنا ارزشیابی می‌کنیم و همچنین مطالب این بخش تمرین و تصحیح می‌شود. برخی از توضیحات به این شرح است:

- ۱- از دانش‌آموزی که عبارت اول از قسمت «ب» را می‌خواند و معنا می‌کند، سؤال کنید که فاعل «می‌رویاند» یا «يُنَبِّئُ» کیست؟ تا توجه دانش‌آموزان به ادبیات توحیدی قرآن جلب شود و متذکر شوند که این خداوند است که با آب باران برای ما کشتزارها و ... را می‌رویاند.
- ۲- برخی از ترکیب‌ها و عبارات ساده

قرآنی از صفحه ۲۷۳ قرآن کریم:

مِنَ الْقَوْمِ ، وَالْآخِرَةُ ، وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ، يَظْلِمُهُم ، اللَّهُ ، مِنْ قَبْلِكَ ، أَهْمَالُهُمْ ،
وَأَلْهَمَ عَذَابَ آلِيمٍ ، هُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ .

۳- پیام قرآنی مورد نظر از صفحه ۲۶۹ قرآن کریم:

وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ اللَّهَ لَعَفُورٌ رَحِيمٌ .

برخی از دیگر پیام‌های قرآنی این صفحه عبارتند از:

وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ :

خداوند آنچه را مخفی می‌کنید و آنچه را که آشکار می‌سازید، می‌داند.

إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ ،

إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ

پرسش و ارزشیابی

به شیوه جلسات قبل

تدریس قرائت

آیات صفحه ۲۷۴ قرآن کامل براساس روش کلی به صورت پیش قرائت، تمرین با لوح فشرده، فردخوانی و رفع اشکالات جمعی و فردی تدریس و تمرین می شود.

تذکرات خاص قرائت :

- ۱- دقت در اتصال کلماتی مانند :

أَنِ اتَّخِذِي مِنَ الشَّجَرِ كُلِّ الثَّمَرَاتِ أَرِذَلِ الْعُمُرِ فِي الرِّزْقِ فَمَا الَّذِينَ

- ۲- دقت در خواندن کلماتی مانند : تَتَّخِذُونَ ذُلًّا يُرَدُّ فُضِّلُوا بِرَأْدِي
- ۳- اشاره به مواضعی که فاقد علامت وقف است، برای کوتاه خواندن عبارات؛ مانند :

... مَاءٌ ← مَاءٌ ... بَطُونِهِ ... دَم ... دَم ... وَالْأَعْنَابِ ... إِلَى النَّحْلِ ... يَبُوتَا ... كُلِّ الثَّمَرَاتِ ... أَلْوَانُهُ ... الْعُمُرِ ... أَزْوَاجًا ... حَفَدَةً

- ۴- توجه به تلفظ حروف خاص، با پیروی از قرائت الگو در لوح فشرده و یادآوری تلفظ صحیح حروف غین و قاف در آیات و کلمات این صفحه :

لِقَوْمٍ نُسْقِيكُمْ سَائِغًا رِزْقًا خَلَقَكُمْ قَدِيرٌ فِي الرِّزْقِ

همچنین در کلمات نماز: قَدَامَتِ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ الْمُسْتَقِيمِ قُلِ اسْتَغْفِرُ قُوَّتِهِ

أَقُومُ وَأَقْعُدُ

آموزش مفاهیم

فعالیت اول

جدول زیر را با استفاده از کلمات داده شده کامل کرده و سعی کنید معنای کلمات را به خاطر بسپارید:

زنبور عسل ، کوهها ، درخت ، وحی کرد ، درمان ، خانهها

ردیف	کلمه	معنا
۱	لوح	...
۲	نخل	...
۳	چنان	جمع جنس
۴	پسروانه	جمع نسبه

ردیف	کلمه	معنا
۵	شجره	...
۶	شغف	...
۷	آنوان	جمع نون، رنگها
۸	نیهاده	...

فعالیت دوم

این ترکیبها و عبارات قرآنی را معنا کنید:

۱- لَوْحٌ رُّقَّاقٌ ۲- لِّلَّ الْفَجْرِ

۳- مِنَ الْجِبَالِ ۴- فَبَيْنَ الْغَنَاجِرِ

۵- فَتَكْلِفُ الْوَزْلَ ۶- فَبَيْنَ شِفَاةِ الْغَمَامِ

۱- لوح: برگه کاغذی، لوحه: تخته، لوح رقیق: برگه کاغذی نازک. ۲- الفجر: صبح. ۳- من الجبال: از کوهها. ۴- الغنجر: بچهها. ۵- تکلِف: بار برداشتن. ۶- شِفَاةُ الْغَمَامِ: دروازه ابرها.

آموزش مفاهیم

فعالیت اول: دانش آموزان به روش دروس قبل مراحل مختلف کامل کردن، خواندن و تصحیح جدول را انجام می دهند. اگر از توانایی نسبی خوبی برخوردارند، با توجه به کلمات این جدول که بیشتر اسم و جمع مکسر هستند، به طور غیرمستقیم توجه آنها را به این گونه جمع که در فارسی نیز بسیار کاربرد دارد، جلب می کنیم و برخی کلمات ساده را که دانش آموزان با مفرد یا جمع مکسر آنها آشنا هستند، نام برده و از ایشان می خواهیم مفرد یا جمع مکسر آنها را بگویند؛ مانند: مدارس، اعمال، مساجد، مراکز، انبیاء، شعراء، رجال، اصول، قرون، اطفال، اشیاء، مجالس، قبائل، کُتب و ...

فعالیت دوم: این فعالیت نیز به روش معمول توسط دانش آموزان انجام شده و آن گاه هر ترکیب توسط یک دانش آموز همراه با معنای آن برای کلاس خوانده و تصحیح می شود.

در پایان کلاس، دانش آموزان را به خواندن روزانه قرآن کریم و انجام تکلیف «انس با قرآن در خانه» تشویق و ترغیب می کنیم.

تذکرات انس با قرآن در خانه

همچون دروس قبل، توانایی قرائت و درک معنای آیات درس ضمن پرسش از فعالیت های مختلف انس با قرآن در خانه انجام می شود. برخی از توضیحات درباره این قسمت ها به شرح زیر است:

۱- بعضی از ترکیب ها و عبارات ساده از صفحات ۲۷۷ و ۲۷۸ قرآن کریم:

عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ، عَذَابًا قَوْقُ الْقَذَابِ،
 فِي كُلِّ أُمَّةٍ، وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ، إِنَّ مَا عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ،
 فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ، بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ،
 ۲- برخی از پیام های زیبای قرآنی از دو صفحه فوق:

وَرَزَّابَا عَلَیْكَ الْكِتَابَ تَبِیْأَنَا لِكُلِّ شَیْءٍ : و نازل کردیم بر تو کتاب را که روشنگر هر چیزی است.
 وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ : و هدایت و رحمت و بشارت و مرثده ای برای مسلمانان.
 إِنَّ اللَّهَ بِأَمْرِ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ : قطعاً خداوند امر می کند به عدالت و نیکی
 وَابْتَأَى ذِی الْقُرْبَى : و نیز بخشش به خویشان
 وَبَنَى عَنِ الْمَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ : و نهی می کند از کار زشت و ناپسند و از ظلم و ستم؛
 وَآوَفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ : و بعهد خدا وفا کنید وقتی پیمان بستید.
 مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ : هر چه نزد شماست از بین می رود و آنچه نزد خداست باقی می ماند.

فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ : پس هرگاه قرآن خواندی
 فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ : از شیطان رانده شده به خدا پناه ببر.

روشنگر راه زندگانی

اهداف

- ۱- آشنا کردن دانش‌آموزان با تأثیر قرآن کریم بر ادبیات فارسی
- ۲- آشنا کردن دانش‌آموزان با یکی از سروده‌ها درباره قرآن
- ۳- آشنا کردن دانش‌آموزان با یکی از شاعران قرآن کریم
- ۴- آشنا کردن آنان با محتوای سرود

روش تدریس

- ۱- قرائت شعر و جمع‌خوانی دانش‌آموزان
- ۲- تهیه سرود براساس این شعر توسط دانش‌آموزان علاقه‌مند
- ۳- پرسش معنای ابیات از دانش‌آموزان و توضیح دبیر در صورت نیاز

پرسش برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- چرا قرآن روشنگر راه زندگانی است؟
- ۲- آیا سروده‌های دیگری از حبیب‌الله چایچیان خوانده یا شنیده‌اید؟
- ۳- سروده دیگری درباره قرآن کریم آماده کنید.

پرسش و ارزشیابی

به شیوه جلسات قبل

تدریس قرائت

آیات دو صفحه ۲۸۱ و ۲۸۲ قرآن کامل
براساس روش کلی به صورت پیش قرائت، تمرین
با لوح فشرده، فردخوانی و رفع اشکالات جمعی و
فردی تدریس و تمرین می شود.

تذکرات خاص قرائت :

۱- دقت در اتصال کلماتی مانند :

عَمِلُوا السَّوْءَ لِمَنِ الصَّالِحِينَ
أَنِ اتَّبِعْ عَلَى الَّذِينَ اخْتَلَفُوا مَعَ الَّذِينَ اتَّقُوا
إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي وَعَدُ الْآخِرَةِ

۲- دقت در خواندن کلماتی؛ مانند : لِأَنَّهُ اجْتَبَاهُ (از آنجا که الف اول این کلمه همزه وصل
است، در قرآن کریم کسره آن ریزتر نوشته شده است.) لِتُرِيَهُ لَتَتَلَوْنَهَا عُلُوًّا اَوَّلِيْهُمَا (واو خوانده
می شود) اَوَّلِي (واو بعد از ضمه خوانده نمی شود) لَيْسَ سَوَاءُ لِيُسْتَبْرَأَ مَا عَلُوا

۳- اشاره به مواضعی که فاقد علامت وقف است، برای کوتاه خواندن عبارات؛ مانند :

... بِجَهَالَةٍ ... حَنِيفًا ... يَوْمَ الْقِيَمَةِ ... سَبِيلَهُ ... لَيْلًا ... حَوْلَهُ
... فِي الْكِتَابِ ... مَرَّتَيْنِ ... شَدِيدٍ ... بَنِينَ ... الْآخِرَةِ ... مَرَّةً

۴- توجه به تلفظ حروف خاص، و یادآوری تلفظ حروف «ح غ ق» با پیروی از قرائت الگو
در لوح فشرده

۵- جلب توجه دانش آموزان به تلفظ حرف «ث» به صورت نوک زبانی با پیروی از قرائت الگو در
لوح فشرده، همان گونه که در کنار صفحه ۶۵ کتاب دانش آموز توضیح داده شده است؛ و تمرین کلمات :

ثُمَّ يَمِثِلُ بَعَثْنَا أَكْثَرَ الْكَوْثَرِ التَّكَاثُرِ مِثْقَالِ

تدریس مفاهیم

فعالیت اول: دانش‌آموزان مراحل مختلف تکمیل و تصحیح جدول را انجام می‌دهند. خوب است از آنها کلمات هم‌خانواده «یهدی، صالحات، کبیر، یعملون، یؤمنون» را سؤال کنید.

فعالیت دوم: دانش‌آموزان ابتدا ترجمه ترکیب‌ها و عبارات را نوشته، با هم‌گروه خود مقایسه کرده و سپس هر عبارت همراه با معنای آن برای کلاس خوانده و تصحیح می‌شود. برخی از توضیحات به شرح زیر است:

۱- به استفاده از حرف «را» پس از ترجمه آخرین کلمه عبارت دوم توجه داشته باشید.

۲- همان‌طور که می‌دانید معمولاً کلمات

دارای تنوین در فارسی به صورت «نکره» معنا می‌شود. اما صفت آنها را به صورت معمولی معنا می‌کنیم؛ مانند ترکیب سوم و پنجم. از این رو می‌گوییم «پاداشی بزرگ» و «عذابی دردناک» و گفته نمی‌شود «پاداشی بزرگی» یا «عذابی دردناکی». دانش‌آموزان با توجه به سواد فارسی معمولاً درست معنا می‌کنند. ضمناً ترجمه این ترکیب‌ها به صورت «پاداش بزرگی» یا «عذاب دردناکی» نیز صحیح و قابل قبول است.

انس با قرآن در خانه

پس از انجام مقدمات به روش دروس قبل با پرسش از دانش‌آموزان، فعالیت‌های انس تمرین و تصحیح شده و دانش‌آموزان نیز ارزیابی می‌شوند. برخی از توضیحات به این شرح است:

۱- بعضی از ترکیب‌ها و عبارات ساده صفحه ۲۸۱ قرآن کریم:

إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهَا فَتَقَوُّرٌ رَحِيمٌ ، إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ، وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ،
إِلَىٰ سَبِيلٍ رَبِّكَ ، لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّالِحِينَ ، وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ

۲- برخی از پیام‌های زیبای صفحه ۲۸۴ قرآن کریم :

لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ : با خدای یکتا، خدای دیگری قرار نده.

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ : پروردگارت حکم کرده است که جز او را نپرستید

وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا : و به پدر و مادر خود نیکی کنید.

وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا : و با آن دو با زبان خوب و زیبا سخن بگو.

وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا : و بگو پروردگارا به آن دو مهربانی کن

كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا : همان‌طور که آنها در کودکی مرا پرورش دادند.

إِنَّ الْمُبْتَزِّزِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ : قطعاً اسراف‌کاران برادران شیاطین هستند.

پرسش و ارزشیابی

به شیوه جلسات قبل

تدریس قرائت

آیات صفحه ۲۹۰ قرآن کامل براساس روش کلی به صورت پیش قرائت، تمرین با لوح فشرده، فردخوانی و رفع اشکالات جمعی و فردی تدریس و تمرین می شود.

تذکرات خاص این جلسه :

- ۱- دقت در اتصال کلماتی مانند :
لُدُلُوكِ الشَّمْسِ مَسَّهُ الشَّرُّ قُلِ الرُّوحُ
- ۲- دقت در خواندن صحیح برخی از کلمات

مانند :

لَيْسْتَ فَرَوْنَكَ لِيُخْرِجُوكَ يَتُوسًا (يَتُوسًا) يَسْتُلُونَكَ نَزَّلَ نَا (نَا)
خَلَقَكَ لَنَذْهَبَنَّ

۳- اشاره به مواضعی که فاقد علامت وقف است، برای کوتاه و صحیح خواندن عبارات؛ مانند :

... اَلَيْلِ ... صِدْقٍ ... لِلْمُؤْمِنِينَ ... بِجَانِبِهِ ... شَاكِلَتِهِ ... اِلَيْكَ

۴- توجه به تلفظ حروف خاص با پیروی از قرائت الگو در لوح فشرده، و یادآوری تلفظ حرف

«ث» در آیات و کلمات این صفحه؛ مانند : لَا يَلْبَثُونَ يَبْعَثَكَ ثُمَّ

تدریس مفاهیم

فعالیت اول : به روش دروس قبل انجام و تصحیح می شود. خوب است از کلمات هم خانواده

«قُلْ، ظَالِمِينَ» پرسش کنید.

فعالیت دوم : به روش دروس قبل انجام می شود.

در پایان جلسه، دانش آموزان را به انجام تکلیف «انس با قرآن در خانه» تشویق و ترغیب کنید.

تذکرات انس با قرآن در خانه

به روش دروس قبل با پرسش از دانش‌آموزان، فعالیت‌های انس تمرین و تصحیح شده و دانش‌آموزان نیز ارزیابی می‌شوند. برخی نکات قابل ذکر به شرح زیر است:

۱- بعضی از ترکیب‌ها و عبارات ساده صفحه ۲۹۱ قرآن کریم:

آیه ۸۷، **فِي هَٰذَا الْقُرْآنِ** ، **وَمِنْ تَحْيِيلِ وَعِثْبٍ** ، **فِي السَّمَاءِ** ،

إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَشَّرَ اللَّهُ بِرَسُولٍ ، **إِنَّمَا كَانَ نَبِيًّا** ، **بَشِيرًا**

۲- برخی از پیام‌های زیبای صفحه ۲۹۰ قرآن کریم:

وَقُلْ رَبِّ أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ : و بگو پروردگارا (در هر کاری) مرا با صدق و راستی وارد کن
وَأَخْرِجْنِي مَخْرَجَ صِدْقٍ : و با صدق و راستی خارج کن.

وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ : و بگو حق آمد و باطل از بین رفت،
إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا : قطعاً باطل از بین رفتنی است.

وَنُزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ :

و از قرآن آنچه را که شفا و رحمت برای مؤمنان است، نازل می‌کنیم.

طوفانی در دریا، طوفانی در دل

اهداف

- ۱- آشنایی دانش‌آموزان با جلوه‌های مختلف لطف خدا به انسان
- ۲- آشنایی دانش‌آموزان با رحمت و مهربانی پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه و آله
- ۳- آشنایی دانش‌آموزان با فردی که با توسل به خداوند دچار انقلاب روحی شد.

روش تدریس

- ۱- روخوانی متن درس
- ۲- گفت‌وگو
- ۳- دانش‌آموزان می‌توانند این درس را به صورت نمایش در کلاس اجرا کنند.

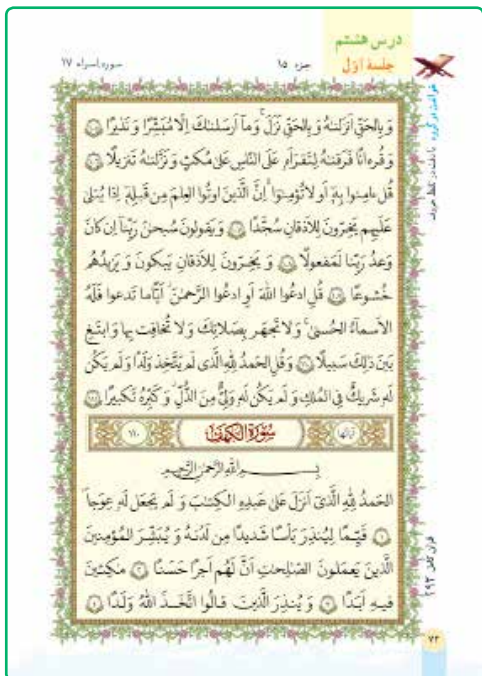
پیام قرآنی

- ۱- قرائت و همخوانی آیه
۲- ترجمه آیه توسط دانش آموزان

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- چرا بار اول پیامبر عکرمه را نبخشید؟
۲- چرا افراد گرفتار در طوفان دریا به آمزش خداوند متوسل شدند؟

پرش و ارزشیابی

به شیوه جلسات قبل

تدریس قرائت

آیات دو صفحه ۲۹۳ و ۲۹۴ قرآن کامل
براساس روش کلی به صورت پیش قرائت،
تمرین بالوح فشرده، فردخوانی و رفع اشکالات
جمعی و فردی تدریس و تمرین می شود.

تذکرات خاص قرائت :

۱- دقت در اتصال کلماتی مانند :

اَوْتُوا الْعِلْمَ قُلِ ادْعُوا اللَّهَ اَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى وَابْتَغِ
قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ اَوْى الْفِتْيَةِ قَوْمًا اتَّخَذُوا مِمَّنِ افْتَرَى

۲- دقت در خواندن صحیح کلماتی مانند :

لِتَقْرَأَهُ، لِلْأَذْقَانِ اَيَّامًا نَدْعُوا لِأَبَائِهِمْ هَيَّئِ بَيْنَ

۳- در آخر آیه اول سورة كهف تنوين فتحه نوشته نشده و روى الف يك سين ريز (عوجا) نوشته شده است؛ زیرا در حالت وصل اين كلمه به آیه بعد، بايد يك سكوت کوتاه بين آنها انجام شود كه به اين حالت «سكت» می گویند. از اين رو، اين كلمه، هم در حالت وقف با الف خوانده می شود و هم در حالت وصل؛ گرچه معمولاً بر آن وقف می شود.

۴- اشاره به مواضعی که فاقد علامت وقف است، برای کوتاه خواندن عبارات؛ مانند :

... فَرَّقْنَهُ ... مُكِّثٍ ... قَبْلِهِ ... وَلَدًا ... فِي الْمُلْكِ ... لَدُنْهُ ...
... الصُّلِحَتِ ... عِلْمٍ ... وَالرَّقِیمِ ... إِلَى الْكَهْفِ ... رَحْمَةً

۵- توجه به تلفظ حروف خاص، به ویژه حروفی که تدریس شده است، با پیروی از قرائت الگو

در لوح فشرده و جلب توجه دانش آموزان به تلفظ حرف «صاد» به صورت سین درشت با تکیه بر گلو همان گونه که در کنار صفحه ۷۳ کتاب دانش آموز توضیح داده شده است، و تمرین کلمات دارای صاد در این صفحه :

بَصَلَاتِكَ الصُّلِحَتِ صَعِيدًا أَصْحَبَ أَحْصَى نَقُصُّ

تدریس مفاهیم

فعالیت اول: به روش دروس قبل

انجام می شود. کلماتی که برای پرسش از هم خانواده های آنها مناسب اند، عبارت است از :

أَنْزَلَ، جَعَلْنَا، أَحْسَنَ

فعالیت دوم: دانش آموزان معنای هر

عبارت را ابتدا نوشته، سپس با هم گروه خود مقایسه کرده و آن گاه هر عبارت همراه با معنای آن توسط یک دانش آموز، خوانده و در صورت نیاز تصحیح می شود.

برخی توضیحات :

۱- در عبارت اول، استفاده از فعل

«است» قبل از ترجمه کلمه «الَّذِي» فراموش

نشود.

۲- در عبارت هشتم ترکیب «آتِنَا = آتِ + نا» به صورت «بیخش به ما» باید معنا شود. هر چند

ضمیر «نا» مفعول به فعل «آتِ» است، اما در فارسی باید با حرف اضافه «به» معنا شود. همچنین در این

عبارت، ترکیب «لَدُنْكَ» را باید به صورت «نزدت» یا «نزد خود» معنا کنیم.

انس با قرآن در خانه

ارزشیابی، تمرین و تصحیح بخش‌های مختلف این تکلیف مانند دروس قبل انجام می‌شود.

برخی توضیحات :

۱- بعضی از ترکیب‌ها و عبارات ساده صفحه ۲۹۶ قرآن کریم :

لِيَعْلَمُوا أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ ، فِي كَافِرِهِمْ ،

لَهُمْ غَيْبُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ، مِنْ كِتٰبِ رُبِّكَ

۲- برخی از پیام‌های زیبای قرآنی از صفحه ۲۹۴ قرآن کریم :

رَبَّنَا مَا آتَيْنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً : پروردگارا، از نزد خود رحمتی به ما ببخش،

وَهَیْئَ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا : و راه نجاتی برای ما فراهم ساز

فَقَالُوا رَبَّنَا رَبَّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ : و گفتند : پروردگارا ما، پروردگار آسمان‌ها و زمین است.

پیش و ارزشیابی

به شیوه جلسات قبل

تدریس قرائت

آیات صفحه ۲۹۹ قرآن کامل براساس
روش کلی به صورت پیش قرائت، تمرین با لوح
فشرده، فردخوانی و رفع اشکالات جمعی و
فردی تدریس و تمرین می شود.

تذکرات خاص قرائت :

۱- دقت در اتصال کلماتی مانند :

وَالْبَقِيَّةُ الصَّلِحَةُ تُسَيِّرُ الْجِبَالَ تَرَى الْأَرْضَ
مُتَّخِذَةً الْمُضِلِّينَ شُرَكَاءَ الَّذِينَ رَأَى الْمُجْرِمُونَ النَّارَ

۲- دقت در صحیح خواندن برخی از کلمات؛ مانند :

جِئْتُمُونَا يُؤْتِلِنَا مَالِ هَذَا الْكِتَابِ أَفَنُخَذُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ فَدَعَوْهُمْ مُوَاعِعُوهَا

۳- بیان تشدید در حالت وقف بر کلمه «عُدُوْ» با کمی مکث و کشش تشدید واو.

۴- اشاره به مواضعی که فاقد علامت وقف است، برای کوتاه خواندن عبارات؛ مانند :

... ثَوَابًا ... الْجِبَالَ ... بَارِزَةً ... صَفًّا ... الْكِتَابِ ... فِيهِ
... هَذَا الْكِتَابِ ... لِأَدَمَ ... إِبْلِيسَ ... الْجِنِّ ... وَالْأَرْضِ ... النَّارِ

۵- توجه به تلفظ حروف خاص، به ویژه حرف صاد، با پیروی از قرائت الگو در لوح فشرده در آیات و کلمات این صفحه؛ مانند :

الصَّلَاةُ صَفًّا صَغِيرَةً أَحْصَاهَا مَصْرِفًا
همچنین در کلمات نماز : الصَّلَاةُ صِرَاطُ الصَّمَدُ صَلَّي الصَّالِحِينَ

تدریس مفاهیم

فعالیت اول : این فعالیت توسط دانش آموزان به روش دروس قبل انجام می شود. پرسش از کلمات هم خانواده «مُجْرِم، صَغِير، عَمِلُوا، قُلْنَا، يَقُولُونَ، يَظْلِمُ، سَجَدُوا» مناسب است.

فعالیت دوم : به روش دروس قبل توسط دانش آموزان انجام و در صورت نیاز تصحیح می شود.

آموزش مفاهیم

فعالیت اول

جدول زیر را با استفاده از کلمات داده شده، کامل کرده و معنی کلمات را به خاطر بسپارید.

گفتیم - کوچک - سجده کردند - عمل کردند - ظلم نمی کند					
ردیف	کلمه	معنی	ردیف	کلمه	معنی
۱	يَقُولُونَ	می گویند	۵	لَا يَظْلِمُونَ	ظلم نمی کنند
۲	صَغِيرٌ صَغِيرَةً	کوچک	۶	أَحْصَاهَا	شماره گیری
۳	وَجَدُوا	پیدا کردند	۷	قُلْنَا	ما گفتیم
۴	غَسَقُوا	تاری شدند	۸	سَجَدُوا	سجده کردند

فعالیت دوم

این ترکیب ها و عبارات قرآنی را جدا کنید.

۱- وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا
۲- وَلَا قُلُوبًا يَلْمِزُكَ
۳- هَذَا الصَّبْرُ

۴- لَا يَظْلِمُونَ نَفْسًا
۵- فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ
۶- خَلَقْنَا

۱- همان طور که می دانید حرف «و» به معنای «و» است. اما حرف «و» در بعضی موارد به حرف «ف» تبدیل می شود. مثلاً: فَسَجَدُوا یعنی «و سجده کردند». ۲- همان طور که می دانید حرف «و» به معنای «و» است. اما حرف «و» در بعضی موارد به حرف «ف» تبدیل می شود. مثلاً: فَسَجَدُوا یعنی «و سجده کردند». ۳- همان طور که می دانید حرف «و» به معنای «و» است. اما حرف «و» در بعضی موارد به حرف «ف» تبدیل می شود. مثلاً: فَسَجَدُوا یعنی «و سجده کردند».

تذکرات انس با قرآن در خانه

به روش دروس قبل از دانش آموزان پرسش می شود.

برخی توضیحات :

۱- بعضی از ترکیب ها و عبارات ساده قرآنی در صفحه ۳۰۰ قرآن کریم :

فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ ، إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَى ، يَتْلُوهُ رَبِّيهِمْ ،
إِنَّا جَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ ، وَرَبِّكَ الْغَفُورُ ، وَإِذْ قَالَ مُوسَى

۲- برخی از پیام های زیبای قرآنی از صفحه ۲۹۸ قرآن کریم :

هُوَ اللَّهُ رَبِّي : او الله است، پروردگار من.

مَا شَاءَ اللَّهُ : آنچه خدا خواست.

لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ : هیچ قدرت و توانایی نیست مگر از سوی خدا.

وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُقْتَدِرًا : و خداوند بر هر چیزی اقتدار و قدرت کامل دارد.

ضمناً پیام مورد نظر، سومین پیام از عبارات فوق است.

نماز در اتاق ژنرال

اهداف

- ۱- آشنایی دانش‌آموزان با برخی از مجاهدان راه خدا
- ۲- آشنایی آنان با اهمیت نماز و انجام دادن این فریضه مهم

روش تدریس

- ۱- روخوانی متن درس
- ۲- بحث و گفت‌وگو درباره مجاهدان راه خدا به ویژه شهید والا مقام سرلشکر خلبان بابایی

- ۳- قرائت آیه توسط دانش‌آموزان
- ۴- ترجمه آیه توسط دانش‌آموزان
- ۵- بحث و گفت‌وگو درباره آیه
- ۶- حفظ نسبی آیه و جمع خوانی

- ۷- معرفی کتاب خاطرات شهید بابایی با نام «پرواز تا بی‌نهایت» و در صورت امکان ذکر چند خاطره از ایشان

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- چرا در اسلام به نماز بسیار اهمیت داده شده است؟
- ۲- انسان در چه مواقعی می‌تواند نماز خود را بشکند؟
- ۳- نقل برخی از خاطرات شهیدان انقلاب اسلامی یا دفاع مقدس
- ۴- نقل برخی از داستان‌ها یا خاطرات درباره اهمیت، ارزش و آثار نماز به ویژه نماز اول وقت.

نماز در اتاق ژنرال

امروز خطابی من در آمریکا نماز شده بود و بهترین مرامت را در این محافل یونانی بدست آورده بودم. ولی به خاطر گرانش‌هایی که در ورودیام وجود داشته، گواهی‌هایی برای من صادر شد. سرانجام روزی به دفتر رئیس دانشگاه، که بنام ژنرال الکساندر بود، احضار شدم. به آنکس رفیق و احترام گذاشتم. او از من خواست که بپوشم و روایتم در محفل او روی بپوشم. ژنرال آخرین فردی بود که به دست به قبل و پا را نشاند. من خطابی نظر می‌نمودم. او پرسش‌هایی کرد که من پاسخ دادم. از سوال‌های ژنرال پرسیدم که نظر خوبی نسبت به من ندارد. من سوال‌های ژنرال را پاسخ دادم. او گفت: شما به من گفتید که نماز را در هر مکانی می‌توانید بخوانید. من گفتم: نه، من گفتم که نماز را در هر مکانی می‌توانید بخوانید. من گفتم: نه، من گفتم که نماز را در هر مکانی می‌توانید بخوانید. من گفتم: نه، من گفتم که نماز را در هر مکانی می‌توانید بخوانید.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قَسَمُهُمْ قَطْعِي تَحْمِيهِ وَبَنَاهُمْ مِنْ تَنْظِيرِهِ مَا يَكُونُوا لَيْدِيلاً

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پرسش و ارزشیابی

به شیوه جلسات قبل انجام می شود.

تدریس قرائت

آیات صفحه ۳۰۴ و ۳۰۵ قرآن کامل
براساس روش کلی به صورت پیش قرائت، تمرین
با لوح فشرده، فردخوانی و رفع اشکالات جمعی
و فردی تدریس و تمرین می شود.

تذکرات خاص قرائت :

۱- دقت در اتصال کلماتی مانند :

وَاشْتَغَلَ الرَّأْسُ خِفْتُ الْمَوَالِيَ كَانَتْ امْرَأَتِي أَلَا تُكَلِّمُ النَّاسَ
وَاتَّخَذُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا بِعِلْمٍ اسْمُهُ

۲- دقت در خواندن صحیح برخی از کلمات مانند :

ذَكَاءٌ فَجَمَعْنَاهُمْ يَتَّخِذُوا تُنَبِّئُكُمْ جَزَاءُ لَهُمْ

۳- دقت در خواندن حروف مقطعه : كَافْ هَا يَا عَيْنِ صَادْ

۴- اشاره به مواضعی که فاقد علامت وقف است، برای کوتاه خواندن عبارات؛ مانند :

... فِي الصُّورِ ... لِقَاءِهِ ... جَهَنَّمَ ... الصُّلْحِ ... رَبِّي ... رَبِّهِ
... ضَلِيلًا ... شَيْبًا ... عَاقِرًا ... هَيْنٌ ... قَبْلُ ... مِنَ الْمِحْرَابِ

۵- توجه به تلفظ حروف خاص، به ویژه حروفی که تدریس شده است، با پیروی از قرائت الگو

در لوح فشرده؛ و جلب توجه دانش آموزان به تلفظ «ط» به صورت «ت»، ولی درشت و پرحجم با تکیه بر

گلو، همان گونه که در کنار صفحه ۸۱ توضیح داده شده است، و تمرین کلمات دارای «ط» در این صفحه :

غَطَاءٌ لَا يَسْتَطِيعُونَ فَحَبِطَتْ

روش تدریس مفاهیم

فعالیت اول: به روش معمول جدول کلمات توسط دانش آموزان تکمیل، تمرین و تصحیح می شود. گفت و گو درباره کلمات هم خانواده برخی از کلمات جدول مانند: «عَمَل، یوحى، صالح، عِبَادَة و أَحَد» مناسب است.

فعالیت دوم: این فعالیت نیز به روش معمول توسط دانش آموزان انجام می شود و در آن چند نکته اهمیت دارد:

۱- آشنایی با محل صحیح ترجمه «اَنَّمَا»: از دانش آموزان بخواهید تفاوت ترجمه نادرست و درست الگوی ارائه شده را توضیح دهند، تا مطمئن شوید این تفاوت را به خوبی دریافته اند. در صورت

نیاز توضیحات آنها را کامل کنید. خوب است عبارت اوّل و سوم نیز توسط دانش آموزان به هر دو شکل نادرست و درست ترجمه و مقایسه شوند تا این تفاوت هرچه بهتر آموخته شود.

۲- همان طور که در کتاب دانش آموزان آمده است، محل ترجمه «اَنَّمَا» نیز مانند «اَنَّمَا» است. به این نکته در ترجمه عبارت سوم توجه شود.

* * *

در پایان جلسه، دانش آموزان را به خواندن روزانه قرآن کریم و انجام تمرین های انس با قرآن در خانه تشویق و ترغیب می کنیم.

انس با قرآن در خانه

با پرسش از انجام فعالیت های مختلف «انس با قرآن در خانه» توانایی های دانش آموزان را در قرائت و درک معنای آیات ارزشیابی می کنیم. برخی از نکات در باره این تمرین به این شرح است:

۱- در ترجمه عبارات و آیات قسمت «ب» توجه به محل صحیح ترجمه «اَنَّمَا» و «اَنَّمَا» مهم است.

آموزش مفاهیم

جدول زیر را با استفاده از کلمات داده شده تکمیل کرده و سعی کنید معنای کلمات را با جملات بسازید.

آستان، کار، پرستش، یوحى، مى شود، ملاقات

ردیف	کلمه	معنا
۱	آنا	من
۲	یوحى	پیام
۳	صالح	خوب
۴	عباده	عبادت
۵	احد	یکی
۶	غسل	شستن
۷	استغفار	توبه
۸	آلها	خانواده
۹	ظ	ظ

فعالیت دوم

بافتار محل درست و نادرست ترجمه کلمه اَنَّمَا در عبارات زیر را به شکل صحیح ترجمه کنید.

اَنَّمَا وَلَوْ كُنَّا اِلٰهًا لَآتَيْنَاكَ اٰيٰتًا كَثِيْرَةً

ترجمه درست: «وَلَوْ كُنَّا اِلٰهًا لَآتَيْنَاكَ اٰيٰتًا كَثِيْرَةً»

اَنَّمَا يُوْحٰى اِلَيْكَ

ترجمه درست: «يُوْحٰى اِلَيْكَ»

اَنَّمَا يَحْكُمُ اللّٰهُ

ترجمه درست: «يَحْكُمُ اللّٰهُ»

اَنَّمَا يَحْكُمُ اللّٰهُ

ترجمه درست: «يَحْكُمُ اللّٰهُ»

اَنَّمَا يَحْكُمُ اللّٰهُ

ترجمه درست: «يَحْكُمُ اللّٰهُ»

همچنین در این عبارات سه بار ضمیر «ه» به کار رفته است. در هر سه مورد، این ضمیر باید به صورت «ش» معنا شود و نه به صورت «او» یا «آن». دانش آموزان قاعداً به طور طبیعی، صحیح معنا می کنند، اما اگر چنین نبود باید ترجمه آنها، تصحیح شده و توضیح داده شود که اگر این ضمیر در چنین جملاتی به صورت «ش» معنا نشود، چه اشکالی در معنا پیش می آید.

خوب است بدانید در جملاتی که ضمیر به «فاعل» جمله (یا مبتدا که در واقع از نظر معنا در حکم فاعل است) برمی گردد باید آن ضمیر به حالت اتصال (ش، شان، ست، تان، همان، ه) معنا شود؛ مانند ترکیب «زَیَّتِهِ» و «عَبْدُهُ» در عبارات قرآنی تمرین «ب» که باید به صورت «پروردگارش» و «بنده اش» معنا شود و نه

به صورت «پروردگار او» و «بنده او». بیان این مطلب برای دانش آموزان نیاز نیست؛ فقط توجه دادن آنها به این تفاوت کافی است و خود آنها به دلیل آشنایی با زبان فارسی، غالباً صحیح معنا می کنند.

۲- «مَنْ» نیز مانند «اما» چند معنا دارد. «مَنْ» استفهامی (چه کسی؟)، «مَنْ» موصول (کسی که)، «مَنْ» شرطی (هرکس...) و ... همچنین این کلمه با توجه به دیگر اجزای جمله هم به صورت مفرد (کسی) و هم به صورت جمع (کسانی) می تواند معنا شود. با توجه به ادامه آیه — که در ردیف سوم تمرین «ب» انس با قرآن در خانه آمده است — «هرکس» معنا شود، بهتر است.

۳- برخی از ترکیب ها و عبارات ساده قرآنی در صفحه ۳۰۴ قرآن کریم:

آیه ۹۸ (البته با دانستن معنای کلمات إذا: هنگامی که و دَکَاء: مبتلاشی، شده)، **لِلْكَافِرِينَ، عِبَادِي،**
إِنَّا آتَيْنَاهُمْ هَٰذَا بِالْكَافِرِينَ، سَعَهُمُ فِي الْعَمَلِ الدُّنْيَا، بِأَلْبَابٍ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِمْ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ، قِيلُوا الصَّالِحِينَ، لِكُلِّبِ رَبِّكَ.

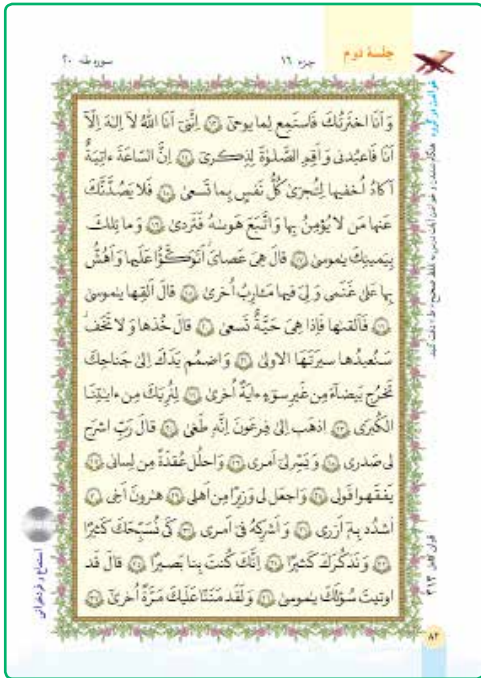
۴- برخی پیام های زیبای قرآنی از صفحه ۳۰۷ قرآن کریم:

وَإِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ: و قطعاً الله پروردگار من و پروردگار شماست؛

فَاعْبُدُوهُ: پس او را عبادت کنید؛

هٰذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ: این راه راست است.

قَوْلِ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ مَّشْهَدٍ يَوْمٍ عَظِيمٍ: پس وای بر کافران از حضور در روز بزرگ (قیامت).

پرشش و ارزشیابی

به شیوه جلسات قبل انجام می شود.

تدریس قرائت

آیات صفحه ۳۱۳ قرآن کامل براساس روش کلی به صورت پیش قرائت، تمرین با لوح فشرده، فردخوانی و رفع اشکالات جمعی و فردی تدریس و تمرین می شود.

تذکرات خاص قرائت :

۱- دقت در اتصال کلماتی مانند :

أَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰ سِيرَتَهَا الْأُولَىٰ
وَاضْمُمْ وَاجْعَلْ رَبِّ اشرح

۲- دقت در خواندن صحیح برخی از کلمات مانند :

فَلَا تُصَدِّدْكَ أَتَوَكُّوْا مَنَّا اوتيت

۳- با توجه به اینکه کلمات قرآن همواره به حالت وصل به کلمه بعد، اعراب گذاری می شود و از جمله در آخر آیات نیز چنین است؛ در آخر آیه ۲۳ نیز کلمه «الْكُبْرَى» به حالت وصل نوشته شده است؛ زیرا آیه بعدش با الف وصل شروع می شود (اذْهَبْ...)؛ ولی در حالت وقف به صورت «الْكُبْرَى» خوانده می شود.

در آخر آیه ۳۰ نیز کلمه «أَخِي» به حالت وصل نوشته شده است؛ زیرا در اینجا نیز آیه بعدش با

الف وصل شروع می شود (أَشْدُّد...). از این رو، در حالت وقف به صورت «آخی» خوانده می شود.

۴- اشاره به موضعی که فاقد علامت وقف است، برای کوتاه خواندن عبارات؛ مانند :

...إِخْرَتُكَ ... أَنَا ← أَنَا ... ءَاتِيَّةٌ ... هَوْنُهُ ... جَنَاحُكَ ... سَوَاءٌ

۵- توجه به تلفظ حروف خاص به ویژه حرف «ط» با پیروی از قرائت الگو در لوح فشرده، در

آیات و کلمات این صفحه و کلمات نماز :

طَغْيٌ صِرَاطٌ أَعْطَيْنَاكَ مَطْلَعُ الْفَجْرِ

روش تدریس مفاهیم

فعالیت اول: به روش معمول جدول

توسط قرآن آموزان تکمیل، تمرین و تصحیح می شود. پرسش از کلمات هم خانواده «إِذْهَبْ، طَغْيٌ، أَمْرٌ، كَثِيرٌ وَ بَصِيرٌ» مناسب است.

فعالیت دوم: ترکیب ها و عبارات

قرآنی این فعالیت ابتدا توسط دانش آموزان ترجمه، سپس با هم گروهی خود مقایسه و آنگاه هر عبارت توسط یک دانش آموز همراه با معنای آن خوانده و در صورت نیاز تصحیح می شود.

فعالیت سوم: همان طور که می دانید

حرف «لِ» قبل از ضمائر به صورت «لَ» تلفظ می شود. این مطلب در کتاب به خوبی بیان شده است. آنچه مهم است تمرین و تکرار این نکته در ترکیب های مختلف است تا دانش آموزان آن را به خوبی بیاموزند.

در پایان جلسه، خواندن روزانه قرآن کریم و انجام تکلیف انس با قرآن در خانه تذکر داده می شود.

تذکرات انس با قرآن در خانه

با پرسش از بخش‌های مختلف تکلیف
انس با قرآن در خانه توانایی دانش‌آموزان را
ارزشیابی می‌کنیم.

برخی توضیحات :

- ۱- ترکیب‌ها و عبارات ساده قرآنی در صفحه ۳۱۲ قرآن کریم :
عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ، لَهُمْ مَا فِي السَّمُوتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ، اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ،
فَقَالَ لِأَهْلِهِ ، يَمُوسَى ، إِنِّي أَنَا رَبُّكَ .
- ۲- برخی از پیام‌های زیبای قرآنی از صفحه ۳۱۳ قرآن کریم :
إِنِّى أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا : قطعاً من خدای یکتا هستم ، نیست خدایی جز من ،
فَاعْبُدْنِى : پس مرا عبادت کن ؛
وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِى : و نماز را برای یاد من به یادار .
رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي : پروردگارا سینه مرا (برای ایمان ، پذیرش حق و تحمل مشکلات)
گشاده ساز!
وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي : کار (و مأموریت) من را آسان و عملی ساز .
وَأَحِلْ خُمْرَةً لِي لِسَانِي : و گره از زبانم بگشای .
يَنْفَقْهُوا قَوْلِي : تا سخن مرا بفهمند .

قرآن در نگاه دانشمندان

اهداف

- ۱- آشنایی دانش آموزان با نظرات برخی دانشمندان غیر مسلمان درباره قرآن
- ۲- آشنایی آنان با برخی از جنبه‌های معنوی قرآن
- ۳- تقویت علاقه دانش آموزان به جمع‌آوری و گزینش نظرات دانشمندان درباره قرآن

روش تدریس

- ۱- خواندن متن توسط دانش آموزان
- ۲- گفت‌وگو با دانش آموزان درباره موضوع شناخت از طریق طرح پرسش‌های واگرا

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- ارنست رنان کیست و اهل کدام کشور است؟ (مختصری از زندگی نامه او)
- ۲- از این که یک غیر مسلمان درباره قرآن این گونه نظر می‌دهد، چه احساسی دارید؟
- ۳- آیا افراد دیگری را که درباره قرآن نظر داده‌اند می‌شناسید؟ درباره آنها تحقیق کنید.

پیام قرآنی

- ۱- قرائت توسط دانش آموزان
- ۲- ترجمه توسط دانش آموزان

پرش و ارزشیابی

به شیوه جلسات قبل انجام می شود.

تدریس قرائت

آیات صفحه ۳۲۰ و ۳۲۱ قرآن کامل
براساس روش کلی به صورت پیش قرائت،
تمرین یا لوح فشرده، فردخوانی و رفع اشکالات
جمعی و فردی تدریس و تمرین می شود.

تذکرات خاص قرائت :

۱- دقت در اتصال کلماتی مانند :

فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ	لِلْمَلَكَةِ اسْجُدُوا	إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ	ثُمَّ اجْتَبَاهُ
قَالَ اهْبِطَا	فَمَنْ اتَّبَعَ	لْعَذَابِ الْآخِرَةِ	ءَانَأَى الْإِلِ
زَهْرَةَ الْحَيَوةِ الدُّنْيَا	وَاصْطَبِرْ	فِي الصُّحُفِ الْاُولَى	
أَصْحَابِ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ	وَمِنْ اهْتَدَى		

۲- دقت در خواندن صحیح برخی از کلمات مانند :

لَا دَمَ ← لَا دَمَ	يَا آدَمَ ← يَا آدَمَ	فَلَا يُخْرِجَنَّكُمَا	لَا تَنْظَمُوا	سَوَاءُ أَتَاهُمَا
يَأْتِيَنَّكُمْ	لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ	كُلُّ مُتَرَبِّصٍ	لِنَفْسِهِنَّ	

۳- اشاره به موضعی که فاقد علامت وقف است، برای کوتاه خواندن عبارات و تشخیص هر

جمله؛ مانند :

... قَبْلُ فَنَسِيَ ← فَنَسَى ... لِأَدَمَ ... لِرَزْوَجِكَ ... مِنَ الْجَنَّةِ
 ... الشَّيْطَانُ ... الْخُلْدِ ... رَبَّهُ ... رَبُّهُ ... هُدًى ← هُدًى
 ... هُدًى ... صَنَكًا ... كَذَلِكَ ... أَسْرَفَ ... مِنَ الْقُرُونِ
 ... رَبِّكَ ... أَزْوَاجًا ... بِالصَّلَاةِ ... قَبْلِهِ ... رَسُولًا
 ... أَيْتِكَ

۴- توجه به تلفظ حروف خاص به ویژه حروفی که تدریس شده است، با پیروی از قرائت الگو در لوح فشرده و جلب توجه دانش آموزان به تلفظ «ذ» به صورت نوک زبانی و قرار گرفتن زبان بین دندان، همان گونه که در کنار صفحه ۸۹ توضیح داده شده است و تمرین کلمات دارای ذال در این صفحات :

هَذَا ذِكْرِي كَذَلِكَ ذَلِكَ يَعَذَابُ نَزِلَ

آموزش مفاهیم

جدول زیر را با استفاده از کلمات یاد شده کامل کرده و معنی کلمات جدید را به خاطر بسپارید.

معنی	کلمه	یادداشت
پیش از - شنبیع گوی - صبور و شکیبا باش - روزی	صَبْرٌ	۱
پیش از - شنبیع گوی - صبور و شکیبا باش - روزی	صَبْرٌ	۲
پیش از - شنبیع گوی - صبور و شکیبا باش - روزی	صَبْرٌ	۳
پیش از - شنبیع گوی - صبور و شکیبا باش - روزی	صَبْرٌ	۴
پیش از - شنبیع گوی - صبور و شکیبا باش - روزی	صَبْرٌ	۵

این ترانه ها و عبارات توانی را معنا کنی.

۱- قَاصِرٌ مَعْلَمٌ يَقُولُونَ: ۲- يَقْتَضِيهِ رَبُّكَ:

۳- قَبْلَ طُلُوعِ الْقَمَرِ: ۴- قَبْلَ غُرُوبِهِ:

۵- رِزْقٌ رَازِكٌ خَيْرٌ ۶- وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى:

روش تدریس مفاهیم

فعالیت اول : به روش معمول، جدول

توسط دانش آموزان تکمیل، تمرین و تصحیح می شود. آنها می توانند کلمات هم خانواده «إِصْبِرْ، عَاقِبَةُ، سَبَّحَ رِزْق» را حدس بزنند.

فعالیت دوم : هر دانش آموز ترجمه همه

عبارات را می نویسد، با دوست هم گروه خود مقایسه می کند؛ آن گاه با انتخاب دبیر، هر عبارت همراه با معنای آن توسط یک دانش آموز خوانده و در صورت نیاز تصحیح می شود.

در عبارت پنجم کلمه «خَيْر» به صورت

«بهتر» یا «بهترین» معنا می شود.

در پایان جلسه، دانش آموزان را به خواندن روزانه قرآن کریم و انجام تکلیف انس با قرآن در

خانه تشویق و ترغیب کنید.

انس با قرآن در خانه

با پرسش از دانش آموزان، قسمت‌های مختلف این بخش تمرین می‌شود و توانایی دانش‌آموزان نیز ارزشیابی می‌گردد.

برخی توضیحات:

۱- خوب است بدانید حرف «ب» در «فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ» به صورت «همراه با» معنا می‌شود. به این ترتیب ترجمه این جمله می‌شود: پس پروردگارت را همراه با سپاس و ستایش تسبیح‌گوی^۱.

۲- منظور از آخرین عبارت آیه ۱۳۲ سوره طه این است که عاقبت خوب برای اهل تقوا و پرهیزکاران است.

۳- برخی از ترکیب‌ها و عبارات ساده قرآنی در صفحه ۳۱۸ قرآن کریم:

فَقَالُوا هَذَا إِلَهُكُمْ وَإِلَهُ مُوسَى،
قَالَ لَهُمْ هَارُونُ، وَإِنَّ رَبَّكُمْ الرَّحْمَنُ،

قَالَ يَهُدُونَ، قَالَ فَاغْتَبِ، إِنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
۴- برخی از پیام‌های زیبای قرآنی از صفحه ۳۲۰ قرآن کریم:

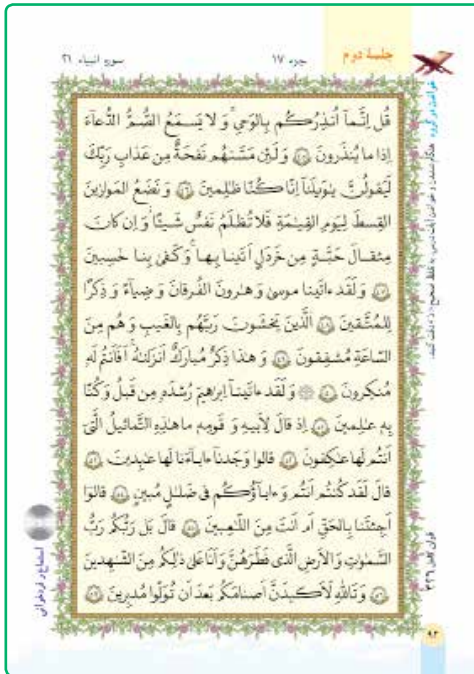
فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ : پس خدای یکتا آن فرمانروای حق، برتر است.

وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا : و بگو پروردگارا علم مرا بیفزای.

وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي : و هرکس از یاد من روی برگرداند،

فَأَن لَّهِ مَعِيشَةٌ مَّهِينَةٌ : پس قطعاً زندگی سختی خواهد داشت.

۱- برای آشنایی بیشتر با معنای حرف «ب» در این جمله به کتاب در محضر قرآن جلد آخر، ذیل سوره مبارکه نصر مراجعه کنید.

پرسش و ارزشیابی

به شیوه جلسات قبل انجام می شود.

تدریس قرائت

آیات صفحه ۳۲۶ قرآن کامل بر اساس روش کلی به صورت پیش قرائت، تمرین یا لوح فشرده، فردخوانی و رفع اشکالات جمعی و فردی تدریس و تمرین می شود.

تذکرات خاص قرائت :

- ۱- دقت در اتصال کلماتی مانند : لا یَسْمَعُ الصُّمُّ الدُّعَاءَ هَذِهِ التَّمَائِلُ الَّتِي وَصَّعَ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ
- ۲- دقت در خواندن صحیح برخی از کلمات مانند : مَسْنَهُمْ لَيَقُولُنَّ ءَابَاؤُكُمْ فَطَرَهُنَّ لَا كِدْنَ تُولُوا
- ۳- اشاره به مواضعی که فاقد علامت وقف است، برای کوتاه خواندن عبارات و تشخیص هر جمله؛ مانند :

...الدُّعَاءَ ...رَبِّكَ ...الْقِيَمَةِ ...حَرَدِلِ ...الْفُرْقَانَ ...بِالْغَيْبِ
...قَبْلُ ...وَقَوْمِهِ ...بِالْحَقِّ ...وَالْأَرْضِ ...فَطَرَهُنَّ

- ۴- توجه به تلفظ حروف خاص به ویژه حرف ذال، با پیروی از قرائت الگو در لوح فشرده، در آیات و کلمات این صفحه و کلمات نماز :

إِذَا مَا يُنذَرُونَ عَذَابٍ ذِكْرًا الَّذِينَ هَذَا هَذِهِ التَّمَائِلُ الَّتِي ذَلِكُمْ
باید دقت کرد که حرف «ز» در کلماتی مانند : «الْمَوَازِينَ، أَنْزَلْنَاهُ» نوک زبانی خوانده نشود.

آموزش مفاهیم

فعالیت اول

جدول زیر را با استفاده از کلمات داده شده کامل کرده و معنی کلمه معانی کلمات را به خاطر بسپارید.

پلار • روشن • خان • گمراهی

رایانه	کلمه	معنا
۱.	لَقَدْ	نقطه
۲.	مَالِئَةً	مستقیم، راست، دایره
۳.	فُتِحَا	باز شد، هدایت
۴.	عَالِمٍ	...
رایانه	کلمه	معنا
۵.	أَبَدَ	آید، آید، این
۶.	كُنُفُومَ	پوشید
۷.	ضَلَالٍ	...

فعالیت دوم

این ترکیبها و عبارات قرآنی را معنا کنید.

۱. لَقَدْ مَالِئَةً اِبْرَاهِيمَ
۲. اِذْ قَالَ لَاقِبُوْهُ
۳. اَنْشُرُوْا اَيُّهَا الَّذِيْنَ
۴. كَتَابِهِمُ عَلٰمِيْنَ
۵. قَالَ لَقَدْ كُنُفُومَ
۶. فِى ضَلَالٍ مُّبِيْنٍ

اگر کسی چیزی است، کلمه ای که جمع است (عالمین) در فارسی معنی می شود.

روش تدریس مفاهیم

فعالیت اول: به روش معمول جدول کلمات تکمیل، تمرین و تصحیح می شود؛ کلماتی چون «ضلال، عالم، مبین» می توانند انتخاب خوبی برای تمرین کلمات هم خانواده باشند.

فعالیت دوم: عبارات این فعالیت نیز به روش درس قبل توسط دانش آموزان ترجمه، مقایسه، قرائت و تصحیح می شود.

برخی نکات به شرح زیر است:

- ۱- در عبارت دوم کلمه «عَالِمِيْنَ» جمع است، اما در ترجمه بهتر است مفرد معنا شود. ضمناً این کلمه در قرائت و معنا با کلمه «عَالَمِيْنَ» اشتباه نشود.
- ۲- به نظر شما در عبارت سوم ضمیر «ه» در ترکیب «لَاقِبُوْهُ» باید به صورت «او» معنا شود یا «ش»؟ چرا؟

انس با قرآن در خانه

همانند دروس گذشته توانایی دانش‌آموزان با پرسش از بخش‌های مختلف انس با قرآن در خانه ارزشیابی می‌شود.

برخی توضیحات :

- ۱- بعضی از ترکیب‌ها و عبارات ساده در صفحه ۳۲۲ قرآن کریم :
مِنْ قَبْلِكَ، أَتَمُورَ إِلَّا أَنَا، وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ، وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ، وَجَعَلْنَا فِيهَا، وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا، وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ
- ۲- برخی از پیام‌های زیبای قرآنی از صفحه ۳۲۲ قرآن کریم :
وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ : و او شنوای داناست.
فَسَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ : پس پرسید از دانایان (اهل ذکر) اگر نمی‌دانید.
اقْرَبُ لِلتَّائِبِينَ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُعْرِضُونَ :
 رسیدگی به حساب مردم نزدیک است در حالی که آنها همچنان در غفلت و روی گردان هستند.

استاد عبدالباسط

اهداف

- ۱- آشنایی دانش آموزان با زندگی استاد عبدالباسط به عنوان یکی از قاریان بزرگ قرآن کریم.
- ۲- تقویت علاقه به علم قرائت و قاریان قرآن.

روشی تدریس

- ۱- پخش کردن قسمت‌هایی از سوره تکویر از نوادر و استماع دانش آموزان
- ۲- ارائه توضیحاتی درباره زندگی عبدالباسط و تعدادی از قاریان ایرانی
- ۳- بیان کردن تفاوت‌های قرائت ترتیل و تحقیق

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- زندگی نامه برخی از قاریان قرآن را تهیه کنید.
- ۲- قاریان با تلاوت قرآن به مسلمانان چه خدمتی کرده‌اند؟
- ۳- چرا عبدالباسط یکی از بهترین قاریان قرآن است؟

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

مؤمنان کسانی هستند که چون خدا یاد شود دل‌هایشان جزا به و هراسی که ایات الهی را آنها خوانده شود ایمان‌شان افزون گردد آنها بر پروردگاریشان توکل می‌کنند.

استاد عبدالباسط

بسم الله الرحمن الرحيم

وَإِذَا قُلُوبُهُمْ مُّخِيَّتٌ
وَإِذَا الْقُرْآنُ يُنْزَلُ عَلَيْهِمْ
وَإِذَا الْفُجُورُ يُحْشَرُونَ
وَإِذَا الْيُحُوسُ يُرْوَدُونَ
وَإِذَا الْقُلُوبُ تُؤْتَسِفُونَ
وَإِذَا الْغُيُوتُ تَبْتَغُونَ
وَإِذَا الْبُحُورُ تُبْتَغَىٰ

حنفا این آیات را بارها با آن صوت دلنشین و معروف شنیده‌ام و می‌دانم کسی که این آیات را به آن زیبایی تلاوت می‌کند «استاد عبدالباسط» است. او در سال ۱۲۸۷ در مصر به دنیا آمد و در سن ده سالگی موفق به حفظ کامل قرآن شد. او در زمینه تواتر قرآن بسیار مهارت داشت به طوری که کثیر قاری قرآنی بود و گفته است قرآن را به زبانی او تلاوت کند.

عبدالباسط در کشورهای مختلف ایران را به زیبایی تمام تلاوت می‌کرد به طوری که در بعضی کشورها، افراد غیرمسلمان با شنیدن تلاوت بسیار و زیبایی او، مسلمان می‌شدند. از جمله تلاوت‌های مشهور او قرآن سوره‌های حمد، نهد، جاثیه، تکویر و شمس است. عبدالباسط در سال ۱۳۳۹ در سن شصت سالگی درگذشت. او از قاریانی بود که توان و هنر خود، یعنی صدای دلنشین و تلاوت زیبایی را در تمام معرفی و تبلیغ قرآن کریم صرفه کرد.

قاریان بزرگ، تلاوت قرآن را از جلسات قرآنی مدارس و مساجد شروع کرده‌اند.

۱۵

پرسش و ارزشیابی

به شیوه جلسات قبل انجام می شود.

تدریس قرائت

آیات صفحه ۳۲۸ و ۳۲۹ قرآن کامل
براساس روش کلی به صورت پیش قرائت،
تمرین بالوح فشرده، فرد خوانی و رفع اشکالات
جمعی و فردی تدریس و تمرین می شود.

تذکرات خاص قرائت :

۱- دقت در اتصال کلماتی مانند :

فَعَلَ الْخَيْرَاتِ مِنَ الْقَرِيَةِ الَّتِي تَعْمَلُ الْخَبِيثَاتِ فَاسْتَجَبْنَا لِسُلَيْمَانَ الرِّيحِ
مَسْنَى الضُّرِّ ذَا الْكِفْلِ ذَا التَّوْنِ نُفْجَى الْمُؤْمِنِينَ ← نُجَى الْمُؤْمِنِينَ

۲- دقت در خواندن صحیح برخی از کلمات مانند :

فَتَجَبَّنَا فَأَعْرَقْنَاهُمْ فَفَهَّمْنَاهَا يُسَبِّحْنَ عَلِيمْنَ

۳- اشاره به مواضعی که فاقد علامت وقف است، برای کوتاه خواندن عبارات و تشخیص هر

جمله؛ مانند :

...بِأَمْرِنَا ...الْخَيْرَاتِ ...الصَّلَاةِ ...عِلْمًا ...قَبْلَ ...لَهُ ...سَوْءِ
...الْحَرْثِ ...عَاصِفَةً ...بِأَمْرِهِ ...يَغْصُونَ لَهُ ...رَبِّهِ ...الضُّرِّ

...فَاسْتَجَبْنَا لَهُ، ...مُعَاضِبًا ...عَلَيْهِ ...أَنْتَ ...سُبْحَانَكَ ...نَادَى رَبَّهُ،
...فَرَدًّا ...رَهْبًا

۴- توجه به تلفظ حروف خاص به ویژه حروفی که تدریس شده است، با پیروی از قرائت الگو در لوح فشرده و جلب توجه دانش آموزان به تلفظ «ظ» به صورت ذال درشت با تکیه بر گلو، همان گونه که در کنار صفحه ۹۷ توضیح داده شده است، و تمرین کلمات دارای «ظ» در این صفحات:

العظیم حَفِظِينَ فَظَنَ فِي الظُّلْمِ مِنَ الظَّالِمِينَ

روش تدریس مفاهیم

فعالیت اول: دانش آموزان به روش معمول جدول را تکمیل، تمرین و تصحیح می کنند. می توان از کلمات هم خانواده «ذَهَبَ، نَدَى، سُبْحَانَ، نَجَّيْنَا» پرسش کرد.

فعالیت دوم: دانش آموزان ترجمه عبارات را نوشته، با هم گروه خود مقایسه می کنند. آن گاه با انتخاب دبیر هر عبارت را یک دانش آموز همراه با معنای آن می خواند تا در صورت نیاز تصحیح شود.

دو نکته:

۱- «سُبْحَانَ» به معنای پاک و بی عیب بودن است؛ با توجه به دیگر اجزای جمله گاهی به صورت «پاک و بی عیب است» و گاهی به صورت «پاک و بی عیب هستی» معنا می شود.

۲- در ترجمه عبارت هشتم پس از ترجمه ضمیر «ه» حرف «را» فراموش نشود. در پایان

جلسه، دانش آموزان را به خواندن روزانه قرآن کریم و انجام تکلیف انس تشویق و ترغیب می کنیم.

آموزش مفاهیم

جدول زیر را با استفاده از کلمات داده شده کامل کرده و سعی کنید معنای کلمات را به خاطر بسپارید.

نجات یابیم ، آلوده و آزارحتی ، رفعت ، بجا کرد

معنی	کلمه	ردیف
برود ، صدم	كُنُتُ	۱
	نَجَّيْنَا	۲
همه ...	نَمَ	۳
این صحن	كُنُتُ	۴

معنی	کلمه	ردیف
گمان کرد	ظَنَ	۱
در صدا زد	نَدَى	۲
پاک و بی عیب است	سُبْحَانَ	۳

این ترکیبها و عبارات قرآنی را معنا کنید.

۱- إِذْ ذَهَبَ ، ۲- فَظَنَ ، ۳- فَتَنَّا فِي الظُّلُمَاتِ ، ۴- لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ ، ۵- سُبْحَانَكَ ، ۶- سُبْحَانَكَ أَنْتَ وَبِشَا ، ۷- نَدَى ، ۸- نَجَّيْنَاكَ مِنْ الظُّلُمَاتِ

۹۸

انسی با قرآن در خانه

مانند دروس قبل تمرین های این بخش از درس در کلاس حل می شود و دانش آموزان ارزشیابی می شوند.

برخی توضیحات :

- ۱- بعضی از ترکیب ها و عبارات ساده قرآنی از صفحه ۳۳۰ قرآن کریم :
وَجَعَلْنَاهَا وَاِبْنَهَا آيَةً لِلْمُؤْمِنِينَ ، وَاَنَا رَؤُفٌ رَحِيمٌ ، التَّوَعْدُ الْحَقُّ ،
يُولِّئْنَا قَدْ كُنَّا فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ
- ۲- برخی از پیام های زیبای قرآنی از صفحه ۳۳۳ قرآن کریم :
وَإِنَّمَا عَلَّامٌ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ :
وَأَنَّ السَّاعَةَ آيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا :
وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْبَاطِلَ :
خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ذَلِكَ هُوَ الْبَصِيرُ الْمُبِينُ : در دنیا و آخرت زیان کرد، به راستی این زیانی آشکار است.

پرسش و ارزشیابی

به شیوه جلسات قبل انجام می شود.

تدریس قرائت

آیات صفحه ۳۳۹ قرآن کامل را بر اساس روش کلی به صورت پیش قرائت، تمرین بالوح فشرده، فردخوانی و رفع اشکالات جمعی و فردی تدریس و تمرین می شود.

تذکرات خاص قرائت :

۱- دقت در اتصال کلماتی مانند :

لَيَرْزُقْنَهُمُ اللَّهُ لَيَنْصُرَهُ اللَّهُ لَهُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ
فَتَصْبِحُ الْأَرْضُ خَيْرَ الْأَرْضِينَ

۲- دقت در خواندن صحیح کلماتی مانند :

لَيُدْخِلَنَّهُمْ يَرْضَوْنَهُ لَعَفُوْهُ مُخَضَّرَةً

۳- اشاره به مواضعی که فاقد علامت وقف است، برای کوتاه خواندن عبارات و تشخیص هر

جمله؛ مانند :

لِلَّهِ... سَبِيلِ اللَّهِ... بِهِ... عَلَيْهِ... فِي النَّهَارِ...
... فِي اللَّيْلِ... هُوَ الْحَقُّ... هُوَ الْبَاطِلُ... مَاءٌ ← مَاءٌ

۴- توجه به تلفظ حروف خاص به ویژه حرف «ظ» با پیروی از قرائت الگو در لوح فشرده، ضمناً باید دقت کرد که حرف «ذ» درشت خوانده نشود؛ مانند :

يَوْمَئِذٍ فَالَّذِينَ كَذَّبُوا عَذَابٌ ذَلِكِ

۵- در ذکر رکوع نیز به تلفظ این حرف در کلمه «عَظِيم» دقت شود.

روش تدریس مفاهیم

فعالیت اول : به روش معمول جدول توسط دانش آموزان تکمیل، مقایسه و تصحیح می شود. از کلمات هم خانواده «مُلْك، ءَامَنُوا، كَفَرُوا، حَسَن، نَعِيم، كَذَّبُوا، رَازِق» پرسش کنید.

فعالیت دوم : هر دانش آموز معنای عبارات را در کتاب خود می نویسد، با هم گروه خود مقایسه می کند، آن گاه با انتخاب دبیر هر عبارت توسط یک دانش آموز همراه با معنای آن خوانده و در صورت نیاز تصحیح می شود.

آموزش مفاهیم

جدول زیر را با استفاده از کلمات داده شده کامل کرده و سعی کنید معنای کلمات را به خاطر بسپارید.

برخاست - ایمان آوردند - کافر شدند - آن روز -
تکلیف کردند - روزی بختند - فرمانروایی - خوب

ردیف	کلمه	معنا
۱	كَلِمَاتٍ	کلمات
۲	مُلْكٍ	سلطان
۳	ءَامَنُوا	ایمان آوردند
۴	نَعِيمٍ	لذت
۵	كَذَّبُوا	کافر شدند
۶	رَازِقٍ	فرمانروایی

فعالیت دوم

این ترکیب ها و عبارات قرآنی را معانی دهید.

۱- فَالَّذِينَ كَذَّبُوا عَذَابٌ لَهُمْ فِي يَوْمَئِذٍ
۲- وَتَحْمِلُوا الصَّالِحِينَ
۳- وَالَّذِينَ كَفَرُوا
۴- عَذَابٌ مُهِينٌ
۵- وَتَحْمِلُوا الصَّالِحِينَ
۶- عَذَابٌ مُهِينٌ
۷- وَتَحْمِلُوا الصَّالِحِينَ
۸- عَذَابٌ مُهِينٌ

در پایان جلسه، دانش آموزان را به خواندن روزانه قرآن و انجام تکلیف انس با قرآن در خانه تشویق و ترغیب می کنیم.

انس با قرآن در خانه

به روش دروس قبل با پرسش از تمرین های انس، توانایی دانش آموزان را در قرائت و درک معنای آیات ارزشیابی می کنیم.

برخی توضیحات :

۱- بعضی از ترکیب ها و عبارات ساده قرآنی از صفحه ۳۳۷ قرآن کریم :

وَأَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ ، إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ ، إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ،
وَاللَّهُ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ، قَوْمٌ نُوحٍ وَعَادٌ وَاقْتُودُ ، وَقَوْمٌ إِبْرَاهِيمَ وَقَوْمٌ لُوطٍ ،
فَتَكُونُ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا

۲- برخی از پیام های زیبای قرآنی از صفحه ۳۳۶ قرآن کریم :

قَالَ لَهُ كُرْ إِلَهُ اللَّهِ وَإِجِدْ قَلَمًا أَسْلَمُوا : خدای شما خدای یکتاست پس تسلیم او باشید.

وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ : بشارت دهید (باد) نیکوکاران را

إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا : قطعاً خداوند از کسانی که ایمان آوردند دفاع می کند.

إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ : قطعاً خداوند هیچ خیانت کار ناسپاسی را دوست ندارد.

قرآن در جبهه

اهداف

- ۱- آشنایی دانش آموزان با نقش قرآن در فرهنگ دفاع مقدس
- ۲- آشنایی آنان با پیام قرآنی منزلت شهدا نزد خداوند
- ۳- تقویت علاقه به دانش آموزان به فرهنگ دفاع مقدس و نقش قرآن در آن
- ۴- ایجاد انگیزه در آنان برای تلاش جهت یادگیری داستان‌های قرآنی دفاع مقدس

قرآن در جبهه

پس از شعار صبح، در گوشه‌ای از خاک‌روز، خودم را رها می‌کنم. هنوز جشن‌های خدمه‌ام نیمه‌باز است که صدای انفجاری غافلگیرم می‌کند، بعدها به سرعت در پشت خاک‌روزها سنگر می‌گیرم. ما کتمین خورده‌ایم...

نورهای زمینی در پس در حالی نزدیک شدن هستند. حلقه مجامع، حلقه به حلقه تنگ می‌شود. از یک سو نیروهای ما خسته هستند و به استراحت نیاز دارند و از سوی دیگر ارتباط ما با نیروهای خودی، قطع شده است و غیر از سلاح‌های سنگین مانند: تانک‌ها و آر. بی. جی، اسلحه دیگری نداریم. خاک‌روزهای قرآن کار جدید، کاملاً در تیررس تانک‌های دشمن قرار دارد.

در چنین موقعیت خطری که بعدها هر یک به کاری مأمول هستند، با تعجب می‌بینم که تلامزها صالحی بدون توجه به این همه هراس، در گوشه‌ای نشسته و در حالی که قرآن کوچک در دست دارد، آرام بریزد می‌کند. شگفت‌زده آن او می‌روسم و این عزیزم، در این وضعیت، کاری لازم از خواندن قرآن پیدا نمی‌نمورد! گاهی به من می‌گوید: «قرآن به اسلحه آرایش و نور می‌دهد و من در این شرایط به این نیرو و آرامش نیاز دارم». دقایقی به خواندن قرآن ادامه می‌دهد و بعد قرآن را می‌بوسد و در صلب روی سینه‌اش می‌گذارد و همراه با چهره‌های آر. بی. جی زن داخل سنگر می‌شود.

باز آن گلوله تانک لحظه به لحظه شنیدنی می‌شود. تانک‌ها تلامزها را می‌بینم که با یک حرکت، خود را جلوی تانک دشمن می‌رساند و آن را هدف قرار می‌دهد و به آتش می‌کشد. با توجه به این تانک، قریباً جاذبه مسود شده و در عرض چند دقیقه تعداد دیگری تانک متوقف می‌شود. قرآن «الله اکبر» از هر سو به گوش می‌رسد و بعدها از خاک‌روزها سرازیر می‌شوند...

تلامزها بار دیگر آر. بی. جی را آماده می‌کند، ولی این بار قبل از فریاد تکبیر، گلوله‌ای هوا را می‌شکافد و بر پشته‌ای بلند می‌نشیند. صدای آخرین «الله اکبر» او با فریاد روح پاکش به آسمان می‌رود.

روش تدریس

- ۱- روخوانی متن درس توسط یکی از دانش آموزان
- ۲- توضیحات دبیر محترم درباره چگونگی آغاز دفاع مقدس
- ۳- بیان نقش قرآن کریم در دفاع مقدس و مأموس بودن رزمندگان با قرآن
- ۴- جمع خوانی پیام قرآنی و ترجمه تحت اللفظی آن توسط دانش آموزان

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- رزمندگان در راه خدا چه جایگاهی نزد خداوند دارند؟
- ۲- چگونه رزمندگان اسلام در جریان دفاع مقدس پیروز شدند؟
- ۳- نوجوانان در دفاع مقدس چه نقشی داشتند؟

منابع برای مراجعه

- ۱- فرهنگ جبهه، مهدی فهمی، ناشر: دفتر پژوهش فرهنگ جبهه
- ۲- تفسیر موضوعی نمونه، صفحات ۵۱ تا ۵۱۶، ناصر مکارم شیرازی، دفتر انتشارات اسلامی

پرسش و ارزشیابی

به شیوه جلسات قبل انجام می شود.

تدریس قرائت

آیات صفحه ۳۴۱ و ۳۴۲ قرآن کامل بر اساس روش کلی به صورت پیش قرائت، تمرین بالوح فشرده، فردخوانی و رفع اشکالات جمعی و فردی تدریس و تمرین می شود.

تذکرات خاص قرائت :

۱- دقت در اتصال کلماتی مانند :

فَاسْتَمِعُوا لَهُ،	وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ،	يَسْلُبُهُمُ الدُّبَابُ	مَا قَدَرُوا اللَّهَ
ءَامَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا	سَمِيكُمُ الْمُسْلِمِينَ	فَمَنْ ابْتَغَى	فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ
وَاعْتَصِمُوا	خَلَقْنَا النَّطْفَةَ		

۲- دقت در خواندن کلماتی مانند :

لَا يَسْتَنْفِذُوهُ يَصْطَفِي لَأَمْنِيهِمْ أَنْشَأَهُ صَلَوَاتِهِمْ

۳- اشاره به مواضعی که فاقد علامت وقف است، برای کوتاه خواندن عبارات و تشخیص هر

جمله؛ مانند :

...النَّاسُ ...مَثَلٌ ...دُبَابًا ...شَيْئًا ...رُسُلًا ...الْحَيَرِ

...الصَّلَاةَ ...الزَّكَاةَ ...ذَلِكَ... عِلْفَةً... مُضَعَّةً...عِظْمًا
...طَرَائِقَ

۴- توجه به تلفظ حروف خاص با پیروی از قرائت الگو در لوح فشرده و جلب توجه دانش آموزان به تلفظ «ض» به صورت ظای محکم یا دال درشت دندانی، همان گونه که در کنار صفحه ۱۰۵ توضیح داده شده است و تمرین کلمات دارای ضاد در این صفحات: ضَرْبُ ضَعْفٌ مُعْرِضُونَ مُضَعَّةً

روش تدریس مفاهیم

فعالیت اول: به روش معمول دانش آموزان جدول را تکمیل، مقایسه و تصحیح می کنند. می توانید از کلمات هم خانواده «ارکعوا، افعلوا، اُسجدوا، نصیر» پرسش کنید.

فعالیت دوم: دانش آموزان عبارات قرآنی را ابتدا ترجمه کرده، سپس با هم گروه خود مقایسه می کنند. آن گاه هر عبارت را همراه با معنای آن یک دانش آموز می خواند و در صورت نیاز تصحیح می شود.

خوب است بدانید که در ترجمه عبارتی که با «نعم» شروع می شود مانند «فَنِعَمَ الْمَوْلَى» نمی گوئیم «پس چه خوب است سرپرست» بلکه می گوئیم «پس چه خوب سرپرستی است». اینک عبارت هشتم را نیز به این شیوه معنا کنید.

در پایان جلسه، دانش آموزان را به خواندن روزانه قرآن کریم و انجام تکلیف انس تشویق و ترغیب می کنیم.

آموزش مفاهیم

جدول زیر را با استفاده از کلمات داده شده کامل کرده و سعی کنید معانی کلمات را به خاطر بسپارید.

بها دارند ، پیر دارند ، رکوع کنید ، سجده کنید ، باور ، سرپرست

ردیف	کلمه	معنا
۱	افعیما	
۲	داتوا	
۳	سولی	
۴	لنصیر	

ردیف	کلمه	معنا
۱	ارکعوا	
۲	اسجدوا	
۳	افعلوا	
۴	نصیر	

فعالیت دوم

این ترکیبها و عبارات قرآنی را معنا کنید.

وَأَعْبُدُوا رَبَّكُمْ
وَأَقْبِلُوا الْفُلُوكَ
هُوَ مُؤَلِّكُكُمْ
وَنِعَمَ التَّوْبَى

انس با قرآن در خانه

به روش دروس قبل با پرسش از تمرین‌های درس، توانایی دانش‌آموزان را در قرائت و درک معنای آیات ارزشیابی می‌کنیم.

برخی توضیحات:

- ۱- بعضی ترکیب‌ها و عبارات ساده قرآنی از صفحه ۳۴۰ قرآن کریم:
مَا فِي الْأَرْضِ ، عَلَى الْأَرْضِ ، إِنَّ اللَّهَ بِالْمُتَلَمِّسِينَ لَرَوِّفٌ رَحِيمٌ ، يَوْمَ الْقِيَامَةِ ،
مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ، وَمَا بِالْعُلَمِيِّينَ مِنْ تَعْوِيلٍ
- ۲- برخی از پیام‌های زیبای قرآنی از صفحه ۳۴۲ قرآن کریم:

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ : قطعاً مؤمنان رستگار هستند.

الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ : آنان که به هنگام نماز خاشع و فروتن هستند.

وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ : و آنان که از (کار) لغو و بیهوده دوری می‌کنند.

وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ : و آنان که زکات مال خود را پرداخت می‌کنند.

...فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ : آفرین بر خدایی که بهترین آفریننده است.

پرش و ارزشیابی

به شیوه جلسات قبل انجام می شود.

تدریس قرائت

آیات صفحه ۳۴۹ قرآن کامل براساس روش کلی به صورت پیش قرائت، تمرین با لوح فشرده، فردخوانی و رفع اشکالات جمعی و فردی تدریس و تمرین می شود.

تذکرات خاص قرائت :

۱- دقت در اتصال کلماتی مانند :

قَالَ اخْسَئُوا وَارْحَمْنَا خَيْرُ الرَّحِمِينَ فَاسْتَخْرْتُمُوهُمْ فَاسْتَخْرْتُمُوهُمْ جَزَيْتُهُمُ الْيَوْمَ

۲- دقت در خواندن صحیح کلماتی مانند :

ءَايَتِي تَتْلَى شِقْوَتُنَا وَلَا تُكَلِّمُونِ سِخْرِيَّ اَنْسَوْكُمْ ذِكْرِي قُلْ

۳- اشاره به مواضعی که فاقد علامت وقف است، برای کوتاه خواندن عبارات و تشخیص هر

جمله؛ مانند : ... سِخْرِيَّ ... ذِكْرِي ... يَوْمَ ... عَبَسْنَا ... هُوَ ... ءَاخَرُ ... بِهِ

۴- توجه به تلفظ حروف خاص به ویژه حرف «ض» با پیروی از قرائت الگو در لوح فشرده، در

آیات و کلمات این صفحه و کلمات نماز :

ضَالِّينَ تَضْحَكُونَ بَعْضٌ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ وَلَا الضَّالِّينَ

باید دقت کرد که حرف «ظ» در کلماتی مانند «ظَلَمُونَ» و «رَبِّي الْعَظِيمَ» محکم خوانده نشود.

آموزش مفاهیم

فعالیت اول

جدول زیر را با استفاده از کلمات داده شده، کامل کرده و معنی کلمه معنای کلمات را با جملات یادآوری.

مهرمانان - خلق کرده‌یم - رحیم و مهربانی کن

ردیف	کلمه	معنا
۱	مهربان
۲	آرامش
۳	راحمین

ردیف	کلمه	معنا
۱	مهربان
۲	آرامش
۳	راحمین

فعالیت دوم

این ترکیبها و عبارات قرآنی را معنا کنید.

۱- خَلَقْنَاكُمْ
 ۲- رَبِّ اغْفِرْ
 ۳- خَيْرُ الْبَرِيَّةِ
 ۴- إِلَهَ الْبَرِيَّةِ

(سوره اعراف: ۱۸۰)

روش تدریس مفاهیم

فعالیت اول: به روش معمول تدریس و تمرین می‌شود و کلمات مناسب برای پرسش از هم خانواده آنها عبارت‌اند از:

«خَلَقْنَا، إِرْحَمَ، مَلِكٌ، إِغْفِرَ، رَاحِمِينَ»

فعالیت دوم: دانش‌آموزان ترجمه عبارات را می‌نویسند، با هم گروه خود مقایسه می‌کنند و سپس هر عبارت را همراه با معنای آن برای کلاس می‌خوانند تا در صورت نیاز تصحیح شود.

در پایان جلسه، دانش‌آموزان را به خواندن روزانه قرآن کریم و انجام تکلیفشان تشویق و ترغیب

می‌کنیم.

انس با قرآن در خانه

مطابق دروس قبل توانایی دانش‌آموزان در قرائت و درک معنا به کمک بخش‌های مختلف «انس با قرآن در خانه» انجام می‌شود.

برخی توضیحات :

- ۱- بعضی از ترکیب‌ها و عبارات ساده قرآنی از صفحه ۳۴۷ قرآن کریم :
فِي طُغْيَانِهِمْ، عَذَابٌ شَدِيدٌ ، وَهُوَ الَّذِي ، بَلَّ قَالُوا مِثْلَ مَا قَالُوا الْأَوَّلُونَ ، نَحْنُ وَعَابَ آوْنَا ، قُلْ لِّعَنِ الْأَرْضِ وَمَنْ فِيهَا ، قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ
- ۲- برخی از پیام‌های زیبای قرآنی از صفحه ۳۴۸ قرآن کریم :
**سُبْحَنَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ : پاک و بی عیب است خداوند از آنچه که (او را) وصف می‌کنند .
 ادْفَعِ الْفِتْنَةَ هِيَ أَحْسَنُ السَّيِّئَةِ : به بهترین شکل ، بدی را از بین ببر .
 وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ : بگو پروردگارا از وسوسه شیاطین به تو پناه می‌آورم .
 فَمَنْ نَقَلْتَ مَوَانَئَهُمْ فَأَنْتَ خَلْدُكَ هُمْ الْمُفْلِحُونَ : پس هرکس که کارهای خویش بسیار باشد ، رستگار است .**

امتحان

اهداف

- ۱- آشنایی دانش‌آموزان با داستانی مربوط به یکی از آیات قرآن مربوط به نظارت الهی
- ۲- آشنایی آنان با «پیام قرآنی» پاک دامنی و توجه به نظارت دائمی خدا
- ۳- تقویت علاقه به داستان‌ها و پیام‌های قرآنی
- ۴- ایجاد انگیزه برای تلاش جهت یادگیری آیه «الَّذِينَ يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَرَىٰ»

روشی تدریس

- ۱- روخوانی متن درس به صورت انفرادی توسط دانش‌آموزان
- ۲- ترجمه دانش‌آموزان و توضیحات دبیر محترم درباره عبارت «الَّذِينَ يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَرَىٰ».
- ۳- گفت‌وگوی دانش‌آموزان درباره مفهوم جمله «خداوند همیشه ناظر بر ماست».
- ۴- چرا دانش‌آموزی که درس خود را آماده نکرده بود، در ورقه خود چیزی ننوشت؟

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- آیا شما در شرایطی که در داستان به آن اشاره شده است، قرار گرفته‌اید؟ در این صورت چه کاری انجام داده‌اید؟
- ۲- در شرایط مختلف زندگی، نظارت خداوند را چگونه به یاد می‌آورید؟

منابع برای مراجعه

- ۱- شماره‌های مختلف مجله رشد آموزش قرآن
- ۲- شماره‌های مختلف مجله بشارت
- ۳- شماره‌های مختلف مجله گلستان قرآن

بارم بندی آزمون‌های پایانی درس قرآن سال هفتم

نکات ضروری مربوط به آزمون پایانی قرائت و مفاهیم، در بخش کلیات همین کتاب آمده است. پیش از مطالعه بarm بندی آزمون‌های پایانی به شرح زیر، یک بار دیگر آن مطالب را با دقت بخوانید.

آزمون قرائت (شفاهی)

شهریور ماه		پایانی نیم سال دوم	پایانی نیم سال اول	یک پرسش قرائت
امتیاز	یک پرسش قرائت			
نمره ۷	از دروس ۱ تا ۶	—	نمره ۷	از دروس ۱ تا ۳
		—	نمره ۷	از دروس ۴ تا ۶
		—	نمره ۶	از صفحات ۲۰۸ تا ۲۷۹ قرآن کریم
نمره ۷	از دروس ۷ تا ۱۲	نمره ۷	—	از دروس ۷ تا ۹
		نمره ۷	—	از دروس ۱۰ تا ۱۲
نمره ۶	از صفحات ۲۰۸ تا ۳۴۹ قرآن کریم	نمره ۶	—	از صفحات ۲۸۰ تا ۳۴۹ قرآن کریم
۲۰ نمره		۲۰ نمره	۲۰ نمره	جمع

توضیحات:

- ۱- پرسش قرائت در هرگونه آزمون، شفاهی است.
- ۲- هر پرسش قرائت شامل خواندن حدود ۴ سطر از آیات صفحات قرآن دروس یا صفحات مذکور از قرآن کامل در جدول فوق است.
- ۳- برای هر کلمه غلط خوانده شده، نیم نمره از امتیاز آن پرسش کسر می‌شود.

آزمون مفاهیم (کتبی)

پرسش از :	شماره درس	پایانی نیم سال اول	پایانی نیم سال دوم	شهریور ماه
معنای کلمات	۱ تا ۳	۲ نمره	—	۱
	۴ تا ۶	۲ نمره	—	۱
معنای ترکیب‌ها	۱ تا ۳	۳ نمره	—	۱/۵
	۴ تا ۶	۳ نمره	—	۱/۵
معنای جملات و آیات (تمرین «ب» انس با قرآن در خانه)	۱ تا ۳	۴ نمره	—	۲
	۴ تا ۶	۴ نمره	—	۲
الگوهای قواعد ساده ترجمه	۱ تا ۳	۱ نمره	—	۱
	۴ تا ۶	۱ نمره	—	۱
معنای کلمات	۱ تا ۶	—	۱ نمره	—
	۷ تا ۹	—	۲ نمره	۱
	۱۰ تا ۱۲	—	۲ نمره	۱
معنای ترکیب‌ها	۱ تا ۶	—	۲ نمره	—
	۷ تا ۹	—	۲ نمره	۱/۵
	۱۰ تا ۱۲	—	۲ نمره	۱/۵
معنای جملات و آیات (تمرین «ب» انس با قرآن در خانه)	۱ تا ۶	—	۳ نمره	—
	۷ تا ۹	—	۳ نمره	۲
	۱۰ تا ۱۲	—	۳ نمره	۲
جمع		۲۰ نمره	۲۰ نمره	۲۰ نمره

تذکر مهم : نمره پایانی هر دانش آموز در هر نیم سال، معدل نمره قرائت و مفاهیم او خواهد بود.

بخش سوم

روش تدریس هر یک از دروس

سال، هشتم

روش تدریس قرائت

در بخش کلیات کتاب با اهداف، روش تدریس و ارزشیابی بخش قرائت دروس و نیز انجام تکلیف «انس با قرآن در خانه» آشنا شدید. همچنین در درس اول کتاب سال هفتم، این مطالب مبسوط تر توضیح داده شده است. از این رو در اینجا فقط به توضیحات ضروری بسنده می شود.

مناسب است پیش از مطالعه این توضیحات، یک بار دیگر به قسمت مربوط به آموزش قرائت در بخش کلیات و نیز درس اول سال هفتم مراجعه کنید. همچنین می توانید به لوح فشرده روش تدریس کتاب سال هشتم که توسط دفتر برنامه ریزی و تألیف کتب درسی تهیه شده است، مراجعه کنید.

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصال حرکت قبل از آنها به تشدید یا ساکن، به ویژه مواردی در پی و اتصال آخر سطر به اول سطر بعدی، مانند :

عَنِ اللَّغْوِ	لِلزَّكْوَةِ	فَمَنْ ابْتَغَى	خَلَقْنَا النَّطْفَةَ
فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ	فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ	فَكَسَوْنَا الْعِظْمَ	بِالدِّهْنِ
يَقُومِ اعْبُدُوا اللَّهَ	فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ	ءَابَاءُ الْاَوَّلِينَ	اَنْ اصْنَعَ الْفُلْكَ
فَارْتَمَوْا	فَاسْلُكْ	رُوحَيْنِ اثْنَيْنِ	

۲- تشخیص جمله‌های فاقد علامت وقف که خوب است در آخر آنها وقف شود. تعدادی از این جملات با «و» و تعدادی با «ف» آغاز می‌شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص که در سال قبل آموزش داده شده است، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند: تلفظ ذال در آیه «وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ»

تلفظ ه و ح، در جمله: لِفُرُوجِهِمْ حَفِظُونَ

تلفظ الف همزه و عین، در ترکیب‌های: إِلَّا عَلَىٰ إِمَانِهِمْ وَعَهْدِهِمْ سَبْعَ طَرَائِقٍ اَعْنَابٍ

تلفظ ذال و ظ، ه و ح در آیه «وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ» و «فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا»

تلفظ ذال و ث و سین، در جمله: الَّذِينَ يَرْتَوْنَ الْفِرْدَوْسَ

تلفظ ت و ط، در ترکیب‌های: سُلَّالَةٍ مِّنْ طِينٍ نُطْفَةٍ

تلفظ قاف و غین در جملات: فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظْمًا

عَنِ الْخَلْقِ غَفْلِينَ مُعْرِقُونَ

آموزش حایم

فایز اول

چهار در راه استقامت و کثافت راه شده، کامل کرده و سعی کنده کثافت را بگذرانید.

زکات ، قریون ، انجک دهفد ، بنود

ردیف	کتاب	موضوع
۱	البلع	بختک دند استند
۲	عایع	نوعی
۳	شهر	سمن و از بهود

ردیف	کتاب	موضوع
۱	نصرین	زکات
۲	زکات	زکات
۳	قائل	قائل

فایز دوم

کتابی ای از کسب و کار اندر را بویسد

انقد القای المؤمنون

سری القوی

انقد القای المؤمنون

سری القوی

لکه ، گاهی کتابی که در یک کتابت قریون به صورت جامع آمده، چهار است در قریون قریون و کثافت استند

باشد ، فی حالیکه بنود در قریون و کثافت جامع قریون است.

فایز

انقد القای المؤمنون

سری القوی

انقد القای المؤمنون

سری القوی

ای در چهار در راه است

ای در چهار در راه است

فعالیت اول: به روش مذکور، ابتدا از دانش‌آموزان خواسته می‌شود در گروه‌های دو یا سه نفره جدول کلمات را تکمیل کنند. سپس جدول تکمیل شده، به‌طور عمومی در کلاس تصحیح می‌شود. خوب است هر کلمهٔ جدول همراه با معنای آن توسط یک دانش‌آموز با صدای بلند خوانده شده و در صورت نیاز تصحیح شود، تا همهٔ کلمات جدول تمام شود. آن‌گاه چند بار کلمات جدول خوانده شده و معنای آن به‌طور دسته‌جمعی و انفرادی پرسش می‌شود تا هر کلمه و معنای آن تمرین شود. هنگام آموزش و تمرین کلمات و معنای آنها، از کلمات هم خانواده نیز پرسش شود. برخی کلمات جدول و هم خانواده‌های آنها به شرح زیر است.

تذکر: دانستن کلمات هم خانواده، جزء تکلیف دانش‌آموزان نیست، دبیر محترم با توجه به شرایط کلاس و توانایی دانش‌آموزان می‌تواند با چنین پرسش و پاسخ‌هایی گنجینه واژگان دانش‌آموزان را وسعت و غنا بخشد.

فعالیت دوم : مطابق روش بیان شده در بخش کلیات، دانش‌آموزان این ترکیب‌ها را به صورت انفرادی معنا کرده و معنا را در کتاب خود می‌نویسند، آن‌گاه آنچه را نوشته‌اند با دوستان خود در گروه‌های دو یا سه نفره مقایسه می‌کنند. سپس هر جمله یا ترکیب همراه با معنای نوشته آن، توسط یک دانش‌آموز خوانده می‌شود. در صورت نیاز قرائت عبارت قرآنی و معنای آن تصحیح می‌شود. در مورد ترکیب‌هایی مانند «فِي صَلَاتِهِمْ» و «لِلزَّكَاةِ» سؤال شود که این ترکیب‌ها از چه کلماتی ترکیب شده‌اند (فی + صَلَاة + هُمْ؛ لِ + الزَّكَاة) در این فعالیت یک «نکته» نیز آمده است. از یک دانش‌آموز بخواهید این قسمت را بخواند. وقتی ترکیب «فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ» را خواند از او یا از کلاس می‌پرسیم کدام کلمه جمع است. تا پاسخ دهند «خاشعون». سپس سؤال می‌کنیم این کلمه در ترجمه چگونه معنا شده است. می‌گویند به صورت «خاشع». این کلمه جمع است یا مفرد؟ خواهند گفت : مفرد. سپس می‌گوییم گاهی بهتر است کلمات جمع را مفرد معنا کنیم. چون دانش‌آموزان با زبان فارسی آشنا هستند به طور طبیعی متوجه می‌شوند که در فارسی نمی‌گوییم «در نمازشان خاشعان هستند».

آن‌گاه از دانش‌آموزان بخواهید دو عبارتی را که در تمرین آمده است، براساس آنچه در «نکته» آموختند، معنا کنند. سپس هر عبارت همراه با معنای آن خوانده شده و تصحیح می‌شود. انتظار است دانش‌آموزان کلمه «مُعْرِضُونَ» را به صورت «روی گردان» و نه «روی گردانان» و «مُحْسِنُونَ» را به صورت «نیکوکار» و نه «نیکوکاران» معنا کنند.

به این ترتیب تدریس بخش مفاهیم این جلسه تمام می‌شود. در پایان جلسه دانش‌آموزان را به انجام تکلیف «انس با قرآن در خانه» تشویق کنید. نسبت به انجام تمرین‌ها و به‌ویژه خواندن روزانه قرآن تأکید کنید.

انس با قرآن در خانه

در جلسه بعد، ابتدا با پرسش از دانش‌آموزان، درباره انجام تکلیف انس با قرآن در خانه مطلع شوید و آنها را نیز به این کار تشویق کنید. آن‌گاه هر یک از قسمت‌های چهارگانه انس با قرآن در خانه را به شیوه زیر مورد ارزشیابی و بررسی قرار دهید.

الف) ارزشیابی مهارت دانش‌آموزان در خواندن قرآن با پرسش از قسمت «الف» صورت می‌پذیرد. با توجه به میزان وقت اختصاص یافته، چند دانش‌آموز هر کدام یک یا دو سطر از آیات صفحات مشخص شده را می‌خوانند و نمره مناسب توانایی خود را دریافت می‌کنند.

ب) عبارت قرآنی قسمت «ب» نیز از

دانش‌آموزان پرسش می‌شود. در این تمرین، هم صحیح خواندن عبارات و هم ترجمه صحیح آن نمره دارد. خوب است پس از آنکه ترجمه کامل عبارت بیان شد، از همان دانش‌آموز معنای برخی از واژگان یا ترکیب‌های همان عبارت را پرسش کنید.

ج) پرسش از این قسمت، نشانگر مراجعه دانش‌آموزان به قرآن و نیز بیانگر توانایی آنها در فهم قرآن است. این تمرین که یک فعالیت باز است، بسیار شوق برانگیز می‌باشد و با توجه به شرایط کلاس، می‌تواند محدودتر یا مبسوط‌تر اجرا شود.

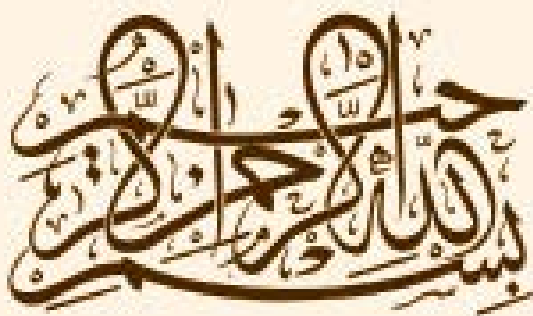
برخی از ترکیب‌ها و عبارات ساده صفحه ۳۴۹ قرآن کریم به این شرح است.

- ۱- رَبَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ
- ۲- أَفَحَسِبْتُمْ أَنْمَّا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنْتُمْ لَا تَرْجِعُونَ
- ۳- فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ
- ۴- لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ
- ۵- فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ
- ۶- وَقُلْ رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ

د) عبارات اول، سوم و ششم از عبارات فوق می‌تواند به عنوان پیام قرآنی انتخاب شود و دو عبارت اول و ششم نیز برای خواندن در قنوت نماز بسیار مناسب است.

تذکر مهم: همان‌طور که ملاحظه می‌کنید دانش آموزان هر هفته در درس قرآن با تلاش خودشان و راهنمایی دبیران محترم با یک پیام قرآنی آشنا می‌شوند. چه خوب است آشنایی، انس و بهره‌گیری از این پیام منحصر به چند دقیقه در هر درس نشود، بلکه برای دانش آموزان توضیح دهید که می‌توانند در آغاز هر زنگ یا حداقل در زنگ اول هر روز، هنگام ورود دبیر محترم در دروس - مختلف - همه با هم پیام قرآنی آن هفته را همراه با ترجمه آن بخوانند.

این فعالیت موجب تقویت انگیزه، انس و آشنایی بیشتر دانش آموزان با پیام‌ها و آموزه‌های قرآنی می‌شود. همچنین می‌توان به کمک مربیان و مدیریت محترم مدرسه، با برپایی مسابقاتی در زمینه پیام‌های قرآنی، فضای آموزشی و تربیتی امور قرآنی را قوی و غنی ساخت.

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصال به تشدید یا ساکن، به ویژه موارد بی دربی و اتصال سطرها، مانند : **وَاقَامِ الصَّلَاةَ وَآتِ الزَّكَاةَ بِحَسْبِ الظَّمَانِ مَاءً فَتَرَى الْوَدَقَ**

۲- تشخیص جمله های فاقد علامت وقف؛ ۷ جمله با «و» ۴ جمله با «ف» ۲ جمله با «لَمْ» ۲ جمله با «ثُمَّ» و ۲ جمله با «مِنْ فَوْقِهِ» آغاز می شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :
تلفظ الف همزه و عین، در ترکیب : **أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا أَعْمَالُهُمْ**

تلفظ ح و هـ، در ترکیب : **حِسَابُهُ**

تلفظ ظا و ضاد، در جمله : **ظَلُمْتُ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ**

تلفظ طا و ت، در جمله : **وَالطَّيْرُ صَافَتْ**

تلفظ صاد و سین، ح و هـ، در ترکیب، : **صَلَاتُهُ وَ تَسْبِيحُهُ**

۴- کلمه «مَاءً» در حالت وقف خوانده می شود. : **مَاءً**

در حالت وقف بر کلمه «الْحَيِّ» نیز باید با مقداری مکث، تشدید آخر کلمه خوب بیان شود.

تذکرات خاص مفاهیم

با توجه به مطالب جلسه قبل نکات ضروری هر یک از فعالیت‌ها به این شرح است.
فعالیت اول: کلمات هم خانواده برخی از کلمات جدول:

تَسْبِيحٌ ← تَسْبِيح، تَسْبِيحَات
عِلْمٌ ← عِلْم، عَالِم، عَلِيم، مَعْلُوم، مُعَلِّم، تَعْلِيم، تَعْلَم، إِعْلَام، إِسْتِعْلَام و ...
يَفْعَلُونَ ← فِعْل، فَاعِل، مَفْعُول، فَعَّال و ...
فعالیت دوم: به روش دروس قبل تدریس و تمرین می‌شود. برخی از نکات ضروری به شرح زیر است.

۱- کلمه «مَنْ» در عبارت دوم به صورت «هرکس» یا «کسی که» معنا می‌شود. ضمناً در آخر ترجمه این عبارت فعل «است» نیز می‌آید.

۲- در عبارت پنجم «طَيْرٌ» به صورت مفرد باید معنا شود. همان‌طور که می‌دانید در فارسی همیشه معدود مفرد است. برای مثال می‌گوییم: یک پرند، چهار پرند، ده پرند، هزار پرند
 ۳- عبارت ششم می‌تواند به صورت «و به سوی خدا بازگشت است» معنا شود اما اگر به صورت «به سوی خداست بازگشت» معنا شود، روشن‌تر است. همان‌طور که می‌دانید اصل این جمله به صورت «وَالْمَصِيرُ إِلَى اللَّهِ» بوده است که برای نشان دادن انحصار، جار و مجرور مقدم شده است (وَالِىَ اللَّهِ الْمَصِيرُ؛ یعنی «فقط به سوی خداست بازگشت»).

نکته: بیان نکاتی مانند آنچه در سطر فوق آمد برای دانش‌آموزان ضرورت ندارد ولی با تشخیص دبیر محترم و شرایط کلاس می‌توان گاهی با اختصار کامل به این گونه نکات اشاره کرد.

تذکرات خاص انس با قرآن در خانه

مطابق درس قبل پرسش از دانش آموزان بر محور چهار قسمت «انس با قرآن» انجام می شود.

برخی از توضیحات به شرح زیر است.

۱- عبارت «أَنَّ اللَّهَ يَسْبِيحُ لَهُ» در سطر اول قسمت «ب» به صورت «که خدا را تسبیح می کند.» معنا می شود.

۲- در عبارت دوم «طیر» به صورت «پرنده‌گان» معنا می شود. خوب است بدانید «طیر» جمع «طائر» است، اما گاهی به صورت مفرد نیز به کار می رود.

۳- برخی از ترکیب‌ها و عبارات ساده صفحه ۳۵۳ قرآن کریم

وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ، وَاللَّهُ يَعْلَمُ ، قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ ، إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ يَمَّا يَصْنَعُونَ ،
وَقُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ ، وَتَوَبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا إِنَّهُ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تَفْلِحُونَ

۴- دستور خداوند به مردان و زنان مؤمن در حفظ حجاب و عفاف

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَعْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ ای پیامبر به مردان مؤمن بگو چشمان خود را فرواندازند ، نور ۳۰
وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ و دامن خود را حفظ کنند و پاکدامن باشند.

وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَعْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ ای پیامبر به زنان مؤمن بگو چشمان خود را فرواندازند ،
وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ و دامن خود را حفظ کنند و پاکدامن باشند،

وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا و زینت‌های خود را جز آنچه (به‌طور طبیعی) پیداست، آشکار نکنند،
وَلِيُضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ و روسری‌ها و مقنعه‌های خود را روی گردن و سینه خود بیندازند.

نور ۳۱

نامه‌ای از یک پدر به فرزند

اهداف

- ۱- آشنایی با شیوهٔ تعلیم و تربیت حضرت علی (ع)
- ۲- علاقه به یادگیری موضوعات مختلف قرآن کریم با الهام گرفتن از روش امام علی (ع)
- ۳- چرا امام علی (ع) تربیت فرزند خود را از آموزش قرآن شروع کرده است؟
- ۴- آشنایی با بخش‌هایی از نامه حضرت علی (ع) به فرزندش امام حسن مجتبی (ع)

روش تدریس

- ۱- قرائت متن نامه توسط یکی از دانش‌آموزان

- ۲- گفت‌وگوی دانش‌آموزان دربارهٔ موضوع نامه

- ۳- جمع‌بندی نظرات دانش‌آموزان و نوشتن نکات مهم آنها با هدایت دبیر کلاس

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- نهج البلاغه شامل چه بخش‌هایی است؟ هر قسمت چه نام دارد؟ و متن درس از کدام قسمت نهج البلاغه انتخاب شده است؟
- ۲- منظور از تفسیر قرآن کریم چیست؟ و چرا حضرت علی (ع) آموزش قرآن را با تفسیر آیات شروع کرده است؟

فعالیت تکمیلی

بسیار مناسب است کتاب نهج البلاغه را به کلاس بیاورید و هنگام تدریس و گفت‌وگو دربارهٔ موضوع فوق، دانش‌آموزان کتاب نهج البلاغه را ببینند و آن‌گاه این قسمت از نامهٔ ۳۱ را یافته و متن آن را در کلاس بخوانند. قابل ذکر است عبارت مربوط به آموزش قرآن در صفحهٔ ۹۱۴ نهج البلاغه فیض الاسلام آمده است.

جلسه اول

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن، به ویژه موارد بی دربی و اتصال سطرها، مانند: إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ إِفْكُ افْتَرَاهُ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ اِكْتَتَبَهَا يَعْلَمُ السِّرَّ

۲- تشخیص جمله‌های فاقد علامت وقف، جمعاً ۳۱ مورد

مشخص کردن ۱۲ جمله که با «و» ۷ جمله که با «ف» و ۲ جمله که با «او» آغاز می‌شود. مشخص کردن جمله‌هایی که با «لَمْ، أَوْلَيْتُكَ، كُدَّعَاءَ، أَنْ، لِيَكُونَ، لَا يَخْلُقُونَ، يَأْكُلُ، جَنَّتِ، إِنْ، لَوْلَا» آغاز می‌شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ ذال و ضاد، در جمله، فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ لِيَعِصَ

تلفظ عین و الف همزه، در ترکیب :

دُعَاءَ الرَّسُولِ كُدَّعَاءٍ عَنْ أَمْرِهِ أَعْتَدْنَا أَعَانَهُ عَذَابُ أَلِيمٍ أَشْمُ عَلَيْهِ

تلفظ ز و ذال، در ترکیب : أَنْزَلَهُ الَّذِي

تلفظ ظا و ضاد، در جمله : أَنْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا

تلفظ ت و طاء، در جمله : فَلَا يَسْتَطِيعُونَ

تلفظ ح و هـ، در ترکیب : تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَمْ يَذْهَبُوا حَتَّى

تلفظ ظا و ز، در ترکیب : ظُلُمًا وَ زُورًا

۴- دقت در خواندن کلمه : يَتَسَلَّلُونَ

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- در عبارت اول، ترکیب «عَبْدِهِ» باید به صورت «بنده اش» معنا شود و نه «بنده او» این موضوع را با مقایسه به دانش آموزان تفهیم کنید. از آنها سؤال کنید که «نازل کرد قرآن را بر بنده او» یا «نازل کرد قرآن را بر بنده اش» به راحتی متوجه می شوند که ترجمه اول اشکال دارد و منظور این است که خدا قرآن را بر بنده خودش نازل کرده است. این تفاوت را در ترجمه ضمائر توضیح دهید و بگویید دقت کنند که با توجه به سایر اجزای جمله، ضمیر را صحیح معنا کنند.

۲- برخی ترکیب ها و عبارات ساده صفحه ۳۵۶ قرآن کریم

الْبَلِّ وَالنَّهَارِ، إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً وَاللَّهُ خَلَقَ، يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ، إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
لَقَدْ أَرْسَلْنَا آيَاتٍ مُبِينَاتٍ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ، وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ،
أَفَى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ، بَلْ أُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ، وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ، إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

۳- برخی از پیام های قرآنی صفحه ۳۵۶ قرآن کریم

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِي الْأَبْصَارِ، إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن، به ویژه اتصال سطرها، مانند :

مَدَّ الظِّلَّ جَعَلْنَا الشَّمْسَ أَرْسَلَ الرِّيحَ

۲- تشخیص جمله های فاقد علامت وقف،

جمعاً ۱۴ مورد

مشخص کردن ۷ جمله که با «و» و ۲ جمله

که با «ف» آغاز می شود.

مشخص کردن جمله هایی که با «ثُمَّ، بَشَرًا،

لِيَذْكُرُوا، هَذَا، مَا لَا يَنْفَعُهُمْ» آغاز می شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه

آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ ث و سین، در : أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ

وَأَناسِيَّ كَثِيرًا أَكْثَرُ النَّاسِ

تلفظ الف همزه و عین، در : أَوْ يَعْقِلُونَ كَالْأَنْعَامِ أَنْعَامًا

تلفظ ح و هـ، در : رَحْمَتِهِ لِنُحْيِي بِهِ وَهَذَا مِلْحٌ

تلفظ ت و طاء، در : فَلَا تُطِيعُ الْكَافِرِينَ

تلفظ سین و صاد، در : تَسْبَأُ وَصِهْرًا

۴- خواندن دو حرف «ی» در کلمات : لِنُحْيِيَّ أَناسِيَّ

۵- در حالت وقف بر کلمه «مَدَّ الظِّلَّ» با مقداری مکث، تشدید بیان شود.

آموزش مفاهیم

فصلت اول ●●● جعل زبوراً ثقیلاً کرده و سخن کنید معانی کلمات را با معانی بسازید.

بشارت : آید ، برونش ، فراوان ، خواب

ریشه	کلمه	معنا
ج ع ل	جعل	آید ، برونش ، فراوان ، خواب
ب ش ر ت	بشارت	آید ، برونش ، فراوان ، خواب
ن م	نوم	آید ، برونش ، فراوان ، خواب
ر س ل	رساله	آید ، برونش ، فراوان ، خواب
ب ش ر	بشر	آید ، برونش ، فراوان ، خواب
ط ه ر	طهارة	آید ، برونش ، فراوان ، خواب
ط ه ر	طاهر	آید ، برونش ، فراوان ، خواب

فصلت دوم ●●● معانی این را گردید و عبارات را بنویسید.

وَعَلَّكَ الشَّيْءَ
وَالَّذِي يَأْتِي
وَعَلَّكَ الْفَهْرَ
وَالَّذِي يَأْتِي الشَّيْءَ

وَعَلَّكَ لَكُمْ
وَالَّذِي يَأْتِي
وَعَلَّكَ الْفَهْرَ
وَالَّذِي يَأْتِي الشَّيْءَ

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول: کلمات هم خانواده برخی از کلمات جدول:

جَعَلَ (جَعَلَ، جَاعِل، مَجْعُول)، نَوْم (نائم، نِيَام : جمع نائم)، سُبَات (سَبَت : شنبه)، أَرْسَلَ (رَسُول، إِرسال، مُرْسِل، مُرْسَلِينَ، رسالة، رسالت) بَشْر (بُشْر، بُشْرَى، بُشَيْر، مُبَشِّر، بَشَار)، طَهْر (طَهَارَة، طَاهِر، طَاهِرِينَ، مُطَهَّر).

تذکر: همان طور که قبلاً گفته شده است، مطالبی که افزون بر موضوعات اصلی آموزش، در کتاب راهنمای معلم بیان می شود به منظور اطلاع بیشتر دبیران محترم است. بیان همه این مطالب برای دانش آموزان ضرورت ندارد. با توجه به توانایی عمومی دانش آموزان و سایر شرایط، به ویژه پرسش آنها، می توانید بخشی از این مطالب را بیان کنید.

فعالیت دوم: پس از نوشتن معنای ترکیب‌ها توسط دانش‌آموزان، آنها را همراه با معنای نوشته شده می‌خوانند تا تمرین و تصحیح شود. برخی از نکات و توضیحات ضروری به شرح زیر است.

۱- در ترکیب اول، «الَّذِي» به صورت «کسی است که» معنا می‌شود.

۲- ترکیب «الَّيْلَ لِبَاسًا» ممکن است به صورت «شب لباس» معنا شود که مبهم است. در اینجا تذکر چند نکته مهم است.

اول: چنین ترجمه‌ای را از دانش‌آموزان می‌پذیریم و آن را صحیح تلقی می‌کنیم. اما باید به روش مناسب رفع ابهام شود.

دوم: به دانش‌آموزان می‌گوییم این ترکیب ادامه ترکیب دوم است (جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِبَاسًا). آن وقت از آنها می‌خواهیم همه عبارت را با هم معنا کنند. ممکن است حداقل برخی از دانش‌آموزان عبارت را به صورت «قرار داد برای شما شب را لباس (پوشش)» ترجمه کنند. یعنی بتوانند تشخیص دهند که «لیل» مفعول است و باید پس از آن کلمه «را» در ترجمه اضافه شود. در غیراین صورت برای آنها توضیح می‌دهید. همان‌طور که می‌دانید فعل «جَعَلَ» گاهی دو مفعول می‌گیرد؛ مانند همین عبارت (لیل مفعول اول و لباسا مفعول دوم است).

سوم: در امتحانات نباید چنین ترکیب‌هایی پرسش شود. اما آمدن آنها در درس به این علت است که نکات ضروری فوق توضیح داده شود.

۳- ترکیب چهارم نیز مانند ترکیب سوم ترجمه می‌شود.

۴- علامت مفعول (را) در عبارت پنجم و ششم نیز پس از مفعول جمله به کار می‌رود.

۵- در عبارت ششم «بُشْرًا» جمع «بَشِير» و به معنای «بشارت دهندگان» است. این کلمه «حال» برای «رِیاح» است، یعنی «فرستاد باده‌ها را در حالی که (آنها) بشارت دهندگان هستند». همان‌طور که می‌دانید «حال» از جهت مفرد و جمع بودن از «صاحب‌حال» پیروی می‌کند و چون «رِیاح» جمع است «بُشْر» نیز جمع آمده است. اما آنچه مهم است آنکه ترجمه این عبارت به صورت «فرستاد باده‌ها را بشارت دهنده» صحیح و روشن است.

پس از پایان تدریس و تمرین فعالیت دوم، یادآوری و تشویق نسبت به انجام تکالیف «انس با قرآن در خانه» فراموش نشود.

تذکرات انس با قرآن در خانه

برخی نکات:

- ۱- با توجه به تدریس مفاهیم در جلسه قبل همه نکات و مشکلات ترجمه آیات برطرف شده است و انتظار می‌رود دانش آموزان به راحتی آیات را ترجمه و درک کنند.
- ۲- برخی از ترکیب‌ها و عبارات ساده مربوط به قسمت «ج» از صفحه ۳۶۶ قرآن کریم:
يَوْمَ الْقِيَامَةِ / الْآمَن تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا / وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا /
يُشَاطِرُ رَبِّهِمْ / وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا / اجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا / خَلِيدِينَ فِيهَا

رسانه‌های قرآنی

اهداف

- ۱- آشنایی با برخی از رسانه‌های قرآنی جمهوری اسلامی ایران
- ۲- آشنایی با برخی از برنامه‌های رادیو قرآن
- ۳- مراجعه به برخی وبگاه‌های قرآنی و استفاده از برنامه‌های قرآنی آنها

روش تدریس

- ۱- پخش برنامه‌های رادیو قرآن برای کلاس و استماع دانش‌آموزان برای دقایقی
 - ۲- استفاده از سایت‌های معرفی شده در کتاب و ارائه گزارشی از دانش‌آموزان درباره آن
- سایت‌ها
- ۳- معرفی شبکه قرآن و معارف اسلامی صدا و سیما و همچنین برخی مجلات و نشریات قرآنی

کشور

انسان دیجیتال قرآنی

در سال‌های اخیر فضای مجازی، شبکه‌های اطلاع‌رسانی و سایت‌های مختلف فرهنگی و خبری گسترش زیادی یافته‌اند. برخی از مؤسسات دولتی و نهادهای مردمی نیز با اتصال شبکه و مسئولیت با استفاده از امکانات ارتباطی جدید اقدام به راه‌اندازی اینترنتی در بار قرآن نموده‌اند.

در این قسمت برخی از این وبگاه‌ها جهت استفاده دانش‌آموزان عزیز معرفی می‌شود:

معرفی برخی از سایت‌های مفید و کاربردی در موضوع قرآن کریم

www.mosafiq.com	مرکز فرهنگ و معارف قرآنی
www.aokquran.ir	وبسایت قرآن
www.mashhoor.net	راشخون
www.ajoyas.net	آیویس
www.azadi.net	آزادی
www.haqul-quran.com	پیام قرآن و معرفت
www.salamquran.ir	آموزش قرآن با نام اقامه

الَّذِينَ يَبُلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ

کسانی که پیام‌های خدا را ابلاغ می‌کنند

وَيُحْسِنُونَ وَلَا يُخْسِنُونَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ

و از او می‌روند و از هیچ کس نمی‌روند مگر خدا

وَكُنْ لِلَّهِ حَسِيبًا

و خدا برای حسابرسی کاتب می‌گردد

احزاب ۴۱

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- چرا جمهوری اسلامی اقدام به راه‌اندازی رادیو قرآن و شبکه قرآن و معارف اسلامی کرده است؟
- ۲- چگونه می‌توانیم یک وبلاگ قرآنی راه‌اندازی کنیم؟

پیام قرآنی

- ۱- قرائت زیبای آیه ۳۹ سورة ۱ احزاب و ترجمه آن
- ۲- گفت‌وگو درباره محتوای آیه
- ۳- پرسش از دانش‌آموزان درباره ارتباط آیه فوق در موضوع رسانه‌های قرآنی
- ۴- حفظ پیام قرآنی و اختصاص نمره تشویقی به آن

فعالیت تکمیلی

- ۱- معرفی مجله بشارت ویژه نوجوانان
- ۲- معرفی مجله باران ویژه نوجوانان

تذکرات خاص قرائت :

۱- دقت در خواندن آیه اول سوره

شعراء : طَسَمَ

۲- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات

آن، به ویژه موارد پی در پی و اتصال سطرها، مانند :
أَنِ اتَّبِ الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ وَ أَنَا مِنَ الظَّالِمِينَ

۳- تشخیص جمله های فاقد علامت

وقف، جمعاً ۲۶ مورد؛ ۷ جمله با «و» و ۹ جمله با «ف» آغاز می شود؛ و مشخص کردن جمله های که با «آلا، آلا، آلا، کم، آن، اَنِ اتَّبِ، اِنَّ، اِنْ، هل، لَا جَعَلَنَّاكَ» آغاز شده است.

۴- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه

آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ الف همزه و عین، ظا و ضاد، در جمله : فَظَلَّتْ أَعْنَافُهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ

تلفظ الف همزه و عین، در : أَن عَبَدَتْ لَا أَسْتَمِعُونَ لَا جَعَلَنَّاكَ

تلفظ قاف و غین، در : رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ

تلفظ ضاد و ظا، در : بَيضَاءُ لِلنَّظِيرِينَ

تلفظ ح و هـ، در : حَوْلَهُ هَذَا لَسَاجِرٌ بِسِحْرِهِ

آموزش مفاهیم

فعالیت اول : معانی زبور را کامل کرده و معنی کتب معانی کلمات را به خاطر بسازید.

زبور : آیه - در بیان

ردیف	کلمه	معنی	ردیف	کلمه	معنی
۱	۴
۲	۵
۳	۶

فعالیت دوم : معانی این ترکیبها و عبارات را ترجمه کنید.

۱- کز آتشنا : ...
 ۲- این آری بی زلفه، کلاهت : ...
 ۳- این شکست : ...
 ۴- کاهی فعل مبرده با توجه به سائر امری جمله و صورت جمع بعد از می صورت ماضی : ...
 ۵- ترکیب الحاقی : پس محمد کردند فرستادن : ...
 ۶- معنوی از جمله‌ای که با « این » شروع می‌شود حرف تأکید « که » نیز می‌آید؛ اما لازم نیست در فارسی این حرف را نقل نمائیم. مانند : ...
 ۷- این آیه و کلمات از تورات و انجیل : قطعاً خدا آید و همه را بسازد و بسوزد و بپزد و بپزد و بپزد : ...
 ۸- این عبارات را معنی کنید : ...
 ۹- و ما کان اکبرهم : ...
 ۱۰- این آیه و کلمات را معنی کنید : ...

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول : برخی کلمات هم خانواده :

آبستنا (نبات : گیاه)، زُوج (ازواج، ازدواج)

فعالیت دوم :

۱- توجه داشته باشید کلمه «زوج» در قرآن کریم هم به معنای «جفت و همسر» و هم به معنای «گونه و نوع» به کار رفته است.

۲- در عبارت سوم دانش‌آموزان هم «إِنَّ» و هم «لَ» را به معنای «قطعاً» ترجمه می‌کنند. سپس در دومین نکته‌ای که در این تمرین آمده است می‌آموزند در جملاتی که با «إِنَّ» شروع می‌شود معمولاً حرف تأکید «لَ» نیز می‌آید، اما نیازی به ترجمه آن نیست.

تذکر : در زمان مناسب با پرسش از دانش‌آموزان معنای «لِ» و «لَ» و تفاوت آنها را یادآوری کنید. ضمناً بیان کنید که «لِ» به معنای «برای» قبل از ضمایر به صورت «لَ» می‌آید و نباید آن را با حرف «لَ» که معنای تأکید می‌دهد اشتباه کرد (لَهُ، لَهُمْ، لَهَا، لَكَ، لَكُمْ، لَنَا)

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- می دانید حرف استفهام «آ» همیشه در اول جمله می آید. اما در فارسی هر چند در آغاز جمله می آید اما پس از کلماتی مانند «و، پس، سپس، ...»

۲- برخی از ترکیب ها و عبارات ساده در صفحه ۳۷۰ قرآن کریم :

قَالَ أَصْحَابُ مُوسَىٰ إِنَّ مَعِيَ رَبِّيَ ، فَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ ، إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا تَعْبُدُونَ ، قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا آبَاءَنَا كَذَٰلِكَ يَفْعَلُونَ ، فَأَنَّهُمْ عُدُّوا إِلَىٰ آلِ رَبِّ الْعَالَمِينَ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ

۳- آخرین آیه صفحه ۳۷۰ یک دعای زیبای قرآنی است که از زبان حضرت ابراهیم علیه السلام این چنین نقل شده است :

رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَ الْحَقِّقْ بِالصَّالِحِينَ

شعراء ۸۳

پروردگارا به من حکم (حکمت، اندیشه، گفتار و کردار درست) و فرمانروایی عطا کن و مرا به صالحان و نیکان ملحق کن.

جلسه دوم

تذکرات خاص قرائت :

- ۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن، به ویژه موارد بی دری، مانند :
وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ فِي الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ عَادُ الْمُرْسَلِينَ
- ۲- تشخیص جمله های فاقد علامت وقف، که با «و، آلا، لَعَلَّكُمْ، لَتَكُونَنَّ، أَوْعَظْتَ» آغاز می شود.
- ۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :
تلفظ الف همزه و عین، در ترکیب : حِسَابُهُمْ
تلفظ الف همزه و عین، در : إِلَّا عَلَى أَطِيعُونَ بِأَنعَامٍ أَوْعَظْتَ
تلفظ غین و قاف، در : أَغْرَقْنَا
تلفظ ط و ت، در : بَطَّشْتُمْ
تلفظ ذال و ظا، در ترکیب : عَذَابِ يَوْمٍ عَظِيمٍ

پای قرآن

خواجه روزانه قرآن کریم ۲۰ روزی از خانه یک صفحه از صفحه ۳۷۳ تا ۳۷۴ قرآن کریم را بخوانید.
ترجمه این آیه را ترجمه از سوره شعراء را کامل کنید.

- ۱- کَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطُرُفِ الْمُرْسَلِينَ
- ۲- إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ هُودُ أَلَا تَتَّقُونَ
- ۳- إِنْ لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ
- ۴- فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاطِيعُونَ
- ۵- وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ

و در سوره شعراء ما را از شما ... آن عبارت صحیح ... را

۶- إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ

۷- از صفحه ۳۷۳ قرآن کریم چند ترکیب یا عبارت ساده از قرآن انتخاب و معنا کنید.

۸- با دقت در آیهت درس در این آیهت سوره شعراء شویید می شنوید که همة پیامبران خلایق بر دستور به تقوا از الهی مردم را به موضوع مهم دیگران نیز فرمان داده اند! این فرمان را یافته و آیه گفته و معانی این دو دستور را شعراء با سادگی ترسیم.

پای قرآن

از این جمله ای که پس از آیهت سوره شعراء این به کار ببرید: خانه به سادگی و سادگی سادگی

تذکرات انس با قرآن در خانه

به روش معمول تمرین های این بخش
مورد پرسش و ارزشیابی قرار می گیرد.

برخی نکات:

۱- در عبارت اول تمرین ب منظور از
عاد، قوم عاد است و معنای آیه چنین است:
تکذیب کردند قوم عاد پیامبران را. توجه دارید

چون عاد (قوم عاد) اسم جمع است در فارسی فعل مفرد «كَذَّبَ» به صورت جمع معنا می شود.
۲- در عبارت پنجم حرف «مِنْ» چون در جمله منفی آمده است به صورت «هیچ» معنا می شود.

۳- برخی از ترکیب ها و عبارات ساده صفحه ۳۷۳ قرآن کریم:

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِينَ / وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ / كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ /

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ صَالِحٌ أَلَا تَتَّقُونَ / إِنْ لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ / فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاطِيعُونَ /

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ / فِي جَنَّتٍ وَعُيُونٍ / مَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا

۴- موضوع دیگری که از قول پیامبران در سوره شعراء، پس از دستور به تقوای الهی آمده،
دستور به اطاعت از خود پیامبران است. پیامبران به فرمان الهی به مردم دستور می دادند که باید از
آنها پیروی کنند. این فرمان که گاهی از آن به ولایت الهی و ولایت پیامبران یاد می شود به صورت
«وَاطِيعُونَ» آمده است.

خدایا من و پدر و مادرم را ببخش!

وَمَا الْخَیْرُ لِمَنْ أَسْرَأَ إِلَهُی

خدایا من و پدر و مادرم را ببخش!

در قرآن بارها احترام به پدر و مادر سفارش شده است. اهمیت نیکو به پدر و مادر به اندازه ای است که خداوند این دستور را بلافاصله پس از دستور به اطاعت در حیات خود آورده است. از اینجا فهمیده می شود که تنها حقی که بالاتر و برتر از حق پدر و مادر است حق خداوند است و تنها وقتی می توان از دستور پدر و مادر سرپیچی کرد که فرمان آنها برخلاف فرمان خداوند باشد. در غیر این صورت اطاعت از پدر و مادر واجب است. به رسانی کسی که لشکر صحبت های پدر و مادر را به جا نیاورد، عیب است برای خدای خود. هم بده لشکرگزین طغیانی باشد. برخی از سفارش های قرآن کریم در مورد احترام به پدر و مادر به شرح زیر است. خود است به این آیات مراجعه کنید.

● به پدر و مادر احسان و نیکی کنید. (سوره انعام: ۱۵ - سوره نساء: ۳۶ - سوره مائده: ۱۸ - احزاب: ۳۶ و ۳۷)

● با پدر و مادر با احترام و بهین بگردید. و اگر جادوگری گماری که سوخته و زخمی آنها بود؛ به زبان نثارید. (سوره ابراهیم: ۳۳)

● آنها را از خود مراند و از ارشاد منعند. (سوره ابراهیم: ۳۳)

● از آنها تشکر کنید. (سوره ابراهیم: ۳۳)

● از عاقبت خود در حق پدر و مادر آغای کنید. (سوره ابراهیم: ۳۳)

● از روی محبت و لطفه ای های تواضع خود را بر او پدر و مادر بگشاید. (سوره ابراهیم: ۳۳ و ۳۴)

● از دوران بری از آنها برده ای کنید. (سوره ابراهیم: ۳۳ و ۳۴)

● از خداوند برای او آمان رحمت و عظمت طلب کنید. (سوره ابراهیم: ۳۳ و ۳۴)

● اگر از روی جهل ندما را به نیک و دادند از آنها اقامت نکنید. (سوره ابراهیم: ۳۳ و ۳۴)

● حضرت عیسی (ع) گفت: خداوند مرا به تشکر مادر و سفارش کرده است. (سوره ابراهیم: ۳۳ و ۳۴)

در گروه از کتاب «گنجینه بر ترازو» طبق بصریج اسلامی

اهداف

- ۱- آشنایی با جایگاه رفیع والدین در قرآن کریم
- ۲- آشنایی با آیاتی که درباره حقوق پدر و مادر است و مطالب خاص هر یک
- ۳- علاقه مندی به اجرای دستورات قرآن کریم در رعایت حقوق پدر و مادر

روش تدریس

- ۱- استخراج متن هر یک از آیات معرفی شده توسط یک گروه از دانش آموزان و ترجمه آیات توسط آنان
- ۲- قرائت برخی از آیات توسط گروه مربوط
- ۳- طراحی روزنامه دیواری و نصب آن در کلاس توسط برخی از دانش آموزان، از متن آیات با مطالب تکمیلی؛ برای دانش آموزانی که اقدام به تهیه روزنامه دیواری کرده اند، امتیاز ویژه در ارزشیابی مستمر، منظور شود.

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- معرفی و گفت‌وگو دربارهٔ رسالهٔ حقوق امام سجاد علیه‌السلام، این رساله دربارهٔ حقوق متقابل افراد نسبت به یکدیگر و نیز حقوق متقابل والدین و فرزندان مطالب بسیار ارزشمندی دارد.
- ۲- چرا در قرآن کریم به حقوق والدین تا این اندازه توجه شده است؟

پیام قرآنی

- ۱- قرائت کامل آیهٔ ۱۴ سوره مبارکهٔ مریم و ترجمهٔ آن
- ۲- قرائت برخی از آیات در ارتباط با والدین

فعالیت تکمیلی

معرفی صحیفه سجادیهٔ امام سجاد (ع) و دعای مربوط به والدین و نیز کتابی که دربارهٔ رساله حقوق ایشان است.

تذکرات خاص قرائت :

۱- دقت در خواندن حروف مقطعه اول

سوره نحل : طس

۲- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات

آن، به ویژه موارد بی دربی و اتصال سطرها،
مانند : يٰۤاَيُّهَا النَّملُ ادْخُلُوا لِكُلْفَى الْفُرَّانَ
وَقَالَا الْحَمْدُ لَا اَرَى الْهُدْهُدَ
لَا اَذْبَحَتْهُ

۳- تشخیص جمله های فاقد علامت

وقف، جمعاً ۴۱ مورد.

مشخص کردن ۱۳ جمله که با «و» ۵ جمله

که با «ف» ۳ جمله که با «أو» و ۲ جمله که با «إِنِّي»
آغاز می شود.

مشخص کردن جمله هایی که با «زَيَّنَا، مِنْ لَدُنْ، سَنَاتِيكُمْ، لَعَلَّكُمْ، نُوَدِّي، إِنَّهُ، كَانَهَا، وَلِي، ثُمَّ،

تَخْرُجْ، إِلَىٰ فِرْعَوْنَ، قَالُوا، ظُلُمًا، الَّذِي، عَلِمْنَا، مِنَ الْجِنِّ، قَالَتْ، أَنْ أَسْكُرَ، الَّتِي، أَم» آغاز می شود.

۴- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ الف همزه و عین، در : أَعْمَالَهُمْ بَعْدَ سَوَاءٍ تِسْعَ آيَاتٍ أَنْ أَعْمَلَ

تلفظ ح و هـ، در : حَوْلَهَا وَجَّحَدُوا بِهَا لَا أَذْبَحَتْهُ

تلفظ ث و سین، در : ثُمَّ بَدَّلَ حُسْنًا وَوَرِثَ سُلَيْمٰنُ

تلفظ ذال و ضاد، در : الَّذِي فَضَّلْنَا

تلفظ ت و طاء، در : وَتَقَفَّ الطَّيْرَ أَحَطُّ

۵- در ترکیب «لَا أَذْبَحَتْهُ» الف دوم خوانده نمی شود؛ می خوانیم «لَا أَذْبَحَتْهُ».

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول - کلمات هم خانواده :

اشکُر (شکر، شاکر، مشکور، شکران، تشکر، متشکر)، اَنْعَمْتُ (نعمه، نعيم)، اَعْمَلُ (عمل)، اعمال، عامل، معمول، استعمال، اعمال، معامله

فعالیت دوم : در تدریس این گونه الگوها، از بیان قواعد صرف یا نحو کاملاً پرهیز کنید؛ فقط از دانش آموزان بخواهید مطالب کتاب را بخوانند، به تغییرات توجه کنند و در صورت نیاز به اختصار توضیح دهید. مهم آن است که دانش آموزان پیاموند گاهی تغییرات جزئی در ترجمه فعل مضارع پیش می آید. بهترین روش آن است که دو شکل با هم مقایسه شود. مثلاً آیا در فارسی می گوئیم «تامی دانند»

مثبت اول: جدول زیر را کامل کنید و سعی کنید معانی لغات را با دقت بنویسید.

نعمت، اشکری کنم، عمل می کنم

رابطه	کلمه	معنا	رابطه	کلمه	معنا
۱	آن	که آنجا	۱	آنها	آنجا
۲	اشکری	خوشحور که خدا	۲	اشکری	خوشحور
۳	نعمت	و اما نعمه است	۳	نعمت	نعمه

مثبت دوم: الگو را در تغییر جزئی که در معانی فعل پیش می آید، توجه کنید.

آن + اعمَلُ که + نیت می کند + آن اعمَلُ که + نیت کند
 آن + اعمَلُ که + نیت می کند + آن اعمَلُ که + نیت کند

این معانی این ترکیبها را نقل کنید

آن + اعمَلُ که + نیت می کند + آن اعمَلُ که + نیت کند
 آن + اعمَلُ که + نیت می کند + آن اعمَلُ که + نیت کند

مثبت سوم: جدول زیر را با دقت و مهارت فراوان پر کنید.

آن + اعمَلُ که + نیت می کند + آن اعمَلُ که + نیت کند
 آن + اعمَلُ که + نیت می کند + آن اعمَلُ که + نیت کند

در اینجا به دقت و مهارت فراوان پر کنید

یا «تا بدانند» پس هر وقت حرف «تا» یا «که» قبل از فعل می آید، ممکن است در معنا تغییری ایجاد شود.

فعالیت سوم :

- ۱- ترجمه عبارت سوم می شود «نعمت دادی بر من» که صحیح است. البته در فارسی می گوئیم «نعمت دادی به من»
- ۲- ترجمه عبارت پنجم می شود «که عمل کنم خوب را». منظور «کار خوب» است؛ یعنی «که کار خوب انجام دهم».

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- گاهی ضمائر را به جای «او، آن، آنها، تو، شما، ما» باید به صورت «ش (خودش)، شان (خودشان)، ست (خودت)، شان (خودتان)، همان (خودتان)» معنا کنیم. به مثال های زیر توجه کنید :

و قال موسى لِقَوْمِهِ :
و گفت موسی به قوم او ← و گفت موسی به قومش

وَادْخُلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِی ... :
و داخل کن مرا به کمک رحمت تو در ...
و داخل کن مرا به کمک رحمت در ...
همان طور که ملاحظه می کنید ترجمه به شکل اول ابهام و اشکال دارد و این عبارات باید به صورت

دوم ترجمه شوند. این امر با توجه به سایر اجزاء جمله قابل تشخیص است. معمولاً هرگاه ضمیر مانند «ه» در «لِقَوْمِهِ» یا «كَ» در «بِرَحْمَتِكَ» به فاعل جمله برگردد به صورت «ش» یا «ست» معنا می شود.

۲- برخی عبارات ساده در صفحه ۳۸۰ قرآن کریم :

وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ / قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ /

قَالَ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَنِي أَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ

وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّيَ عَنِّي كَرِيمٌ /

قَالَتْ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

۳- این پیام زیبا و پرمعنای قرآنی را باید هر زمانی که متوجه نعمت الهی می شویم و یا از نعمت خاصی بهره مند می گردیم با خود زمزمه کنیم تا فراموش نکنیم هر چیز خوبی مانند علم، اخلاق، ایمان، سلامت، ثروت، امنیت، رفتار خوب با مردم، دوستان خوب، پدر و مادر و معلم خوب و ... که داریم، همه و همه از لطف و فضل خداست.

جالب است که می فرماید اینها همه از لطف پروردگار من است و می افزاید «تا مشخص شود من در برابر این نعمت ها آیا شکر می کنم یا کفران می ورزم؟!»

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات

آن، به ویژه موارد بی دربی، مانند :

إِلَّا أَمْرَاتِهِ عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى
تَعَالَى اللَّهُ

۲- تشخیص جمله های فاقد علامت

وقف، جمعاً ۱۶ مورد

مشخص کردن ۸ جمله که با «و» و دو

جمله که با «إِلَّا» آغاز می شود.

مشخص کردن جمله هایی که با «فَ» ما

کان، أَخْرَجُوا، قَدَرْنَهَا، بُشْرًا آغاز می شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص و

مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ ت و طا، در : يَتَطَهَّرُونَ

تلفظ قاف و غین، در : قَدَرْنَهَا مِنَ الْغَابِرِينَ

تلفظ ح و هـ، در : قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَحْمَتِهِ

تلفظ سین و صاد، در جمله : وَسَلَّمْ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى

تلفظ الف همزه و عین، در : أَعْلَهُ مَعَ اللَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

تلفظ ضاد و طا و ذال، در جمله : أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَا

۴- دقت در مد و تشدید ترکیب : ءَاللَّهُ

آموزش مفاهیم

فعالیت اول ●●● جدول زیر را کامل کرده و شعر کتبه دعائی کلمات را به خاطر بسپارید.

یا اَللهُ یا اَللهُ یا اَللهُ یا اَللهُ یا اَللهُ یا اَللهُ یا اَللهُ یا اَللهُ یا اَللهُ یا اَللهُ

ردیف	کلمه	معنی	ردیف	کلمه	معنی
۱	بَحر	دریا	۱	بَحر	دریا
۲	یُسَیْلُ	جاری می‌کند	۲	یُسَیْلُ	جاری می‌کند
۳	مُرسِلٌ	فرستنده	۳	مُرسِلٌ	فرستنده
۴	مُرسَلین	فرستاده‌ها	۴	مُرسَلین	فرستاده‌ها
۵	عُلوّ	بلندی	۵	عُلوّ	بلندی
۶	عَلیّ	بالا	۶	عَلیّ	بالا

فعالیت دوم ●●● معنی این ترانه‌ها و عبارات را بنویسید:

- ۱- اَللهُ اَکْبَرُ
- ۲- اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُکَ الْخَیْرَ
- ۳- اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُکَ الْخَیْرَ
- ۴- اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُکَ الْخَیْرَ
- ۵- اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُکَ الْخَیْرَ
- ۶- اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُکَ الْخَیْرَ

در حفظ این شعر دقت کنید.

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول – کلمات هم خانواده :

بَحر (بحار، أَبْحَرُ)، یُسَیْلُ (ارسال، رسول، مُرسِل، مُرسَلین)، تَعَالَى (عَلِیّ، عُلوّ، عَالِی، أَعْلَى، مُتَعَال)، یُسْرِکُوْنَ (شِرِک، شَرِیک، مُشْرِک)

فعالیت دوم – برخی نکات :

- ۱- حرف «را» پس از ترجمه ضمیر در عبارت اول فراموش نشود (هدایت می‌کند شما را)
- ۲- در عبارت سوم کلمه «مَنْ» با توجه به جایگاه این عبارت در آیه به صورت «کسی که» معنا

می‌شود.

انس با قرآن کریم

اهداف

- ۱- آشنایی با برخی توصیه‌های رهبر عزیزمان به نوجوانان درباره انس با قرآن کریم
- ۲- آشنایی با برخی از خاطرات رهبر معظم درباره قرآن کریم
- ۳- علاقه به تلاوت و درک معنای قرآن کریم با الهام از رهنمودهای مقام معظم رهبری

روشی تدریس

- ۱- روخوانی متن درس توسط دانش‌آموزان
- ۲- جستجو و استخراج برخی دیگر از توصیه‌های قرآنی معظم‌له برای نوجوانان
- ۳- تهیه روزنامه دیواری از برخی توصیه‌های رهبری

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- چرا رهبر معظم توصیه می‌کنند تا نوجوانان با قرآن مأنوس شده و تا حد امکان آن را حفظ کنند؟
- ۲- مأنوس بودن با قرآن کریم در نوجوانی چه تأثیری در تکوین شخصیت انسان در آینده دارد؟
- ۳- گفت‌وگو درباره مراحل، خواندن، درک معنا، تدبر و عمل به آیات قرآن کریم

فعالیت تکمیلی

از حضرت امام صادق علیه السلام نقل شده است که :

مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ وَهُوَ شَابٌّ مُؤْمِنٌ اِخْتَلَطَ الْقُرْآنُ بِلَحْمِهِ وَدَمِهِ

از دانش‌آموزان بخواهید این حدیث شریف را ترجمه کرده و درباره آن گفت‌وگو کنند.

تذکرات خاص قرائت :

۱- دقت در خواندن آیه اول سوره قصص :

طسّم

۲- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن،

به ویژه موارد بی دربی و اتصالات سطرها، مانند :
هَذِهِ الْبَلَدَةُ الَّتِي فَمَنْ اهْتَدَىٰ فِيهَا لِيَتِمَّ
عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعُوا وَقَالَتِ امْرَأَةٌ
اَتْلُوا الْقُرْآنَ

۳- تشخیص جمله های فاقد علامت وقف،

جمعاً ۳۶ مورد

مشخص کردن ۶ جمله که با «و»، ۶ جمله
که با «ف» و ۳ جمله که با «لِ» آغاز می شود.
مشخص کردن جمله هایی که با «هَلْ، اَلَّذِي،
سَيُرِيكُمْ، يَسْتَضِعُّ، يُدَبِّحُ، مَا كَانُوا، قُرْتُ،
عَسَى، اَوْ، لَوْلا، كَي» آغاز می شود.

۴- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ ز و ذال، عین و همزه، در ترکیب : مِنْ فَرَعَ يَوْمَئِذٍ
تلفظ الف همزه با عین، در : اَنْ اَعْبَدَ وَجَعَلْ اَهْلَهَا شَيْعًا ؕ اَلْاَفِرْعَوْنَ وَنَجَعْلَهُمْ اٰثِمَةً
عَسَى اَنْ يَنْفَعَنَا

تلفظ ط و ث، در کلمه : طَائِفَةٌ فَالتَّقَطُّ

۵- دقت در خواندن ۲ یاء در کلمه : يَسْتَحْيِ

آموزش مفاهیم

● ● ● جدول زیر را کامل کرده و سعی کنید معانی کلمات را به خاطر بسپارید.

انعامان - وارثان - پیشوایان - قرار می‌دهیم - خبر

ریشه	کلمه	معنا	ریشه	کلمه	معنا
ع-ن-ع	نعمان	انعام	ع-ن-ع	نعمان	انعام
ع-ن-ع	نعمان	انعام	ع-ن-ع	نعمان	انعام
ع-ن-ع	نعمان	انعام	ع-ن-ع	نعمان	انعام
ع-ن-ع	نعمان	انعام	ع-ن-ع	نعمان	انعام

● ● ● معانی این ترکیب‌ها و عبارات قرآنی را بنویسید.

تَنَلُّوْا عَلَیْکُمْ

تَنَلُّوْا عَلَیْکُمْ

تَنَلُّوْا عَلَیْکُمْ

تَنَلُّوْا عَلَیْکُمْ

تَنَلُّوْا عَلَیْکُمْ

تَنَلُّوْا عَلَیْکُمْ

تَنَلُّوْا عَلَیْکُمْ

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول — کلمات هم خانواده :

تَنَلُّو (تلاوت)، نَبَأ (آباء، نبی)، تُرِید (اراده، مُرید، مُراد)، نَجْعَل (جعل، جاعل، مجعول)، اِمَّة (امام، مأموم)، وارِثین (وارث، ارث، میراث)

فعالیت دوم — برخی نکات :

- ۱- در عبارت دوم منظور از «نَبَأ» همان «داستان، قصه یا سرگذشت» است.
- ۲- در عبارت سوم کلمه «قوم» به صورت «قومی» یا به صورت «گروهی» معنا می‌شود و پس از آن از حرف ربط «که» استفاده می‌کنیم یعنی : برای قومی (گروهی) که ایمان می‌آورند (دارند). مناسب است برای دانش‌آموزان توضیح دهید هرگاه پس از اسم نکره (اسمی که تنوین دارد) اگر فعل بیاید معمولاً در ترجمه در بین آنها از حرف ربط «که» استفاده می‌شود.
- ۳- در عبارت پنجم و ششم فعل «نَجْعَل» دو مفعول گرفته است. پس از مفعول اول از حرف «را» استفاده می‌کنیم (قرار می‌دهیم آنها را پیشوایان، قرار می‌دهیم آنها را وارثان). منظور از وارثان این است که آنها (مستضعفان) جانشین اقوام قبل از خود می‌شوند و در زمین به حکومت می‌رسند.

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- برخی از عبارات ساده صفحه ۳۸۸ قرآن کریم :

وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ / قَالَتْ إِنَّ أَبِي يَدْعُوكَ / فَلَمَّا جَاءَهُ

قَالَ لَا تَخَفْ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ / الْقَوِيُّ الْأَمِينُ / إِنْ شَاءَ اللَّهُ

مِنَ الصَّالِحِينَ / قَالَ ذَلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ / وَاللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ

جلسه دوم

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن، به ویژه موارد بی دربی و اتصال سطرها، مانند :

أُولَى الْقُوَّةِ وَابْتِغَ فِيمَا عَاتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ

۲- تشخیص جمله های فاقد علامت وقف، جمعاً ۲۱ مورد

مشخص کردن ۳ جمله که با «و» ۴ جمله که با «فَ» ۲ جمله که با «إِنْ» ۲ جمله که با «إِلَى» ۲

جمله که با «مَنْ» و ۲ جمله که با «يَأْتِيَكُمْ» آغاز می شود.

مشخص کردن جمله هایی که با «لِتَسْكُنُوا، الَّذِينَ، مَا إِنْ، لَتَتَوَّأ، إِذْ، كَمَا» آغاز می شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ الف همزه و عین، در : إِنْ جَعَلَ أَفَلَا تَسْمَعُونَ

تلفظ ذال و ز، در جمله : الَّذِينَ كُنْتُمْ تَرْعَمُونَ

تلفظ ح و هـ، در : إِنَّ الْحَقَّ لِلَّهِ مَفَاتِحُ

تلفظ سین و صاد، در جمله : وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ

آموزش معانی

●●● معنی را کامل کرده و معنی کلمه معانی لغات را به خاطر بسپارید.

توست دارد - شکنی کرد - جزا بکاران - تشاهی

معنی	کلمه	ریشه	معنی	کلمه	ریشه
آهسته	آهسته	آه	بکاران	بکاران	ب
تشاهی	تشاهی	ش	شکنی کرد	شکنی کرد	ش
تشاهی	تشاهی	ش	تشاهی	تشاهی	ش

●●● معانی این ترکیبها و عبارات قرآنی را بخوانید.

مُؤَحِّسین :

صَحَّفَا لَاحِسَنِ اللّٰهِ إِلَیْكَ .

لَا یُجِبُّ الْمُفْسِدِینَ .

وَاللّٰهُ لَا یُجِبُّ الْفَاسِدَ .

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول — کلمات هم خانواده :

أَحْسِنَ (حسن، محسن، حسنی، إحسان، حسین، تحسین، أَحْسَنَ)، فَسَادَ (فاسِد، مُفْسِد، إفساد، مفسدین)، يُجِبُّ (حُب، مَحْبُوب، مُحِب، حَبِیب)

فعالیت دوم — برخی نکات :

- ۱- همان طور که می دانید «إلی» به صورت «به سوی» یا «به» معنا می شود. دانش آموزان در عبارت دوم در ترجمه «إِلَیْكَ» به هر دو صورت می توانند معنا کنند اما بهتر است برای آنها توضیح دهیم که می توانید با توجه به معنای جمله از «به» استفاده کنید.
- ۲- استفاده از حرف «را» در پایان ترجمه عبارت چهارم و پنجم فراموش نشود.

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- در عبارت اول کلمه «دار» به معنای «خانه» و در نتیجه «الدار الآخرة» می شود «خانه آخرت».

۲- برخی از ترکیب های ساده صفحه

۳۹۴ قرآن کریم :

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ اللَّيْلَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ إِلَهُ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بَضِيَاءٌ / قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ إِلَهُ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِلَيْلٍ تَسْكُنُونَ فِيهِ أَفَلَا تُبْصِرُونَ / وَمِنْ رَحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ / إِنَّ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَى

۳- برخی از عبارات پیام گونه قرآنی از صفحه ۳۹۴ :

لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ

(سرخوش مباش که خداوند افراد سرخوش را دوست ندارد.)

وَإَحْسِنَ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفُسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ

فضیل زنده می شود

فضیل با جندی پی از اینکه آهسته گفت:

آری، یزیدزنگار، اکنون زمل آن خراشیده است و هنگام خنجر زدن من حسن الان است. این آیه آن چنان در قلبم اثر می گذارند که تمام ویژگی های مرا درگون ساخته است. آن شب را به کاروان سراسی رفتم تا اسراحت کنم. کاروان همان خانم سفر مع بود. آنها در کاروان سراسی من داشتند و در باره ادعای سفر گندوگو می کردند. شخصی گفت: باید در لب حرکت کنید. چون راه را نمی شناسید. منم که با جیب های همسفران بیشتر حرکت کنیم و از این منطقه دور شویم. چون در این منطقه راهزنی می رنج و جنگلی وجود دارد که با کمک همسفران خود راه را از کاروانمان می بندد و به دروازه و حاکم دست می زند.

دوستان آن شخص حرکت را در بر داشته و هر یک به اسلانی از راهزنی های آن مرد می، هم تعجب کردند.

فضیل همه این حرف ها را شنید و با خود گفت:

خدا با من چنین پندیده و پیچیده هشتم که پیوسته خاطر آموخته مردم را به درس می اندازم و آنها را بزرگان می سازم.

او با نیتجانی که جای برخاست و خود را به کاروان سراسی برد و گفت:

ای مردم آموخته باشید که دیگر کاروانی از دست فضیل خدایت نخواهد شد. آن فضیل مرده و فضیل دیگری متولد شده است.

بعد از کاروانان فضیل در همان راهزنی که با حال درگون، برگرد خانه خدا به طواف مشغول است. آن را به پدر دیگر مردم او را به جای فضیل سرفه، فضیل طوطی می نامند.

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا تَوَسَّلُوْا اِلَى اللّٰهِ تَوْبَةً نَّصُوْحًا
تبریم

ای کسانی که ایمان آورده به پروردگار خدا و به حاکمانه کنید

به نظر شما چه چیزی از تلاوت قرآن باعث انقلاب درونی در فضیل شد؟

آیا سبب این چنین توبه ای را می بینید؟

فضیل زنده می شود

یکی از سبب ها، فضیل قصد داشت به خانه بیست و یکی از خانه های راه که از قبل شناسایی کرده بود، سرقت کند. از قبل خانه ای را در نظر گرفته بود. حضور به دست در تاریکی حرکت می کرد. تا به خانه مورد نظر رسید. از دیوار خانه بالا رفت و خود را به حیاط خانه رساند.

سازمان جراحی از داخل یکی از اتاق ها به جهش را جلب کرد. صاحب خانه هنوز بیدار بود و در لب نسبت قرآن می خواند. فضیل را از گذراندن وقت به گوشه ای حذر و چنان دید. تا کسی که قرآن می خواند، بخوابد.

او در سکوت نشد. صورت های قرآن را می شنید. آن آیه که بعد از آیت قرآن را می شنید، بسیار تحت تأثیر بود و خود آیت قرآن را از گرامر زرا شناسایی کرد و گریه کارخان ریشش او را به صدیق با اسلحه نگاه کرد.

برود و آلی اسلحه های را هم در تاریکی شب از لامپ های گشاید و آهسته بقی، جل و جان او را تسخیر می کرد.

او به فکر جیبی قرآن رفت. اگر روزی به خانه دیگر راه می آید و به یزیدزنگار می آید و از او می آید و به یزیدزنگار می آید و به یزیدزنگار می آید.

خود گریست. سنگ چون باران در گودهای او جاری شد.

جدا بسند و صورت قرآن هر لحظه او را بیشتر تحت تأثیر می برد. تو که روزی را از تو بر و جوش لبه بر سراسر روحت را فرا گرفته.

در این میان این آیه را شنید:

اَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اَنْ تَخْشَعَ قُلُوْبُهُمْ لِذِكْرِ اللّٰهِ
۱۸۰

آه وقت آن رسیده است که قلب های توبه من به یاد خدا خاشع می گردند!

اهداف

- ۱- آشنایی با قسمتی از سرگذشت یکی از کسانی که با تلاوت و شنیدن آیات قرآن کریم دچار تحول روحی شده است.
- ۲- پژوهش در زندگی افرادی که به دلیل انس با قرآن کریم مسیر زندگی آنان اصلاح شده است.
- ۳- تقویت انس با قرآن کریم.

روش تدریس

- ۱- قرائت متن درس توسط دانش آموزان
- ۲- گفت و گوی دانش آموزان درباره این رویداد
- ۳- بیان خاطراتی توسط دانش آموزان و دبیر درباره نمونه هایی دیگر از چنین رخدادهای خاص معنوی در ارتباط با قرآن کریم

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- اگر فضیل معنای آیات را متوجه نمی‌شد، می‌توانست تحت تأثیر آیات قرآن قرار بگیرد؟
- ۲- پس از این واقعه، فضیل به چه مقامات معنوی رسید و چه جایگاهی از نظر عرفانی و معنوی کسب کرد؟

پیام قرآنی

- ۱- قرائت آیات ۱۶ سوره حدید و آیه ۸ سوره تحریم
- ۲- ترجمه آیات فوق
- ۳- حفظ نسبی آیات فوق

فعالیت تکمیلی

کتاب شرح حال فضیل به نام «از رهنی تا رهروی» تألیف آقای فریدالدین رادمهر، نشر مرکز تهران، به دانش‌آموزان معرفی شود. در صورت امکان این کتاب تهیه و به کلاس آورده شود. در این صورت می‌توان از فردی که علاقه‌مند است خواسته شود کتاب را مطالعه کرده و گزارشی از آن به کلاس ارائه کند.

تذکرات خاص قرائت :

- ۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن، به ویژه موارد پی در پی و اتصال سطرها، مانند :
يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ فِي الصُّلَحِينَ ءَامِنُوا اتَّبِعُوا
- ۲- تشخیص جمله های فاقد علامت وقف، جمعاً ۳۰ مورد
- مشخص کردن ۱۱ جمله که با «و»، ۷ جمله که با «ف»، ۵ جمله که با «ل»، ۲ جمله که با «آن» و ۲ جمله که با «إلا» آغاز می شود.
- مشخص کردن جمله هایی که با «بعد»، جَعَلَ، اتَّبِعُوا» آغاز می شود.
- ۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ الف همزه و عین، ذال و ضاد، در :
إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ

تلفظ عین و الف همزه، ذال و ز، در : بَعْدَ إِذْ أُنزِلَتْ إِلَيْكَ

تلفظ عین و الف همزه، در : أَعْلَمُ وَادْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

تلفظ ه و ح، در : لَهُ الْحُكْمُ

تلفظ ط ا و ت، در : فَلَا تُطْعَمُهُمَا

تلفظ ث و سین، در : فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ

۴- دقت به حرکت صحیح الف وصل در : اتَّبِعُوا

۵- دقت به خواندن ترکیب : وَلَا يَصُدُّنَّكَ

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول - کلمات هم خانواده :

حَسِبَ (حساب، محاسبه، حاسب، محسوب)، اَمَنًا (ایمان، امن، امان، امنیت، مأمون، امین و ...)، جَاهِدَ (جهاد، جهد، مجاهد، مجاهدت)، يُجَاهِدُ (جاهد و ...)، نَفْس (أنفُس، نفیس)، غَنَى (غنی، أغنیاء)

فعالیت دوم : پس از تکمیل کردن ترکیب‌ها

مانند نمونه، چندین بار این ترکیب‌ها را به شکل نامنظم و با صدای بلند یکی یکی بخوانید و از دانش‌آموزان بخواهید ابتدا به صورت دسته‌جمعی و سپس انفرادی معنای هر ترکیب را بگویند.

فعالیت سوم - برخی نکات :

۱- در عبارت اول «حَسِبَ» هر چند که مفرد

است ولی به علت فاعل آن (ناس) به صورت جمع معنا می‌شود (آیا گمان کردند مردم).

۲- همان‌طور که در پاورقی آمده است، دانش‌آموزان را به برخی از تغییرات جزئی در فعل

مضارع توجه دهید (آن + يَقُولُونَ : که می‌گویند ← آن يَقُولُوا : که بگویند)

۳- کلمه «مَنْ» در عبارت سوم به صورت «کسی که» یا «هرکس» معنا می‌شود اما در اینجا

«هرکس» بهتر است. دانش‌آموزان هر کدام را بنویسند، صحیح است.

۴- از دانش‌آموزان بخواهید ترکیب‌هایی مانند «لِنَفْسِهِ» را تجزیه کنند تا با چنین ترکیب‌هایی

آشنا شده و آن را درست و کامل ترجمه کنند.

۵- در عبارت پنجم تذکر دهید که معمولاً در جملاتی که حرف «إِنَّ» می‌آید، حرف تأکید «لَ» نیز

می‌آید اما نیازی به ترجمه آن نیست.

آموزش مفاهیم

فعالیت اول : جدول زیر را کامل کرده و معنی کلمات هم‌خانواده را به جملات بنویسید.

ایمان آوردیم : یومئلاً - جهاد و تلاش می‌کنند

ریشه	کلمه	معنی
ح	حَسِبَ	گمان کرد
ح	حَسَبَ	محاسبه کرد
ح	حَاسِبٌ	محاسب
ح	حِسَابٌ	محاسبه
ح	حِسابٌ	محاسبه
ح	حِسابٌ	محاسبه

فعالیت دوم : این ترکیب‌ها را عادت به ترجمه کامل کنید.

نَفْسٌ : نفس

نَفْسٌ : نفس

نَفْسٌ : نفس

فعالیت سوم : معانی این ترکیب‌ها را عبارت‌های فارسی بنویسید.

أَن تَقُولُوا مَا تَقُولُوا : آنچه می‌گویید

أَن تَقُولُوا مَا تَقُولُوا : آنچه می‌گویید

أَن تَقُولُوا مَا تَقُولُوا : آنچه می‌گویید

أَن تَقُولُوا مَا تَقُولُوا : آنچه می‌گویید

تذکرات انس با قرآن در خانه

- ۱- در عبارت سوم قسمت «ب»، همان طور که آشنا هستید «انما» در ابتدا جمله معنا نمی شود، بلکه در محل مناسب معنا می شود (و هر کس جهاد و تلاش کرد، پس جهاد و تلاش می کند فقط برای - به نفع - خودش).
- ۲- برخی از عبارات ساده صفحه ۳۹۸

قرآن کریم:

وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ / آیه ۱۶* / إِنَّ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ لَكُمْ رِزْقًا /
وَأَعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لَهُ ۖ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ / قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ /
إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ / آیه ۲۳/

۳- برخی از عبارات پیام گونه صفحه ۳۹۸ قرآن کریم

اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ / وَأَعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لَهُ / إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ
قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ / إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ /

* منظور این است که آیه ۱۶ در این صفحه (صفحه ۳۹۸) به طور کامل از عبارات ساده تشکیل شده است.

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن،

به ویژه موارد بی دری و اتصال سطرها، مانند :

مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا كَمَثَلِ الْعَنكَبُوتِ اتَّخَذَتْ

۲- تشخیص جمله‌های فاقد علامت وقف،

جمعاً ۹ مورد

مشخص کردن ۶ جمله که با «و» آغاز

می‌شود.

مشخص کردن جمله‌هایی که با «ف» و

«كَمَثَلِ» آغاز می‌شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه

آنها با حروف مشابه، مانند : تلفظ سین و صاد، ه و ح، الف همزه و عین، در جمله : أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا

تلفظ غین و قاف، در : أَعْرَفْنَا

تلفظ ث و سین، در جمله : وَ تِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ

تلفظ ه و ح، در جمله : أَخَذَتْهُ الصَّبِيحَةُ

آموزش مفاهیم

●●● جدول زیر را کامل کرده و سعی کنید معانی کلمات را به خاطر بسپارید.

دو نعلبان - خنبل - گرفت

زبان	کلمه	معنا	زبان	کلمه	معنا
۱	خنبل	... و ...	۱	الخنبل	ترجمه
۲	الخنبل	الحنبلات	۲	حنبل	به جان خود از
۳	حنبل	آن را گاهی	۳	اولیاء	... می آید
۴	اولیاء	خانواده	۴	مُتَوَلَّى	ولایت و تولیت

●●● معانی این ترادفها و عبارات برای شما بنویسید.

- ۱- مَثَلُ الْقَوْمِ:
- ۲- اِتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً:
- ۳- كَتَبَ الْفَتْحَ:
- ۴- اِتَّخَذَتْ بَيْتًا:
- ۵- كَتَبْتُ الْفَتْحَ:
- ۶- لَوْ كُنَّا نَعْلَمُونَ:

۶۲

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول - کلمات هم خانواده :

مَثَل (مثل، امثال، تمثیل)، اِتَّخَذُوا (اخذ، اتخاذ)، اُولِیَاء (ولی، مُتَوَلَّى، ولایت و تولیت)، اِتَّخَذَ (اِتَّخَذُوا و ...)

فعالیت دوم : در عبارت چهارم «بَيْتًا» به صورت «خانه‌ای» ترجمه می‌شود. خوب است با توجه به آموخته‌های دانش‌آموزان در درس عربی برای آنها توضیح داد که گاهی بهتر یا لازم است اسم‌هایی که تنوین دارند به صورت نکره ترجمه شود.

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- برخی عبارات سادۀ صفحه ۴۰۳ قرآن کریم :

وَأَنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ / مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ /
وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ / آیه ۵۹ / وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ /
مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ / اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ /
إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ / مَنْ نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً / قُلِيَ الْحَمْدُ لِلَّهِ / بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ .

۲- برخی از پیام‌های قرآنی صفحه ۴۰۳ قرآن کریم :

يُعْبَادِي الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ فَإِيَّايَ فَاعْبُدُونِ
كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ
نِعْمَ أَجْرُ الْعَمِلِينَ * الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ
وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ / إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ / قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ

جایگاه زن در قرآن

اهداف

- ۱- آشنایی با جایگاه زن در قرآن کریم
- ۲- شناخت آیات قرآن درباره زن
- ۳- رعایت حقوق زنان از سوی مردان با توجه به آیات قرآن کریم

روش تدریس

- ۱- توضیحات اولیه دبیر درباره نقش و جایگاه زن در قرآن کریم و مقایسه آن با برخی از مکاتب دیگر
- ۲- مراجعه به برخی از آیات مربوط به زن، قرائت و ترجمه آنها توسط دانش آموزان با راهنمایی دبیر محترم
- ۳- تهیه روزنامه دیواری از برخی آیات درباره زن و نصب آن در مدرسه

جایگاه زن در قرآن

به نظر می‌رسد زن در قرآن کریم از چه جایگاهی برخوردار است؟ آیا در ادبیت‌هایی که بسیار از علم و جایگاه زن یاد شده، با جایگاهی که قرآن برای می‌کند، با یکسان است یا فرق می‌کند؟ توجه به مقام زن در قرآن کریم از آن رو اهمیت دارد که قرآن چشم حقیقی را زمانی سر باز زد که زن داشته که کاملاً با تفکر آن دوران مطبوعت بوده است. آن مطالبی که در قرآن آمده که آنچه در قرآن آمده و بیشتر علم الهی در روایت و حقیقت و قدرت الهی و تجلی آنجایی است.

مقام زن در قرآن

- ۱- جایگاه زن در قرآن به گونه‌ای یافته است. - سوره نساء ۳۴
- ۲- ملائکه برای قرآنی الهی آمده که مرد یا زن بودند. - سوره بقره ۲۲۸
- ۳- زن و مرد از طوافت یکسان انسانی و حقوق دارند. - سوره بقره ۲۲۸
- ۴- قرآنی که زن و مرد یکسان است. آن قرآن است. - سوره نساء ۳۴
- ۵- زن و مرد هر دو مکلف و مسئولند. - سوره نساء ۳۴
- ۶- زن و مرد هر دو در سعادت کامل و بهشت به هر دو داده شده است. - سوره نساء ۳۴
- ۷- زن استقلال اقتصادی دارد. - سوره نساء ۳۴
- ۸- زن همه جا در انقلاب و مزایای انسانی و انسانی و کسب نصیب و پاداش‌های الهی. - سوره نساء ۳۴
- ۹- زن در مقامات و مقامات در جامعه دارد. - معروف و نامشهور
- ۱۰- زن را هر دو به هم می‌بندد. - سوره نساء ۳۴
- ۱۱- احترام به زن در قرآن تأکید شده است. - سوره نساء ۳۴
- ۱۲- جایگاه محلی قرآنی و زن معجز شده است. - سوره نساء ۳۴
- ۱۳- زن در قرآن به عنوان و احساس مسئولیت این افراد تعریف شده است. - سوره نساء ۳۴
- ۱۴- زن در قرآن به عنوان و احساس مسئولیت این افراد تعریف شده است. - سوره نساء ۳۴
- ۱۵- زن در قرآن به عنوان و احساس مسئولیت این افراد تعریف شده است. - سوره نساء ۳۴

(از کتاب: کلام و تفسیر قرآن، تألیف: محمد رفیع آملانی)

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- توجه قرآن کریم به حقوق زنان، در عصری که فرهنگ جاهلیت حاکم بود، نشانه چیست؟ تأثیر آن در جامعه مسلمانان چه بود؟
- پاسخ: این امر نشانه وحیانی بودن قرآن کریم و نشأت گرفتن آن از علم الهی است و موجب شد به تدریج رسوم جاهلیت از میان برداشته شود، زن شخصیت انسانی یافت، به عنوان بنده خدا همتای مردان در دستیابی به کمال انسانی و تقرب به خدا قرار گرفت، از استقلال مالی برخوردار شد و ...
- ۲- به نظر شما در قرن ۲۱، جامعه انسانی با چه جاهلیتی در تضیع حقوق زنان روبه رو است.

سوره کوثر در کلاس خوانده و ترجمه شود. درباره محتوای آن نیز گفت و گو شده و ارتباط آن با متن توضیح داده شود. همان طور که می دانید با توجه به آیه آخر سوره کوثر یعنی ابترنبودن پیامبر اکرم و ضرورت ارتباط این آیه با آیه اول - زیرا معنا ندارد در یک سوره باشد آیه، آیه آخر با آیه اول بی ارتباط باشد! - به خوبی روشن می شود که منظور از «کوثر» وجود مقدس حضرت زهرا سلام الله علیهاست. خداوند از میان همه نعمت هایی که به پیامبر اکرم بخشیده است از نعمت فرزندی چون ایشان با اکرام و اهمیت خاصی یاد می کند. این امر هم نشان دهنده عظمت حضرت زهرا (س) و هم اهمیت مقام زن است.

معرفی کتاب نظام حقوق زن در اسلام تألیف شهید مطهری و قرائت بخش های ساده ای از این کتاب برای دانش آموزان.

و نیز می توانید از کتاب های زیر استفاده کرده و آنها را به دانش آموزان معرفی کنید.

۱- زن در آئینه جلال و جمال تألیف حضرت آیه الله جوادی آملی

۲- آنچه یک جوان باید بداند (ویژه دختران) تألیف رضا فرهادیان

۳- زن اگر این گونه می بود؛ تألیف مرضیه محمدزاده

۴- دختر اگر این گونه می بود؛ تألیف مرضیه محمدزاده

۵- حریم ریحانه، نشر خیر

۶- دختران آفتاب تألیف مهندس بانکی

جلسه اول

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات
آن، به ویژه موارد بی دری و اتصال سطرها،
مانند: هَذِهِ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ
لَهِیَ الْحَيَوةُ دَعَا اللَّهَ وَ يُتَخَطَّفُ النَّاسُ
مِمَّنْ افْتَرَى وَأَنَارُوا الْأَرْضَ أَسَاءُوا السَّوَاءِ
يَبْدُوُ الْخَلْقَ

۲- تشخیص جمله های فاقد علامت
وقف، جمعاً ۲۶ مورد

مشخص کردن ۱۱ جمله که با «و»، ۳
جمله که با «ف»، ۲ جمله که با «ثُمَّ» و ۲ جمله که
با «لَ» آغاز می شود.

مشخص کردن جمله هایی که با «دَعَا اللَّهَ»،
إِذَا، أَوْ، إِلَّا، أَنْ، يَوْمَئِذٍ، يُبْلِسُ، بِلِقَائِ» آغاز
می شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ ه و ح، در ترکیب: هَذِهِ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا لَهِیَ الْحَيَوةُ حَوْلِهِمْ
تلفظ الف همزه و عین، در: أَنَا جَعَلْنَا عَنِ الْآخِرَةِ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ
تلفظ ت و ط، در: يُتَخَطَّفُ

تلفظ ث و سین، در ترکیب: کَثِيرًا مِنَ النَّاسِ
تلفظ ضاد و ظ، در: فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا

تلفظ الف همزه و عین، ظا و ذال، در: وَ مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا

آموزش مفاهیم

فصل اول جدول زیر را کامل کرده و معنی کلمات را به ظاهر و معنی بنویسید:

زنگنه ، ظاهر ، افرا ، خال

معنی	ظاهر	زنگنه	معنی	ظاهر	زنگنه
خوب	ظاهر	زنگنه	خوب	ظاهر	زنگنه
خوب	ظاهر	زنگنه	خوب	ظاهر	زنگنه
خوب	ظاهر	زنگنه	خوب	ظاهر	زنگنه

فصل دوم معنی این ترکیبها و عبارات قرآنی را بنویسید:

لا یُخْلِیفُ (خلاف، تخلف)، ظاهراً (تظاهر، تظاهرات، مظهر)، حَیَاةَ (حَی، اَحیاء، مُحیی)،
 غَافِلُونَ (غفلت، غافل، تغافل، اغفال)،
 وَ لَکُمْ أَکْثَرُ النَّاسِ (و شما برای اکثر مردم)،
 وَ لَکُمْ نَبِیُّ الْکِیْمِ (و شما برای نیکوکاران)،
 وَ عَدَا اللّٰهُ یَاقَی (و عدا الله ای قایم)،
 لا یُخْلِیفُ (خلاف، تخلف)، ظاهراً (تظاهر، تظاهرات، مظهر)، حَیَاةَ (حَی، اَحیاء، مُحیی)،
 غَافِلُونَ (غفلت، غافل، تغافل، اغفال)،
 وَ لَکُمْ أَکْثَرُ النَّاسِ (و شما برای اکثر مردم)،
 وَ لَکُمْ نَبِیُّ الْکِیْمِ (و شما برای نیکوکاران)،
 وَ عَدَا اللّٰهُ یَاقَی (و عدا الله ای قایم)

در کلماتی که خط قرمز دارد، معنی را بنویسید و در کلماتی که خط سبز دارد، معنی را بنویسید.

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول — کلمات هم خانواده :

لا یُخْلِیفُ (خلاف، تَخَلَّفَ)، ظاهراً (تظاهر، تظاهرات، مظهر)، حَیَاةَ (حَی، اَحیاء، مُحیی)،
 غَافِلُونَ (غفلت، غافل، تغافل، اغفال)

فعالیت دوم — برخی نکات :

۱- دقت کنید و به دانش آموزان تذکر دهید که «وعد» را با «وعد» اشتباه نکنند. اولی اسم و به معنای «وعدده» و دومی فعل و به معنای «وعدده داد» است. از این رو معنای ترکیب اول «وعدده خدا» می شود.

۲- در عبارت دوم ضمیر «ه» را باید به صورت «ش» معنا کرد؛ در غیر این صورت معنای جمله مبهم می شود (تخلف نمی کند خدا وعده او را!)؛ بلکه باید بگوییم «تخلف نمی کند خدا وعده اش را».

در صورتی که چنین ضمیری به فاعل جمله برمی گردد در فارسی باید به یکی از صورت های «ش، شان، ستان، ست، همان. م» معنا شود.

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- برخی از عبارات ساده صفحه ۴۰۶ قرآن کریم :

آیه ۱۶ / فَسُبْحَنَ اللَّهِ / وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ / وَكَذَلِكَ تُخْرَجُونَ /

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ / آیه ۲۱ و ۲۲ / إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ /

۲- دو نکته درباره پیام قرآنی این درس :

الف - خداوند پس از بیان گوناگونی زبان و رنگ انسان ها می فرماید در اینها آیاتی برای دانشمندان است. یعنی باید با دقت و مطالعه در این امور، حکمت و دلایل آن را کشف کرد.

ب - گوناگونی زبان و رنگ انسان ها - همان طور که در آیه ۱۳ سورة حجرات به آن اشاره شده است - وسیله و راه بسیار خوبی است که انسان ها یکدیگر را بشناسند و آنها را از همدیگر تشخیص دهند. البته در این گوناگونی، نکته ها و حکمت های بسیار دیگری نیز وجود دارد، که باید آنها را درک و کشف کرد.

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن، به ویژه موارد پی در پی و اتصال سطرها، مانند :

ءَايُّ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ

۲- تشخیص جمله‌های فاقد علامت وقف، جمعاً ۱۳ مورد؛

مشخص کردن ۵ جمله که با «و» آغاز

می‌شود.

مشخص کردن جمله‌هایی که با «لِيُضِلَّ،

كَانَ، كَأَنَّ، وَلِيَّ، لَهُمْ، فَ، بَغَيْرِ، أَنْ» آغاز

می‌شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و

مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ ه و ح، در ترکیب : هُدًى وَرَحْمَةً هُمُ الْمُفْلِحُونَ لَهُوَ الْحَدِيثُ

تلفظ ذال و ز، در : وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا

تلفظ الف همزه و عین، در : كَانَ لَمْ يَسْمَعْهَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

تلفظ ه و ح، در : وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا

تلفظ ظا و ضاد، در : بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول — کلمات هم خانواده :

حَکِيم (حکمت، حُکْم، أَحْکام، حاکم، محکوم، تَحْکِيم)، يُقِيمُونَ (إِقَامَةٌ، قائم، قَوام، مُقِيم، تقویم)، یُوقِنُونَ (یقین، ايقان، موقنین)، مُفْلِحُونَ (فلاح).

فعالیت دوم — برخی نکات :

۱- «حکیم» با وجود معنای واحدی که دارد اما در قرآن کریم، به عنوان صفت هم برای خدا و هم برای قرآن به کار رفته است. هرگاه برای خدا به کار رود، می تواند همان «حکیم» ترجمه شود یعنی خدایی که کار او از حکمت و سنجیدگی و نیز از استواری و اتقان برخوردار است. گاهی نیز این کلمه به عنوان صفت قرآن

است. در این حالت هم نشان می دهد که این کتاب از استواری و درستی کامل برخوردار است و هم می توان آن را به حکمت آمیز (یعنی آمیخته ای از حکمت و درستی) یا حکمت آموز (یعنی آموزنده حکمت) ترجمه کرد.

۲- استفاده از کلمه «را» در آخر ترجمه عبارت سوم و چهارم فراموش نشود.

۳- استفاده از فعل ربط «هستند» در آخر جمله ششم لازم است. دانش آموزان به طور طبیعی این افعال ربط را متناسب با سایر اجزای جمله به کار می برند. در غیر این صورت با پرسش و پاسخ، آنها را با ضرورت آوردن این افعال در آخر برخی از جملات آشنا می کنیم.

آموزش مفاهیم

نکات اول : ●●● جدول زیر را کامل کرده و معنی کلمات معانی کلمات را به خاطر بسازید.

القامه می کنند ، راستگاران ، حکمت آموز ، یقین دارند

پایه	کلمه	معنی
۱	حاکم	حاکم
۲	محکوم	محکوم
۳	قائم	قائم
۴	قوام	قوام
۵	یقین	یقین
۶	ایقان	ایقان
۷	موقنین	موقنین
۸	فلاح	فلاح

نکات دوم : ●●● جدولی این را در کتاب و معانی قرآنی را بنویسید.

در بابیت الکتاب الحکیم ،
 در هدی و رحمة الشحین ،
 یقینون الزکوة ،
 یقینون یقینون ،
 یقینون هم الشحین ،

در عربی کلمه یقین از ریشه یقین است و معنی یقین دارد.

تذکرات انس با قرآن در خانه

- ۱- به روش دروس قبل با کمک تمرینات این قسمت، توانایی دانش‌آموزان در قرائت و درک معنای آیات، قرآن کریم ارزشیابی می‌شود.
- ۲- برخی از عبارات ساده صفحه ۴۱۲ قرآن کریم.
آیه ۱۲/ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ / اِنْ اَشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ اِلَى الْمَصِيرِ / يَنْبَغِي اَقِمِ الصَّلَاةَ /
- ۳- عباراتی که در سطر فوق آمده است عموماً نمونه‌هایی از پیام‌های قرآنی در این صفحه از قرآن کریم است.

چگونه مسلمان شدم؟

چگونه مسلمان شدم؟

دوران کودکی و نوجوانی من، دورانی پر فعالیت و ورزش و شایسته بود. تحرک و جنبه و جوانی زیادی داشتم. به نظر خودم تحرک و بی قراری من بیشتر ناشی از یک جنبه حقیقت‌جویی بود. احساسی که مرا وادار می کرد همیشه به دنبال راه‌حلی بگردم و در زندگی فردی صادق باشم. در همان دوران تحصیل سطرهای زیادی به کشورهای اروپایی داشتم به طوری که تقریباً تمام اروپا را گشتم.

من به عنوان یک دانش‌آموز در میان راه‌های زیادی که برخی از آنها مسلمان بودند، حد از دریافت و قبولی را از آنکه تحصیل خارج از ایران بدم. تصمیم گرفتم که به تحصیل زبان عربی بپردازم و در دانشگاهم در رشته تشریح‌شناسی ادامه بدهم. با شروع درس‌های رشته زبان عربی صنعه جدیدی بر زندگی من پدیدار شد. از آشنایی با باهنگامی زبان عربی طبعاً با کتاب آسمانی مسلمانان موافق بودم و برخی از معجزات آن را مطالعه کردم. توجه دادم که اسلام خیلی آسان‌تر از آن چیزی بود که من تا به حال می‌دانستم به همین خاطر سخن کرده و آنجانی که می‌خواستم بیشتر بخوانم و تحقیق کنم خصوصاً سخن کرده از تفسیر آلی مسلمانان کتاب‌هایی به دست آوردم. حقایق من هر روز حقیقت‌تر می‌شد و در همین حین نیز رابطه‌ام با مسلمانانی که به من خودشان تعلیم می‌کردند بیشتر شد. تا اینکه یک زمان احساس کردم که دیگر به اعتقاد نفس مسلمان شدم. احساس خود را گوی می‌دادم که آن طور نیست. البته وایم تکلیفات شد بود که اسلام این راهی است اما از اینکه افراد به مسلمانان بودن خود را گوی می‌کردند. بیشتر از همه اطمینان‌بخش بود که آیا عاقبت گرفتن روزه را مارم یا نه؟ همچنین آیا شهادت لازم برای برآمدن لباس و عیال اسلامی را مارم یا نه؟ این دوران مصافقه بود با مار رمضان. با خود گفتم بررسی است برای اینکه خود را آزمایش کنم که آیا می‌توانم روزه بگیرم یا نه؟ همین روزه بود که در دستم در روزه دوم مبارک رمضان تصمیم گرفتم به اسلام بگردم و بعد از آن بعد از آن روز به بعد یعنی یک هفته نیز از آن عمل خود احساس بی‌نیازی نکردم. البته اضافه کنم که تا آن روز هنوز نمی‌دانستم که خوی‌های خیریه‌ها و جعفر از اسلام دور هستند. من همان روز اول مسلمان شدم. خداوند از خودم نامم و یک خدمت‌رانی آن چگونگی می‌تواند باشد. بعد از آن با یک مسلمان مؤمن از اوج کردم و در این حالت بود که نظر اقبال را مشاهده کردم و آنرا پذیرفتم.

اهداف

- ۱- آشنایی با موضوع حجاب به عنوان یکی از آموزه‌های قرآن کریم
- ۲- آشنایی با سرگذشت کسانی که با مطالعه قرآن کریم دین اسلام را به عنوان دین برتر انتخاب کرده‌اند.
- ۳- تقویت علاقه و بصیرت نسبت به ارزش عفاف و حجاب و رعایت آن از راه آشنایی با دستورات اسلامی

روشی تدریس

- ۱- خواندن متن نامه در کلاس توسط دانش آموزان
- ۲- گفت‌وگو درباره متن نامه
- ۳- طرح پرسش‌های مختلف توسط دبیر و پاسخ‌هایی از سوی دانش آموزان

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- چه ارتباطی میان متن این نامه و درس قبل که درباره جایگاه حقوق زن در قرآن است، وجود دارد؟
- ۲- چه چیزی از قرآن مورد توجه خانم «هدی» قرار گرفته و او را به اسلام علاقه‌مند و دعوت کرده است؟

پیام قرآنی

- ۱- قرائت و جمع‌خوانی آیه ۸۳ سوره مبارکه مائده
- ۲- ترجمه آیه فوق
- ۳- گفت‌وگو درباره محتوای آیه در کلاس

فعالیت تکمیلی

معرفی کتاب «رستاخیزی در تاریکی» تألیف خانم سوسن صفاوردی. دانش‌آموزان علاقه‌مند می‌توانند پس از مطالعه این کتاب، بخش‌هایی از آن را در کلاس ارائه کنند.

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آنها،

به ویژه مواردی در پی و اتصال سطرها، مانند :

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ ۖ وَأُولُوا الْأَرْحَامِ
هُنَالِكَ ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ ۖ سُئِلُوا الْفِتْنَةَ

۲- تشخیص جمله‌های فاقد علامت

وقف، جمعاً ۲۶ مورد

مشخص کردن ۱۲ جمله که با «و» و ۳

جمله که با «فَ» آغاز می‌شود.

مشخص کردن جمله‌هایی که با «هُوَ،

مِنَ الْمُؤْمِنِينَ، إِلَّا، اذْكُرُوا، إِذْ، مَا، يَأْهَلْ، يَقُولُونَ،

ثُمَّ، لَا تَوْهَا، لَا يُؤْلُونَ» آغاز می‌شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص و مقایسه

آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ ت و طا، در : وَلَا تُطِيعُ الْكَافِرِينَ أَخْطَأْتُمْ طَائِفَةً

تلفظ ز و ظا، در : أَرْوَاكُمْ أَلَيْسَ تُظْهِرُونَ

تلفظ الف همزه و عین، در : أَدْعِيَاءَكُمْ أَدْعُوهُمْ عَهْدُ اللَّهِ مَسْئُولًا

تلفظ ذال و ظا، قاف و غین، در : وَ أَخَذْنَا مِنْهُم مِّيثَاقًا غَلِيظًا ۖ وَ بَلَّغْتَ الْقُلُوبَ الْحَنَاجِرَ

تلفظ سین و صاد، در : لَيْسَتِلَ الصُّدُوقِينَ

تلفظ ث و سین، در جمله : ثُمَّ سُئِلُوا الْفِتْنَةَ ۖ وَ مَا تَلَبَّثُوا بِهَا إِلَّا يَسِيرًا

تلفظ ظا و ز، در : وَ تَنْظُنُونَ بِاللَّهِ الظُّنُونَا

تلفظ ذال و ز، در : وَ إِذْ زَاغَتْ الْأَبْصَارُ

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- ترجمه کلمه به کلمه عبارت پنجم می شود «قطعاً خدا است به آنچه عمل می کنید آگاه» که دانش آموزان در گام دوم، خود به خود آن را به صورت «قطعاً خدا به آنچه عمل می کنید آگاه است» تغییر می دهند.

۲- برخی از ترکیب ها و عبارات ساده صفحه ۴۲۲ قرآن کریم :

رِزْقًا كَرِيمًا / يٰۤاَيُّهَا النَّبِيُّ / فِي قَلْبِهٖ مَّرَضٌ / اِنَّ اللّٰهَ كَانَ لَطِيْفًا خَبِيْرًا / بیشتر عبارات آیه ۳۵

۳- به میزان وقت موجود در کلاس به گفت و گو درباره آیه ۳۵ سوره احزاب بپردازید. این آیه ویژگی های مردان و زنان مؤمن را بر شمرده است و در آخر آنها را به آموزش الهی و پاداش بزرگ نوید داده است. این ویژگی ها عبارتند از : تسلیم در برابر خدا، ایمان، فروتنی و فرمانبرداری از خدا و رسول، راستگویی، صبر و شکیبایی، خشوع، بخشنده گی، روزه داری، پاکدامنی و همیشه به یاد خدا بودن.

جلسه دوم

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن، به ویژه اتصال سطرها، مانند : **يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ** و **امْرَأَةً**

۲- تشخیص جمله‌های فاقد علامت وقف، جمعاً ۲۵ مورد

مشخص کردن ۱۱ جمله که با «و»، ۲ جمله که با «ان» و ۲ جمله که با «من» آغاز می‌شود.

مشخص کردن جمله‌هایی که با «إِنَّا»، «بِأَنَّ»، «إِذَا»، «ثُمَّ»، «فَمَا»، «الَّتِي»، «مِمَّا»، «خَالِصَةً»، «فِي»، «لِكَيْلَا» آغاز

می‌شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ ح و هـ، در : **تَحِيَّتُهُمْ** و **سَرَّحُوهُمْ**

تلفظ الف همزه و عین در : **أَعَدَّ** و **دَاعِيًا إِلَى اللَّهِ** و **وَدَعَ أَدْنَاهُمْ**

تلفظ ط و ظا، در : **وَلَا تُطْعِمِ الْكُفْرَيْنَ** و **طَلَّقْتُمُوهُمْ**

تلفظ سین و صاد، ح و هـ، در : **يَسْتَنْكِحَهَا خَالِصَةً**

تلفظ ضاد و ز، عین و الف همزه، در : **فَرَضْنَا عَلَيْهِمْ** و **فِي أَزْوَاجِهِمْ**

آموزش مفاهیم

فعالیت اول *** جدول زیر را کامل کرده و شعر گفته، معنای کلمات را به خاطر بسپارید.

بشورت گفته: ... گواهِ ... بشارت دهنده: ... بشارت:

رابطه	کلمه	معنا	رابطه	کلمه	معنا
۱	آرسلنا	فرستادیم	۴	داعی	...
۲	شاهد	شاهد	۵	مبشّر	...
۳	مبشّر	...	۶	مبشّر	...
			۷	مبشّر	...

فعالیت دوم *** معنای این ترکیب‌ها و عبارات توراتی را بخوانید.

۱- اِنَّا اَرْسَلْنَاكَ :

۲- شَهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا،

۳- وَدَاعِيًا اِلَىٰ اَهْلِ يَادْيَدِ،

۴- وَبِرَاجَا مُبَشِّرًا،

۵- رَقِ ابْنُ الْاَوْفِيَّةِ،

۶- فَضَّلَا كَثِيرًا،

۱- اِنْ = ۵ - اِنْ = ۵ - اِنْ = ۵

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول — کلمات هم خانواده :

اَرسَلنا (رسول، ارسال، رسل، مرسِلین)، شَهِد (شهِید، شَهِادَة، مشَهد، مشَهود)، مُبَشِّر (بشارت، تبشیر، بشری، بشیر)، داعی (دَعوت، مُدّعی، ادّعاء)، مُنیر (نور، نیر)، بَشِّر (مبشّر و ...)

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- در عبارت سوم ترکیب «بِأَنَّ» به معنای «به این که» است و «مِنْ» به صورت «از سوی» معنا می شود.

۲- برخی از عبارات ساده صفحه ۴۲۳ قرآن کریم :

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ / وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ /
وَاتَّقِ اللَّهَ / آیه ۴۰ و ۴۱ / لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا /

۳- مسلمانان پیامبر اکرم را باید به صورت «رسول الله» یا «خاتم النبیین» بنامند. این دو صفت بیانگر آن است که پیامبر اعظم رسول خدا و آخرین پیامبر الهی است.

شهریار پرهیزگار

اهداف

- ۱- آشنایی با یکی از چهره‌های قرآنی جمهوری اسلامی ایران
- ۲- تقویت علاقه و انگیزه به یادگیری قرآن کریم و حفظ آن
- ۳- الگوگیری از چهره‌های موفق قرآنی

روش تدریس

- ۱- قرائت متن درس توسط دانش‌آموزان
- ۲- بخش قرائت ترتیل آیاتی از سوره احزاب
با صدای استاد پرهیزگار در کلاس و استماع
دانش‌آموزان
- ۳- درخواست از دانش‌آموزان برای بیان
گزارش مختصری از زندگی و ویژگی‌های برخی قاریان

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- چگونه شهریار پرهیزگار توانسته است یکی از خادمان قرآن کریم باشد؟
 ۲- چگونه می‌توان با الگو گرفتن از خادمین قرآن، در جایگاه خدمت به قرآن کریم قرار گرفت؟

پیام قرآنی

- ۱- قرائت کامل آیه ۶۹ سوره مبارکه عنکبوت
- ۲- ترجمه آیه فوق توسط دانش آموزان
- ۳- گفت و گو درباره محتوای آیه با دانش آموزان

فعالت تکمیلی

مطالعه شرح حال قاریان و حافظان دیگر توسط دبیر و یا دانش آموزان علاقه مند و ارائه گزارشی از آن به کلاس با استفاده از مجله رشد آموزش قرآن کریم

تذکرات خاص قرائت :

- ۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن، به ویژه موارد پی در پی و اتصال سطرها، مانند : **وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ** وَبَرَى الَّذِينَ أَوْتُوا الْعِلْمَ الَّذِي أُنْزِلَ وَ قَدِرْفِي السَّرْدِ عِبَادِي الشَّكُورُ
- ۲- تشخیص جمله‌های فاقد علامت وقف، جمعاً ۳۹ مورد

مشخص کردن ۱۴ جمله که با «و» ۲ جمله که با «إِلا» آغاز می‌شود.

مشخص کردن جمله‌هایی که با «لَهُ»، لَا تَأْتِينَا، لَتَأْتِيَنَّكُمْ، أُولَئِكَ، الَّذِي، هَلْ، إِذَا، إِنَّكُمْ، أَمْ، فِي الْعَذَابِ، مِنَ السَّمَاءِ، نَخْسِفُ، أَوْ، لِكُلِّ، عُدُوُّهَا، بِإِذْنِ، نُذِقُهُ، مِنْ مَحَارِبٍ، مَا دَلَّاهُمْ، تَأْكُلُ، تَبَيَّنَتْ، أَنْ لَوْ، مَا لَبِثُوا» آغاز می‌شود.

- ۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه آنها با موارد مشابه، مانند :

تلفظ ح و هـ، در : **وَلَهُ الْحَمْدُ هُوَ الْحَقُّ** رَوَاحُهَا

تلفظ ث و سین، ز و ذال، در : **لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمُوتِ**

تلفظ ز و ذال، در : **لِيَجْزِيَ الَّذِينَ عَذَابٌ مِنْ رَجْزٍ**

تلفظ غین و قاف، در : **مَغْفِرَةً وَرِزْقٌ**

تلفظ الف همزه و عین، در : **أَوْبَى مَعَهُ عَنْ أَمْرِنَا**

تلفظ ذال و ضاد، در : **فِي الْعَذَابِ وَالضَّلَالِ الْبَعِيدِ**

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول — کلمات هم خانواده :

يَعْلَمُ (علم، عالم، معلوم، يعلمون،
تعلیم، تعلّم، إعلام، معلّم و ...)
يَخْرُجُ (خارج، مخرج، استخراج، اخراج،
خروج)، يَنْزِلُ (نازل، منزل، تنزیل، انزال، نزول)،
يَعْرُجُ (عروج، معراج)

فعالیت دوم — برخی نکات :

- حرف «ما» در همه این عبارات به معنای «آنچه» است.
- منظور از يَعْلَمُ (می‌داند) در عبارت اول «آگاه است، خبر دارد، می‌شناسد» است. نمونه‌ای از آنچه که در زمین فرو می‌رود آب

باران و رودخانه‌هاست که پس از باریدن و روان شدن در سطح زمین و کشتزارها در زمین فرو می‌رود و نقش اساسی در حیات جانداران دارد. همچنین بذرهایی که در دل خاک جای می‌گیرند نیز به زمین فرو می‌روند (يَعْلَمُ مَا يَلْجُ فِي الْأَرْضِ). همچنین آب‌هایی که از دل زمین دوباره بیرون می‌آیند و نیز جوانه‌هایی که از دل خاک سر می‌زنند و بیرون می‌آیند نمونه‌هایی برای «و مَا يَخْرُجُ مِنْهَا» هستند.

۳- بخار آب دریاها و رودها که ابرهای متراکم و انبوه را می‌سازند نمونه‌ای از «و مَا يَعْرُجُ فِيهَا» هستند.

۴- در ترجمه عبارت پنجم پس از کلمه «لَیْل» و در عبارت ششم پس از کلمه «نَهَار» حرف «را» فراموش نشود. نکته دیگری که در این دو عبارت قابل ذکر است آن که داخل کردن شب در روز و روز در شب را به دو شکل توضیح داده‌اند. یکی آن که در طول سال، درازای شب و روز مرتباً کم و زیاد می‌شود. در ماه‌هایی از سال از طول شب کاسته و به طول روز افزوده می‌شود و در ماه‌هایی نیز برعکس. همچنین این عبارت این گونه نیز تفسیر شده است که در هر شبانه‌روز، شب جای روز را می‌گیرد و روز جای شب را، و از این چرخش به داخل کردن شب در روز و روز در شب تعبیر شده است.

۵- دقت کنید همیشه «رَحِيم» را «مهربان» و «عَفْوَر» را «آمرزنده» یا «بسیار آمرزنده» معنا

می‌کنیم.

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- برخی از ترکیب‌ها و عبارات ساده صفحه ۴۳۱ قرآن کریم :

وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ / آیه ۲۴ / قُلْ يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا / بَلْ هُوَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ / آیه ۲۸ و ۲۹ /
وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ نُؤْمِنَ بِهَذَا الْقُرْآنِ / لَوْلَا أَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ
۲- برخی پیام‌های صفحه فوق :

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا : و ما تو را جز برای همه مردم نفرستادیم
در حالی که بشارت‌دهنده و هشداردهنده هستی

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات

آن، به ویژه موارد بی در پی، مانند :

وَمَا يُبْدِئُ الْبَاطِلُ وَإِنْ اهْتَدَيْتُمْ
مَا يَفْتَحِ اللَّهُ لِلنَّاسِ يَأْيُهَا النَّاسُ اذْكُرُوا

۲- تشخیص جمله های فاقد علامت

وقف، جمعاً ۱۵ مورد، مشخص کردن ۴ جمله که با «و» و ۵ جمله که با «ف» آغاز می شود.

مشخص کردن جمله هایی که با «کما، جاعِلِ، اُولَى، مَتْنِی، اذْكُرُوا، يَرْزُقُكُمْ» آغاز می شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه

آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ ذال و ز، در : اِذْفَرَعُوا

تلفظ قاف و غین، در : وَ يَقْذِفُونَ بِالْغَيْبِ خَالِقِ غَيْرِ

تلفظ ح و هـ، در : الْحَمْدُ لِلَّهِ يَفْتَحِ اللَّهُ

تلفظ ط و ت، در : فَاطِرِ السَّمَوَاتِ

تلفظ عین و همزه، در : جَاعِلِ الْمَلَائِكَةِ

تلفظ سین و ذال، در جمله : يَأْيُهَا النَّاسُ اذْكُرُوا

خوب است عبارت فوق به صورت دو جمله خوانده شود، تا حرف سین از ذال جدا شود، و

راحت تر و صحیح تر تلفظ گردد.

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- ضمیر «کم» در عبارت دوم چون به فاعل فعل جمله (اذکروا) برمی گردد به صورت «خودتان» معنا می شود.

۲- برخی از ترکیب ها و عبارات سدها ۴۳۶ قرآن کریم :

وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ / يُولِجُ اللَّيْلُ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارُ فِي اللَّيْلِ / آیه ۱۵ /
وَالِلَّهِ الْمَصِيرُ

۳- پیام قرآنی در صفحه فوق :

يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

ای مردم شما نیازمندان (نیازمند) به خدا هستید و خداست که بی نیاز ستوده است.

قرآن بخوان!

اهداف

- ۱- آشنایی با یکی از سروده‌های شعرای معاصر درباره قرآن کریم
- ۲- تقویت علاقه به یادگیری قرآن، انس با آن و استفاده از آثار قرآنی
- ۳- آشنایی با تأثیر قرآن کریم بر ادب فارسی

روش تدریس

- ۱- قرائت متن سروده در کلاس
- ۲- توضیحات دبیر محترم درباره واژگان و عبارات ناآشنای شعر

۳- قرائت سروده توسط دبیر و جمع‌خوانی آن توسط دانش‌آموزان

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- از زمان نزول قرآن کریم، ادب فارسی چگونه توانسته است به قرآن کریم خدمت کند؟
- ۲- چگونه می‌توان اشعار فارسی درباره قرآن را شناسایی کرد؟
- ۳- چگونه می‌توان با اشعار فارسی که برگرفته از آموزه‌های قرآنی است آشنا شد؟

پیام قرآنی

عبارت قرآنی «وَرَزَّلَ الْقُرْآنَ تَرْتِیْلًا» در کلاس قرائت و ترجمه شود و دانش‌آموزان آن را جمع‌خوانی کنند.

فعالیت تکمیلی

- ۱- تهیه مجلد کامل سروده‌های استاد حبیب‌اله چایچیان و قرائت برخی از سروده‌های قرآنی ایشان
- ۲- دانش‌آموزان می‌توانند اشعار دیگری درباره قرآن، از شاعران فارسی‌گوی را جست‌وجو کرده و برخی از آنها را در کلاس بخوانند.

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن، به ویژه موارد پی در پی و اتصال سطرها، مانند :

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ مِنْ اتَّبَعَ الذِّكْرَ
نُحْيِ الْمَوْتَى جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ إِلَّا الْبَلْغُ
الْمُبِينُ أَفَصَا الْمَدِينَةِ يَقُومُ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ
قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ

۲- تشخیص جمله های فاقد علامت وقف،
جمعاً ۳۱ مورد

مشخص کردن ۱۰ جمله که با «و» ۱۲
جمله که با «ف» و ۲ جمله که با «ان» آغاز می شود.
مشخص کردن جمله هایی که با «ما تَرَكَ» اندرته می شود،
لَا يُؤْمِنُونَ، إِذْ، لَنَرَجُمَنَّكُمْ، قَالَ، لَا تُعْنِ آغاز
می شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ صاد و سین، ط و ت، در : صراطٍ مُسْتَقِيمٍ

تلفظ عین و الف همزه، قاف و غین، در : فَجِ أَنْعَقِهِمْ أَغْلَا عَذَابُ أَلِيمٍ

تلفظ ه و ح، در : فَهُمْ مُقْمَحُونَ أَحْصَيْنَهُ

تلفظ سین و ث، در : إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ

تلفظ ت و ط، در : تَطَيَّرْنَا

تلفظ ذال و ضاد، در : إِذَا لَفَى ضَلَلِ

تلفظ ذال و ز، در : فَكَذَّبُوهُمَا فَعَبَّوْا بِنَالِثٍ

آموزش معانی

فعالیت اول ●●● جملات زیر را کامل کرده و معنی کلمه معنای کلمات را به خط سبزی بنویسید.

عبادت نمی‌کنید - رأی نداشتگان - اشپز - تبعیت کنید - عید اولاد - امروز

جمله	کلمه	معنی
۱. عید	عید	روز ولادت
۲. رأی نداشتگان	رأی	تصمیم
۳. اشپز	اشپز	پخت‌وپز
۴. تبعیت کنید	تبعیت	پیروی
۵. عید اولاد	عید	روز ولادت
۶. امروز	امروز	همین روز

فعالیت دوم ●●● معانی این ترکیب‌ها و عبارات قرآنی را بنویسید.

۱. أَتَّبِعُوا الْاِمْرَاسَاتِ	۲. هَادِي
۳. اَعْبُدُوهُم مُّهْتَدُونَ	۴. اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُکَ
۵. اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُکَ	۶. اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُکَ
۷. اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُکَ	۸. اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُکَ

۱۳

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول — کلمات هم خانواده :

مَدِیْنَه (مدائن، مدنی)، رَجُل (رجال)، اِتَّبِعُوا (تبعیت، تبع، اِتِّبَاع)، یَسْئَلُ (سؤال، سائل، مسئول، مسأله)، مُهْتَدُونَ (مهدی، هادی، إهتداء) اَعْبُدُ (عبد، عبادت، عابد، معبود، تعبُد)، فَطَرَ (فطرت، فاطر)، تُرْجَعُونَ (رجوع، رجعت، ارجاع، راجع)

فعالیت دوم — برخی نکات :

- ۱- در عبارت دوم «لَا یَسْئَلُکُمْ» به صورت «درخواست نمی‌کند از شما» معنا می‌شود.
- ۲- در عبارت ششم «اللَّهُ» مفعول فعل «اَعْبُدُ» است که مقدم شده است و در نتیجه معنای انحصار را می‌رساند؛ یعنی «بگو فقط خدا را عبادت می‌کنم». توجه کنید آمدن کلمه «فقط» در ترجمه، بهتر است؛ اما نیامدن آن — از دانش آموزان — غلط محسوب نمی‌شود.

تذکرات انس با قرآن در خانه

- ۱- عبارت پنجم به صورت «و چرا من عبادت نکنم کسی را که پدید آورد مرا» معنا می شود.
- ۲- برخی ترکیب ها و عبارات ساده صفحه ۴۴۴ قرآن کریم :
 أَصْحَابُ الْجَنَّةِ / لَّهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ / مِنْ رَبِّ رَحِيمٍ / أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ /
 يَلْبَسْ عَادَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ / آیه ۶۱ /
 أَفَلَا يَعْقِلُونَ / إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُّبِينٌ /
 ۳- پیام قرآنی : وَأَنۢ يَعْبُدُونِي هَٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ
 مرا عبادت کنید؛ این، راه راست است.

جلس دوم

تذکرات خاص قرائت :

- ۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن، به ویژه موارد بی دربی و اتصال سطرها، مانند :
لَهُوَ الْبَلْتُوَا الْمُبِينُ نَجَزِي الْمُحْسِنِينَ فِي الْآخِرِينَ وَهَدَيْنَهُمَا الْكِنْبَ الْمُسْتَبِينَ وَهَدَيْنَهُمَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ
- ۲- تشخیص جمله های فاقد علامت وقف، ۳ جمله که با «و» و یک جمله که با «ف» آغاز شده اند.

- ۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ ذال و ز در : كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ
تلفظ صاد و سین، ط و ت، در : وَهَدَيْنَهُمَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ
تلفظ عین و الف همزه، در : وَعَلَىٰ إِسْحَاقَ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ
تلفظ ذال و ظا، ه و ح، در : وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِمَا مُحْسِنٌ وَظَالِمٌ وَقَدَيْنُهُ بِذِيحٍ عَظِيمٍ
تلفظ ه و ح، سین و صاد، در جمله : وَبَشَّرْنَاهُ بِإِسْحَاقَ نَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ

فعالیت اول — کلمات هم خانواده :

سلام (اسلام، مُسلِم، مُسلمان، تسلیم)،
بَشَرنا (بشارت، تبشیر، مُبَشِّر)، بَارکنا (مبارک،
برکت، تبریک)، نَجْزی (جَزَا، مُجازات)

فعالیت دوم — برخی نکات :

۱- عبارت دوم به صورت «پاداش می دهیم
نیکوکاران را» یا «پاداش می دهیم به نیکوکاران»
ترجمه می شود. هر دو صحیح و قابل قبول است
اما در فارسی این جمله به صورت دوم بیان می شود.
۲- ترجمه کلمه به کلمه «عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ»
می شود «بندگان ما مؤمنان». در فارسی این ترکیب

را به صورت «بندگان مؤمن ما» می گویم. خوب است به دو نکته زیر توجه کنید.

الف) در فارسی همیشه صفت مفرد می آید چه موصوف مفرد باشد و چه جمع. مثلاً می گویم
«دانش آموز کوشا» یا «دانش آموزان کوشا» در نتیجه در ترکیب فوق که «مؤمنین» صفت «عباد» است
در ترجمه باید بگویم «بندگان مؤمن» و نه «بندگان مؤمنان».

ب) همچنین در فارسی همیشه صفت پس از موصوف می آید مثلاً می گویم «پیامبر بزرگ» حال
اگر بخواهیم «پیامبر» را به اسم دیگری اضافه کنیم، مضاف الیه پس از صفت می آید یعنی می گویم
«پیامبر بزرگ اسلام»؛ یعنی هیچ وقت بین صفت و موصوف فاصله نمی افتد. اما در زبان عربی اگر
مضاف صفت داشته باشد، آن صفت پس از مضاف الیه می آید و نه پس از موصوف. در ترکیب مورد
بحث «عباد» مضاف، «نا» مضاف الیه و «المؤمنین» صفت «عباد» است. از این رو باید در ترجمه بگویم
«بندگان مؤمن ما»، و نه «بندگان مؤمنان».

۳- ترجمه کلمه به کلمه عبارت چهارم به صورت «بشارت دادیم او را به اسحاق» است. اما این
مفهوم در فارسی به صورت «بشارت دادیم به او اسحاق را» بیان می شود. در این موارد لازم است
وقتی عبارت کلمه به کلمه معنا شد از دانش آموزان سؤال کنیم منظور این جمله چیست؟ آن گاه با پرسش
و پاسخ و توضیحات لازم مفهوم اصلی جمله روشن شده و ترجمه اصلاح می شود.

آموزش مفاهیم

فعالیت اول : جدول زیر را تکمیل کرده و سعی کنید کلمات هم خانواده را به خاطر بسپارید.

بشارت دادیم ، بزرگ ، بزرگوار ، بزرگوار ، بزرگوار ، بزرگوار

رابطه	کلمه	رابطه	کلمه
۱	سلام	۲	تبریک
۳	بشارت	۴	مبارک
۵	برکت	۶	تسلیم

فعالیت دوم : سعی کنید ترکیب عبارات فوق را به خاطر بسپارید.

۱- سلام کن ای پادشاه
۲- تبریک بکن ای پادشاه
۳- بشارت بده ای پادشاه
۴- مبارک کن ای پادشاه
۵- برکت بده ای پادشاه

نکته : در این ترکیب از واژه «پادشاه» استفاده می شود. در واقع کلمه «مؤمنین» را مطلقاً نباید می گویم
چون به جای «بندگان ما مؤمنان» می گویم «بندگان مؤمن ما».

۹۹

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- ترکیب‌ها و عبارات ساده صفحه ۴۵۲ قرآن کریم :

إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ / سُبْحَنَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ / الْإِعْبَادَ لِلَّهِ الْمُخْلِصِينَ / فَإِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ /
لِإِعْبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ

۲- پیام قرآنی آیات پایانی سوره صافات است که توصیه شده است در پایان هر گفت‌وگو و
نشستی خوانده شود :

پروردگار تو که صاحب عزت و جلال است از آنچه
که وصف می‌کنند (می‌گویند) پاک و منزّه است.

و سلام و درود بر پیامبران
و سپاس و ستایش برای خداست، پروردگار جهانیان

سُبْحَنَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ

وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

تفسیر نمونه

اهداف

- ۱- آشنایی با یکی از تفاسیر قرآن کریم
- ۲- علاقه‌مندی به استفاده از تفاسیر قرآن کریم و مراجعه به آنها
- ۳- آشنایی با فهرست موضوعی تفاسیر و استفاده از آن

روش تدریس

- ۱- خواندن متن توضیحات مربوط به تفسیر نمونه
- ۲- آوردن مجلداتی از این تفسیر به کلاس و گفت‌وگو درباره آنها
- ۳- ارائه توضیحاتی درباره تفسیر قرآن و موضوعاتی که در این گونه کتاب‌ها ارائه شده است.
- ۴- انتخاب یک موضوع و جست‌وجوی آن در فهرست موضوعی تفسیر نمونه توسط دانش‌آموزان

کتابت تفسیران را در فهرست الفبایی و در حروف الفبا پیدا می‌کنید. این سند در مقابل آن صفحه ۱۴۷ نهفته شده است. بعد صفحه ۱۴۴ را باز می‌کنید، می‌بینید جدولی زیادی در حدود ۵۵ بوفاج در تفسیر خود از قرآن کریم مرتباً تفسیران آمده است.

یاد کند:

بوفاج	جمله	تفسیر
۱	آیا تفسیران فراموش کرد؟	۲۴۵
۲	آیا الفس از دهانه است؟	۲۴۹
۳	جدارد تفسیران را تفسیران باقرید.	۱۴۳
۴	چرا تفسیران را تفسیران می‌گویند؟	۱۸۸
۵	چرا از تفسیران ریخته به خدا یاد می‌رود؟	۳۴۴

تفسیران که به آن آدرس‌دهی دقیقاً مراجعه کنید. کل مطالب مربوط به موضوع تفسیران را پیدا خواهید کرد و این برای همه‌چیز در دین و دین‌داری به منظور دین‌داری و دین‌داری است.

خوب است که ما به یاد داشته باشیم قرآن خود و با استفاده از فهرست موضوعی تفسیر خود و مطالعه‌ای مختلف تفسیر خود این کار را بسیار آسان می‌کند.

قرآن کریم

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

ما قرآن را به زبان عربی نازل کردیم تا شاید شما تفکر کنید.

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- چه موضوعات قرآنی مناسب است که ما در تفسیر نمونه جست‌وجو کنیم؟
- ۲- تفسیر نور متعلق به کیست؟
- ۳- آیا کتاب دیگری در تفسیر قرآن می‌شناسید؟

پیام قرآنی

- ۱- قرائت آیه ۲ سوره مبارکه یوسف (ع)
- ۲- ترجمه آیه اشاره شده در کتاب توسط قرآن‌آموزان
- ۳- گفت‌وگو درباره این آیه در کلاس

فعالیت تکمیلی

معرفی تفسیر نور و تفسیر المیزان به دانش‌آموزان

تذکرات خاص قرائت :

- ۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن، به ویژه موارد پی در پی و اتصال سطرها، مانند: ذی الذکر وَانْطَلَقَ الْمَلَأُ مِنْهُمْ أَنْ امشُوا إِلَّا اخْتِلَافُ ذَا الْأَيْدِ سَوَّروا المِحْرَابَ ذُو الْأَوْتَادِ
- ۲- تشخیص جمله های فاقد علامت وقف، جمعاً ۳۳ مورد؛ مشخص کردن ۱۶ جمله که با «و» و ۸ جمله که با «ف» آغاز می شود. مشخص کردن جمله هایی که با «أَنْ امشُوا، إِنْ هَذَا، مَا لَهَا، يُسَبِّحْنَ، إِذْ، لِيَبْغِي، إِلَّا الَّذِينَ، لَهُمْ، بِمَا» آغاز می شود.
- ۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ الف همزه و عین، ذال و ز، در :

بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي عِزَّةٍ إِذْ دَخَلُوا عَلَى دَاوُدَ فَفَزِعَ أَعَزَّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ

تلفظ ط و ت، در : وَالطَّيْرِ مَحْشُورَةً وَلَا تُشْطِطُ

تلفظ سین و صاد در جمله : سَوَاءَ الصِّرَاطِ نَبَّأُ الْخَصْمِ إِذْ سَوَّروا المِحْرَابَ

تلفظ ذال های پی در پی، در : ذی الذکر

تلفظ عین و الف همزه، در : وَ عَجَبُوا أَنْ جَاءَهُمْ أَجَعَلَ الْأَلِهَةَ عَلَى الْهِتِكُمْ

تلفظ ه و ح، در : هَذَا سَاحِرٌ إِلَهًا وَاحِدًا وَآتَيْنَهُ الْحِكْمَةَ

تلفظ ذال و ضاد، در : إِنَّ الَّذِينَ يَصِلُونَ

آموزش مفاهیم

فصلت اول ●●● سخن دورا نقل کرد و سخن کند معانی لغات را حفظ مبارک.

تجربت نکن - را - هوی و هوس - چاشمین

از این	کند	معنا	از این	کند	معنا
۱	خليفة	خلفه - ...	۱	هوى	هوى
۲	احكام	حکامان، قضاة، دین	۲	هوس را	گمراهی، سرگرد
۳	لا تشع	بروزی سخن	۳	سبیل	صع، سبیل

فصلت دوم ●●● سخاوی آن ترکبیط و عبارات قرآنی را بخوانید.

۱- یسئلونی
 ۲- و انما یسئلونک
 ۳- خلیفة فی الارض
 ۴- و احکم بین الناس بالحق
 ۵- و لا تتبع الهوی
 ۶- فاصبر
 ۷- عن سبیل الله

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول - کلمات هم خانواده :

خَلِيفَة (خلافت، خُلَفَاء، خَلَف، استخلاف، مُسْتَخْلَفِينَ)، أَحْکَم (حُکْم، حاکم، محکوم، حَکِیم، أَحْکَام، تحکیم، محکم، استحکام، مُسْتَحْکَم، محاکمه)، لَا تَتَّبِع (تبعیت، تابع، متبوع، إِتِّبَاع، تَبِع)، هَوًی (آهواء)، یُضِلُّ (ضلالة، ضال، مُضِلُّ، إضلال)، سَبِيل (سُبُل)

فعالیت دوم :

- ۱- استفاده حرف «را» در آخر ترجمه عبارات دوم و ششم فراموش نشود.
- ۲- ترجمه عبارت پنجم به صورت «و پیروی نکن هوی و هوس را» است. این ترجمه صحیح و قابل قبول می باشد، اما چنین مفهومی را در فارسی به صورت «و پیروی نکن از هوی و هوس» می گویم. خوب است به این تفاوت توجه شود و برای دانش آموزان نیز توضیح داده شود.

تذکرات انس با قرآن در خانه

به روش دروس قبل ارزشیابی به عمل می‌آید.

برخی نکات:

۱- در عبارت هفتم «يَوْمَ الْحِسَابِ» به صورت «روز حساب» ترجمه می‌شود و منظور از آن «روز قیامت» است.

۲- برخی از عبارات و آیات ساده صفحه ۴۵۵ قرآن کریم:

آیه ۲۷ تا ۲۹ / وَوَهَبْنَا لِدَاوُدَ سُلَيْمَانَ / قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا /
إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ / وَادْكُرْ عَبْدَنَا أَيُّوبَ

۳- پیام قرآنی مورد نظر و ترجمه آن

كِتَبَ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكًا لِيَذَّبَرُوا عَائِيَّتَهُ. وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَابِ

(این قرآن) کتاب مبارکی است که به سوی تو نازل کردیم تا در آیات آن تدبیر کنند و خردمندان

(از آن) پند گیرند.

تذکرات خاص قرائت :

- ۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات
آن، به ویژه موارد بی دربی و اتصال سطرها،
مانند: مِنَ النَّارِ وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ
أُولَئِكَ الْآلِبَابِ لَكِنَّ الَّذِينَ أَتَوْا لِأُولَى الْآلِبَابِ
۲- تشخیص جمله های فاقد علامت
وقف، جمعاً ۱۵ مورد، مشخص کردن ۲ جمله
که با «و» ۳ جمله که با «ف» ۳ جمله با «ثُمَّ» و ۲
جمله که با «لَهُمْ» آغاز می شود.
مشخص کردن جمله هایی که با «مُخْلِصًا،
عَذَابِ، الَّذِينَ، أَفَآنتِ، تَجْرِي» آغاز می شود.
۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه
آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ الف همزه و عین، در کلمه : اَعْبُدُ

تلفظ ذال و ظا، در ترکیب : عَذَابِ يَوْمٍ عَظِيمٍ

تلفظ ح و هـ ، در ترکیب : تَحْتِهِمْ

تلفظ عین و الف همزه، ح و هـ، در : فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ

تلفظ قاف و غین، در : مِنْ فَوْقِهَا غُرْفٌ

تلفظ ث و صاد، در : ثُمَّ يَهَيِّجُ فِتْرَتَهُ مُصَفَّرًا

تذکرات خاص مفاهیم

فعالت اول — کلمات هم خانواده :

اجْتَنَبُوا (اجتناب)، يَعْبُدُونَ (عبد، عابد، معبود، عبادت، تَعْبُد، عباد)، أَنَابُوا (انابَة، مُنِيب)، يَسْتَمِعُونَ (سمع، سامع، مسموع، استماع، مستمع، سميع)، قَوْل (قال، قائل، قُل، قالوا، يَقُولُ)، يَتَّبِعُونَ (تَبِع، إِتِّبَاع، تَبِعْت، تابع، متبوع)، هَدَى (هدایت، هُدَى، هادی، مهدي، مُهْتَدِينَ).

نکته : توجه داشته باشید که «هَدَى» فعل و به معنای «هدایت کرد» است و «هُدَى» اسم و به معنای «هدایت».

فعالت دوم — برخی نکات :

۱- استفاده از حرف «را» در پایان ترجمه عبارت پنجم، ششم، هفتم و نیز پس از ترجمه ضمیر «هَم» در عبارت هشتم فراموش نشود.

۲- همان طور که می دانید کلمه «أَحْسَن» در عبارت هفتم اولاً اسم و ثانياً مفعول فعل قبل از خودش است. همچنین ضمیر «ه» به صورت «آن» یا «شس» معنا می شود.

۳- «هَدَيْهِمْ» که می تواند به صورت «هَدَاهُمْ» نیز نوشته شود، همان طور که در پاورقی کتاب دانش آموزان آمده است مرکب از «هَدَى» و «هَم» می باشد. کلمه اول فعل و کلمه دوم ضمیر و مفعول همان فعل است. در این عبارت «هَم» ضمیر و «اللّه» فاعل است و معنای جمله به صورت کلمه به کلمه می شود «هدایت کرد آنها را خدا»

آموزش مفاهیم

●●●●● جدول زیر را کامل کرده و جدولی کلمه معادلی را به شکل زیر بنویسید.

ساختن کلمات می کنند - هدایت کرد - اجتناب کردند (ا) - تبعیت می کنند

معنی	کلمه	ریشه	معنی	کلمه	ریشه
۱- اجتناب	اجتناب	ج-ن-ب	۱- معبود	عبد	ع-ب-د
۲- معبود	عبد	ع-ب-د	۲- هدایت	هدی	ه-د-ی
۳- هدایت	هدی	ه-د-ی	۳- تبعیت	تبع	ت-ب-ع
۴- تبعیت	تبع	ت-ب-ع	۴- استماع	سمع	س-م-ع
۵- استماع	سمع	س-م-ع	۵- اناب	اناب	ا-ن-ب
۶- اناب	اناب	ا-ن-ب	۶- عبادت	عباد	ع-ب-د
۷- عبادت	عباد	ع-ب-د	۷- مسموع	مسموع	م-س-م-ع
۸- مسموع	مسموع	م-س-م-ع	۸- سميع	سميع	س-م-ع
۹- سميع	سميع	س-م-ع	۹- قائل	قائل	ق-ا-ل
۱۰- قائل	قائل	ق-ا-ل	۱۰- قائل	قائل	ق-ا-ل
۱۱- قائل	قائل	ق-ا-ل	۱۱- قائل	قائل	ق-ا-ل
۱۲- قائل	قائل	ق-ا-ل	۱۲- قائل	قائل	ق-ا-ل

●●●●● جدولی از کلمات و عبارات قرآنی را بنویسید.

۱- اجتنابوا (اجتناب) ۲- انابوا (اناب) ۳- عبادوا (عبادت) ۴- عباد (معبود) ۵- عابد (معبود) ۶- عابد (معبود) ۷- عابد (معبود) ۸- عابد (معبود) ۹- عابد (معبود) ۱۰- عابد (معبود) ۱۱- عابد (معبود) ۱۲- عابد (معبود)

۱۳- عابد (معبود) ۱۴- عابد (معبود) ۱۵- عابد (معبود) ۱۶- عابد (معبود) ۱۷- عابد (معبود) ۱۸- عابد (معبود) ۱۹- عابد (معبود) ۲۰- عابد (معبود)

۲۱- عابد (معبود) ۲۲- عابد (معبود) ۲۳- عابد (معبود) ۲۴- عابد (معبود) ۲۵- عابد (معبود) ۲۶- عابد (معبود) ۲۷- عابد (معبود) ۲۸- عابد (معبود)

۲۹- عابد (معبود) ۳۰- عابد (معبود) ۳۱- عابد (معبود) ۳۲- عابد (معبود) ۳۳- عابد (معبود) ۳۴- عابد (معبود) ۳۵- عابد (معبود) ۳۶- عابد (معبود)

۳۷- عابد (معبود) ۳۸- عابد (معبود) ۳۹- عابد (معبود) ۴۰- عابد (معبود) ۴۱- عابد (معبود) ۴۲- عابد (معبود) ۴۳- عابد (معبود) ۴۴- عابد (معبود)

۴۵- عابد (معبود) ۴۶- عابد (معبود) ۴۷- عابد (معبود) ۴۸- عابد (معبود) ۴۹- عابد (معبود) ۵۰- عابد (معبود) ۵۱- عابد (معبود) ۵۲- عابد (معبود)

۵۳- عابد (معبود) ۵۴- عابد (معبود) ۵۵- عابد (معبود) ۵۶- عابد (معبود) ۵۷- عابد (معبود) ۵۸- عابد (معبود) ۵۹- عابد (معبود) ۶۰- عابد (معبود)

۶۱- عابد (معبود) ۶۲- عابد (معبود) ۶۳- عابد (معبود) ۶۴- عابد (معبود) ۶۵- عابد (معبود) ۶۶- عابد (معبود) ۶۷- عابد (معبود) ۶۸- عابد (معبود)

۶۹- عابد (معبود) ۷۰- عابد (معبود) ۷۱- عابد (معبود) ۷۲- عابد (معبود) ۷۳- عابد (معبود) ۷۴- عابد (معبود) ۷۵- عابد (معبود) ۷۶- عابد (معبود)

۷۷- عابد (معبود) ۷۸- عابد (معبود) ۷۹- عابد (معبود) ۸۰- عابد (معبود) ۸۱- عابد (معبود) ۸۲- عابد (معبود) ۸۳- عابد (معبود) ۸۴- عابد (معبود)

۸۵- عابد (معبود) ۸۶- عابد (معبود) ۸۷- عابد (معبود) ۸۸- عابد (معبود) ۸۹- عابد (معبود) ۹۰- عابد (معبود) ۹۱- عابد (معبود) ۹۲- عابد (معبود)

۹۳- عابد (معبود) ۹۴- عابد (معبود) ۹۵- عابد (معبود) ۹۶- عابد (معبود) ۹۷- عابد (معبود) ۹۸- عابد (معبود) ۹۹- عابد (معبود) ۱۰۰- عابد (معبود)

تذکرات خاص انس با قرآن در خانه

- ۱- برخی از عبارات ساده صفحه ۴۶۲ قرآن کریم
 كَذَّبَ بِالْحَقِّ إِذْ جَاءَهُ / **وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ** / آیه ۳۴
 وَيَجْزِيهِمْ أَجْرُهُمْ بِأَحْسَنِ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ /
 وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ /
 قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ / آیه ۳۹

۲- پیام قرآنی صفحه فوق و معنای آن:

أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ

آیا خدا برای (حمایت و پشتیبانی از) بنده اش کافی نیست؟!

پرواز به سوی آسمان

اهداف

- ۱- آشنایی با یکی از معجزات علمی قرآن کریم درباره کمبود اکسیژن در ارتفاعات
- ۲- آشنایی با موضوع معجزات علمی قرآن کریم
- ۳- پژوهش و تحقیق درباره برخی از معجزات علمی قرآن کریم

روش تدریس

- ۱- قرائت متن درس توسط دانش آموزان
- ۲- توضیحات دبیر درباره علت کمبود اکسیژن در ارتفاعات و عنداللزوم استفاده از توضیحات دبیر علوم

۳- گفت و گوی دانش آموزان درباره معجزه علمی قرآن با هدایت دبیر در کلاس

تذکر: لازم است برای دانش آموزان توضیح دهید که قرآن کتابی درباره علوم تجربی مانند فیزیک، شیمی، ستاره‌شناسی و ... نیست؛ بلکه کتاب هدایت انسان است. اما در آن به تناسب موضوعات گاهی به مسأله‌ای اشاره شده است که در زمان نزول قرآن هیچ گونه اطلاع و علمی نسبت به آن وجود نداشته است. این امر نشان می‌دهد که قرآن وحی الهی است و ریشه در علم خداوند دارد.

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- معجزات علمی قرآن نشانه چیست؟
- ۲- تعدادی از معجزات علمی قرآن را شناسایی و درباره آنها پژوهش کنید.

پیام قرآنی

- ۱- قرائت کامل آیه ۱۲۵ سوره مبارکه انعام
- ۲- ترجمه آیه ۱۲۵ سوره انعام
- ۳- گفت‌وگو و پژوهش بیشتر درباره آیه مورد اشاره

منابع تکمیلی

انتخاب و معرفی بخش‌هایی از کتاب پیشگویی‌های علمی قرآن تألیف دکتر محمدعلی رضایی اصفهانی

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن،

به ویژه موارد پی در پی و اتصال سطرها، مانند :

وَتَرَى الْمَلَائِكَةَ غَافِرِ الدَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ
ذِي الطُّوْلِ عَدْنِ الَّتِي تَقِي السَّيِّئَاتِ أَمَّا اثْنَتَيْنِ
وَأَحْيَيْنَا اثْنَتَيْنِ فَالْحُكْمُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ يُلْقَى
الرُّوحَ

۲- تشخیص جمله های فاقد علامت وقف،

جمعاً ۳۱ مورد؛

مشخص کردن ۱۱ جمله که با «و» ۷ جمله

که با «ف» و ۲ جمله که با «يُسَبِّحُونَ» آغاز می شود.

مشخص کردن جمله هایی که با «شَدِيدِ

العِقَابِ، ذِي الطُّوْلِ، إِلَّا الَّذِينَ، أَنَّهُمْ، رَبَّنَا، الَّتِي،

لَمَقَّتْ اللَّهُ، إِذْ، يُلْقَى الرُّوحَ، عَلَى مَنْ، لِيُنْذِرَ» آغاز

می شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ ح و هـ، در : يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ حَوْلَهُ.

رَحِمَتِهِ. وَحَدَّهُ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ

تلفظ غین و قاف در : غَافِرِ الدَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ

تلفظ ز و ذال، در : وَأَرْوَاهُمْ وَذُرِّيَّتِهِمْ

تلفظ ذال و ز و ظا، در : وَ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

۴- تلفظ صحیح «حَم» به صورت «حامیم» و بدون تشدید میم

آموزش مفاهیم

توبه اول ●●● جدول زیر را تکمیل کنید و معنی کلمات را حفظ نمایید.

امروزه : قبول کند ، قبول می‌کند ، بازگشت ، برطرف می‌شود ، کفایت

رویداد	کلمه	معنی	رویداد	کلمه	معنی
۱	تستویل	تکلیف کردن	۱	تستویل	تکلیف کردن
۲	عافیه	...	۲	عافیه	...
۳	قابل	برگشت	۳	قابل	برگشت
۴	توبه	توبه	۴	توبه	توبه

توبه دوم ●●● معنی این ترکیبات را و عبارات قرآنی را یاد کنید.

- ۱- تَنْزِيلُ الْمَكْتَبِ
- ۲- عَنْ الْقَوْلِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ
- ۳- عَافِيَةِ الْقَلْبِ
- ۴- قَابِلِ التَّوْبِ
- ۵- شَدِيدِ الْعِقَابِ
- ۶- ذِي الْقُلُوبِ
- ۷- إِلَهِ الْمُنْصَرِفِ
- ۸- يَقْبَلُ التَّوْبَةَ

۹۹۴

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول — کلمات هم خانواده :

تَنْزِيل (تُرول، نازل، اِنزال، مُنزل، مُنزِل)، غَافِر (غُفران، غُفور، غَفَّار، اِسْتِغْفَار)، قَابِل (مَقْبُول، قَبُول، اِقبال، اِسْتِقبال، تَقَبُّل)، تَوْب (تَوْبَة (تائب، تَوَّاب)، يَقْبَلُ (قابِل، مَقْبُول و ...)

فعالیت دوم : عبارت پنجم (شَدِيدِ الْعِقَابِ) به معنای سخت کیفر (کننده) است. یعنی خداوند هم توبه را می‌پذیرد (قَابِلِ التَّوْبِ) و هم در جای خود به شدت مجازات و کیفر می‌کند (شَدِيدِ الْعِقَابِ).

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- عبارت ششم به صورت «به سوی اوست بازگشت» یا «به سوی او بازگشت است.» معنا می شود. هردو صحیح و قابل قبول است اما ترجمه اول زیباتر و روشن تر است.

۲- برخی از ترکیب ها و عبارات ساده صفحه ۴۶۸ قرآن کریم

مِنْ آبَائِهِمْ وَآزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ / إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ /
وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ / إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا / فَالْحُكْمُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ /
وَيُنَزِّلُ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ رِزْقًا / آیه ۸۴ / ذُو الْعَرْشِ / عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ /
لِمَنْ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ

۳- پیام قرآنی این صفحه و ترجمه آن

فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ

خدا را بخوانید درحالی که دین را برای او خالص کرده اید و هرچند که کافران را خوش نیاید.

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات
آن، به ویژه اتصال سطرها، مانند :
وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي
جَاءَ نَبِيَّ الْبَيْتِ

۲- تشخیص جمله های فاقد علامت وقف،
جمعاً ۱۸ مورد؛ مشخص کردن ۷ جمله که با «و» ۲
جمله که با «ف» و ۲ جمله که با «لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ» آغاز
می شود.

مشخص کردن جمله هایی که با «لاریب»،
أَسْتَجِبْ، سَيَدْخُلُونَ، لَتَسْكُنُوا، خَالِقِ، أَنْ، لَمَّا»
آغاز می شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و
مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ الف همزه و عین، در : إِنَّ السَّاعَةَ لَأْتِيَةٌ أَنْ أَعْبُدَ

تلفظ ذال و ضاد، در : لَتَذُو فَضْلٍ

تلفظ ث و سین، در ترکیب : أَكْثَرُ النَّاسِ

تلفظ سین و صاد، در : فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ

تلفظ ط و ت، در : مِنَ الطَّيِّبِ

تلفظ ه و ح، در : هُوَ الْحَيُّ الْحَمْدُ لِلَّهِ

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول — کلمات هم خانواده :

أَدْعُوا (دعا، دعوت، داعی، ادّعا، استدعا)،
اسْتَجِبْ (جواب، استجابت)، قَرَار (مقرر، إقرار،
استقرار، مُستقر، تقرير، مَقَرّ)، بِنَاء (بِنَاء، مَبْنی،
أَبْنیه) صَوَّرَ، صُورَ (صور، صورت، تصویر، مُصَوِّر،
مُصَوَّر)، طَبَّات (طَبَّیَّة، طَبِّب)، تَبَارَكَ (مُبَارَك،
بَرَكَت، تبریک، تَبْرُک)

فعالیت دوم — برخی توضیحات :

۱- ادْعُونی = ادْعُوا + ن + ی : بخوانید
مرا؛ همان طور که می دانید هنگام اتصال ضمیر
«ی» به افعال و برخی از کلمات دیگر، قبل از آن
حرف «ن» می آید. به این نون می گویند نون وِقایه
که در معنا هیچ نقشی ندارد. آمدن این حرف قبل

از ضمیر «ی» برای آن است که حرکت و شکل آخر فعل به علت آمدن «ی» تغییر نکند. مانند :

نَصَرَ + ی ← نَصَرَ + ن + ی ← نَصَرْنی

اما اگر حرف «ن» نیاید می شود «نَصَری»، که شکل فعل تغییر کرده و در شناخت کلمه مشکل
پیش می آید.

۲- حرف «لِ» در عبارت دوم به جای «برای» به صورت «به» معنا می شود (تا پاسخ دهم به شما)

۳- در عبارت پنجم، ترکیب «رَزَقْکُمْ» به صورت «روزی داد به شما» معنا می شود.

تذکرات انس با قرآن در خانه

- ۱- توجه داشته باشید «ذُلِّكَ، ذُلِّكُمْ، ذُلِّكُمَا و...» همه اسم اشاره و به یک معنا هستند. یعنی همه به صورت «این» یا «آن» معنا می شوند.
- ۲- برخی از عبارات ساده صفحه ۴۷۴ قرآن کریم :
 آیه ۵۹ / إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ /
 ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ /
 آیه ۶۵ / لَمَّا جَاءَ فِي الْبَيْتِ مِنْ رَبِّي / لِرَبِّ الْعَالَمِينَ /
 ۳- پیام قرآنی این صفحه و ترجمه آن :
 ادعونی استجب لکم
 مرا بخوانید تا شمارا پاسخ دهم (اجابت کنم).

راز سرانگشتان

اهداف

- ۱- آشنایی با یکی از معجزات علمی در قرآن کریم
- ۲- آشنایی با موضوع معجزات علمی قرآن کریم
- ۳- پژوهش و تحقیق درباره برخی از معجزات علمی قرآن کریم

روش تدریس

- ۱- قرائت متن درس توسط دانش‌آموزان
- ۲- اجرای عملی انگشت‌نگاری در کلاس و مشاهده اثر انگشت به وسیله میکروسکوپ توسط دانش‌آموزان
- ۳- نصب انگشت‌نگاری‌های انجام شده در کلاس

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- معجزات علمی قرآن نشانه چیست؟
۲- تعدادی از معجزات علمی قرآن را شناسایی و درباره آنها پژوهش کنید.

پیام قرآنی

- ۱- قرائت آیه ۲ و ۳ سوره مبارکه قیامت
- ۲- ترجمه آیات فوق
- ۳- گفت‌وگو و پژوهش درباره محتوای آیات اشاره شده در پیام قرآنی

فعالیت تکمیلی

انتخاب و معرفی بخش‌هایی از کتاب پیشگویی‌های علمی قرآن تألیف دکتر محمد علی رضایی اصفهانی

دعای ختم قرآن از حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام

اهداف

- ۱- آشنایی با یکی از دعا‌های ختم قرآن
- ۲- توجه و علاقه به خواندن قرآن کریم با رعایت آداب آن

روشی تدریسی

- ۱- قرائت متن نیایش توسط دانش‌آموزان
- ۲- توضیحات و واژگان و عبارات نیایش با پرسش از دانش‌آموزان
- ۳- قرائت دبیر و جمع‌خوانی دانش‌آموزان

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- چرا قبل از تلاوت قرآن و در پایان آن خوب است با خداوند نیایش کنیم؟
- ۲- چه مضامینی در دعا‌های ختم قرائت قرآن آمده است؟
- ۳- آیا با دعای درباره آغاز خواندن قرآن آشنایی دارید؟ آن دعا چیست؟

پیام قرآنی

رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ سورة بقره آیه ۱۲۷

این دعای زیبای قرآنی، قرائت، ترجمه و حفظ شود.

فعالیت تکمیلی

انتخاب و معرفی بخش‌هایی از دعای آغاز و پایان تلاوت قرآن کریم

بارمبندی آزمون‌های پایانی درس قرآن سال هشتم

نکات ضروری مربوط به آزمون پایانی قرائت و مفاهیم، در بخش کلیات همین کتاب آمده است. پیش از مطالعه بarm بندی آزمون‌های پایانی به شرح زیر، یک بار دیگر آن مطالب را با دقت بخوانید.

آزمون قرائت (شفاهی)

شهریور ماه		پایانی نیم سال دوم	پایانی نیم سال اول	یک پرسش قرائت
امتیاز	یک پرسش قرائت			
نمره ۷	از دروس ۱ تا ۶	—	نمره ۷	از دروس ۱ تا ۳
		—	نمره ۷	از دروس ۴ تا ۶
		—	نمره ۶	از صفحات ۳۴۲ تا ۴۰۴ قرآن کریم
نمره ۷	از دروس ۷ تا ۱۲	نمره ۷	—	از دروس ۷ تا ۹
		نمره ۷	—	از دروس ۱۰ تا ۱۲
نمره ۶	از صفحات ۳۴۲ تا ۴۷۶ قرآن کریم	نمره ۶	—	از صفحات ۴۰۴ تا ۴۷۶ قرآن کریم
نمره ۲۰		نمره ۲۰	نمره ۲۰	جمع

توضیحات:

- ۱- پرسش قرائت در هر گونه آزمون، شفاهی است.
- ۲- هر پرسش قرائت شامل خواندن حدود ۴ سطر از آیات صفحات قرآنی در کتاب یا صفحات مذکور از قرآن کامل در جدول فوق است.
- ۳- برای هر کلمه غلط خوانده شده، نیم نمره از امتیاز آن پرسش کسر می‌شود.

آزمون مفاهیم (کتبی)

پرسش از :	شماره درس	پایانی نیم سال اول	پایانی نیم سال دوم	شهریور ماه
معنای کلمات	۱ تا ۳	۲ نمره	—	۱
	۴ تا ۶	۲ نمره	—	۱
معنای ترکیب‌ها	۱ تا ۳	۳ نمره	—	۱/۵
	۴ تا ۶	۳ نمره	—	۱/۵
معنای جملات و آیات (تمرین «ب») انس با قرآن در خانه	۱ تا ۳	۴ نمره	—	۲
	۴ تا ۶	۴ نمره	—	۲
الگوهای قواعد ساده ترجمه	۱ تا ۳	۱ نمره	—	۱
	۴ تا ۶	۱ نمره	—	۱
معنای کلمات	۱ تا ۶	—	۱ نمره	—
	۷ تا ۹	—	۲ نمره	۱
	۱۰ تا ۱۲	—	۲ نمره	۱
معنای ترکیب‌ها	۱ تا ۶	—	۲ نمره	—
	۷ تا ۹	—	۲ نمره	۱/۵
	۱۰ تا ۱۲	—	۲ نمره	۱/۵
معنای جملات و آیات (تمرین «ب») انس با قرآن در خانه	۱ تا ۶	—	۳ نمره	—
	۷ تا ۹	—	۳ نمره	۲
	۱۰ تا ۱۲	—	۳ نمره	۲
جمع		۲۰ نمره	۲۰ نمره	۲۰ نمره

تذکر مهم : نمره پایانی هر دانش‌آموز در هر نیم سال، معدل نمره قرائت و مفاهیم او خواهد بود.

بخش چهارم

روش تدریس هر یک از دروس

سال نهم

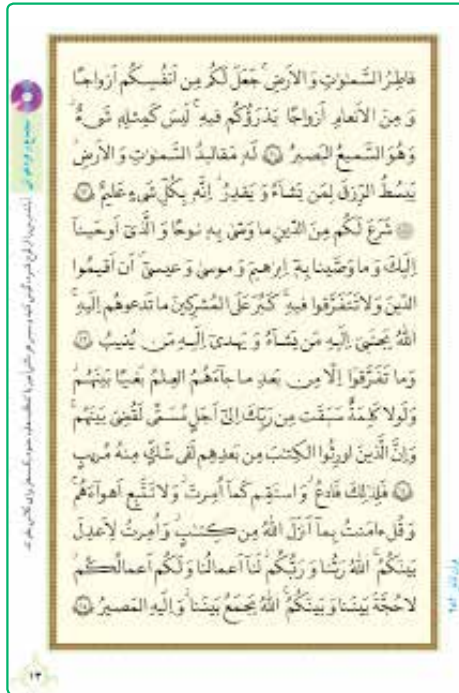
روش تدریس قرائت

در بخش کلیات کتاب با اهداف، روش تدریس و ارزشیابی بخش قرائت دروس و نیز انجام تکلیف «انس با قرآن در خانه» آشنا شدید. همچنین در درس اول کتاب سال هفتم، این مطالب مبسوط تر توضیح داده شده است. از این رو در اینجا فقط به توضیحات ضروری بسنده می شود. مناسب است پیش از مطالعه این توضیحات، یک بار دیگر به قسمت مربوط به آموزش قرائت در بخش کلیات و نیز درس اول سال هفتم مراجعه کنید. همچنین مشاهده لوح فشرده روش تدریس سال نهم توصیه می شود.

تذکرات خاص قرائت :

- ۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصال به ساکن یا تشدید، به ویژه موارد بی دربی و اتصال سطرها مانند : وَ هُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ أَنْ أَمِئُوا الدِّينَ اورثُوا الْكِتَابَ
فَأَدْعُ وَاسْتَقِمْ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا
- ۲- تشخیص جمله های فاقد علامت وقف، جمعاً ۲۳ مورد مشخص کردن ۱۴ جمله که با «و» آغاز می شود.
مشخص کردن جمله هایی که با «ف»، «لَلَّهِ»، «لَتُنذِرَ»، «لَجَعَلَهُمْ»، «عَلَيْهِ»، «مَا وَصَّيَ»، «لَقُضِيَ»، «لَفِي» آغاز می شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص که در سال‌های قبل آموزش داده شده است، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ ت و طاء، در ترکیب **يَتَفَطَّرُنْ**

تلفظ سین و ث، در جمله «**لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ**»

تلفظ ذال و ظا، ه و ح، الف همزه و عین، در جمله :

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ اللَّهُ حَفِيفٌ عَلَيْهِمْ

تلفظ ه و ح، ذال و ز، الف همزه و عین در جمله :

كُلِّيكَ يَوْحَىٰ إِلَيْكَ وَالْإِلَىٰ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

۴- قرائت صحیح حروف مقطعه اول سوره شورى : **حَمْ عَشَقْ** ← **حَا مِمْ عَيْنَ سَيْنَ قَاف**.

سعی شود «حَا» از «مِمْ» جدا شود تا «مِمْ» تشدید نگیرد.

روش تدریس مفاهیم

در بخش کلیات کتاب با اهداف، روش تدریس و ارزشیابی بخش مفاهیم هر درس و نیز انجام تکلیف «انس با قرآن در خانه» آشنا شدید. همچنین در درس اول کتاب سال هفتم و هشتم، این مطالب مبسوط تر توضیح داده شد. از این رو در اینجا فقط به برخی از توضیحات ضروری بسنده می شود. مناسب است پیش از مطالعه این توضیحات، یک بار دیگر به قسمت مربوط به آموزش مفاهیم در بخش کلیات و نیز درس اول سال هشتم مراجعه کنید. همچنین مشاهده لوح فشرده فیلم روش آموزش توصیه می شود.

آموزش مفاهیم

نمونه اول

جمله زیر را با استفاده از کلمات داده، جمله کامل و معنی کلمه صدای کلمات را معنایی بسازید.

وحي کریم • وصیت کریم • منقرض نسوبه • تنزیع کره • وصیت کره

کلمه	معنی	کلمه	معنی
صدای	صدای کریم	صدای	صدای کریم
صدای	صدای کریم	صدای	صدای کریم
صدای	صدای کریم	صدای	صدای کریم

نمونه دوم

جمله این ترکیبها را معنایی با معنی کلمات

استخرج لکم • استخرج لکم • استخرج لکم • استخرج لکم

ما وَصَّيْنَاكَ بِآيَاتِنَا • ما وَصَّيْنَاكَ بِآيَاتِنَا • ما وَصَّيْنَاكَ بِآيَاتِنَا • ما وَصَّيْنَاكَ بِآيَاتِنَا

لَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ • لَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ • لَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ • لَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول: به روش مذکور، ابتدا از دانش آموزان خواسته می شود در گروه های دو یا سه نفره جدول کلمات را تکمیل کنند. سپس جدول تکمیل شده، به طور عمومی در کلاس تصحیح می شود. خوب است در این مرحله هر کلمه جدول همراه با معنای آن توسط یک دانش آموز با صدای بلند خوانده شده و در صورت نیاز تصحیح شود. پس از انجام این مرحله، چند بار کلمات جدول خوانده شده و معنای آن به طور دسته جمعی و انفرادی پرسش می شود تا هر کلمه و معنای آن تمرین شود.

مناسب است هنگام آموزش و تمرین کلمات و معنای آنها، از کلمات هم خانواده نیز پرسش گردد. برخی از کلمات جدول که برای این پرسش مناسب است و هم خانواده های آنها به شرح زیر می باشد.

شَرَعَ (شَرَعَ، تَشْرِيع، شَارِع، مَشْرُوع)، وَصَّى (وَصَّيَّت، توصیه)، أَوْحَيْنَا (وَحَى، يُوْحَى، يُوْحَى)، وَصَّيْنَا (وَصَّى، ...)، لَا تَتَفَرَّقُوا (تَفَرَّقَ، فَرَّقَ، فَارَقَ، فَرِيقَ، مُتَفَرِّقَ)

تذکر: دانستن کلمات هم خانواده، جزء تکلیف دانش آموزان نیست، دبیر محترم با توجه به شرایط کلاس و توانایی دانش آموزان می تواند با چنین پرسش ها و پاسخ هایی گنجینه واژگان دانش آموزان را وسعت و غنا بخشد.

فعالیت دوم: مطابق روش بیان شده در بخش کلیات، از دانش‌آموزان بخواهید ابتدا این ترکیب‌ها را به صورت انفرادی معنا کرده و معنا را در کتاب خود بنویسند، آن‌گاه آنچه را نوشته‌اند با دوستان خود در گروه‌های دو یا سه نفره مقایسه کنند. سپس هر جمله یا ترکیب همراه با معنای نوشته‌شده آن توسط یک دانش‌آموز خوانده می‌شود. در صورت نیاز قرائت عبارت قرآنی و نیز معنای آن تصحیح می‌شود.

برخی از توضیحات مربوط به عبارات این فعالیت به شرح زیر است.

۱- با توجه به شرایط کلاس در صورت نیاز می‌توان با پرسش و پاسخ توجه دانش‌آموزان را به ترکیب‌های حروف و ضماثر (لَکُمْ، بِهِ، فِیهِ و ...) جلب کرد تا یادآوری شود که این ترکیب‌ها شامل یک حرف و یک ضمیر هستند.

۲- می‌توانید با رعایت اختصار کامل برخی از ویژگی‌های صرفی کلمات را به شرط آنکه آنها را در درس عربی خوانده باشند یادآوری یا پرسش کنید. مثلاً اینکه فعل «أَوْحَيْنَا» یا «وَصَّيْنَا» فعل ماضی متکلم جمع (مع‌الغیر) است. همین که دانش‌آموزان این کلمات را با وزن و آهنگی که دارند به عنوان فعل ماضی بشناسند، بسیار مفید و کافی است. توجه داشته باشید این موضوع که افعال از باب‌های ثلاثی مزید و یا افعال مُعْتَلَّ هستند، اهمیت ندارد؛ و نیز لزومی ندارد که به این‌گونه امور توجه شده یا متذکر آن شوید.

۳- همان‌طور که در کتاب دانش‌آموزان آمده است «ما» به صورت «آنچه» معنا می‌شود. در مواردی که ترجمه «ما» به هر دو صورت «نافیه» یا «موصوله» ممکن است، ترجمه به یکی از این دو شکل قابل قبول است اما با توجه به سایر بخش‌های آیه مربوط، خوب است شکل صحیح آن به دانش‌آموزان گفته شود.

۴- ضمیر «ه» در هر سه عبارت دوم، چهارم و ششم به معنای «آن» است. در صورتی که دانش‌آموزان این ضمیر را به صورت «او» معنا کنند، قابل قبول است اما باید بیان شود که در اینجا «آن» معنا می‌شود.

در پایان جلسه، دانش‌آموزان را به انجام تکلیف «انس با قرآن در خانه» تشویق کنید. نسبت به انجام تمرین‌ها، به‌ویژه خواندن روزانه قرآن تأکید کنید.

انس با قرآن در خانه

در جلسه بعد، ابتدا با پرسش از دانش آموزان، هم درباره انجام تکلیف انس با قرآن در خانه مطلع شوید و هم آنها را به این کار تشویق کنید. آن گاه هریک از قسمت های چهارگانه انس با قرآن در خانه را به شیوه زیر مورد ارزشیابی و بررسی قرار دهید.

الف) ارزشیابی مهارت دانش آموزان در خواندن قرآن با پرسش از قسمت «الف» انجام می شود. با توجه به میزان وقت اختصاص یافته، هر دانش آموز یک جمله از آیات صفحات مشخص شده را می خواند و نمره یا امتیاز مناسب توانایی خود را دریافت می کند.

ب) عبارات قرآنی قسمت «ب» نیز از دانش آموزان پرسش می شود. صحیح خواندن عبارات و هم ترجمه آن نمره دارد. خوب است پس از آنکه ترجمه کامل عبارت بیان شد، از همان دانش آموز معنای برخی از واژگان یا ترکیب های همان عبارت را نیز پرسش کنید.

ج) پرسش از این قسمت، نشانگر مراجعه دانش آموزان به قرآن و نیز بیانگر توانایی آنها در فهم قرآن است. این تمرین که یک فعالیت باز است، بسیار شوق برانگیز می باشد و با توجه به شرایط کلاس می تواند محدودتر و یا مبسوط تر به اجرا درآید.

برخی از ترکیب‌ها و عبارات ساده صفحه ۴۸۳ قرآن کریم به شرح زیر است :

آیات ۳ و ۴* / **أَلَا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ** / آیه ۶ / **وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا / وَالظَّالِمُونَ مَا لَهُمْ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ** / آیه ۹

برخی از پیام‌های قرآنی صفحه ۴۸۷ قرآن کریم :

وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى / وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ / فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ / **إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ**

تذکر مهم : همان‌طور که ملاحظه می‌کنید دانش‌آموزان، هر هفته در درس قرآن با تلاش خودشان و راهنمایی دبیر محترم با یک پیام قرآنی آشنا می‌شوند. چه خوب است آشنایی، انس و بهره‌گیری از این پیام منحصر به چند دقیقه در هر درس نشود، بلکه برای دانش‌آموزان توضیح دهید که می‌توانند در آغاز هر کلاس و یا حداقل در زنگ اول هر روز، هنگام ورود دبیر محترم – در درس مختلف – همه با هم پیام قرآنی آن هفته را همراه با ترجمه آن بخوانند. این فعالیت موجب تقویت انگیزه، انس و آشنایی بیشتر دانش‌آموزان با پیام‌ها و آموزه‌های قرآنی می‌شود.

همچنین می‌توان به کمک مربیان و مدیریت محترم مدرسه، با برپایی مسابقاتی در زمینه پیام‌های قرآنی، فضای آموزشی و تربیتی امور قرآنی را قوی و غنی ساخت.

* منظور این است که آیات ۳ و ۴ این صفحه (صفحه ۴۸۳) به‌طور کامل از عبارات ساده تشکیل شده است.

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصال به ساکن یا تشدید به ویژه موارد بی دربی و اتصال دوسطر، مانند: **مَا الْكِتَابُ وَلَا الْاِيمُنُ فِي الْاَوَّلَيْنِ**

۲- تشخیص جمله های فاقد علامت وقف، جمعاً ۱۲ مورد.

مشخص کردن ۵ جمله که با «و» و ۲ جمله که با «لَعَلَّكُمْ» آغاز می شود.

مشخص کردن جمله هایی که با «نَهْدِي، أَنْ، إِلَّا، مَنْ، لَيَقُولُنَّ» آغاز می شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ صاد و سین، ط و ث، در :

إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

تلفظ الف همزه و عین، ضاد و ذال، در

جمله : **أَفَنَضْرِبُ عَنْكُمْ الذِّكْرَ صَفْحًا**

تلفظ الف همزه و عین، در جمله : **إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا**

۴- قرائت صحیح حروف مقطعه اول سوره زخرف، بدون تشدید میم : **حَمَّ ← حَامِيم**

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول – کلمات هم خانواده :

سَأَلَتْ (سَالًا، سُؤَالَ، مَسْئُولًا، سَائِلًا،
مَسْأَلَةً)، تَهْتَدُونَ (هُدًى، هِدَايَتَ، هَادِي، مَهْدَى)،
قَادِرٌ (قَادَرٍ، مُقَدِّرٍ، قَدِيرٍ)، بِلَدَةٍ (بِلَادِ)،
مَيَّةٌ (مَيْتَةٌ، مَيَّتٌ، مَوْتُ)

فعالیت دوم – برخی توضیحات :

۱- با پرسش و پاسخ از دانش‌آموزان، برای آنها توضیح دهید که ترکیب‌هایی مانند «سَأَلْتَهُمْ، خَلَقَهُنَّ، لَعَلَّكُمْ» از چه کلماتی تشکیل شده است، تا بهتر بتوانند این گونه ترکیب‌ها را معنا کنند.

۲- در عبارت چهارم، پنجم و ششم استفاده از حرف «را» پس از ترجمه «خَلَقَهُنَّ»، «أَرْضَ» و «سُبُلًا» فراموش نشود.

۳- بهتر است پس از ادوات شرط (إن، لو، مَنْ، ما و ...) فعل ماضی به صورت مضارع معنا شود؛ هرچند که ترجمه آن به همان صورت ماضی توسط دانش‌آموزان اشکال ندارد. از این رو عبارت اول بهتر است به صورت «اگر قطعاً بررسی (به‌جای پرسیدی) از آنها» ترجمه شود.

انس باقرآن در خانه

- ۱- ضمیر «هُنَّ» به معنای «آنها» در عبارت دوم، به «آسمان ها و زمین» در عبارت اول برمی گردد.
- ضمناً در ترجمه همین عبارت بهتر است «العزیز العلیم» به صورت «خدای عزتمند دانا» ترجمه شود.
- ۲- برخی از عبارات ساده صفحه ۴۹۱ قرآن کریم :

فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ، وَ اِذْ قَالَ اِبْرٰهِيْمُ لِاَبِيْهِ وَقَوْمِهٖ ، آیه ۲۷

حَقَّ جَاءَهُمُ الْحَقُّ وَرَسُولٌ مُّبِينٌ ، آیه ۳۰

کتاب بی مانند

اهداف

- ۱- آشنایی با تحدی (مبارزه طلبی) قرآن کریم
- ۲- آگاهی از اینکه انسان‌ها در طول تاریخ از آوردن سوره‌ای مانند قرآن ناتوان بوده‌اند.
- ۳- آشنایی با اینکه قرآن کلام الهی است و هیچ بشری نمی‌تواند مانند آن را بیاورد.

روش تدریس

- ۱- توضیحات اولیه دبیر درباره تحدی و اینکه قرآن چگونه تحدی کرده است.
- ۲- قرائت متن درس توسط دانش‌آموزان
- ۳- گفت‌وگو درباره تحدی قرآن کریم و اینکه چرا هیچ انسانی نمی‌تواند مانند قرآن را بیاورد.

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- چرا پس از ۱۴۰۰ سال هنوز این تحدی قرآن پابرجاست و کسی نتوانسته حتی سوره‌ای مانند یکی از سوره‌های قرآن بیاورد؟
- ۲- چه کسانی در تاریخ اقدام به آوردن قرآنی دیگر کرده‌اند و نتیجه کار آنها چه شده است؟
- ۳- چند آیه در قرآن کریم درباره تحدی وجود دارد و در هر یک به چه چیزی تحدی شده است؟

پیام قرآنی

- ۱- قرائت آیات تحدی
- ۲- ترجمه آیات
- ۳- جمع‌خوانی آیات و حفظ آنها توسط افراد علاقه‌مند

فعالیت تکمیلی

دانش‌آموزان علاقه‌مند می‌توانند با راهنمایی دبیر محترم و مراجعه به برخی تفاسیر مانند تفسیر نمونه و سایر کتاب‌های معتبر که درباره جنبه‌های مختلف اعجاز قرآن نوشته شده است، مطالبی را انتخاب کرده و در کلاس ارائه کنند.

جلسه اول

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات
آن، به ویژه موارد پی در پی و اتصال سطرها،
مانند: **يَعْشَى النَّاسُ رَبَّنَا أَكْرِفْ عَلَّ الْعَذَابِ**
لَهُمُ الذِّكْرَىٰ كاشِفُو الْعَذَابِ
نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَىٰ وَاتْرُكِ الْبَحْرَ رَهْوًا
عَلَى الْعَلَمِينَ مَوْتِنَا الْاُولَىٰ

۲- تشخیص جمله های فاقد علامت
وقف، جمعاً ۱۵ مورد

مشخص کردن ۷ جمله که با «و» و ۲
جمله که با «إِنَّا» آغاز می شود.

مشخص کردن جمله هایی که با «يُحْيَى،
فَ، اَنَّ، اَنْكُمْ، اِنْ، اَم» آغاز می شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و
مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ عین و الف همزه در ترکیب : **عَذَابٌ أَلِيمٌ**
تلفظ ط و ت در جمله : **يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَىٰ**
تلفظ ح و هـ در جمله : **وَإِتْرُكِ الْبَحْرَ رَهْوًا**

وجود چهار عین در چهار کلمه پی در پی : **عَلَى عَلِمِ عَلَى الْعَلَمِينَ**

۴- دقت در خواندن کلمات : **حَمَّ ، يُحْيَى ، مُعَلِّمٌ ، إِلَهِي ، نَعْمَةٍ ، بَلَّوْا**

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول — کلمات هم خانواده :

مُبَارَك، مُبَارَكَة (برکت، تبرک، تبریک)،
مُنْذِر (تَذِير، اِنْذَار، مُنْذِر، مُنْذِر، مُرْسِل (رسول،
رسل، ارسال، مرسلین)، يُحْيِي (حیات، حَیْ،
أَحْيَاء : زندگان، إَحْيَاء : زنده کردن)، يُمِيتُ (موت،
مِيت، آموات : مردگان، إِمَاتَة : میراندن)

فعالیت دوم — برخی از توضیحات :

۱- «مُبِين» معمولاً به معنای «روشن» است
و گاهی نیز می توان آن را به «روشنگر» ترجمه
کرد. در حالت اول صفت مشبّهه و در حالت دوم
اسم فاعل است. در نتیجه ترجمه عبارت اول به
یکی از دو صورت «سوگند به کتاب روشن» یا
«سوگند به کتاب روشنگر» صحیح است.

۲- همان طور که در درس اول کتاب هشتم

بیان شد، بهتر است گاهی اسم های جمع، به صورت مفرد معنا شود؛ مانند «مُنْذِرِينَ» و «مُرْسِلِينَ» در
عبارت چهارم و ششم.

۳- در عبارت هفتم «رَحْمَةً» که نکره است بهتر است به صورت «رحمتی» معنا شود.

۴- در عبارت دهم، «أَوَّلِينَ» صفت «أَبَاء» است و «كُم» نیز مضاف الیه می باشد. برای آشنایی
بیشتر با چنین ترکیب هایی به توضیحات بخش آموزش مفاهیم همین درس در کتاب دانش آموزان
مراجعة کنید.

انس با قرآن در خانه

به کمک بخش‌های مختلف «انس» توانایی قرائت و درک معنای دانش‌آموزان ارزشیابی می‌شود. برخی از توضیحات به شرح زیر است.

۱- در عبارت دهم، جمله «ان کنتم موقنین» به صورت «اگر بودید (هستید) اهل یقین» یا «اگر یقین دارید» ترجمه می‌شود.

۲- برخی از عبارات ساده صفحه ۴۹۷ قرآن کریم :

بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ / مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ / عَلَى الْعَالَمِينَ / وَءَاتَيْنَاهُمْ مِنَ الْآيَاتِ /
 اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

آیه ۳۸ و ۳۹

۳- پیام قرآنی صفحه ۴۹۸ قرآن کریم :

اِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ اَمِينٍ / فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ /

دخان ۵۱ و ۵۲

قطعا متقین در جایگاهی ایمن هستند؛ در میان باغ‌ها و چشمه‌سارها

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن، به ویژه موارد پی در پی، مانند :

فَمَا اخْتَلَفُوا فَاتَّبِعَهَا
أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ

۲- تشخیص جمله های فاقد علامت وقف، جمعاً ۱۴ مورد.

مشخص کردن ۵ جمله که با «و» آغاز می شود.

مشخص کردن جمله هایی که با «يَغْفِرُوا، لِيَجْزِيَ، إِلَّا، بَعْيَا، فِيمَا، فَاتَّبِعَهَا، لِقَوْمٍ، أَنْ، سَوَاءً» آغاز می شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ ط و ت در ترکیب : مِنَ الطَّيِّبَاتِ

تلفظ ظا و ضاد در جمله : وَإِنَّ الظَّالِمِينَ

بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ

تلفظ الف همزه و عین در جمله : وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلِيَهَا

تلفظ هـ و ح در کلمات : وَهُدًى وَرَحْمَةً مَحْيَاهُمْ

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول - کلمات هم خانواده :

(بصائر، بصیرت، بَصَر، أبصار، بصیر، مُبْصِر)،

سَبَبَات (سَبَبَة، سوء)، سَوَاء (مُساوی، تسویه)

نکته و تذکر : خوب است بدانید ریشه «سَبَبَة»،

«سوء» و ریشه «سَوَاء»، «سوی» است. ضمناً همان طور که

قبلاً گفته شده است، برخی از این نکات ویژه دبیران محترم

است و بیان آنها برای دانش آموزان ضرورت ندارد.

مَحْيَا (حَيّ، أَحْيَاء، حَيَاة، مُحْيِي : زنده کننده،

إِحْيَاء : زنده کردن)، مَمَات (مَيِّت، مَوْت، أَمَوَات، مُمَيِّت :

میراننده، إِمَانَة : میراندن)، سَاء (سوء، سَبَبَة، سَبَبَات)،

يَحْكُمُونَ (حُكْم، حُكُومَت، حَاكِم، مُحْكَم،

حُكْمَت، تَحْكِيم، مُحْكَم، استِحْكَام، مُسْتَحْكَم)، تَسْوَى (مُساوی، تَسْوِيَة، سَوَاء، يَسْتَوِي)

فعالیت دوم - برخی از توضیحات :

۱- اگر پس از اسم نکره، فعل بیاید، در ترجمه پس از آن اسم، «که» به کار می رود مانند عبارت

دوم (برای گروهی که یقین دارند). این موضوع را برای دانش آموزان توضیح دهید.

۲- در عبارت سوم «آم» بهتر است به صورت «آیا» ترجمه شود؛ هرچند که ممکن است به معنای

«بلکه» نیز باشد.

۳- در عبارت چهارم فعل مضارع «نَجْعَلْ» چون بعد از «آن» آمده به صورت «که قرار دهیم» معنا

می شود. هرچند که در آیه مربوط، ترجمه آن به صورت «قرار می دهیم» نیز مناسب است.

۴- ترجمه کلمه به کلمه عبارت دهم به صورت «و مساوی نیست نیکی و نه بدی» است که در فارسی

آن را به صورت «و نیکی و بدی مساوی (یکسان) نیست» بیان می شود. این عبارت یکی از زیباترین و

جامع ترین اصول اخلاقی است که قرآن کریم در کوتاه ترین شکل بیان کرده است. خوب است در این

باره، برای دانش آموزان به اختصار توضیح دهید که از این آموزه بلند قرآنی، بیاموزند و ایمان بیاورند که

در نظام هستی، نتیجه و پاداش خوبی و بدی یکسان نیست. ایشان را تشویق کنید این پیام جاودانه الهی

را حفظ کنند و همیشه آن را به خاطر داشته و اعمال و رفتار خود را براساس آن شکل دهند.

[illegible]

۲- برخی از عبارات و آیات ساده صفحه ۴۹۹ قرآن کریم:

آیات ۱ تا ۶ (معنای برخی از کلمات خاص
این آیات عبارت است از: **يَبْتُ**: می‌پراکند،
منتشر می‌کند، **دَابَّة**: جنبنده، **تَصْرِيف**: گرداندن،
تَصْرِيفِ الرِّيح: وزش بادها)/

۳۔ پیام قرآنی صفحہ ۵۰۰ قرآن کریم :
يَسْمَعُ آيَاتِ اللَّهِ / فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ / مِنْ وَرَائِهِمْ جَهَنَّمُ / وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ / آيہ ۱۱ تا ۱۳

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ، وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا

هر چه کنی به خود کنی گر همه نیک و بد کنی

محمد رسول الله (ص)

اهداف

- ۱- آشنایی با جایگاه و مقام و منزلت پیامبر اسلام (ص) در قرآن کریم
- ۲- علاقه‌مندی به شناخت پیامبر اسلام (ص) از دیدگاه قرآن کریم
- ۳- آشنایی با تعداد آیاتی از قرآن کریم درباره پیامبر اسلام (ص)
- ۴- قرائت و حفظ نسبی آیاتی که ویژگی‌های پیامبر اسلام (ص) را نشان می‌دهد.

روش تدریس

- ۱- توضیحات دبیر درباره جایگاه پیامبران در قرآن کریم
- ۲- توضیحات دبیر درباره جایگاه پیامبر اسلام در قرآن کریم
- ۳- قرائت آیات و ترجمه آنها توسط دانش‌آموزان با هدایت دبیر محترم و ارائه راهنمایی‌هایی لازم

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- استخراج برخی از آیات دیگر که در قرآن کریم درباره پیامبر اسلام (ص) آمده است.
- ۲- چرا پیامبر اسلام را پیامبر رحمت نامیده‌اند؟
- ۳- چگونه پیامبر اسلام می‌تواند الگوی مسلمانان و سایر انسان‌ها قرار گیرد؟

پیام قرآنی

- ۱- قرائت آیات و جمع‌خوانی آنها
- ۲- ترجمه آیات

فعالیت تکمیلی

معرفی کتاب رمان «محمد» تألیف آقای ابراهیم حسن بیگی، انتشارات مدرسه خوب است این کتاب را به کلاس آورده و قسمت‌هایی از آن نیز خوانده شود.

تذکرات خاص قرائت :

- ۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات
آن، به ویژه موارد بی دری و اتصال سطرها،
مانند : **وَاغْرَثَكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا**
مَّا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ رَبَّنَا اللَّهُ
- ۲- تشخیص جمله های فاقد علامت وقف،
جمعاً ۳۶ مورد.
مشخص کردن ۱۴ جمله که با «و» ۴ جمله
که با «ف» و ۲ جمله که با «رَبِّ» آغاز می شود.
مشخص کردن جمله هایی که با کلمات
«کَمَا، إِلَّا، أَرُونِي، أَمْ، أَوْ، إِنْ، مَنْ، کَانُوا، قَالَ،
هَذَا، لَوْ، مَا سَبَقُونَا، لِسَانًا، لِيُنْذِرَ، ثُمَّ، جَزَاءً» آغاز
می شود.
- ۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه

آنها با حروف مشابه، مانند :

- تلفظ ذال و ز در جمله : **ذَلِكُمْ بِأَنكُمُ اخْتَدْتُمْ عَٰيَتِ اللَّهِ هُرُؤًا**
تلفظ ه و ح در جمله : **فَلِلَّهِ الْحَمْدُ**
تلفظ عین و الف همزه، ذال و ضاد در جمله : **عَمَّا أَنْذَرُوا مُعْرِضُونَ**
تلفظ ذال و ظا در جمله : **لِيُنْذِرَ الَّذِينَ ظَلَمُوا**
تلفظ ث و سین، در جمله : **ثُمَّ اسْتَقَمُوا**
تلفظ صاد و سین در ترکیب : **مُصَدِّقٌ لِّسَانًا**

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- در عبارت اول، اولین حرف «ما» نافیه است و فعل بعد از خود را منفی می‌کند (خلق نکردیم) و دومین حرف «ما» به معنای «آنچه»

۲- خوب است بدانید «استقامت» در فارسی به معنای «پایداری» است اما مشتقات این مصدر (استقاموا، مُستقیم و ...) به معنای پایداری نیست بلکه به معنای عدم انحراف از مسیر حق است؛ از این رو است که «مُستقیم» را «راست» معنا می‌کنیم؛ یعنی در مسیر راست و درست قرار گرفتن.

۳- برخی از عبارات ساده صفحه ۵۰۶

قرآن کریم:

يَسْمَعُونَ الْقُرْآنَ / آیه ۳۰ / يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ / وَلَيْسَ لَهُ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءُ /
أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ / إِنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ / بَلَى إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ /
فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ

۴- پیام قرآنی از صفحه ۵۰۲ قرآن کریم:

فَلِلَّهِ الْحَمْدُ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَرَبِّ الْأَرْضِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

پس (فقط) سپاس و ستایش برای خداست؛ پروردگار آسمان‌ها و پروردگار زمین؛ پروردگار جهانیان.

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن
به ویژه موارد بی دربی و اتصال سطرها، مانند :
كَفَرُوا اتَّبِعُوا الْبَاطِلَ ءَامِنُوا اتَّبِعُوا الْحَقَّ
فَشُدُّوا لَوثَاقَ

۲- تشخیص جمله‌های فاقد علامت وقف،
جمعاً ۲۶ مورد.

مشخص کردن ۱۲ جمله که با «و» ۷
جمله که با «ف» و ۲ جمله که با «حَتَّى» آغاز
می‌شود.

مشخص کردن جمله‌هایی که با «أَصْلَ»،
كَفَرُوا لَا تَنْصَرُوا، إِنْ يَنْصُرْكُمْ آغاز می‌شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص و مقایسه
آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ صاد و سین، در جمله : وَ صَدَّوْا
عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

تلفظ صاد و ث، در عبارت : إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَ يَثْبِيتْ أَقْدَامَكُمْ

تلفظ ه و ح در جمله‌های : وَ هُوَ الْحَقُّ وَ أَصْلَحَ بِهِمْ

تلفظ ح و ه، ضاد و ز و ذال، الف همزه و عین، در جمله : حَتَّى تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا ذَلِكَ

تلفظ سین و صاد، ه و ح، در جمله : سَيَهْدِيهِمْ وَ يَصْلِحْ بِهِمْ

تلفظ ت و طاء، در جمله : اتَّبِعُوا الْبَاطِلَ

تذکرات خاص مفاهیم

تدریس به روش دروس قبل انجام می‌شود. برخی از توضیحات به این شرح است.

فعالیت اول — کلمات هم خانواده :

أَصْلٌ (اضلالت، ضالٌّ : گمراه، مُضِلٌّ : گمراه‌کننده، إضلال : گمراه کردن)، أَعْمَالُ (عمل، أعمال، عامل، مَعْمُول، إعمال، معامله، استعمال)، نُزِّلَ (نازِل، نُزُول، مَنْزِل، إِنْزَال، تَنْزِيل)، اتَّبَعُوا (تَبِعَ، تَبِعْتِ، تَابِعَ، مَتَّبِعَ، اتَّبَعُوا) وَأُنْزِلَ (نازِل، نزول، نُزِّلَ و ...)

فعالیت دوم — برخی توضیحات :

۱- «ما» در عبارت چهارم به معنای «آنچه» است. همان‌طور که می‌دانید هرگاه یکی از حروف جرّ قبل از «ما» بیاید، این «ما» دیگر نافیه نیست؛ و در این صورت عموماً به معنای «آنچه» می‌باشد.

۲- دانش‌آموزان را به تفاوت افعالی مانند «اتَّبَعُوا» و «اتَّبِعُوا»، «ءَامَنُوا» و «جَاهَدُوا» و «جَاهِدُوا» و نیز «أَنْفَقُوا» و «أَنْفَقُوا» توجه دهید. این‌گونه افعال، اولی فعل ماضی و دومی فعل امر است.

تذکرات انسی با قرآن در خانه

۱- در آیه اول، فاعل «أَصْلَ» ضمیر مستتر «هُوَ» است که به «الله» برمی گردد. یعنی خدا اعمال این گروه از کافران را گمراه و بی نتیجه می کند.

۲- برخی عبارات ساده صفحه ۵۰۸ قرآن کریم :

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ / وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ / فَأَعْلَمَ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ / وَاسْتَغْفِرُ لَذَنبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ /

۳- پیام قرآنی صفحه ۵۰۷ :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ

ای مؤمنان! اگر خدا را یاری کنید، شما را یاری می کند و گامهایتان را محکم و استوار می سازد.

*** بهداشت روانی در قرآن (۱) و (۲)**

[illegible]

اهداف

- ۱- آشنایی با اینکه قرآن کریم کتاب شفا و درمان آسیب‌های روحی و روانی انسان است.
- ۲- علاقه به دانستن و آشنایی با آیاتی که دربارهٔ این گونه آسیب‌هاست.
- ۳- تلاش برای عمل به دستورات آیات قرآن کریم به منظور پیشگیری یا درمان مشکلات روحی و روانی.

روش تدریس

- ۱- توضیحات اولیه دبیر دربارهٔ بهداشت روانی و ارتباط آیات معرفی شده با این موضوع
- ۲- قرائت متن توسط دانش‌آموزان
- ۳- قرائت آیات و عبارات و ترجمهٔ آنها
- ۴- گفت‌وگو دربارهٔ مشکلات روحی و روانی مطرح شده و آیات مربوط به آنها

* این توضیحات شامل بحث شناخت هر دو درس سوم و چهارم می شود.

نمونه سؤالات برای گفت و گو و پژوهش

- ۱- چرا قرآن کریم درمان و شفابخش دردهای آدمی است؟
- ۲- چگونه می توان با آیات قرآن کریم به بهداشت روانی دست یافت؟
- ۳- آیا دانش آموزان تجربه ای دارند که آیه ای از قرآن کریم موجب راهنمایی آنها در یکی از مسائل مورد نیاز زندگی شان شده است؟

پیام قرآنی

- ۱- قرائت و ترجمه پیام قرآنی در کلاس
- ۲- جمع خوانی پیام قرآنی توسط دانش آموزان
- ۳- برخی از آیات و عبارات قرآنی این بخش حفظ شده و نمره تشویقی به آنها تعلق گیرد.

فعالیت تکمیلی

بخش هایی از کتاب معجزات علمی قرآن کریم توسط دکتر محمد علی رضایی اصفهانی که در ارتباط با این موضوع است به دانش آموزان معرفی شود. افراد علاقه مند می توانند پس از مطالعه، گزارش کوتاهی از آن را در کلاس ارائه کنند.

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات
آن، به ویژه اتصال سطرها و موارد بی در بی،
مانند : **أَنْزَلَ السَّكِينَةَ وَ الْمُشْرِكَاتِ الظَّالِمِينَ بِاللَّهِ**
ظَنَّ السَّوْءَ إِذَا أَنْطَلَقْتُمْ

۲- تشخیص جمله های فاقد علامت
وقف، جمعاً ۳۰ مورد

مشخص کردن ۱۳ جمله که با «و» و ۳
جمله که با «ف» آغاز می شود.

مشخص کردن جمله هایی که با «ماتَّقَدَّم» ،
لِيزْدَادُوا ، تَجْرَى ، خُلْدِينَ ، الظَّالِمِينَ ، إِنَّمَا ، يَدُلُّهُ ،
سَعَلْنَا ، إِن ، أَوْ ، أَنْ ، إِذَا ، ذَرُونَا ، كَذَلِكُمْ» آغاز
می شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و
مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ صاد و سین، ط و ت، در : **صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا وَ سَاءَتْ مَصِيرًا**

تلفظ ح و هـ، در : **تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَ تُسَبِّحُوهُ**

تلفظ ذال و ز و ظا، در : **وَ كَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ قُورًا عَظِيمًا**

تلفظ عین و الف همزه، در : **عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ مِنَ الْأَعْرَابِ**

تلفظ ث و سین، در : **فَمَنْ نَكَتْ فَإِنَّمَا يَنْكُتُ عَلَى نَفْسِهِ**

۴- دقت در درست خواندن عبارات : **وَ تُعْزِرُوهُ وَ تُؤْفِرُوهُ عَلَيْهِ اللَّهُ**

تذکرات خاص مفاهیم

تدریس به روش دروس قبل انجام می‌شود. برخی از توضیحات به این شرح است.

فعالیت اول — کلمات هم خانواده :

سَكِينَة (سُکون : آرامش، ساکن، مَسْكَن، مَسْكِين، تَسْكِين، اِسْكَان)، يُدْخِلُ (دَخَلَ، دَاخِل، دُخُول، إِدْخَال، مُدَاخَلَة، تَدْخُلُ)، تَجْرِي (جاری، مَجْرَا، جَرِيَان، إِجْرَاء، أَنْهَار، نَهْر)، فَوْز (فَائِز، فَائِزِيْن)، عَظِيم (عَظِيم، مُعَظَّم، أَعْظَم، عَظْمِي).

فعالیت دوم — برخی توضیحات :

۱- معمولاً «الدِّي» به صورت «کسی است که» معنا می‌شود و گاهی نیز به صورت «کسی که» یا «که».

۲- «حکیم» یعنی فردی که کارش از روی

درستی، استحکام و دقت و سنجیدگی است؛ و یا چیزی که این ویژگی‌ها را دارد. هرگاه این لفظ به عنوان صفت خداوند به کار رود می‌تواند همان «حکیم» معنا شود.

۳- در عبارت پنجم ترکیب «لِيُدْخَلَ» یعنی «تا داخل کند...». همان طور که می‌بینید حرف «لِ» به صورت «تا» معنا شده است تا فعل به صورت «التزامی» معنا شود. یعنی می‌گوییم «تا داخل کند» و نه «تا داخل می‌کند»

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- فعل عبارت پنجم با توجه به سایر اجزای جمله، همراه با حرف اضافه و به صورت «تا داخل کند...» را در بهشت‌هایی معنا می‌شود.

۲- برخی از عبارات ساده صفحات ۵۱۱ و ۵۱۲ قرآن کریم:

آیه اول / وَيَهْدِيكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا / آیه سوم تا پنجم / آیه ۷ و ۸ / يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ / يَقُولُونَ بِالْإِسْتِثْمِ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ / بَلْ كَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا / آیه ۱۴

۳- پیام قرآنی صفحه ۵۱۲ قرآن کریم:

يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ

دست (قدرت) خدا بالای (برتر از) همه دست‌های (قدرت) آنهاست.

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن، به ویژه موارد پی در پی و اتصال سطرها، مانند، **مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا بِئْسَ اِلَاسْمُ الْفُسُوقُ** دقت کنید، تلفظ صحیح جمله دوم به صورت «بِئْسَ لِسْمُ لَفُسُوقُ» می باشد.

۲- تشخیص جمله های فاقد علامت وقف، جمعاً ۲۳ مورد.

مشخص کردن ۶ جمله که با «و»، ۷ جمله که با «فَ»، ۲ جمله که با «حَتَّى» و ۲ جمله که با «عَسَى» آغاز می شود.

مشخص کردن جمله هایی که با «لَکَانَ، اِنْ، اَنْ، لَعَنَيْتُمْ، لَعَلَّکُمْ، لَا یَسْخَرُ» آغاز می شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ سین و صاد، در : **وَالْفُسُوقُ وَالْعِصْيَانُ**

تلفظ ط و ث، در : **طَائِفَتَانِ**

تلفظ ح و ه، در : **اِحْدَاهُمَا**

تلفظ عین و الف همزه، در ترکیب : **عَلَى الْاُخْرَى**

تلفظ قاف و غین، در جمله : **فَقَاتِلُوا الَّتِی تَبْغِی**

آموزش مفاهیم

نمای اول

جدول زیر را با استفاده از کلمات داده شده کامل کنید. معنی کلمات را به سطر درج کنید.

نیاید مسخره کند ، حق شناسد ، زنان ، برادران ، اصلاح کند

جمله	کلمه	معنی
۱. اهلوا	_____	_____
۲. اصلحو	_____	_____
۳. ترحمون	_____	_____
۴. لا تسخر	_____	_____

نمای دوم

عبارت‌های زیر را با کلمات مناسب کامل کنید.

۱. اهلوا	۲. لا تسخر
۳. اصلحو	۴. ترحمون
۵. لا تسخر	۶. اصلحو
۷. ترحمون	۸. اهلوا

آیات قرآنی از سوره احزاب در مورد این مفاهیم را در سطر درج کنید.

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول - کلمات هم خانواده :

إِخْوَةٌ (أَخٌ، أَخَوَانٌ، أَخُوْتُ، أُخْتُ)، أَصْلَحُوا (صُلِحَ، صَالِحٌ، إِصْلَاحٌ، مُصْلِحٌ، مُصْلِحَةٌ، مَصْلَحَتٌ)، تَرْحَمُونَ (رَحِمَ، رَاحِمٌ، رَحِيمٌ، مَرْحُومٌ، تَرْحِمُ، مَرْحَمَةٌ، أَرْحَامٌ) لَا يَسْخَرُ (مَسْخَرَةٌ، سُخْرِيَّةٌ، تَسْخِيرٌ)

فعالیت دوم - برخی توضیحات :

۱- همان طور که قبلاً توضیح داده شده است «إِنَّمَا» قبل از خبر جمله معنا می‌شود؛ یعنی می‌گوییم «مؤمنان فقط برادران (یکدیگر) هستند». منظور این است که از مؤمنان فقط برادری سزاوار است و نباید با هم دشمنی کنند.

۲- عبارت هشتم که در آیه مربوط عطف بر عبارت پنجم است به صورت «و نه زنان، زنان را (مسخره کنند)» ترجمه می‌شود.

تذکرات انس با قرآن در خانه

به شیوه دروس قبل ارزشیابی به عمل می‌آید، برخی از توضیحات به شرح زیر است.

۱- برخی از عبارات ساده صفحه ۵۱۷

قرآن کریم :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ /
وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ / يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ /
إِنَّا أَكْرَمُكُمْ عِنْدَ اللَّهِ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ / إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ /
وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ / وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ /
وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ / آیه ۱۸ /

۲- برخی از پیام‌های قرآنی صفحه ۵۱۷ :

* يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ :

ای مؤمنان از بسیاری از گمان‌ها دوری کنید که برخی از گمان‌ها گناه است.

* وَلَا تَجَسَّسُوا : و تجسس نکنید (در کارهای یکدیگر).

* وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم بَعْضًا : برخی غیبت دیگری را نکند.

* إِنَّا أَكْرَمُكُمْ عِنْدَ اللَّهِ اتَّقُوا اللَّهَ : قطعاً برترین شما در نزد خدا با تقواترین شماست.

روش تدریس شناخت درس چهارم در درس سوم آمده است.

تذکرات خاص قرائت :

- ۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن، به ویژه موارد بی در بی، مانند :
عَلَيْهِمُ الرِّيحَ الْعَقِيمَ فَمَا اسْتَطَاعُوا
- ۲- تشخیص جمله‌های فاقد علامت وقف، جمعاً ۲۱ مورد
مشخص کردن ۶ جمله که با «و»، ۶ جمله که با «ف» و ۳ جمله که با «إِذ» آغاز می‌شود.
مشخص کردن جمله‌هایی که با «هَذَا، الَّذِي، إِنَّهُ، مِثْل، قَوْمٌ، قَالَ، لِلَّذِينَ» آغاز می‌شود.
- ۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :
تلفظ ت و طاء، در ترکیب : تَنْطِقُونَ فَمَا اسْتَطَاعُوا
تلفظ الف همزه و عین، ه و ح، در جمله : إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرِّيحَ الْعَقِيمَ
تلفظ سین و صاد، در عبارت : وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول — کلمات هم خانواده :

يَسْتَغْفِرُونَ (مَغْفِرَت، غُفْران، غَفَار، غَفُور، استغفار، غافر)، سَائِل (سؤال، مَسْئُول، مَسْأَله، مَسَائِل)، مَحْرُوم (حَرَام، حَرِيم، احترام، محترم، حُرْمَت)

دو نکته :

۱- کلمات هم خانواده «مَحْرُوم» همه به نوعی در معنای «مَنع، دوری و فاصله» اشتراک دارند؛ مثلاً «محترم» کسی یا چیزی است که باید «شأن و حریم» آن حفظ شود و هرگونه رفتاری غیر از احترام با او ممنوع است.

۲- ممکن است دانش آموزان کلماتی

همچون رحیم، مرحوم، رحمة، ترحیم و... را نیز هم خانواده «مَحْرُوم» گمان کنند. در این صورت می توان با توجه به آموخته های آنها در درس عربی توضیح داد که ریشه «مَحْرُوم» سه حرف «ح، ر، م» و ریشه مجموعه دوم «ر، ح، م» است. ترتیب حروف اصلی در کلمات هم خانواده و ریشه آنها مهم است و اگر این ترتیب تغییر کند کلمه و هم خانواده آن به کلمه دیگری تبدیل می شود.

فعالیت دوم — برخی توضیحات :

۱- شاید مناسب ترین ترجمه برای «متقین»، «افراد با تقوا» باشد. تعریف کاربردی «تقوا» برای دانش آموزان مفید و کافی است. اینکه آنها بدانند «تقوا» یعنی ایمان به خدا و عمل به دستورات او و اولیای الهی صحیح و کافی است.

۲- همان طور که می دانید «عیون» جمع «عَیْن» و به معنای «چشمه ها» است. اما در ترکیب دوم بهتر است به «چشمه سارها» ترجمه شود تا این ترکیب معنای مناسبی پیدا کند (در باغ ها و چشمه سارها).

۳- در آخر ترجمه عبارت هفتم خوب است از فعل ربط «است» استفاده شود.

۴- در ترکیب هشتم «أَنْفُسُكُمْ» را می توان به صورت «خود شما» یا «جان های شما» معنا کرد، هر دو صحیح است؛ اما ترجمه اول با توجه به ادامه آیه، کامل تر و مناسب تر است.

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- برخی از عبارات ساده صفحه ۵۲۳ قرآن کریم :

آیه ۵۵ و ۵۶ / إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ / قَوْلٍ لِلَّذِينَ كَفَرُوا / إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ /
مَالَهُ مِنْ دَافِعٍ / قَوْلٍ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ / آیات ۱۱ و ۱۴

۲- پیام های قرآنی صفحه ۵۲۳ قرآن کریم :

* وَذَكِّرْ فَإِنَّ الذِّكْرَى تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ ذاریات ۵۵

و یادآوری کن و پند بده که قطعاً یادآوری و پند برای مؤمنان سودمند است.

* وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ذاریات ۵۶

و جن و انس را نیافریدم جز برای آنکه مرا عبادت کنند.

* إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ذاریات ۵۸

قطعاً خداست که روزی دهنده، نیرومند و قدرتمند است.

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات

آن، مانند :

أُولَئِكَ فِي الرُّبْرِ يَسْرُنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ

۲- تشخیص جمله های فاقد علامت

وقف، جمعاً ۱۴ مورد.

مشخص کردن ۲ جمله که با «و» و ۹

جمله که با «ف» آغاز می شود.

مشخص کردن جمله هایی که با «إِلا، أم،

ذوقوا» آغاز می شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه

آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ ط و ت، در : فَتَعَالَى بَطْسَتَنَا

تلفظ الف همزه و عین، ذال و ز، در

ترکیبات : أَعْيَنَهُمْ أَخَذَ عَزِيْزٍ

تلفظ ح و هـ، در ترکیبات : صَاحِبَهُمْ صَبَّحَهُمْ

۴- وقف بر تشدید با کمی مکث، مانند، مُسْتَقَرٍّ أَمْرٌ

آموزش مفاهیم

فعالیت اول

جمله‌نویس را با استفاده از کلمات داده‌شده تکمیل و سعی کنید معانی کلمات را به خاطر بسپارید.

بند جادوگران آسان گردانیم

پایه	کلمه	معنی	پایه	کلمه	معنی
۱	بیشترنا	بیشتر	۱	جستارگر	جستارگر
۲	ذکر	ذکر	۲	نذر	نذار، هشدار، هشدارگر
۳	هالی	هالی	۳	مُتَذَكِّر	موجزات گردان، گرداننده

فعالیت دوم

معانی این واژه‌ها و عبارات عربی را بنویسید.

انذار

انذار

انذار

انذار

انذار

انذار

انذار

انذار

انذار

انذار

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول – کلمات هم خانواده :

یَسِّرْنَا (مُیَسِّر، یُسِّر)، ذِکْر (ذاکر، مذکور، تذکر، مُتَذَكِّر، اذکار)، نُذِر (نَذیر، اِنذار، تنذیر)

دو نکته :

۱- «نُذِر» هم جمع «اِنذار» است و هم جمع «نَذیر» از این رو به دو صورت «هشدارها» و «هشدار دهندگان» معنا شده است.

۲- کلمه «مُذَكِّر» اسم فاعل از باب افتعال است و در اصل «مُتَذَكِّر» بوده و تاء و ذال به دال تبدیل شده‌اند (مُذَكِّر).

تذکر : همان‌طور که قبلاً نیز گفته شده است بیان هر آنچه که در کتاب راهنمای معلم آمده است برای دانش‌آموزان ضروری نیست، مانند همین مطلب اخیر. این‌گونه مطالب فقط برای اطلاع و آگاهی دبیران محترم بیان می‌شود.

* * *

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- معنای کلمه به کلمه عبارت چهارم به صورت «انکار و تکذیب کردند نشانه‌های مرا همه آن را» است؛ می‌توان با پرسش و پاسخ از دانش‌آموزان به ترجمه روشن‌تر یعنی «انکار و تکذیب کردند همه نشانه‌های مرا» رسید. منظور از «نشانه‌ها» در اینجا «معجزاتی» است که حضرت موسی علیه‌السلام برای فرعونیان آورد.

۲- برخی از عبارات ساده صفحه ۵۲۷ قرآن کریم:

آیه ۲۸ / وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمُوتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ / إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ / فِي صُحُفِ مُوسَى /

آیه ۳۹ و ۴۲

۳- پیام‌های قرآنی صفحه ۵۲۷ قرآن کریم:

الف) إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا / نجم ۲۸

قطعا ظن و گمان (برای شناخت) حقیقت به هیچ وجه جای علم و یقین را نمی‌گیرد.

ب) وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى / نجم ۳۹

و (در آخرت) برای انسان هیچ چیز وجود نخواهد داشت جز آنچه (در دنیا) سعی و تلاش داشته است.

انبساط و گسترش جهان

اهداف

- ۱- آشنایی با یکی از اخبار علمی قرآن کریم درباره آسمانها
- ۲- علاقه‌مندی به آگاهی بیشتر درباره اخبار علمی قرآن کریم و پژوهش در آنها

روش تدریس

- ۱- توضیحات اولیه دیر و یا کارشناس فیزیک و نجوم درباره اختر فیزیک و گسترش جهان
- ۲- تطبیق موضوع گسترش جهان با واژه «موسعون» در قرآن به کمک دبیر یا کارشناس
- ۳- قرائت متن درس توسط دانش آموزان
- ۴- قرائت و ترجمه آیه ۴۷ سوره ذاریات و تدبر در آن

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- گسترش و انبساط جهان از نظر فیزیک چه توضیح و توجیهی دارد؟
- ۲- وجود برخی نکات علمی در قرآن کریم می‌تواند نشانه‌ی چه چیزی باشد؟

پیام قرآنی

- ۱- جمع خوانی عبارت قرآنی در کلاس و حفظ آن توسط افراد علاقه‌مند
- ۲- توانایی ترجمه عبارت قرآنی

فعالیت تکمیلی

- ۱- مراجعه به مقالات دکتر محمد حسین امیدبانی در این زمینه علاوه بر منبع معرفی شده در

کتاب

- ۲- استفاده از فیلم‌ها و اسلایدهای موجود در این زمینه
 - ۳- بازدید دانش‌آموزان از مراکز ستاره‌شناسی
- تذکر:** توضیحات بحث شناخت درس یازدهم سال هشتم (راز سرانگشتان) در همین کتاب را که درباره وجود اشاره‌های علمی در قرآن کریم است، یک بار دیگر مطالعه کنید.

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات
آن، به ویژه موارد بی دربی و اتصال سطرها،
مانند، **فِي الرُّبْرِ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ**
وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنشَآتُ فَاذَا انشَقَّتِ السَّمَاءُ
۲- تشخیص جمله های فاقد علامت
وقف، جمعاً ۱۰ مورد.

مشخص کردن ۳ جمله که با «و» و ۴
جمله که با «ف» آغاز می شود.
مشخص کردن جمله هایی که با «کَلِمَةٍ»،
عِنْدَ، اِنْ اسْتَطَعْتُمْ» آغاز می شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و
مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :
تلفظ الف همزه و عین، در ترکیب :

اَشْيَاعَكُمْ عَلَّمَ الْقُرْآنَ

تلفظ ت و ط، در ترکیب : **مُسْتَطَرَّ تَطْعَمُوا** اِنْ اسْتَطَعْتُمْ

تلفظ ضاد و ز، در جمله : **وَوَضَعَ الْمِيزَانَ**

تلفظ قاف و غین، در جمله : **رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ**

تلفظ سین و ث، غین و قاف، در جمله : **سَنَفْرُغُ لَكُمْ اَيُّهُ الثَّقَلَانِ**

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول — کلمات هم خانواده :

عَلَّمَ (علم، عالم، معلوم، علیم، عَلَام، إعلام، تعلیم، معلّم و...)، يَسْجُدُ (سجده، ساجد، مسجود، سجاد)، رَفَعَ (رَفَع، اِرْتِفَاع، مُرْتَفِع، رَفِيع، مَرْفُوع)، وَضَعَ (واضِع، موضوع)، مِيزَان (وزن، موزون، موازين)، لَا تَطْعَمُوا (طغیان، طاغوت)

فعالیت دوم — برخی از توضیحات :

۱- عبارت چهارم به صورت «یاد داد به او سخن گفتن را» ترجمه می شود. فعل «عَلَّمَ» دو مفعول می گیرد؛ ضمیر «ه» مفعول اول و «الْبَيَّان» مفعول دوم است. در فارسی یکی از دو مفعول چنین افعالی با حروف اضافه می آید یعنی به صورت مفعول با واسطه (متمم فعل) به عبارت

دیگر در فارسی نمی گوئیم «یاد داد او را سخن گفتن را» بلکه می گوئیم «یاد داد به او سخن گفتن را»

۲- در ترکیب هشتم «ها» به صورت «آن» معنا می شود، نه «او».

۳- معنای کلمه به کلمه عبارت یازدهم می شود «برپا دارید وزن کردن (یا سنجش) را».

آزمون مفاهیم

نویس اول

مفعول (او را) با استفاده از نشانه داده شده تکمیل و سخن گفتن معنای تکمیلی را به خاطر بسپارید.

سجده می کنند. ... را یاد داد. ... طغیان نکنید. ... سخن ...

پایه	کلمه	ریشه	کلمه	پایه	کلمه
۱	عَلَّمَ	ع-ل-م	رَفَعَ	۲	يَسْجُدُ
۳	مِيزَان	م-ز-ن	وَضَعَ	۴	طَغْيَان
۵	مُوزُون	م-ز-ن	طَاغُوت	۶	طَاغُوت

نویس دوم

معنای این ترکیب ها و عبارات فارسی را توضیح دهید.

۱- عَلَّمَ الْقُرْآنَ	۲- عَلَّمَ الْإِنْسَانَ
۳- عَلَّمَ الْبَيَّانَ	۴- عَلَّمَ الْقُرْآنَ
۵- عَلَّمَ الْقُرْآنَ	۶- عَلَّمَ الْقُرْآنَ
۷- عَلَّمَ الْقُرْآنَ	۸- عَلَّمَ الْقُرْآنَ
۹- عَلَّمَ الْقُرْآنَ	۱۰- عَلَّمَ الْقُرْآنَ

در این بخش از آزمون، شما باید معنای این ترکیب ها و عبارات فارسی را توضیح دهید.

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- وَضَعَ الْمِيزَانَ: یعنی ترازو را قرار داد. ترازو وسیلهٔ سنجش و برقراری عدل و حق است. از این رو منظور از قراردادن ترازو آن است که برای سنجش عادلانه هر چیز، وسیله و راه مناسب سنجش آن چیز را در اختیار انسان قرار داد.

۲- معنای کلمه به کلمه «وَأَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ» می‌شود «و برپا دارید وزن (سنجش) را به عدل». معنای روشن این جمله می‌شود «و عادلانه وزن (سنجش) کنید».

۳- آیات آشنا از صفحه ۵۳۲، ۵۳۳ قرآن کریم:

آیات ۱۷، ۲۱، ۲۲، ۵۰، ۵۲، ۵۸، ۶۰

۴- پیام قرآنی مورد نظر: هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ الرحمن ۶۰

آیا پاداش و جزای نیکی جز نیکی است؟!

جلسه دوم

تذکرات خاص قرائت :

- ۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن، به ویژه موارد بی دربی، مانند :
أَيُّهَا الضَّالُّونَ الْمُكَذِّبُونَ عَلِمْتُمُ النَّشْأَةَ الْأُولَى
- ۲- تشخیص جمله های فاقد علامت وقف، جمعاً ۱۰ مورد.
 مشخص کردن ۲ جمله که با «و»، ۴ جمله که با «فَ» و ۴ جمله که با «أَمْ» آغاز می شود.
- ۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :
 تلفظ ضاد و ذال، در جمله : **أَيُّهَا الضَّالُّونَ الْمُكَذِّبُونَ**
 تلفظ ذال و ز، در جمله : **هَذَا نُرُّهُمْ**
 تلفظ عین و الف همزه، در جمله : **عَلِمْتُمُ النَّشْأَةَ الْأُولَى**

شناسه فعل، و نیز «ال» یا «تنوین» که در اسم می‌آید به عنوان مهم‌ترین شناسه اسم، یادآوری شود.

۲- «أَفَرَأَيْتُمْ» از «أَفَ + رَأَيْتُمْ» ترکیب شده است و کلمه به کلمه به صورت «آیا پس دیدید» معنا می‌شود. نکته قابل توجه آنکه در عربی حرف استفهام «أَ» همیشه اول جمله می‌آید ولی در فارسی در صورتی که جمله با کلماتی مانند «و»، «پس» و ... شروع شده باشد، «آیا» پس از آنها می‌آید؛ مثلاً می‌گوییم «پس آیا دیدید». هر چند که ترجمه به هر دو صورت صحیح و قابل قبول می‌باشد ولی تذکر این نکته به دانش‌آموزان مفید است.

۳- در قرآن کریم هرگاه دو همزه پشت سرهم بیاید معمولاً یکی از آنها به صورت «ء» نوشته می‌شود مانند: أَأَنْتُمْ ← ءَأَنْتُمْ

این نکته را برای دانش‌آموزان توضیح دهید تا در شناسایی ترکیب «ءَأَنْتُمْ» مشکلی نداشته باشند.

۴- ضمیر «ه» در «تَزَرَعُونَهُ» به صورت «آن» معنا می‌شود و نه «او».

۵- همان‌طور که در پاورقی کتاب دانش‌آموزان آمده است جمله «أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ» به صورت «یا ما می‌رویانیم» معنا می‌شود.

۶- «نَحْنُ مَحْرُومُونَ» به صورت «ما محروم (نیازمند) هستیم» معنا می‌شود. در این جمله «اسم مفعول» به صورت فعل معنا نمی‌شود.

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- در عبارت اول هر چند «أَفَرَأَيْتُمْ» فعل ماضی است ولی با توجه به ادامه آن، بهتر است به صورت مضارع معنا شود (پس آیا دقت می کنید یا می بینید). در چنین مواردی، ترجمه به صورت فعل ماضی نیز صحیح و قابل قبول است.

۲- در عبارت هشتم فعل مضارع «نَسَاءً» بهتر است به صورت ماضی و چون پس از «لو» آمده است، ماضی استمراری معنا شود؛ یعنی: اگر می خواستیم ...

۳- برخی از عبارات ساده صفحه ۵۳۷ قرآن کریم:

آیات ۷۷، ۸۰، ۸۸، ۹۰، ۹۵، ۹۶، سوره واقعه و آیات اول تا سوم سوره حدید

۴- برخی از پیام های قرآنی صفحه مذکور:

— فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ :

پس نام پروردگار بزرگت را به پاکی یاد کن. **واقعه ۹۶**

— همه جمله های آیات اول تا سوم سوره حدید از زیباترین و پرمعنا ترین پیام های قرآنی است.

تلخ و شیرین

تعلیم و تفریح

تعلیم و تفریح دو رنگ که آب نمایی دارند، واقعی به دنیا نگاه می‌کنند. در کنار ساحل، تفریحی از آب‌نمایی درست می‌کنند و آب‌های شور را به عقب می‌زنند. برخلاف انتظار اولیه، این نوع دریا به علت تفاوت درجه خلالت نمک، تا عمیق‌های دور با یکدیگر آمیخته نمی‌شوند و جوی رنگ این آب‌ها با هم مخلوط است. گویا بر این آب صاف و صاف قرار گرفته است که از مرز آمیختن آنها با یکدیگر جلوگیری می‌کند. این صندل سرخ را در هر کسی که آشنایان از زبان‌های قلمرو با استفاده از آن زمین‌های بسیاری آبیاری می‌کنند و می‌زنند و رنگ گشت و رفتن می‌دهند.

فری گوشت از این رنگهای زیبا و رنگ آفرینش روحاندا سخن گفته است:

وَهُوَ أَقْدَرُ مِنْ حَرِّ هَذَا عَذْبُ فُرَاتٍ وَهَذَا مِلْحُ آبِاجٍ
وَلَعَلَّ بَيْنَهُمَا بَرَكَةٌ وَجِيعًا لَمَجْرًا

و: او قوی‌تر است از گرمی و آتش فرات و این آب شور و تلخ آب‌جی است و شاید بین این دو یک برکت باشد و گرسنه را تسکین دهد.

تعلیم و تفریح

رنگ و بار: تصویر: ۱۵۰×۱۵۰ پیکسل ۱۵۰×۱۵۰ پیکسل ۱۵۰×۱۵۰ پیکسل

اهداف

- ۱- آشنایی بایکی از اخبار علمی قرآن کریم
- ۲- علاقه‌مندی به آگاهی بیشتر درباره اخبار علمی قرآن کریم و پژوهش درباره آنها

روش تدریس

- ۱- توضیحات اولیه دیر درباره جدا بودن آب شیرین و آب شور دریاها
۲- توضیحات اولیه دبیر مبنی بر اینکه این خبر علمی در بیش از ۱۴۰۰ سال پیش در قرآن کریم آمده است.

- ۳- قرائت و ترجمه آیات مربوط به آب شیرین و شور
- ۴- جمع خوانی آیات

نمونه سؤالات برای گفت و گو و پژوهش

- ۱- چرا خداوند در قرآن کریم اخبار مربوط به آب شیرین و شور را بیان کرده است؟
- ۲- جدا بودن آب شیرین و آب شور در کدام دریاها و در چه مناطقی از آنها قابل رؤیت است؟
- ۳- گفت و گو درباره سروده مولوی درباره آب شیرین و شور دریاها

پیام قرآنی

- ۱- قرائت آیات ارائه شده در درس
- ۲- ترجمه آیات درس توسط دانش آموزان
- ۳- جمع خوانی آیات در کلاس و حفظ آنها توسط دانش آموزان علاقه مند

فعالیت تکمیلی

- ۱- مراجعه به تفسیر نمونه در ذیل آیات مربوط
- ۲- پژوهش درباره این موضوع با استفاده از کتاب‌هایی که درباره معجزات علمی قرآن نگارش شده است.

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات

آن، به ویژه موارد پی در پی و اتصال سطرها،

مانند : **أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا**

فِي ذُرِّيَّتِهِمَا **النُّبُوَّةُ**

فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ

وَرَهْبَانِيَّةٍ ابْتَدَعُوهَا

۲- تشخیص جمله‌های فاقد علامت

وقف، جمعاً ۳۹ مورد.

مشخص کردن ۲۰ جمله که با «و»، ۳

جمله که با «ف»، ۲ جمله که با «ثُمَّ»، ۲ جمله که با

«أُولَئِكَ» و ۲ جمله که با «يُؤْتِيهِ» آغاز می‌شود.

مشخص کردن جمله‌هایی که با «لَهُمْ،

أَعَدَّتْ ، إِلَّا ، مِنْ ، لِيَقُومَ ، فِيهِ ، مَا كَتَبْنَاهَا ،

اتَّقُوا اللَّهَ ، يُؤْتِكُمْ ، آلا» آغاز می‌شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ الف همزه و عین، در جمله : **أَعَجَبَ الْكُفَّارَ**

تلفظ ث و صاد، در جمله : **ثُمَّ يَهْجُ فَتَرَهُ مُصَفَّرًا**

تلفظ ذال و ضاد و ظا، در جمله : **وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ**

تلفظ ث و سین ، در : **عَلَىٰ آثَارِهِمْ بِرُسُلِنَا**

آموزش معانی

فعالیت اول

جدول زواری با استفاده از کلمات داده شده تامل و سعی کنید معانی کلمات را به خاطر بسپارید.

باری می‌کنم ، پیامبران ، غایبند ، قدر نیست ، آهن

ردیف	کلمه	معنی	ردیف	کلمه	معنی
۱	زلال	—	۱	پیامبران	—
۲	نیشات	لاله ، لاله روشن ، جوی نیشاد	۲	غایبند	—
۳	لغز	—	۳	قدر نیست	—
۴	غصه	—	۴	آهن	—

فعالیت دوم

جای این ترکیبها و عبارات قرآنی را پر کنید.

۱- اَرْسَلْنَا رُسُلَنَا ۲- اَنْزَلْنَا مَعَهُمْ ۳- اَنْزَلْنَا الْقُرْآنَ ۴- مَسَّاعٍ يَّتَابَعُ ۵- اَنْزَلْنَا الْقُرْآنَ	۱- اَرْسَلْنَا رُسُلَنَا ۲- اَنْزَلْنَا مَعَهُمْ ۳- اَنْزَلْنَا الْقُرْآنَ ۴- مَسَّاعٍ يَّتَابَعُ ۵- اَنْزَلْنَا الْقُرْآنَ
---	---

۱- اَرْسَلْنَا رُسُلَنَا
۲- اَنْزَلْنَا مَعَهُمْ
۳- اَنْزَلْنَا الْقُرْآنَ
۴- مَسَّاعٍ يَّتَابَعُ
۵- اَنْزَلْنَا الْقُرْآنَ

۱- اَرْسَلْنَا رُسُلَنَا
۲- اَنْزَلْنَا مَعَهُمْ
۳- اَنْزَلْنَا الْقُرْآنَ
۴- مَسَّاعٍ يَّتَابَعُ
۵- اَنْزَلْنَا الْقُرْآنَ

۱- اَرْسَلْنَا رُسُلَنَا
۲- اَنْزَلْنَا مَعَهُمْ
۳- اَنْزَلْنَا الْقُرْآنَ
۴- مَسَّاعٍ يَّتَابَعُ
۵- اَنْزَلْنَا الْقُرْآنَ

۱- اَرْسَلْنَا رُسُلَنَا
۲- اَنْزَلْنَا مَعَهُمْ
۳- اَنْزَلْنَا الْقُرْآنَ
۴- مَسَّاعٍ يَّتَابَعُ
۵- اَنْزَلْنَا الْقُرْآنَ

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول — کلمات هم خانواده :

رُسُل (رَسُول، رسالت، إرسال، مُرْسَل، مُرْسِلین)، بَیِّنَات (بَیِّنَة، بَیِّن، مُبِین، بیان، مُبَیِّن)، یَقُومُ (قائم، إقامة، مُقیم، استقامت، مُستقیم، قَوام) مَنَافِع (نفع، مَنفَعَة، نافع)، یَنْصُرُ (نصر، ناصِر، منصور، نَصیر، اَنصار)، قَوِی (تَقویت، قُوَّة، قُوا : قوّه ها)

فعالیت دوم — برخی توضیحات :

۱- در عبارت اول «رُسُلْنَا» به صورت «پیامبرانمان» معنا می شود و نه «پیامبران ما». همان طور که قبلاً بیان شد اگر این گونه ضمائر به فاعل فعل جمله برگردد به این صورت معنا می شود. مناسب نیست بگوییم «فرستادیم پیامبران ما را»

* * *

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- در عبارت ششم ترکیب «بِالْغَيْبِ» به صورت «درنهان» معنا می‌شود. یعنی «تا خدا مشخص کند کسانی را که او و پیامبران او را در حالی که اینها ظاهر و پیدا نیستند، یاری می‌کنند. منظور از نهان بودن خدا روشن است اما منظور از نهان بودن پیامبران یعنی وقتی که آنها حضور ندارند، چه در پشت سرشان و چه پس از مرگشان؛ اینها مؤمنان واقعی هستند که در هر صورت پیامبران را یاری می‌کنند، برخلاف منافقان که در پیش روی پیامبران به ظاهر یاور آنها هستند و در پشت سرشان دشمن آنها.

۲- برخی از عبارات ساده صفحه ۵۳۸

قرآن کریم:

آیات ۴ تا ۹ / وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ / وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ

۳- برخی از پیام‌های قرآنی صفحه مذکور

— وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ : و او با شماست هر کجا که باشید.

— وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

— وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ

— وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن، به ویژه اتصال سطرها و موارد بی دربی، مانند: **هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ**

۲- تشخیص ۸ جمله فاقد علامت وقف، که با «**اتَّقُوا اللَّهَ، وَ، فَ، لَرَأَيْتَهُ، لَعَلَّهْمُ، هُوَ، أَنَّهُمَا، خَالِدِينَ**» آغاز می شود.

۳- تلفظ صحیح حرف خاص، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ ز و ظا، در ترکیب : **جَزَاءُ الظَّالِمِينَ**

تلفظ قاف و غین، در جمله :

ما **قَدَّمْتُ لِعَدٍ**

تلفظ سین و صاد، در جمله :

لا **يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ**

تلفظ هـ و ح، در جمله : **هُوَ الرَّحْمَنُ**

الرَّحِيمُ سُبْحَنَ اللَّهِ

تلفظ ث و سین، در جمله : **وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ**

۴- مشخص کردن یک مورد نازکی لام لفظ جلاله و ۸ مورد درشتی آن.

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول - کلمات هم خانواده :

نَفْس (آنفس، نفوس، نفیس)، لَا تَكُونُوا (كَانَ، يَكُونُ، كُنْ، تَكُونِ)، فَاسِق (فَاسِقِ، فَاسِقِينَ)،
يَسْتَوِي (مساوی، تساوی)، فَائِز (فَائِزِينَ، فَائِزُونَ،
فَوْز)

فعالیت دوم :

۱- «اللَّهُ» در عبارت اول و سوم، مفعول است. از این رو در ترجمه از حرف «را» استفاده می شود. (تقوای خدا را پیشه کنید، خدا را فراموش کردند)

۲- ضمیر «هُم» در عبارت چهارم ضمیر فصل است و می تواند معنا نشود، یا می توان برای نشان دادن تأکید، آن را به صورت «همان» معنا کرد (آنها همان فاسقان هستند).

- ۳- «اصحاب» به معنای «یاران» است اما گاهی به صورت «اهل» معنا می شود. أَصْحَابُ النَّارِ : اهل آتش، أَصْحَابُ الْجَنَّةِ : اهل بهشت
- ۴- در عبارت هشتم بهتر است «فَائِزُونَ» مفرد معنا شود، هرچند که جمع نیز قابل قبول است.

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- برخی از عبارات ساده صفحه ۵۴۵ قرآن کریم :

يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ / أُولَٰئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ ... هُمْ الْمُفْلِحُونَ
/ سوره حشر: آیه اول/

يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ /
وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ النَّارِ

۲- برخی از پیام های قرآنی صفحه ۵۴۸ قرآن کریم :

- أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ

- وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

- لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ

- عبارات و جملات حاوی اسماء الهی

پیر مرد شامی و امام سجاد علیه السلام

امام سجاد علیه السلام فرمود: «ما هذان باری القریب؟» همدی. آیا این پدر را خوانده ای؟

أَشْأَیْرُیْلَهُ أَفَلَا یُذِیْبُهُمْ خَشَعَتُهُمْ الْقُرْبُیَّتُ أَهْلُ الْبُیْتِ وَیُطَهِّرُهُمُ الطَّهَرُ؟

آشنا بود من خواهد دید و گذار! فعلاً ای لایق بیت دور کند و کلاً شما را پاک سازد؟

پیر مرد گفت: این پدر را خوانده ای؟

امام سجاد علیه السلام فرمود: ما هذان اهل بیی فستیم که خدا آیه طهارت را در عصمت آنها نازل کرده است. پیر مرد که از این زبان گشای می کرد، امام بر خدا استوار و یگانه گشت که علیه بیت تمام و خروج کرده اند به باطن خود نزدیک و متوجه بند آن روزگار، فرزندان و خاندان پیرم را گردانند. با خود آغشته اثر انانی بنگهد و خارج از من اند پس بر قرآن می خوانند و این گونه با آن آشنا هستند. همان صریح و روشن امام سجاد از قرآن در آن ارتباط بود. پیر مرد را نسبت به آنچه خیال نداشتید بود، به توبه آماده نمود. لحظاتی ساکت ماند و با تعجب و حیرت

نمود: یا به خدا قسم آیا این آیه قرآن در نازل نداشتند؟

امام علیه السلام فرمود: به خدا قسم به حق جان من حق الله صلی الله علیه و آله که این آیه در حق ما نازل

پیر مرد گریست و بر پستی آسمان بر داشت و گفت: خدا یا

ای همه تنهایی آن محمد صلی الله علیه و آله و پیوسته که پیوسته می جوید

و از حوض عقی که زخم خور می خواهم و عجب به

اعلم بعد علمه السلام گفت: آیا تو خن تر من می شوی؟

امام سجاد علیه السلام: آری. اگر توبه کنی

خداوند کفر می گذرد و ما ما هستیم

چون دشمنان این پیر مرد به گوش می شنید

رسید دستور داد آواز گشتند

پیر مرد شامی و امام سجاد علیه السلام

زمانی که اهل بیت امام حسین علیه السلام در محال اسارت به مرکز خلافت زید در شام رسیدند، پیر مردی نزد آنان آمد و گفت: اخبار را شنیدم که با هلاکت مردان شما، بنده بر شما مسلط شده

امام سجاد علیه السلام به او فرمود: ای پیر مرد! آیا قرآن خوانده ای؟

پیر مرد گفت: آری

امام سجاد علیه السلام: آیا این آیه را در قرآن خوانده ای که:

قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ الْأَلَهُ الْوَاحِدُ فِي الْقُرْآنِ! بگویند هیچ الهی از خدا برادری ندارد

پیر مرد گفت: آری

امام سجاد علیه السلام فرمود: آیا می دانی ما خوشن را می بینیم. آیا می بیند اسرار این آیه را خوانده ای که:

قُلْ يٰٰ أَهْلَ الْقُرْآنِ انظُرُوا إِلَىٰ حَقِّهِمْ وَانظُرُوا إِلَىٰ حَقِّهِمْ

پیر مرد گفت: آری

امام سجاد علیه السلام فرمود: یا باری القریب! و عزیزان رسول خدا صلی الله علیه و آله همدی.

آیا این پدر را خوانده ای که:

وَأَعْلَمُوا أَنَّهُ مَا عَنِ الْمَلَكِ مِنْ قَوْلٍ يَّمُوتُ وَيُحْيِي وَيُزِيلُ وَيُثَبِّتُ الْقُرْآنَ...

آیا می دانید هرگز به شنیدی که دست از راهی نمی برد و راهی را می ببرد و راهی را می ببرد و راهی را می ببرد

پیر مرد: آری

پیر مرد گفت: آری

اهداف

- ۱- آشنایی با جایگاه اهل بیت (ع) در قرآن کریم
- ۲- آشنایی با برخی از آیاتی که درباره اهل بیت (ع) در قرآن کریم آمده است.

روش تدریس

- ۱- قرائت متن درس توسط دانش آموزان
- ۲- توضیحات درباره اهل بیت (ع) و جایگاه آنان در قرآن و حدیث «إِنِّي تَارِكُ فَيْكُمْ الشَّقَلَيْنِ»
- ۳- قرائت آیات اشاره شده در متن درس
- ۴- ترجمه آیات توسط دانش آموزان با کمک دبیر محترم

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- بی‌توجهی به جایگاه اهل بیت (ع) چه آثاری در صدر اسلام و پس از آن به جا نهاد؟
- ۲- استخراج آیات دیگری درباره اهل بیت (ع)

پیام قرآنی

- ۱- قرائت آیات و عبارات قرآنی توسط دانش‌آموزان
- ۲- ترجمه آیات و عبارات توسط دانش‌آموزان با راهنمایی دبیر محترم
- ۳- جمع‌خوانی آیات و عبارات قرآنی در کلاس و حفظ آنها توسط افراد علاقه‌مند

فعالیت تکمیلی

دبیر محترم می‌تواند با استفاده از فهرست موضوعی تفسیر نمونه و مراجعه به واژگان اهل بیت (ع)، ذی‌القربی، علی (ع) و فاطمه (س)، برخی از آیات مربوط به اهل بیت علیهم السلام را، در کلاس استخراج کرده و درباره آنها گفت‌وگو کند.

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات
آن، به ویژه موارد بی دربی و اتصال سطرها، مانند :

مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ
وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

۲- تشخیص جمله های فاقد علامت
وقف، جمعاً ۴۶ مورد.

مشخص کردن ۱۸ جمله که با «و» ۲ جمله
که با «ف» و ۲ جمله که با «کما» آغاز می شود.

مشخص کردن جمله هایی که با «إذا»،
عَلَى، يَفْتَرِيهِ، لَا تَتَوَلَّوْا، قَدْ، لِمَ، أَنْ، كَانَهُمْ،
يَقُومُ، أَرَاغَ، إِنِّي، مُصَدِّقًا، يَأْتِي، اسْمُهُ، قَالُوا،
لِيُظْهِرَهُ، هَلْ، تُنَجِّبُكُمْ، بِأَمْوَالِكُمْ، إِنْ، تَجْرِي،
فِي، كُونُوا، مِنْ، آغاز می شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ سین و صاد، در : فِي سَبِيلِهِ صَفًّا

تلفظ غین و قاف، در جمله : فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ

تلفظ ذال و ز و ظ، در جمله : ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

تلفظ ط و ت، در کلمه : طَيِّبَةً

تلفظ ح و ه، در : مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

تُحِبُّونَهَا

۴- تبدیل ت به ط، در جمله های : فَتَأْتَتْ طَائِفَةٌ وَ كَفَرَتْ طَائِفَةٌ

۵- تبدیل دال به ت، در جمله : وَ قَدْ تَعْلَمُونَ

۶- تلفظ دقیق سه «ی» در کلمه : لِلْحَوَارِيِّينَ

۷- مشخص کردن چهار مورد نازکی لام لفظ جلاله و ۱۷ مورد درشتی آن

آموزش مفاهیم

فعالیت اول
جمله زیر را با استفاده از کلمات داده شده، کامل و معنی آن را بنویسید.
عشق بسیار است.

جهد و تلاش می کند ، عاقلانه ، ایمان می آورد ، نجات می دهد ، مساکین

رابطه	کلمه	معنی	رابطه	کلمه	معنی
1	نجات می دهد	...	2	عاقلانه	...
3	ایمان می آورد	...	4	عشق بسیار است	...
5	مساکین	...	6	جهد و تلاش می کند	...

فعالیت دوم
معنی این ترکیبها و عبارات قرآنی را بنویسید.

1. اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى رَسُوْلِكَ	2. اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى رَسُوْلِكَ
3. اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى رَسُوْلِكَ	4. اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى رَسُوْلِكَ
5. اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى رَسُوْلِكَ	6. اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى رَسُوْلِكَ
7. اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى رَسُوْلِكَ	8. اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى رَسُوْلِكَ
9. اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى رَسُوْلِكَ	10. اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى رَسُوْلِكَ

در کتب معتبره و معتبره معتبره معتبره معتبره

تذکرات خاص مفاهیم:

فعالیت اول — کلمات هم خانواده

نُجَی (نجات، مُنَجی، ناجی)، تَوَیْنَوْنَ (ایمان، مؤمن، امن، امان، امنیّت، امانت، مأمون، آمین)،
تُجَاهِدُوْنَ (جِهَاد، جَهْد، مُجَاهِد، جَاهِد، مُجَاهِدَت)، یَغْفِرُ (غافر، مغفور، غَفَار، غُفْران، مغفرت، استغفار)،
مَسَاكِن (مسکن، ساکن، تسکین، اِسْکَان، مُسْکِن، مسکین، مساکین).

فعالیت دوم — برخی از توضیحات:

- 1- در ترجمه عبارت اول پس از «تجارت» از حرف ربط «که» استفاده می شود (تجارتی که نجات می دهد شما را)
- 2- استفاده از فعل «است» در آخر ترجمه عبارت یازدهم.

* * *

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- هر دو ضمیر «کُم» در عبارت پنجم چون به فاعل فعل جمله برمی گردد به صورت «تان» معنا می شود نه «شما».

۲- ترجمه کلمه به کلمه جمله اول عبارت ششم می شود «می آموزد برای شما گناهان شما را»، یعنی : «می آموزد گناهان شما را».

۳- «مَسَاكِينٌ طَيِّبَةً» در عبارت نهم عطف بر «جَنَاتٍ» در عبارت هفتم است، یعنی «داخل می کند شما را به باغ هایی که جاری است ... و خانه های پاک در بهشت های جاودان».

۴- برخی عبارات ساده صفحه ۵۵۲ قرآن

کریم :

با دانستن معنای کلمات و ترکیب های «لِما

بَيْنَ يَدَيَّ : آنچه در پیش من است، اِفْتَرَى : دروغ بست، يُدْعَى : خوانده می شود، يُرِيدُونَ لِيطْفِئُوا : می خواهند تا خاموش کنند، أُخْرَى : دیگر، فَأَيَّدْنَا : پس کمک و یاری کردیم، فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ : پس پیروز شدند» تقریباً معنای همه آیات این صفحه از قرآن کریم روشن است.

۵- برخی پیام های قرآنی صفحه مذکور :

— وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

— وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ

— نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ

— وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن،

به ویژه موارد بی دربی و اتصال سطرها، مانند :

وَ اذْكُرُوا اللَّهَ وَ ذَرُّوا الْبَيْعَ
لَهُوَ اِنْ فُضِّصَا

۲- تشخیص جمله های فاقد علامت

وقف جمعاً ۱۷ مورد.

مشخص کردن ۵ جمله که با «و» و ۶

جمله که با «ف» آغاز می شود.

مشخص کردن جمله هایی که با «ان،

لَعَلَّكُمْ، اِنْ فُضِّصَا، قالوا، ثُمَّ، تَسْمَعُ» آغاز می شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه

آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ عین و الف همزه، در :

فَاسْعُوا إِلَى سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

تلفظ صاد و سین، در جمله : فَصَدَّوْا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

تلفظ ح و هـ، سین و صاد، در جمله : يَحْسِبُونَ كُلَّ صَبِيحَةٍ عَلَيْهِمْ

۴- تلفظ نون ساکن و تنوین در حرف بعد، نزد ۲۲ حرف، مانند :

مِنْ يَوْمٍ خَيْرٌ لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مِنْ فَضْلِ خَيْرٍ مِنْ وَ اِنْ يَقُولُوا
خُسْبٌ مُسْنَدٌ

۵- مشخص کردن یک مورد نازکی لام لفظ جلاله و ۱۲ مورد درستی آن

آموزش معانی

نمایه اول جدول زیر را با استفاده از کلمات داده شده، کامل و معنی کلمات کشفات را به خاطر بسپارید.

خرید و فروش - وقتی که - دستگیر می شود - نداننده شد

نمایه	کلمه	معنی
۱	فروخت	فروخت
۲	خرید	خرید
۳	دستگیر	دستگیر
۴	ندان	ندان

نمایه دوم معانی این ترکیبها و عبارات قرآنی را بنویسید.

۱- اِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّكُمْ بِعِصْوَةٍ	۲- اِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّكُمْ بِعِصْوَةٍ
۳- اِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّكُمْ بِعِصْوَةٍ	۴- اِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّكُمْ بِعِصْوَةٍ
۵- اِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّكُمْ بِعِصْوَةٍ	۶- اِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّكُمْ بِعِصْوَةٍ
۷- اِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّكُمْ بِعِصْوَةٍ	۸- اِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّكُمْ بِعِصْوَةٍ

از این کلمات کشفات در جدول زیر بنویسید.

کلمات کشفات: خرید، فروش، دستگیر، ندان، وقتی که، دستگیر می شود، نداننده شد.

کلمات کشفات: خرید، فروش، دستگیر، ندان، وقتی که، دستگیر می شود، نداننده شد.

کلمات کشفات: خرید، فروش، دستگیر، ندان، وقتی که، دستگیر می شود، نداننده شد.

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول - کلمات هم خانواده :

نودی (نداء، مُنادی، مُنادی)، بیع (مُبايعه، بائع)، قُضیت (قَضی، قاضی، قِضاوت، قُضات)،
 اِنْتَشَرُوا (نشر، ناشر، منشور، انتشار)، تَفْلِحُونَ (فلاح، مُفْلِح، مُفْلِحُونَ، مُفْلِحِينَ).

* * *

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- بعضی از عبارات ساده صفحه ۵۵۵

قرآن کریم :

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

وَلِلَّهِ خَزَائِنُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ

وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ

وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

وَأَنفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ

وَالِیَّ أَجَلٍ قَرِیبٍ / وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

۲- پیام های قرآنی صفحه مذکور :

- وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ

عزت و سربلندی فقط برای خدا و برای پیامبر او و برای مؤمنان است.

- إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ

ای مؤمنان اموالتان و فرزندانان، شما را از یاد خدا غافل نکند.

- وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

او خواهد آمد!

خداوند پرده را درآید، آنست که حکومت بر زمین به دست مؤمنان و صالحان خواهد رسید و بهجای ظلم و ستم همه جا را عدل و داد فرا خواهد گرفت. این وعده الهی به دست آخرین حجت حق یعنی امام زمان (عج) انجام می‌یابد.

آهان به ظهور حضرت مهدی (عج) از یک سو پیروزی نهایی حق در باطل را نوید می‌دهد و از سوی دیگر ستاره اعتمادی و قلبی مطمئنی برای مؤمنان است تا در قرائن و نشانه تاریخ بنویسند ایمان و یقین آنها به شکست ناپذیر حقیقی نشود و در افق مطلوبیت از ایمانی و حرکت در صراط مستقیم بار نماند.

او خواهد آمد!

هیهات هیهات، پیروز، پیکارستان عالم به پیروزی نهایی حق بر باطل ایمان و امید دارند. این وعده قطعی الهی در عتبات عالی آسمانی آمده است؛ اما هر قرآن کریم از وضوح و روشنی بیشتری برخوردار است. یعنی از این آیهان چنین است:

توضیح	آیه
تکلیف بر امت مسلمانان	وَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ أَخْرَجَهُمْ مِنَ ظُلُمَاتٍ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ وَكَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ
پیروزی نهایی	وَلَيُؤْتِيَنَّ اللَّهُكُمْ الْفَتْحَ وَلَيُجْعَلَنَّ اللَّهُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ وَكَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ
وعده الهی	وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيُغْفِرَنَّ لَهُمْ سِوَى ذَٰلِكَ وَلَيُغْفِرَنَّ لَهُمْ سِوَى ذَٰلِكَ وَلَيُغْفِرَنَّ لَهُمْ سِوَى ذَٰلِكَ وَلَيُغْفِرَنَّ لَهُمْ سِوَى ذَٰلِكَ
پیروزی نهایی	وَلَيُؤْتِيَنَّ اللَّهُكُمْ الْفَتْحَ وَلَيُجْعَلَنَّ اللَّهُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ وَكَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

اهداف

- ۱- آشنایی با دیدگاه قرآن کریم درباره سرنوشت نهایی تقابل حق و باطل
- ۲- آشنایی با برخی از آیاتی که درباره وعده پیروزی نهایی حق بر باطل است.
- ۳- پایداری در جبهه حق و امید به پیروزی آن
- ۴- تلاش در جهت شناخت امام زمان (عج) با استفاده از آیات قرآن کریم

روش تدریس

- ۱- توضیحات اولیه دبیر درباره سرنوشت نهایی تقابل حق و باطل از دیدگاه قرآن کریم
- ۲- توضیحات اولیه دبیر درباره امام زمان (عج)
- ۳- توضیحات دبیر مبنی بر اینکه خداوند حق را به وسیله امام زمان (عج)، به طور کامل پیروز خواهد کرد.
- ۴- توضیحات دبیر درباره اینکه انقلاب اسلامی مقدمه پیروزی مستضعفان بر مستکبران جهان است.

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

۱- وعده قرآن کریم مبنی بر پیروزی نهایی حق بر باطل، برای انسان‌ها به‌ویژه مسلمانان چه آثاری

دارد؟

۲- وظیفه ما در زمان غیبت حجت خدا چیست؟ و چگونه می‌توان منتظر واقعی بود؟

۳- در قرآن کریم چه آیات دیگری درباره پیروزی حق بر باطل و حکومت عدل جهانی وجود

دارد؟

پیام قرآنی

۱- قرائت آیات توسط دانش‌آموزان

۲- ترجمه آیات توسط دانش‌آموزان با کمک دبیر محترم

۳- جمع‌خوانی آیات در کلاس و حفظ آنها توسط افراد علاقه‌مند

فعالیت تکمیلی

۱- معرفی برخی از کتاب‌ها و مجلات درباره حضرت صاحب الزمان (عج) مانند مجله «موعود»

۲- ارائه سخنرانی یا مقالات توسط دانش‌آموزان، درباره حضرت صاحب الزمان (عج) و

حکومت عدل جهانی

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن،
به ویژه موارد بی دربی و اتصال سطرها، مانند :

وَاسْتَغْنَى اللَّهُ فَأَتَقُوا اللَّهَ

مَا اسْتَطَعْتُمْ إِنْ تَقْرَضُوا اللَّهَ

۲- تشخیص جمله های فاقد علامت
وقف، جمعاً ۳۶ مورد.

مشخص کردن ۱۵ جمله که با «و» و ۹ جمله
که با «ف» و ۲ جمله که با «خُلِدِينَ» آغاز می شود.

مشخص کردن جمله هایی که با «لَتُبْعَنَّ»،
ثُمَّ، يُكْفَرُ، تَجْرَى، أُولَئِكَ، إِلَّا، يَهْدِ، إِنَّ، خَيْرًا،
يُضْعِفُهُ» آغاز می شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه
آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ سین و صاد، در جمله : فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ وَبَشِّرَ الْمَصِيرُ

تلفظ ه و ح، در جمله : وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَمِيدٌ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ شَحَّ نَفْسِهِ هُمْ الْمُفْلِحُونَ

تلفظ ذال و ز و ظ، در جمله : وَالتَّوْرِ الَّذِي أَنْزَلْنَا ذَلِكَ الْفُورُ الْعَظِيمُ

تلفظ ت و ط، در جمله : مَا اسْتَطَعْتُمْ

تلفظ الف همزه و عین، در جمله : وَأَطِيعُوا

۴- تلفظ نون ساکن و تنوین در حرف بعد، نزد ۲۲ حرف، مانند :

شَيْءٍ قَدِيرٌ فَمِنْكُمْ عَلِيمٌ بِذَاتِ مِنَ قَبْلُ أَبَشَّرَ يَهُدُونَنَا

أَنْ لَنْ يُعَذِّبُوا أَنْزَلْنَا وَمَنْ يُؤْمِنِ بِاللَّهِ مِنْ مُصِيبَةٍ عَذَابٌ لَكُمْ

غَفُورٌ رَحِيمٌ وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِأَنْفُسِكُمْ وَمَنْ يَوْقِ

۵- مشخص کردن ۳ مورد نازکی لام لفظ جلاله و ۶ مورد درشتی آن.

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول - کلمات هم خانواده :

يَتَّقِي (مُتَّقِي، تَقْوَا، مُتَّقِينَ)، يَجْعَلُ (جَعَلَ، جَعَلٌ، جَاعِلٌ، مَجْعُولٌ)، مَخْرَجٌ (خَارِجٌ، خُرُوجٌ، اسْتِخْرَاجٌ)، يَحْتَسِبُ (حِسَابٌ، حَاسِبٌ، مَحْسُوبٌ، مُحَاسِبُهُ، مُحَاسِبٌ)، يَتَوَكَّلُ (تَوَكَّلٌ، وَكَيْلٌ، وَكَالَتٌ، مُتَوَكِّلٌ، مُتَوَكِّلِينَ)، قَدْرٌ (قَادِرٌ، مَقْدُورٌ، تَقْدِيرٌ، مُقَدَّرٌ، قَدِيرٌ).

فعالیت دوم :

۱- افعال «يَتَّقِي، يَجْعَلُ، يَرْزُقُهُ، يَتَوَكَّلُ» بهتر است به صورت مضارع التزامی معنا شود، یعنی : تقوای خدا را پیشه کند، قرار دهد، روزی دهد به او، توکل کند.

اگر دانش آموزان این افعال را به صورت

مضارع اخباری (قرار می دهد، توکل می کند و...) معنا کنند، غلط محسوب نمی شود و دانش آموزان با توجه به توانایی در زبان فارسی، معمولاً این تفاوت را متوجه شده و صحیح معنا می کنند.

۲- استفاده از حرف «را» پس از ترجمه ضمیر «ه» در عبارت سوم و ششم فراموش نشود.

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- برخی از کلمات آیه ۱۱ سورة طلاق که ممکن است دانش آموزان معنای آنها را ندانند :

يَتَلَوْا : تلاوت می کند، می خواند

مُبَيِّنَاتٍ : روشن (توجه کنید که ترکیب «آیاتِ اللّهِ مُبَيِّنَاتٍ» به صورت «آیات روشن خدا» ترجمه می شود)، لِيُخْرِجَ : تا خارج کند
أَحْسَنَ : نیکو کرد

۲- برخی از پیام های قرآنی صفحه ۵۵۷ قرآن کریم :

— وَ مَنْ يُؤْمِنْ بِاللّهِ يَهْدِ قَلْبَهُ : و هر کس به خدا مؤمن باشد (خدا) قلبش را هدایت می کند.

— وَاللّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

— وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ

— وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

— فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

— إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ

— وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ

پیش از آن که قرآن را بخواند

۱- هر روز در خانه یکی از صفحاتی ۵۵۸ تا ۵۶۱ قرآن کریم را بخواند.

۲- همیشه این خانه را از سورة طلاق را قائل کند. این طقه یکی از زیباترین و معنی دارترین پیام های قرآنی است. سعی کند این طقه را حفظ کند و آن را با توجه به معنای آن، در آغاز روز و پس از نمازهای خود بخواند.

۳- و تَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۴- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۵- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۶- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۷- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۸- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۹- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۱۰- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۱۱- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۱۲- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۱۳- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۱۴- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۱۵- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۱۶- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۱۷- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۱۸- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۱۹- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۲۰- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۲۱- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۲۲- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۲۳- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۲۴- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۲۵- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۲۶- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۲۷- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۲۸- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۲۹- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۳۰- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۳۱- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۳۲- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۳۳- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۳۴- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۳۵- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۳۶- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۳۷- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۳۸- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۳۹- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۴۰- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۴۱- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۴۲- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۴۳- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۴۴- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۴۵- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۴۶- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۴۷- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۴۸- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۴۹- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۵۰- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۵۱- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۵۲- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۵۳- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۵۴- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۵۵- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۵۶- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۵۷- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۵۸- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۵۹- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۶۰- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۶۱- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۶۲- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۶۳- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۶۴- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۶۵- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۶۶- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۶۷- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۶۸- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۶۹- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۷۰- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۷۱- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۷۲- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۷۳- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۷۴- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۷۵- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۷۶- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۷۷- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۷۸- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۷۹- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۸۰- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۸۱- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۸۲- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۸۳- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۸۴- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۸۵- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۸۶- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۸۷- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۸۸- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۸۹- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۹۰- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۹۱- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۹۲- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۹۳- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۹۴- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۹۵- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۹۶- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۹۷- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۹۸- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

۹۹- وَتَنْتَظِرُ يَتِيَّتِي فَطَرَ

۱۰۰- وَتَرْفَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ لَا تَكْفِيهِ

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات
آن، به ویژه موارد بی دربی و اتصال سطرها،
مانند : رَبَّنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ
۲- تشخیص جمله های فاقد علامت
وقف، جمعاً ۱۷ مورد.

مشخص کردن ۶ جمله که با «و» و ۲
جمله که با «ف» آغاز می شود.

مشخص کردن جمله هایی که با «لِيَبْلُوَكُمْ»،
هَلْ، يَنْقَلِبْ، سَمِعُوا، سَأَلَهُمْ، أَلَمْ، إِنْ، مَا كُنَّا، لَهُمْ»
۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و
مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ الف همزه و عین، در : أَحْسَنُ
عَمَلًا أَعْتَدْنَا أَوْ نَعْقِلُ

تلفظ ت و طاء، در : سَبْعَ سَمُوتٍ طِبَاقًا

تلفظ ث و صاد و سین، در : ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ

رَبَّنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحٍ وَبِشْشِ الْمَصِيرِ

تلفظ ز و ظا و ذال، در : تَمَيِّزُ مِنَ الْغَيْظِ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ

۴- تلفظ نون ساکن و تنوین در حرف بعد، نزد ۲۲ حرف، مانند :

شَيْءٍ قَدِيرٌ مِنْ فَطُورٍ يَنْقَلِبُ خَاسِتًا وَ رُجُومًا لِلشَّيْطَانِ شَهِيْقًا وَ مِنْ شَيْءٍ ضَلَّلِ كَبِيرٌ
بِدَنِيهِمْ فَسُحْقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ مَغْفِرَةً وَ أَجْرٌ كَبِيرٌ

آموزش مفاهیم

نمایندگی اول

جدول زیر را با استفاده از کلمات داده شده، کامل و سعی کنید جملات کلمات را به خاطر بسپارید.

می‌فهمیم = نسبت = آفریده و ترک می‌کنیم = یا = مرگ

پایه	کلمه	جمله
۱	پایه	پایه
۲	پایه	پایه
۳	پایه	پایه
۴	پایه	پایه
۵	پایه	پایه
۶	پایه	پایه
۷	پایه	پایه
۸	پایه	پایه

نمایندگی دوم

معانی این ترکیب‌ها و عبارات قرآنی را بنویسید.

۱- یَبْلُوْا الْمَوْتَ	۲- نَعْقِلُ الْعَقْلَ
۳- نَعْقِلُ الْعَقْلَ	۴- نَعْقِلُ الْعَقْلَ
۵- نَعْقِلُ الْعَقْلَ	۶- نَعْقِلُ الْعَقْلَ
۷- نَعْقِلُ الْعَقْلَ	۸- نَعْقِلُ الْعَقْلَ
۹- نَعْقِلُ الْعَقْلَ	۱۰- نَعْقِلُ الْعَقْلَ

در این فعالیت‌ها را به صورت گروه‌های سه نفره انجام دهید. (کلمات داده شده و ترک می‌کنیم)

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول - کلمات هم خانواده :

مَوْت (اموات : مردگان، مَيِّت : مرده)، يَبْلُو (بلا : آزمایش، مُبْتَلَا، إِبْتِلَاء)، كُنَّا نَسْمَعُ (سَمِع، سامع، مسموع، سمیع، استماع، مُسْتَمِع)، نَعْقِلُ (عقل، عاقل، معقول، تعقل، عقیل)

فعالیت دوم - برخی از توضیحات :

- ۱- در آخر ترجمه عبارت اول فعل «است» و نیز در عبارت دوم حرف «را» فراموش نشود.
- ۲- حرف «لِ» قبل از فعل مضارع به صورت «تا» معنا می‌شود و معمولاً در این صورت فعل مضارع نیز معنای التزامی دارد؛ لِیَبْلُوْكُمْ : تا بیازماید شما را
- ۳- ترکیب چهارم به صورت «کدام شما» معنا می‌شود، که صحیح است. اما روان‌تر است که بگوییم «کدام از شما» یا «کدام یک از شما»
- ۴- «ما» در ترکیب هشتم نافیه است، یعنی : نبودیم

* * *

تذکرات انسی با قرآن در خانه

۱- در عبارت هفتم بهتر است حرف «فی» به صورت «در میان» معنا شود.

۲- برخی از عبارات ساده صفحه ۵۶۳ قرآن کریم:

اِنَّهٗ عَلِیْمٌ بِذَاتِ الصُّدُوْرِ وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِیْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ
وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْاَبْصَارَ وَالْاَفْئِدَةَ
وَيَقُولُوْنَ مَتٰی هٰذَا الْوَعْدُ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِیْنَ قُلْ اِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِ وَاِنَّمَا اَنَا نَذِیْرٌ مُّبِیْنٌ

۳- پیام قرآنی مربوط به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله:

وَاَنْتَ لَعَلٰی خُلِّیْ عَظِیْمٌ : و قطعاً تو از خلق و خویی بسیار بزرگ برخورداری.

هیهات منا الذلة!

هیهات منا الذلة

قرآن کریم عزت را فقط از آن خدا، پادشاه و مؤمنان می‌داند. مسلمانان با این آموزه الهی سخت‌ترین روزهای زندگی را پشت‌سر گذاشته و با صبر و پایداری در راه حق، در فراوانی نعمات خدا و متعلقان مردم به پوزی رسیدند. رحلی از این آموزه‌های قرآنی چنین است:

آیه	مفهوم
وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ	قرآن کریم
وَوَعَدْتُهُمْ إِن يَبْلُغُوا أَهْلَ الْبُلُغَةِ	نهی
وَأَن يَكُونُوا يُدْعَوْنَ إِلَى الْإِسْلَامِ	مطلب
وَيُخْبِرُوا بَأْسَ الظَّالِمِينَ	استقلال
وَأَن يَكُونُوا يُدْعَوْنَ إِلَى الْإِسْلَامِ	تلاش برای
وَيُخْبِرُوا بَأْسَ الظَّالِمِينَ	ویناد

حداکثر حدیث از امام حسین علیه السلام و فراتر از آن، از عزم الهی بر این حق در برابر اهل باطل در تاریخ اسلام بوده است. این چنین بود که اسلام محمدي توانست در برابر کفر و فحش آنوی بروز شود و مصلحتی نیاند.

وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ

اهداف

۱- آشنایی با دیدگاه قرآن درباره ظلم‌ستیزی و نقش آموزه‌های دینی در حفظ استقلال و عزت

امت اسلامی

۲- علاقه‌مندی به استقلال جوامع اسلامی از سلطه کشورهای استعمارگر

۳- تلاش برای حفظ جامعه اسلامی از زورگویی‌های کشورهای سلطه‌جو

۴- آشنایی با فرهنگ دفاع مقدس به عنوان بخشی از افتخارات تاریخ معاصر کشور عزیزمان

ایران

روشی تدریس

۱- توضیحات دبیر درباره ارزش و اهمیت استقلال و تمامیت ارضی کشور و حفظ آن

۲- توضیحات دبیر درباره هشت سال دفاع مقدس در دوران جنگ تحمیلی

- ۳- توضیحات مختصر دبیر برای معرفی «صادق آهنگران» و نقش نوحه‌های حماسی او در پیروزی رزمندگان اسلام
- ۴- بخش نوحه «هیهات منا الذله» در کلاس

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- چرا قرآن کریم بر حفظ استقلال مسلمانان تأکید دارد؟
- ۲- در چه صورتی ممکن است استقلال و عزت مسلمانان در برابر سلطه کشورهای استعمارگر تضعیف شود؟
- ۳- چگونه می‌توان استقلال و عزت مسلمانان را در برابر کشورهای استعمارگر حفظ کرد؟

پیام قرآنی

- ۱- قرائت پیام‌های قرآنی
- ۲- ترجمه آیات و عبارات به وسیله دانش‌آموزان با کمک دبیر محترم
- ۳- جمع‌خوانی آیات و عبارات قرآنی در کلاس و حفظ آنها توسط افراد علاقه‌مند

فعالیت تکمیلی

- ۱- قرائت فرازهایی از سخنان امام خمینی و مقام معظم رهبری در کلاس درباره اهمیت حفظ استقلال کشور
- ۲- معرفی برخی از کتاب‌های تألیف رزمندگان درباره دفاع مقدس
- ۳- بیان برخی از خاطرات رزمندگان در کلاس توسط دانش‌آموزان

تذکرات خاص قرائت :

- ۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن، به ویژه موارد بی دربی و اتصال سطرها، مانند :
أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاسْتَكْبِرُوا اسْتِكْبَارًا
- ۲- تشخیص جمله‌های فاقد علامت وقف، جمعاً ۳۵ مورد.

مشخص کردن ۲۲ جمله که با «و»، ۲ جمله که با «فَ» و ۲ جمله که با «رَبِّ» آغاز می‌شود.
 مشخص کردن جمله‌هایی که با «إِنَّا، حَتَّى، كَانَهُمْ، تَرَهُهُمْ، أَنْ أَنْذَرَ، مِنْ قَبْلِ، لَتَغْفِرَ، جَعَلُوا، إِنَّهُ، يُضِلُّوا» آغاز می‌شود.

- ۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ قاف و غین، در : **بِرَبِّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ**
 تلفظ ز و ذ و ظ و ضاد، در : **فَذَرَهُمْ يَخْضُوا**
 تلفظ ث و سین، در : **مِنْ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا**
 تلفظ عین و الف همزه، در : **عَذَابٌ أَلِيمٌ**
 تلفظ صاد و سین، در : **وَاصْرَوْا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا**
 تلفظ ت و ط، در : **سَبْعَ سَمُوتٍ طِبَاقًا**

- ۴- تلفظ نون ساکن و تنوین در حرف بعد، نزد ۲۲ حرف، مانند :

خَيْرًا مِنْهُمْ	إِلَى نُصُبٍ يُوفِضُونَ	أَنْذِرْ	مِنْ قَبْلِ
أَنْ يَأْتِيَهُمْ	نَذِيرٌ مُبِينٌ	مِنْ ذُنُوبِكُمْ	أَجَلٌ مُسَمًّى
لَيْلًا وَنَهَارًا	بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ	سُبُلًا فِجَاجًا	مَنْ لَمْ
مَكْرًا كُبَارًا	فَاجِرًا كَفَارًا		

تذکرات انس با قرآن در خانه

- ۱- در عبارت هشتم ترکیب «أَجَلَّ اللَّهُ» یعنی «مدت یا مهلت خدا»؛ منظور مهلتی است که خدا تعیین کرده است.
- ۲- بهتر است اسم‌های مذکر بدون توجه به مذکر بودن آنها معنا شوند، یعنی معمولاً «مؤمنین» را به صورت «مؤمنان» معنا می‌کنیم، نه «مردان مؤمن». اما اگر پس از اسم مذکر، اسم مؤنث نیز بیاید در این صورت مردان و زنان نیز معنا می‌شوند؛ مانند :

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ... :

قطعا مردان و زنان مسلمان و مردان و زنان مؤمن

- ۳- دو حرف «لِ» در عبارت ۱۱ نیز مانند دو حرف «لِ» در عبارت ۱۰ معنا نمی‌شود بلکه اسمی که این حرف بر سر آنها آمده است با حرف «را» ترجمه می‌شود؛ یعنی : و کسی را که ... و مردان و زنان مؤمن را.

- ۴- برخی از عبارات ساده از صفحه ۵۷۱ قرآن کریم :

وَيَجْعَلُ لَكُمْ جَنَّتٍ وَيَجْعَلُ لَكُمْ أَنْهَارًا / خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَوَاتٍ / آیه ۱۶
 قَالَ نُوحُ / وَلَا تَرِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا ضَلَالًا / آیه ۲۸

- ۵- پیام قرآنی صفحه مذکور :

رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتَ مُؤْمِنًا وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن، به ویژه موارد پی‌درپی و اتصال سطرها، مانند :

يَا أَيُّهَا الْمَرْمِلُ وَ اذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ
أُولَى النَّعْمَةِ فِرْعَوْنُ الرَّسُولِ أَوْ اِنْقُصْ

۲- تشخیص جمله‌های فاقد علامت وقف، جمعاً ۱۳ مورد.

مشخص کردن ۷ جمله که با «و» و ۲ جمله که با «ف» آغاز می‌شود.

مشخص کردن جمله‌هایی که با «او، لا، کما، یوماً» آغاز می‌شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ الف همزه و عین، سین و ث، در آیه : إِنْ أَسْأَلُكَ عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا
تلفظ صاد و سین، در جمله : فَعَصَى فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ
تلفظ ط و ث، در : وَ طَعَامًا ذَا غُصَّةٍ

۴- تلفظ نون ساکن و تنوین در حرف بعد، نزد ۲۲ حرف، مانند :

أَوْ اِنْقُصْ	قَوْلًا ثَقِيلًا	هَجْرًا جَمِيلًا	أَنْكَالًا وَ جَحِيمًا
وَ طَعَامًا ذَا غُصَّةٍ	كَثِيرًا مَهِيلًا	رَسُولًا شَهِيدًا	أَخَذًا وَ بَيِّنًا
إِنْ كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ	مُنْفِطِرًا بِهِ	فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ	

تذکرات خاص انس با قرآن در خانه

۱- منظور از آیه سوم و ابتدای آیه چهارم این است که نیمی از شب را بیدار شو، اگر خواستی از آن مقداری کم کن (یعنی کمتر از نصف بیدار باش) یا مقداری بر آن بیفزای (یعنی بیش از نصف بیدار باش).

۲- برخی از عبارات ساده صفحه ۵۷۵ قرآن کریم :

إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ فَأَقْرَأُوا مَا تيسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
فَأَقْرَأُوا مَا تيسَّرَ مِنْهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا
وَأَسْتَغْفِرُوا لِلَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ وَثِيَابُكَ فَطَهِّرْ عَلَى الْكُفْرَيْنِ عَيْرُ كَيْسِي

۳- دو پیام قرآنی از صفحات ۵۷۴ و ۵۷۵ درباره قرائت قرآن کریم و انس با آن :

– وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا
– فَأَقْرَأُوا مَا تيسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ

از معلم زبان، آموختیم!

اهداف

- ۱- آشنایی با آیه دعوت به سکوت و گوش دادن به قرآن کریم در هنگام تلاوت
- ۲- تقویت علاقه و توجه به رعایت آداب قرائت و استماع قرآن کریم
- ۳- رعایت سکوت و گوش دادن به تلاوت قرآن کریم

روش تدریس

- ۱- توضیحات اولیه دبیر درباره دعوت قرآن کریم به استماع و گوش دادن به قرآن در هنگام

تلاوت

- ۲- قرائت متن درس توسط دانش‌آموزان
- ۳- قرائت آیه ۲۰۴ سوره مبارکه اعراف
- ۴- گفت‌وگو درباره موضوع درس

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- چرا معلم زبان در هنگام تلاوت ساکت می‌شد و دانش‌آموزان را دعوت به این کار می‌کرد؟
- ۲- فواید سکوت در هنگام تلاوت قرآن کریم چیست؟
- ۳- چرا قرآن کریم ما را به سکوت و گوش دادن به قرائت قرآن کریم، دعوت می‌کند؟

پیام قرآنی

- ۱- قرائت آیه ۲۰۴ سوره اعراف توسط دانش‌آموزان
- ۲- ترجمه این آیه توسط دانش‌آموزان به کمک دبیر محترم
- ۳- جمع‌خوانی آیه و حفظ آنها توسط افراد علاقه‌مند

فعالیت تکمیلی

خوب است دانش‌آموزان برخی از اشعاری که مرتبط با موضوع آداب قرائت و استماع قرآن کریم سروده شده است، شناسایی کرده و در کلاس بخوانند.

تذکرات خاص قرائت :

- ۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن، به ویژه موارد پی در پی و نیز در اتصال سطرها، مانند :
عَنِ النَّبَاِ الْعَظِيمِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَنِ ذَٰلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ
- ۲- تشخیص جمله های فاقد علامت وقف، جمعاً ۱۰ مورد.
مشخص کردن ۳ جمله که با «و» و ۴ جمله که با «ف» آغاز می شود.
مشخص کردن جمله هایی که با «عطاء، اِلا، یوم» آغاز می شود.
- ۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ عین و الف همزه، در : عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ عَنْ النَّبَاِ الْعَظِيمِ اَعْنَابًا
تلفظ ث و سین و صاد، در : ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ وَ اَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَبَاجًا
تلفظ غین و قاف، در : وَ غَسَاقًا غَرَفًا
تلفظ ذال و ز، الف همزه و عین، در آیه : فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ اِلَّا عَذَابًا
تلفظ ط و ت، در آیه : وَ النَّاشِطِ تَشْطًا
تلفظ ذال و ظ، الف همزه و عین، در آیه : اِذَا كُنَّا عِظَامًا تَحَرَّةً
تلفظ ه و ح، ث و سین، در آیه : هَلْ اَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى

۴- تلفظ نون ساکن و تنوین در حرف بعد، نزد ۲۲ حرف، مانند :

سَبْعًا شِدَادًا	سِرَاجًا وَهَاجًا	مَاءً ثَبَاجًا	حَبًّا وَ نَبَاتًا
يُفْحُ	حَمِيمًا وَ غَسَاقًا	جَزَاءً وَ فَاقًا	لَعْوًا وَ
مِنْ رَبِّكَ	فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ	اَنْذَرْنَاكُمْ	عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ
قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ	اِذَا كَرَّةً	زَجَرَةً وَاحِدَةً	

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول – کلمات هم خانواده :

لَمْ نَجْعَلْ (جَعَلَ، يَجْعَلُ، جَاعِلٌ، مَجْعُولٌ،
جَعَلٌ)، مِهَاد (مَهْدٌ، تَمْهِيدٌ)، أَزْوَاج (زَوْجٌ، تَرْوِيجٌ،
ازدواج)، سُبَات (سَبْتٌ: روز شنبه، روزی
که یهودیان آن را تعطیل و زمان آرامش قرار
می‌دهند)، مَعَاش (مَعِيشَتٌ، عِش)

آموزش زبان

جدول زیر را با استفاده از کلمات داده شده، سعی کنید معانی کلمات را حدس بزنید.

زندگی - ازدواج - قرار دادیم

معنی	کلمه	معنی	کلمه	معنی	کلمه
1. فصل اول = صاف	...	2. فصل دوم =	...	3. فصل اول =	...
4. فصل دوم =	...	5. فصل اول =	...	6. فصل دوم =	...
7. فصل اول =	...	8. فصل دوم =	...	9. فصل اول =	...
10. فصل دوم =	...	11. فصل اول =	...	12. فصل دوم =	...

نمونه سوال

1. فصل اول = صاف

2. فصل دوم =

3. فصل اول =

4. فصل دوم =

5. فصل اول =

6. فصل دوم =

7. فصل اول =

8. فصل دوم =

9. فصل اول =

10. فصل دوم =

11. فصل اول =

12. فصل دوم =

عبارت‌ها، کلمات و جملات زیر را با استفاده از کلمات داده شده، حدس بزنید.

عبارت‌ها، کلمات و جملات زیر را با استفاده از کلمات داده شده، حدس بزنید.

عبارت‌ها، کلمات و جملات زیر را با استفاده از کلمات داده شده، حدس بزنید.

1. فصل اول = صاف

2. فصل دوم =

3. فصل اول =

4. فصل دوم =

5. فصل اول =

6. فصل دوم =

7. فصل اول =

8. فصل دوم =

9. فصل اول =

10. فصل دوم =

11. فصل اول =

12. فصل دوم =

1. فصل اول = صاف

2. فصل دوم =

3. فصل اول =

4. فصل دوم =

5. فصل اول =

6. فصل دوم =

7. فصل اول =

8. فصل دوم =

9. فصل اول =

10. فصل دوم =

11. فصل اول =

12. فصل دوم =

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- عبارات ساده از صفحه ۵۸۱ قرآن

کریم :

الْمَخْلُوقُ / فَجَعَلَهُ / آه ٢٤ / آه ٢٦ /

$\omega_0 \tilde{a}_i / 48 \tilde{a}_i / 44 \tilde{a}_i / 41 \tilde{a}_i / 38 \tilde{a}_i$

۲- پیام قرآنی مورد نظر از صفحه ۵۸۴

قرآن کریم

وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ

فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ (نازعات ٤٠ و ٤١)

پیش از آن زمان

الف- خواندن قرآن کریم: هر روز در خانه یکی از صلواتی ۵۸۰ تا ۵۹۵ قرآن کریم را بخوانید.

ب- ترمیم آداب این تالار: هر سه روز یکبار تالار کتب

- ۱- **دعای پستانتون:** از کتب موبدنا استغفر الله رب العالمین
- ۲- **آلای خرمی مصلحتون:** تعالای دارم
- ۳- **تکلیفیه مصلحتون:** کُلُوا وَشَرِبُوا مِنْهُنَّ
- ۴- **اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُکَ:** از خداوند منی ازین
- ۵- **وَسَخَّرَ لَکُمُ الرِّیَاحَ:** و به شما باد که از تو باد
- ۶- **وَجَعَلْنَا لَیْلَیَاسَ:** و جَعَلْنَا لَیْلَیَاسَ

ج- از صلوات ۵۸۰ قرآن کریم: بعد از آنکه یاد و هر روز از بعضی حرکت بنویسد.

- ۱- **در بار جوارگاه کتب و ادب فارسی:** از آن دوست که ترجمان زیبا و لطیف بسیاری از عبارات سنگینه قرآن کریم است. بعد از شنیدن آوازی چنین گفته است:
- هر روز که پای که دالان آسمانی**
فرودمان چای خرم بر میزد که کرد

بناظر شما که در یک از آیات صلوات ۵۸۰ قرآن کریم الهامی از این دوست

پیش از آن

جایگاه

فرودمان

محل

فرودمان

۱۱۶

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات

آن، به ویژه موارد پی در پی، مانند :

بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا

لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَى

فَيُعَذِّبُهُ اللَّهُ الْعَذَابَ الْأَكْبَرَ

۲- تشخیص ۴ جمله فاقد علامت وقف

که با «کَيْفَ» و جمله ای که با «إِنَّمَا» آغاز می شود.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و

مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ صاد و سین، ح و هـ، در آیه :

صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى

تلفظ عین و همزه، در ترکیب : عَيْنِ عَائِيَّةٍ

تلفظ ط و ت، در کلمه : سُطِحَتْ

تلفظ سین و صاد، ت و ط، در آیه : لَسْتُ عَلَيْهِمْ بِمُصَيِّرٍ

تلفظ ث و سین، الف همزه و عین، ح و هـ، در آیه : ثُمَّ أَنْ عَلَيْنَا حِسَابُهُمْ

۴- مشخص کردن یک مورد نازکی لام لفظ جلاله و یک مورد درشتی آن

۵- تلفظ نون ساکن و تنوین در حرف بعد، نزد ۲۲ حرف، مانند :

خَيْرٌ وَ أَبْقَى وَ جَوْهٌ يَوْمَئِذٍ مِنْ صَرِيعٍ مِنْ جَوْعٍ

سُرْرٌ مَرْفُوعَةٌ وَ أَكْوَابٌ مَوْضُوعَةٌ عَيْنٌ جَارِيَةٌ

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول — کلمات هم خانواده :

يَنْظُرُونَ (نَظَرَ، ناظر، منظور، نظیر، آنظار،
مُناظرة، تَنَاطُرًا)، خُلِقَتْ (خَلَقَ، خَلَقَ، خَالِقُ،
مخلوق، يَخْلُقُ)، رُفِعَتْ (رَفَعَ، رافع، مرفوع،
رَفَعَ، إرتفاع، مُرتَفَعٌ، تَرَفِيعٌ)، نُصِبَتْ (نَصَبَ،
نَاصِبٌ، منصوب)، سُوِّدَتْ (سَوَّطَحَ، مُسَطَّحٌ،
تَسْطِیح)

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- عبارات ساده از صفحه ۵۸۷ قرآن

کریم

يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ

الَّذِي خَلَقَكَ

فِي آيٍ صَوْرَةٍ

يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ

آیات ۱۳، ۱۴ و ۱۹ آیات ۴ تا ۶ سورة

مُطَفِّفِينَ

۲- پیام مورد نظر از صفحه مذکور :

إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ

وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ

انفطار آیات ۱۳ و ۱۴

آموزش مفاهیم

نمات اول

صورت اول را با استفاده از کلمات داده شده، کامل و سعی کنید معانی کلمات را حدس بزنید.

خازنه - چکونه - می بیند - گسترده - دیر

معنی	کلمه	ریشه
بزرگوار	رافعت	ر-ف-ع
روان	تسلیت	ت-س-ل
شگفت	شغیبت	ش-غ-ب

نمات دوم

معانی این را در کتب و معانی این را در کتب

۱- أَتَى الْإِنْسَانَ
۲- كَيْفَ خُلِقْتَ
۳- كَيْفَ رُفِعْتَ
۴- كَيْفَ نُصِبْتَ
۵- كَيْفَ سُوِّدْتَ

آموزش مفاهیم

۱- هر کدام از این کلمات را در جمله های زیر بنویسید.

۲- آیات ۱۳ تا ۱۹ سورة الفجر را ترجمه کنید.

۳- أَتَى الْإِنْسَانَ إِلَى إِلَهِهِ كَيْفَ خُلِقَ

۴- وَإِلَى اللَّهِ نَسْمُوتُ رُفُوعًا

۵- وَإِلَى اللَّهِ جِئْتُ نَاصِبًا

۶- وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِّحَتْ

۷- در صفحه ۵۸۷ قرآن کلمات عبارت آید و هر کدام را معنی هر یک بنویسید.

۸- در سورة انفطار (۵۸) خداوند سرانجام دو کائنات را به شما می گوید و از شما می خواهد که به خدا و مخلوقش توجه داشته باشید.

پیام قرآنی

پیام: هر کس که از یاد خدا دور شود، به جهنم خواهد رسید.

من زنده‌ام!

اهداف

- ۱- آشنایی با سرگذشت اسارت یکی از قهرمانان دوران دفاع مقدس
- ۲- علاقه‌مندی به مطالعه آثار مربوط به دوران دفاع مقدس
- ۳- معرفی الگوهای برتر به نوجوانان جهت همانندی با آنان به خصوص دختران نوجوان
- ۴- سعی در الگوپذیری از قهرمان داستان کتاب در شرایط سخت زندگی

روش تدریس

- ۱- توضیحات اولیه دبیر درباره دوران دفاع مقدس و نقش زنان در ایجاد این حماسه بزرگ
- ۲- قرائت متن درس توسط دبیر برای دانش‌آموزان برای ایجاد جذابیت بیشتر
- ۳- اجرای متن درس از طریق نمایشنامه به خصوص در مدارس دخترانه

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- گفت‌وگو درباره اینکه خانم معصومه آباد به چه منظوری به مناطق جنگی رفته بودند و در کجا به اسارت درآمدند؟

- ۲- خانم آباد در حال حاضر مشغول به چه کاری هستند و چگونه به عنوان یک زن موفق به جامعه خدمت می کنند؟
- ۳- از زندگی و مجاهدت های خانم معصومه آباد چه درس هایی می توان گرفت؟

پیام قرآنی

- ۱- قرائت آیه ۲۳ سوره احزاب در کلاس
- ۲- ترجمه آیه توسط دانش آموزان با کمک دبیر محترم
- ۳- جمع خوانی آیه در کلاس و حفظ آن توسط دانش آموزان علاقه مند

فعالیت تکمیلی

- ۱- کتاب «من زنده ام» خاطرات دوران اسارت خانم معصومه آباد تهیه و در کلاس بخش هایی از آن خوانده شود.
- ۲- معرفی کتاب به دانش آموزان

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن، به ویژه اتصال سطرها، مانند :

إِذْ انْبَعَثَ إِلَّا الْإِشْقَى
وَسَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَى إِلَّا الْإِيتَاءَ

۲- تشخیص هفت جمله فاقد علامت وقف که با «ف» آغاز شده است.

۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ ح و هـ، در ترکیب : ضُحًى

طُحًى

تلفظ الف همزه و عین، در ترکیبات :

إِنَّ سَعْيَكُمْ أَعْطَى إِنَّ عَلَيْنَا

عَائِلًا إِذْ انْبَعَثَ

تلفظ ذال و ظا، در آیه : فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّى

تلفظ ضاد و ز، در آیه : وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ

تلفظ ذال و ضاد و ظا، در آیه : أَلَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ

تلفظ صاد و سین، در آیه : وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى

تلفظ ذ و ث، ت و ط، در آیه : كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا

۴- مشخص کردن ۴ مورد نازکی لام لفظ جلاله و ۲ مورد درستی آن.

۵- تلفظ نون ساکن و تنوین در حرف بعد، نزد ۲۲ حرف، مانند :

وَنَفْسٍ وَ مَنْ زَكَّاهَا إِذْ انْبَعَثَ بِدَنبِهِمْ مَنْ بَجَلَ فَأَنْذَرْتُمْكُمْ

سوره شریف

نیم شریف اول

چند روز را با استقامت از کلمات پرده بردار و کلمات و معنی قرآنی جدیدی را بیاموز.

الهام گزیده : درودهای : درگاز : پاکیزه

معنی	کلمه	معنی	کلمه
درست و کامل توبه	توبه	سرمه به	۱
...	الهم	روشنایی سرافراز	۲
...	فجور	...	۳
...	زکوة	...	۴
...	عقاب	...	۵

نیم شریف دوم

معانی این ترکیبها و عبارات قرآنی را بخوانید.

۱- وَتُكَلِّمُنِي	۲- وَتُكَلِّمُنِي	۳- وَتُكَلِّمُنِي
۴- وَتُكَلِّمُنِي	۵- وَتُكَلِّمُنِي	۶- وَتُكَلِّمُنِي
۷- وَتُكَلِّمُنِي	۸- وَتُكَلِّمُنِي	۹- وَتُكَلِّمُنِي
۱۰- وَتُكَلِّمُنِي	۱۱- وَتُكَلِّمُنِي	۱۲- وَتُكَلِّمُنِي

۱- به این پرده کلامی دست بزن و از این کلمات و معنی جدیدی بیاموز.

۲- به این پرده کلامی دست بزن و از این کلمات و معنی جدیدی بیاموز.

۳- به این پرده کلامی دست بزن و از این کلمات و معنی جدیدی بیاموز.

۴- به این پرده کلامی دست بزن و از این کلمات و معنی جدیدی بیاموز.

۵- به این پرده کلامی دست بزن و از این کلمات و معنی جدیدی بیاموز.

۶- به این پرده کلامی دست بزن و از این کلمات و معنی جدیدی بیاموز.

۷- به این پرده کلامی دست بزن و از این کلمات و معنی جدیدی بیاموز.

۸- به این پرده کلامی دست بزن و از این کلمات و معنی جدیدی بیاموز.

۹- به این پرده کلامی دست بزن و از این کلمات و معنی جدیدی بیاموز.

۱۰- به این پرده کلامی دست بزن و از این کلمات و معنی جدیدی بیاموز.

۱۱- به این پرده کلامی دست بزن و از این کلمات و معنی جدیدی بیاموز.

۱۲- به این پرده کلامی دست بزن و از این کلمات و معنی جدیدی بیاموز.

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول — کلمات هم خانواده :

يَعْنِي (عشاء : پرده، پوسته)، بَنَى (بَنَاء، بِنَاء، بَانَى، مَبْنَى)، اَلْهَمَّ (الهام، مُلْهِم، مُلْهِم)، فُجُور (فاجر، فُجَّار)، زَكَّى (تزکیه، زَكَّى : انسان یا چیز پاک، زَكَّاه)

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- اولین «واو» در سوره شمس (وَالشَّمْسِ) واو قسم است و به صورت «سوگند» به ...» معنا می‌شود. «واو» ابتدای آیات بعد را می‌توان به صورت «سوگند به» یا «و» معنا کرد. ضمناً «واو» در وسط این آیات «واو» عطف است.

۲- خوب است بدانید که آیه نهم (قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا) جواب قسم و آیه دهم نیز عطف بر آیه نهم است.

۳- سوره‌های جزء سی‌ام که با واو قسم شروع شده‌اند و ترجمه اولین کلمه‌ای که به آن سوگند یاد شده است، عبارتند از :

نازعات (فرشتگانی که به شدت و سرعت به حرکت درمی‌آیند)، بروج (وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ : سوگند به آسمان دارای برج‌ها)، طارق (وَالسَّمَاءِ : سوگند به آسمان)، فجر (سوگند به سپیده دم)، شمس (سوگند به خورشید)، لیل (سوگند به شب)، ضحی (سوگند به روشنایی آغاز روز)، تین (سوگند به انجیر)، عادیات (سوگند به اسب‌های دونده)، عصر (سوگند به عصر - دوران)

۴- پیام قرآنی در سوره شمس که پاسخ قسم‌های ابتدای این سوره نیز است :

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا * وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا

تذکرات خاص قرائت :

۱- توجه به حروف ناخوانا و اتصالات آن، به ویژه اتصالات و تشدیدهای بی دربی، مانند :

وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ

مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ

۲- تشخیص جمله فاقد علامت وقف که با «و» آغاز شده است : وَلَمْ يُولَدْ

۳- تلفظ صحیح حروف خاص، و مقایسه آنها با حروف مشابه، مانند :

تلفظ ه و ح، در آیات : قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ
وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

تلفظ الف همزه و عین، در کلمه : أَعُوذُ

تلفظ غین و قاف، در کلمه : غَاسِقٍ

تلفظ صاد و سین، در آیه : الَّذِي يُوسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ

۴- مشخص کردن ۳ مورد نازکی لام لفظ جلاله و ۲ مورد درشتی آن.

۵- تلفظ نون ساکن در لام، در آیه : وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

و نون ساکن در شین، در ترکیب : مِنْ شَرِّ

آموزش مفاهیم

نمای اول
جدول زیر را با استفاده از کلمات داده شده، کامل و سعی کنید معانی کلمات را بخاطر بسپارید.

نمای میوه : انگلی ، حسود ، وسوسه می کند ، سینه نام

معنی	کلمه	ترکیب	معنی
...	انگلی
...	حسود
...	وسوسه می کند
...	سینه نام

نمای دوم
معانی این ترکیب‌ها و عبارات قرآنی را بنویسید.

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ	لَمْ يَكُنْ كَانٌ	لَمْ يَكُنْ يَكُونٌ	لَمْ يَكُنْ تَكْوِينٌ
لَمْ يَكُنْ يَكُونٌ	لَمْ يَكُنْ يَكُونٌ	لَمْ يَكُنْ يَكُونٌ	لَمْ يَكُنْ يَكُونٌ
لَمْ يَكُنْ يَكُونٌ	لَمْ يَكُنْ يَكُونٌ	لَمْ يَكُنْ يَكُونٌ	لَمْ يَكُنْ يَكُونٌ
لَمْ يَكُنْ يَكُونٌ	لَمْ يَكُنْ يَكُونٌ	لَمْ يَكُنْ يَكُونٌ	لَمْ يَكُنْ يَكُونٌ
لَمْ يَكُنْ يَكُونٌ	لَمْ يَكُنْ يَكُونٌ	لَمْ يَكُنْ يَكُونٌ	لَمْ يَكُنْ يَكُونٌ
لَمْ يَكُنْ يَكُونٌ	لَمْ يَكُنْ يَكُونٌ	لَمْ يَكُنْ يَكُونٌ	لَمْ يَكُنْ يَكُونٌ

در خانه برای کسی که هیچ چیزی ندارد ، خانه را خالی می گویند.

تذکرات خاص مفاهیم

فعالیت اول — کلمات هم خانواده :

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (وَلَدٌ، وَالِدٌ، مَوْلُودٌ، يَلِدُ، تُولِدُ، لَمْ يَكُنْ كَانٌ، يَكُونُ، كَائِنٌ، تَكْوِينٌ)، أَعُوذُ (استعاذه)، حَاسِدٌ (حَسَدٌ، حِسَادٌ، حَسُودٌ)، يُوسِسُ (وَسْوَاسٌ، وَسْوَسه)

فعالیت دوم :

۱- «أَحَدٌ» به معنای «یک، تک، کس، آن که دومی ندارد» است. در ترکیب پنجم یا آخرین آیه سوره توحید به صورت «هیچ کس» معنا می شود.

تذکرات انس با قرآن در خانه

۱- ترجمه کلمه به کلمه آیه آخر سوره توحید می‌شود «و نیست برای او همتایی، هیچ‌کس» و یا به بیان روشن‌تر «هیچ‌کس (یا هیچ چیز) همتای او نیست».

۲- معنای برخی از کلمات و ترکیب‌های نسبتاً مشکل تر سوره‌های نام برده :

سوره قدر : ما أدراك : تو چه می‌دانی، ألف شهر : هزار ماه، تَنَزَّلُ : نازل می‌شود (ند)، الروح : نام یکی از فرشتگان بزرگ و مقرب الهی، سلامٌ هِیَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ : سلامت و امن و امان است آن (شب) تا طلوع سپیده دم.

سوره زلزال : زُلْزِلَتْ : لرزانده شد (شود)، أَخْرَجَتْ : خارج کرد، بیرون ریخت، أثقال : بارهای سنگین، مَالَهَا : چیست برای آن (چه اتفاقی برای آن - زمین - افتاده است)، تُحَدِّثُ : بیان می‌کند، أَوْحَىٰ لَهَا : وحی کرد به آن، يَصْدُرُ : خارج می‌شود (ند)، أَشْتَاتًا : پراکنده و متفرق، لِيُرَوْا : تا ببینند، مِثْقَالَ ذَرَّةٍ : به سنگینی (اندازه) ذره‌ای، يَرَهُ : می‌بیند آن را

سوره قارعه : قَارِعَةٌ : (آن) کوبنده، كَالْفَرَّاشِ الْمُبْثُوثِ : مانند پروانه‌ها و حشرات پراکنده و

سرگردان، گالِیهِنِ الْمَنْفُوسِ: مانند ششم رنگین زده شده، ثَقُلَتْ: سنگین است. مَوَازِین: ترازوها، عِشَّةٍ رَاضِیَةٍ: زندگی خوشایند، خَفَّتْ: سبک است. فَأُثْمُهُ هَاوِیَّةٌ: پس جایگاه او در انتهای پرتگاهی عمیق است، ماهِیَّة: چیست آن (پرتگاه عمیق)، حَامِیَّةٌ: داغ و سوزان

سورة عصر: تَوَاصَوْا: یکدیگر را توصیه و سفارش کردند (می کنند)

سورة کوثر: أَعْطَيْنَاكَ: بخشیدیم به تو، کَوَثَرٌ: خیر کثیر (فراوان)، فَصَلٌ: پس نماز بگزار

وَأَنْحَرْ: «و دست هایت را هنگام تکبیر بالا ببر» و یا «قربانی کن»، شَانِئٌ: دشمن، أَبْتَرٌ: مقطوع النسل،

سورة کافرون: وَیَّیْ دِینِ: و برای من دین من است (دین = دینی)

سورة نصر: أَفَوَاجًا: فوج فوج (گروه گروه)، فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ: پس همراه با حمد پروردگارت (او را) تسبیح کن (هم خدا را از بدی ها پاک بدان و هم او را دارای همه خوبی ها و قابل ستودن بدان)،

وَأَسْتَغْفِرُهُ: و طلب آمرزش کن از او (خدا)، تَوَابٌ: بسیار توبه پذیر و مهربان

عظمت آفرینش

[illegible][illegible]

اهداف

- ۱- آشنایی نسبی دانش‌آموزان با عظمت جهان آفرینش
- ۲- آشنایی دانش‌آموزان با برخی از آیات مربوط به فیزیک و اختر فیزیک در قرآن کریم
- ۳- علاقه‌مندی دانش‌آموزان به کسب اطلاعات بیشتر از خلقت آسمان‌ها و زمین

روش تدریس

- ۱- توضیحات اولیه دبیر دربارهٔ مطالب این درس و ارتباط آن با مطالب مربوط به قسمت شناخت درس پنجم و ششم
- ۲- قرائت متن درس توسط دانش‌آموزان
- ۳- چنانچه دانش‌آموزان در این درس به رصدخانه یا چیزی شبیه آن برده شوند بسیار مفید خواهد بود.
- ۴- در صورت امکان، حضور یکی از کارشناسان اختر فیزیک در کلاس و توضیحات او، می‌تواند بسیار حالب باشد.

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- پژوهش دانش‌آموزان درباره برخی دیگر از شگفتی‌های جهان آفرینش مانند دریاها، موجودات زنده و ...
- ۲- چه آیات دیگری در قرآن کریم درباره آفرینش موجودات زنده و غیر زنده وجود دارد؟

پیام قرآنی

- ۱- قرائت پیام قرآنی توسط دانش‌آموزان
- ۲- ترجمه پیام قرآنی توسط دانش‌آموزان با کمک دبیر محترم
- ۳- جمع‌خوانی آیات و حفظ برخی از آنها توسط دانش‌آموزان علاقه‌مند

فعالیت تکمیلی

معرفی مقالات دکتر سید محمد حسین امیدبانی درباره قرآن کریم و نجوم به دانش‌آموزان جهت پژوهش و ارائه گزارش در کلاس

نیایش دعای ختم قرآن

اهداف

- ۱- آشنایی با برخی از قسمت‌های یکی از دعا‌های ختم قرائت قرآن
- ۲- علاقه‌مندی به نیایش و انجام آداب ختم قرائت قرآن
- ۳- علاقه و توجه به مضامین تربیتی و انسان ساز دعاها و مناجات

روش تدریس

- ۱- قرائت متن نیایش توسط دانش‌آموزان
- ۲- توضیحات و ازگان و عبارات نیایش با پرسش از دانش‌آموزان
- ۳- قرائت دیر و جمع‌خوانی دانش‌آموزان

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- چرا قبل از تلاوت قرآن و یا در پایان آن خوب است که با خداوند نیایش کنیم؟
- ۲- درباره شروع و ختم تلاوت قرآن کریم چه دعا‌های دیگری را می‌شناسید؟
- ۳- معمولاً چه مضامین و پیام‌های تربیتی و معرفتی در این گونه دعاها و نیایش‌ها آمده است؟

پیام قرآنی

- ۱- قرائت، ترجمه و حفظ آیه ۸۲ سوره اسراء

وَنَزَّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا

فعالیت تکمیلی

انتخاب و معرفی بخش‌هایی از سایر دعا‌های آغاز و پایان تلاوت قرآن کریم از صحیفه سجاده و ...

بارمبندی آزمون‌های پایانی درس قرآن سال نهم

نکات ضروری مربوط به آزمون پایانی قرائت و مفاهیم، در بخش کلیات همین کتاب آمده است. پیش از مطالعه بarmبندی آزمون‌های پایانی به شرح زیر، یک بار دیگر آن مطالب را با دقت بخوانید.

آزمون قرائت (شفاهی)

شهریور ماه		پایانی نیم سال اول	پایانی نیم سال دوم	یک پرسش قرائت
امتیاز	یک پرسش قرائت			
نمره ۷	از دروس ۱ تا ۶	—	نمره ۷	از دروس ۱ تا ۳
		—	نمره ۷	از دروس ۴ تا ۶
		—	نمره ۶	از صفحات ۴۸۳ تا ۵۳۷ قرآن کریم
نمره ۷	از دروس ۷ تا ۱۲	نمره ۷	—	از دروس ۷ تا ۹
		نمره ۷	—	از دروس ۱۰ تا ۱۲
نمره ۶	از صفحات ۴۸۳ تا ۶۰۴ قرآن کریم	نمره ۶	—	از صفحات ۵۳۸ تا ۶۰۴ قرآن کریم
نمره ۲۰		نمره ۲۰	نمره ۲۰	جمع

توضیحات :

- ۱- پرسش قرائت در هرگونه آزمون، شفاهی است.
- ۲- هر پرسش قرائت شامل خواندن حدود ۴ سطر از آیات صفحات قرآن دروس یا صفحات مذکور از قرآن کامل در جدول فوق است.
- ۳- برای هر کلمه غلط خوانده شده، نیم نمره از امتیاز آن پرسش کسر می‌شود.

آزمون مفاهیم (کتبی)

پرسش از	شماره درس	پایانی نیم سال اول	پایانی نیم سال دوم	شهریور ماه
معنای کلمات	۱ تا ۳	۲ نمره	—	۱
	۴ تا ۶	۲ نمره	—	۱
معنای ترکیب‌ها	۱ تا ۳	۳ نمره	—	۱/۵
	۴ تا ۶	۳ نمره	—	۱/۵
معنای جملات و آیات (تمرین «ب» انس با قرآن در خانه)	۱ تا ۳	۴ نمره	—	۲
	۴ تا ۶	۴ نمره	—	۲
الگوهای قواعد ساده قرآنی	۱ تا ۳	۱ نمره	—	۱
	۴ تا ۶	۱ نمره	—	۱
معنای کلمات	۱ تا ۶	—	۱ نمره	—
	۷ تا ۹	—	۲ نمره	۱
	۱۰ تا ۱۲	—	۲ نمره	۱
معنای ترکیب‌ها	۱ تا ۶	—	۲ نمره	—
	۷ تا ۹	—	۲ نمره	۱/۵
	۱۰ تا ۱۲	—	۲ نمره	۱/۵
معنای جملات و آیات (تمرین «ب» انس با قرآن در خانه)	۱ تا ۶	—	۳ نمره	—
	۷ تا ۹	—	۳ نمره	۲
	۱۰ تا ۱۲	—	۳ نمره	۲
جمع		۲۰ نمره	۲۰ نمره	۲۰ نمره

تذکر مهم: نمره پایانی هر دانش آموز در هر نیم سال، معدل نمره قرائت و مفاهیم او خواهد بود.

فلسفه آموزش قرآن در آموزش و پرورش

هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ
يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ
وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ.

سوره جمعه، آیه ۲

قرآن کریم از آغاز نزول تاکنون، سرچشمه بی پایان علوم و معارف اسلامی و محور تعلیم و تربیت دینی بوده است. تاریخ تعلیم و تربیت اسلامی از آموزش این کتاب از سوی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آغاز شده است. آیه دوم سوره مبارکه جمعه، برنامه بعثت و رسالت پیامبر خاتم را در تلاوت آیات الهی، تزکیه مردم، تعلیم کتاب خدا و حکمت الهی خلاصه می کند. این آیه شریفه آنقدر اهمیت دارد که می توان گفت تمامی هدایت الهی، احکام دین و رستگاری در دو جهان، در گرو عمل به آن است. از این رو، شاید مناسب ترین آیه ای که می تواند الهام بخش هدف کلی آموزش قرآن باشد همین آیه است.

برنامه آموزش قرآن در پی آن است که راهی روشن، مطمئن و دائمی برای انس و ارتباط همه مردم با قرآن کریم که به بهره گیری مادام العمر ایشان از هدایت کتاب الهی منجر شود، باز کند. قرآن، کتاب همه انسان هاست.

هر فردی در هر سطحی از علم و تقوا - به شرط آنکه زبان این کتاب را درک کند - می‌تواند از آن بهره‌گیرد. (هُدًى لِلنَّاسِ، بقره، ۱۸۵)

نظام تعلیم و تربیت اسلامی، باید زمینه بهره‌گیری مستقیم و دائمی از قرآن کریم را برای همه دانش‌آموزان فراهم آورد، در غیر این صورت این ضعف و نقصان در همه ارکان ایمان و انجام عمل صالح افراد جامعه تأثیر نامطلوب و غیر قابل جبرانی خواهد گذاشت. هرچند دستیابی به این هدف والا و یگانه وظیفه همه دروس است، ولی دروس حوزه تعلیم و تربیت دینی و به‌ویژه درس آموزش قرآن در این بین رسالت خاصی برعهده دارد.

مهم‌ترین پیشینه آموزش قرآن، آموزش‌های سنتی است که از دیرباز در همه جوامع اسلامی و از جمله ایران وجود داشته است. تلقی رایج از آموزش قرآن در سطح عمومی جامعه - حداقل در سده اخیر - توانایی روحوانی و روان‌خوانی قرآن کریم بوده است؛ یعنی از نظر عموم مردم و نیز بسیاری از مراکز فرهنگی سنتی و حتی بخش قابل توجهی از صاحب‌نظران، هر فردی که می‌توانست قرآن را بخواند، اولین مرحله ضروری و عمومی آموزش را فراگرفته بود. هرچند همیشه برای آموزش مراحل بالاتر، به‌ویژه نسبت به فهم قرآن کریم توصیه‌هایی می‌شده است؛ اما پیش از سال‌های اخیر، هیچ آموزش مدون، جدی و ویژه برای عموم مردم نسبت به مراحل بالاتر از خواندن قرآن وجود نداشته است.

جامعیت آموزش قرآن

در برنامه جدید آموزش قرآن در آموزش و پرورش که از سال ۱۳۷۷ آغاز شده است، جامعیت آموزش قرآن به عنوان یک اصل اساسی مورد توجه و اهتمام جدی قرار گرفته است. جامعیت آموزش قرآن در صدد آن است که بتواند به گونه‌ای اهداف و اجزای آموزش قرآن را ترسیم و تدوین کند که این آموزش با آنچه در آیه دوم سوره مبارکه جمعه آمده است، نسبتی قابل قبول داشته باشد.

از این رو، تعریف آموزش جامع قرآن چنین است:

آموزش جامع قرآن، فرایندی است برای دستیابی به توانایی خواندن، درک معنا، تدبر در آیات و آشنایی با معارف قرآن به منظور انس و بهره‌گیری دائمی از قرآن کریم و تقویت ایمان و عمل صالح. اگر آموزش قرآن به صورت جامع انجام شود، دانش‌آموزان که آحاد جامعه را تشکیل می‌دهند به «سواد قرآنی» دست می‌یابند. امروزه سواد در حوزه‌های مختلف علمی منحصر به کسب دانش یا مهارت نیست؛ بلکه این دانش و مهارت باید به ایجاد و تقویت نگرش خاصی منجر شود که موجب به کارگیری آموخته‌ها در زندگی و ارتباط دائمی فرد با آنها باشد؛ و چه بسا زمینه ساز توسعه و گسترده‌گی آن علم شود.

سواد قرآنی

با توجه به جامعیت آموزش قرآن و توجه به نکات فوق در کسب «سواد» در حوزه‌های مختلف علوم، می‌توان سواد قرآنی را این چنین تعریف کرد.

«سواد قرآنی، اعتقاد و علاقه به یادگیری قرآن کریم و برخورداری از دانش و مهارت پایه به منظور بهره‌گیری مستمر و مادام‌العمر از قرآن کریم و انس دائمی با آن است».

مطابق این تعریف، سواد قرآنی دارای ویژگی‌های زیر است :

۱- **سواد قرآنی یک نیاز همگانی است.** همه افراد جامعه با هر وضع اقلیمی، شغلی، اقتصادی، اجتماعی و ... برای آنکه هویت انسانی - الهی خویش را بشناسند، از آن مراقبت کنند و زمینه شکوفایی تدریجی آن را فراهم آورند، به سواد قرآنی نیازمندند.

۲- **سواد قرآنی از یک حد پایه برخوردار است.** هرچند افراد با توجه به تفاوت‌هایی که در تحصیلات، شرایط اقتصادی و اجتماعی دارند به سطوح مختلفی از سواد قرآنی نیازمندند، ولی بهره‌مندی عموم از یک حد پایه ضروری است.

۳- **حد سواد قرآنی در طول زمان در حال رشد است.** با توجه به شرایط و امکانات مختلف در هر جامعه و نیز تغییرات این شرایط در طول زمان، این حد، نیازمند شناسایی و تعریف خاص است؛ برای مثال، ممکن است با توجه به شرایط و امکانات فعلی در آموزش قرآن، حد ضروری خواندن قرآن به صورت معمولی (فارسی خوانی) تعیین شود. اما در آینده با ارتقای این شرایط می‌توان حد ضروری را، خواندن با لحن عربی تعیین کرد و یا حد برخی از دیگر مهارت‌های پایه را ارتقا بخشید.

۴- **حداقل سواد قرآنی موجب علاقه‌مندی به خواندن مستمر قرآن کریم، فهم تدریجی معنای عبارات و آیات آن شده و زمینه ساز بهره‌گیری مادام‌العمر از آموزه‌های الهی می‌شود.** هدف آموزش عمومی قرآن کریم، نمی‌تواند صرفاً دستیابی به دانش و مهارت خاصی در ارتباط با قرآن باشد؛ بلکه باید توانایی و قابلیت فراهم آورد که فرد بتواند ضمن انس و ارتباط دائمی با قرآن کریم، پیوسته خود را در معرض تزکیه و تعلیم الهی قرار دهد و از قرآن کریم بهره‌مند شود.

اجزای اصلی سواد قرآنی

با توجه به تعریف سواد قرآنی می‌توان برای سواد قرآنی سه جزء اصلی در نظر گرفت. این سه جزء عبارت‌اند از: خواندن قرآن کریم، درک معنای عبارات و آیات قرآن کریم و تدبّر در آیات. تدبّر در آیات که از توصیه‌های اکید قرآن کریم و معصومین علیهم السلام است از مهارت‌های عمومی می‌باشد که گاهی در زبان روایات به عنوان شرط اصلی بهره‌مندی از قرآن کریم بیان شده است تا آنجا که در روایتی از حضرت امیر المؤمنین علی علیه السلام نقل شده است که فرمودند: «لَا خَيْرَ فِي قِرَاءَةِ لَا تَدَبَّرُ فِيهَا»^۱.

در صورتی که این سه جزء اصلی سواد قرآنی را در سه وجه یک هرم نشان دهیم. قاعده این هرم که بنیان و اساس نگهداری سه وجه آن است، انس دائمی با قرآن کریم خواهد بود. انس با قرآن کریم غیر از نقشی که در ایجاد مهارت‌های پایه سواد قرآنی دارد، هم نگهدارنده و حافظ این مهارت‌هاست و هم به عنوان محصول و ثمره اصلی سواد قرآنی محسوب می‌شود.

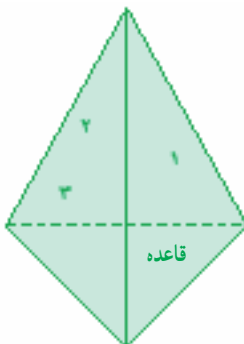
از این رو می‌توان اجزا و ثمره سواد قرآنی را در شکل زیر نشان داد.

۱- توانایی خواندن قرآن کریم

۲- درک معنای عبارات و آیات قرآن کریم

۳- تدبّر در آیات

قاعده هرم: انس با قرآن کریم

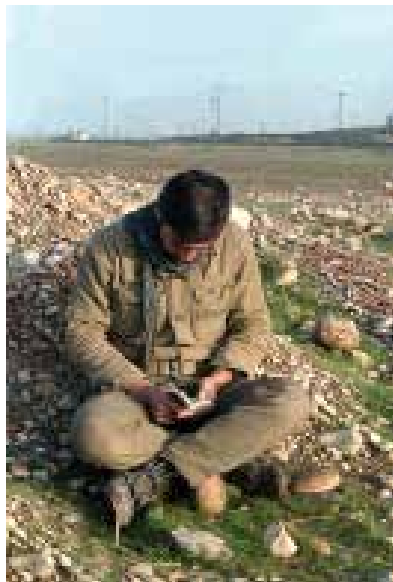

۱- کافی، ج ۱، ص ۳۶.

رویکرد برنامه درسی قرآن

با توجه به آنچه در فلسفه آموزش قرآن بیان شد که آموزش عمومی قرآن کریم منجر به سواد قرآنی خواهد شد، رویکرد این برنامه، انس با قرآن کریم است؛ یعنی روح حاکم و جهت گیری کلی برنامه از پیش دبستان تا پایان متوسطه فراهم آوردن زمینه های لازم برای دستیابی به انس با قرآن کریم می باشد. حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام می فرماید: «لِيَكُنْ سَمِيرُكَ الْقُرْآنُ»^۱؛ باید مونس و همدم تو قرآن باشد.

انس با قرآن کریم، امری دارای مراتب مختلف و مجموعه ای از علائق مرتبط با قرآن کریم است که خواندن مستمر قرآن، درک معنای آیات، تدبّر در آنها و پایبندی به آموزه های الهی در همه شئون زندگی مبتنی بر قرآن و عترت، لازمه همه مراحل و مراتب آن است. دستیابی به این امر اولاً، تدریجی است و در طول زمان از نظر کمی و کیفی ارتقا می یابد؛ ثانیاً، متناسب با اهداف هر یک از دوره ها و پایه های تحصیلی، موجب بهره مندی دانش آموزان از قرآن کریم می شود و در نهایت منجر به کسب توانایی و علاقه به بهره مندی مستمر و همیشگی از قرآن کریم خواهد شد.

۱- غرالحکم، ص ۱۱۱.

اصول حاکم بر برنامه درسی آموزش قرآن

اصول ۱۸ گانه حاکم بر برنامه آموزش قرآن در دوره راهنمایی

در این فصل، اصول حاکم، مطابق برنامه آموزش قرآن دوره راهنمایی ارائه می‌شود. ذیل برخی از این اصول، توضیحاتی درباره آن اصل ارائه شده است.

۱- تأکید بر رویکرد برنامه، یعنی «انس و علاقه به قرآن کریم و یادگیری آن» در تمام

موارد اعم از تعیین اهداف، محتوا، روش‌های تدریس و شیوه‌های ارزشیابی.

توضیح: همه عناصر برنامه درسی اعم از اهداف، محتوا، روش‌های تدریس و شیوه‌های ارزشیابی باید به گونه‌ای تنظیم شود که منجر به انس دانش‌آموزان با قرآن کریم و علاقه به یادگیری آن شود؛ برای مثال، اهداف باید متناسب با توانایی ذهنی دانش‌آموزان و دست‌یافتنی باشد تا موجب رغبت و تقویت انگیزه یادگیری شود. همچنین محتوا جذاب و متنوع بوده؛ در تدریس از روش‌های مشارکتی و فعال استفاده شود و همچنین شیوه‌های ارزشیابی از محیط اضطراب‌آور دور باشد.

۲- رعایت جامعیت آموزش قرآن با تأکید بر آموزش مفاهیم قرآن کریم.

توضیح: منظور از جامعیت آموزش قرآن آن است که علاوه بر آموزش روخوانی، روان‌خوانی بر سایر اهداف آموزش قرآن مانند درک معنای آیات (آموزش مفاهیم) آشنایی با برخی از آموزه‌های اخلاقی، تربیتی قرآن کریم متناسب با سن فراگیران، زیباخوانی قرآن و ... توجه شود. برای آشنایی بیشتر با جامعیت آموزش قرآن به فصل سوم مراجعه کنید.

۳- سازماندهی محتوای سه درس قرآن، دینی و عربی به عنوان دروس هماهنگ و تقویت‌کننده یکدیگر و رعایت ارتباط افقی و عمودی این دروس با یکدیگر.

توضیح: با توجه به ارتباط سه درس مذکور، انتخاب محتوا و سازماندهی آن باید به نحوی انجام شود که ضمن رعایت مرز میان این سه درس و عدم اختلاط آنها با یکدیگر، محتوای سه درس با رعایت ارتباط‌های افقی و عمودی از هماهنگی کامل برخوردار بوده و تقویت‌کننده یکدیگر باشند.

۴- توجه به اصول روان‌شناسی یادگیری در تعیین اهداف، محتوا، روش‌های تدریس و شیوه‌های ارزشیابی در تناسب محتوای آموزش با نیازها، علائق و توانایی دانش‌آموزان.

توضیح: رعایت اصول روان‌شناسی یادگیری در همه عناصر برنامه‌ریزی درسی ضروری است. اصولی مانند تناسب اهداف و محتوا با سن، نیازها و علاقت دانش‌آموزان، سازماندهی محتوا از آسان به مشکل، بهره‌گیری از روش‌های فعال در تدریس و توجه به مقایسه پیشرفت تحصیلی هر فرد با خودش.

۵- جذابیت محتوا و روش‌های تدریس، با تأکید بر استفاده از هنر متناسب با قداست و شأن قرآن کریم.

توضیح: استفاده از هنر در آموزش بسیار مفید و مؤثر است. در آموزش قرآن استفاده از هنر در اشکال مختلف آن باید متناسب با شأن و قداست قرآن کریم باشد.

۶- تأکید بر مهارت‌های عملی نسبت به دانش نظری در انتخاب و سازماندهی محتوا.

توضیح: آموزش قرآن در دوره راهنمایی از دو بخش اصلی روان‌خوانی قرآن کریم و آموزش مفاهیم تشکیل می‌شود؛ در هر دو بخش کسب مهارت‌های عملی نسبت به آشنایی با مجموعه‌ای از قواعد خواندن یا قواعد صرف و نحو زبان عربی برای درک معنای آیات اهمیت بیشتری دارد.

۷- تأکید بر پیوند قرآن کریم و معارف اهل بیت علیهم السلام و امکان استفاده از این معارف به‌ویژه در قالب زیارات، ادعیه و مناجات.

توضیح: پیوند ناگسستنی دو ثقل گرانقدر به یادگار مانده از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله از آموزه‌های قطعی کتاب و سنت و مورد قبول همه مسلمانان است. آموزش این آموزه اساسی، در درس قرآن و دینی و سایر دروس مرتبط اهمیت به سزایی دارد. بیانات و معارف اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام در قالب احادیث و کلمات حکمت‌آموز، ادعیه، زیارات و مناجات، گنجینه گران‌بهای است که بهترین و شفاف‌ترین تفسیر را از قرآن کریم ارائه می‌کند.

۸- در آموزش مهارت‌های مختلف قرائت قرآن به جای قاعده‌آموزی، بیشتر بر روش‌های الگوگیری تأکید شود.

توضیح: در آموزش و یادگیری زیباخوانی قرآن به جای پرداختن به آموزش نظری تجوید، به‌طور عملی بر شنیدن قرائت آیات از استاد (دبیر توانا، نوار و یا لوح فشرده) و الگوگیری از آن تأکید می‌شود؛ در این مرحله به‌طور نسبی تمام مهارت‌های تجوید و زیباخوانی رعایت شده است دانش‌آموزان می‌توانند با تقلید و الگوگیری به‌طور عملی برخی از این مهارت‌ها را بیاموزد.

۹- تأکید بر نقش فعال یادگیرنده در فرایند یاددهی - یادگیری.

توضیح: تقریباً در هر دو بخش اصلی آموزش قرآن، یعنی کسب مهارت روان‌خوانی قرآن و آموزش مفاهیم (درک معنا)، نقش اصلی در فرایند یاددهی - یادگیری بر عهده دانش‌آموزان است و

دبیر، بیشتر نقش هدایت کننده و تسهیل کننده یادگیری را برعهده دارد.

۱۰- استفاده از فناوری آموزشی در برنامه آموزش قرآن.

توضیح: از فناوری آموزشی مانند نوار صوتی، لوح فشرده، انواع نرم افزارهای قرآنی - فیلم آموزشی و ... در برنامه آموزش قرآن استفاده مؤثر و مفید به عمل آید.

۱۱- ارتقاء توانایی علمی و صلاحیت های حرفه ای دبیران با استفاده از شیوه های

متنوع و مؤثر.

توضیح: ۱- اصلاح و تکمیل برنامه دوره های تربیت دبیر به منظور تطابق برنامه آموزشی با برنامه های جدید آموزش قرآن.

۲- برگزاری دوره های آموزش ضمن خدمت به منظور آشنایی بیشتر با مبانی و روش های تدریس و شیوه های ارزشیابی برنامه جدید.

۱۲- تخصیص زمان و فضای

مناسب برای آموزش قرآن.

توضیح: تعیین ساعت آموزش

قرآن حتی المقدور در ساعات اولیه هر روز و اختصاص کلاس ویژه به آموزش قرآن با دارا بودن امکاناتی مانند: فرش، رحل قرآن، وسایل صوتی و تصویری مناسب در صورت امکان.

۱۳- پشتیبانی از برنامه آموزش قرآن و نظارت بر حسن اجرای آن.

توضیح: با توجه به برخی از ویژگی های درس قرآن و شرایط اجرای آن در مدارس، برنامه

آموزش قرآن حداقل تا مدت زمانی نیازمند پشتیبانی خاص و نظارت دقیق بر حسن اجرای آن است؛ که توجه متولیان آن را می‌طلبد.

۱۴- توجه به ارزشیابی به عنوان بخشی از فرایند یاددهی - یادگیری.

توضیح: ارزشیابی باید در خدمت یاددهی - یادگیری باشد، نه آنکه فعالیت‌ها و فرایند یاددهی - یادگیری به نحوی طراحی و ساماندهی شود تا به جای یادگیری واقعی و معنادار، فقط نتایج کمی مهم و ارزشمند به نظر آیند.

۱۵- توجه به رویکرد فرایند مدار در ارزشیابی.

توضیح: ارزشیابی که یکی از ارکان اصلی برنامه درسی است. باید از آغاز تا پایان فرایند یاددهی - یادگیری مدنظر باشد تا زمینه لازم برای شناسایی نقاط قوت و تقویت آن فراهم شده و ضعف فراگیران شناسایی و در جهت رفع آنها نیز تلاش لازم انجام بگیرد.

۱۶- پرهیز از سخت‌گیری و سهل‌انگاری در ارزشیابی به منظور حفظ و تقویت منزلت درس قرآن.

توضیح: با توجه به ویژگی‌های درس قرآن، گاهی ارزشیابی این درس با سهل‌انگاری یا سخت‌گیری بیجا همراه می‌شود. این دو حالت تفریط یا افراط هم موجب کاهش منزلت درس قرآن در مقایسه با سایر دروس می‌شود و هم می‌تواند از موانع تحقق اهداف این درس باشد که باید تدابیر لازم برای حفظ منزلت آموزش قرآن فراهم آید.

۱۷- اشاعه برنامه آموزش قرآن از راه‌های گوناگون مانند جلب مشارکت اولیای دانش‌آموزان، صدا و سیما، استفاده از مساجد، مؤسسات ذی‌ربط دولتی و غیردولتی و بهره‌گیری از IT.

توضیح: با توجه به جایگاه ارزشمند قرآن کریم در فرهنگ عمومی جامعه باید حداکثر تلاش در استفاده از امکانات عمومی برای ارتقای آموزش قرآن در مدارس به عمل آید. در این میان، برگزاری جلسات توجیهی برای والدین، مشارکت صدا و سیما در فعالیت‌های آموزش قرآن، استفاده از سایر زمینه‌ها و امکانات آموزشی قرآن در جامعه اهمیت دارد.

۱۸- برنامه آموزش قرآن می‌تواند با استفاده از نتایج پژوهش‌های معتبر، مورد اصلاح و تغییر ضروری قرار گیرد.

توضیح: با وجود بهره‌گیری از همه تجارب و دقت در کار، یک برنامه در عمل با مشکلات و نواقصی روبه‌رو می‌شود. شناسایی این گونه مشکلات و رفع آنها ضروری و مفید است.

فهرست کلمات

سال هفتم تا نهم

ء

ءاباء	* ۷/۲	پدران، جمع آب
ءات	۷/۸	بیخس، بده
ءاتوا	۷/۱۲	پیردازید
ءائینا	۷/۱۰	بخشیدیم به، دادیم به
ءاخرة	۷/۷	آخرت، قیامت
ءال	۹/۵	آل، خاندان
ءامنّا	۸/۶	ایمان آوردیم
ءامنوا	۷/۱۱	ایمان آوردند
ءایات	۷/۱	آیات، نشانه‌ها
ءتقی	۸/۸	تقوا پیشه کن
ءتقوا	۸/۳	تقوا پیشه کنید، تقوا داشته باشید
ءجتنبوا	۸/۱۱	اجتناب کردند، دوری کردند از
ءجر	۷/۳	پاداش
ءجعل	۷/۵	قرار ده
ءجل	۹/۳	سرآمد، مدت، مهلت
ءعد	۷/۸	کسی، یکتا، یگانه
ءحسن	۷/۸	بهتر، بهترین
ءحسین	۸/۵	نیکی کن
ءحکم	۸/۱۱	حکم کن، قضاوت کن

الف

أ	۸/۳	آیا
أئمة	۸/۵	امامان، پیشوایان، جمع امام
أب، أبو،		
أبا، أبی	۷/۱۰	پدر، جمع: آباء
أبتغوا	۹/۸	بجویند، طلب کنید
أبیل	۹/۱۱	شتر
أبوعوا	۸/۱۰	تبعیت کنید، پیروی کنید
أبوعوا	۹/۳	تبعیت کردند، پیروی کردند
أبخذ، أبخذت	۸/۶	گرفت
أبخذ	۹/۱۰	بگیر، قرار بده
أبخذوا	۷/۶	گرفتند
أبخذوا	۷/۹	بگیرید
أخ، أخو،		
أخا، أخی	۷/۲	برادر
أخذنا	۹/۵	مجازات کردیم، گرفتیم
أخوة	۹/۴	برادران
إذ	۷/۸	وقتی که، هنگامی که
إذا	۹/۸	وقتی که
أذكر	۹/۱۰	یاد کن
أذكروا	۸/۹	یاد کنید
إذن	۷/۴	اجازه
إذهب	۷/۹	برو
إرحم	۷/۱۲	رحم و مهربانی کن
أرسل	۸/۲	فرستاد
أرسلنا	۸/۸	فرستادیم
أرض	۷/۱	زمین

* این کلمه اولین بار در کتاب سال هفتم، درس دوم آمده است.

رنگ‌ها، جمع لون	۷/۶	أَلْوَان	رکوع کنید	۷/۱۲	إِرْكَعُوا
الله، خدای یگانه	۷/۱	أَللّٰه	گونه‌ها و شکل‌ها	۹/۱۱	أَزْوَاج
معبود، خدا	۷/۲	إِلَهِ	(ی مختلف)، جمع زوج		
پیامبر اکرم (ص)	۸/۸	النَّبِيِّ	(تا) پاسخ دهم	۸/۱۲	أَسْتَجِبْ
الهام کرده به	۹/۱۲	أَلْهَمَ	سجده کنید	۷/۱۲	أَسْجُدُوا
دردناک	۷/۵	أَلِيمَ	سَخَرَهَا، جمع سَخَر	۹/۴	أَسْحَارَ
یا، آیا	۷/۲	أَمْ	اسم، نام	۷/۱	إِسْمَ
کار، فرمان	۷/۳	أَمَرَ	شکر می‌کنم	۸/۴	أَشْكُرُ
کار، جمع : اُمور	۷/۹	أَمَرَ	صبور و شکيبا باش، صبر کن	۷/۱۰	إِصْبِرْ
ثروت، جمع مال	۹/۴	أَمْوَالِ	اهل، یاران	۹/۹	أَصْحَابِ
راستگو و درستکار،	۸/۳	أَمِينِ	اصلاح کنید	۹/۴	أَصْلِحُوا
مورداعتماد			محو و نابود کرد، همراه کرد	۹/۹	أَفْضَلُ
که، اینکه	۸/۴	أَنْ	اطاعت کنید، پیروی کنید	۸/۳	أَطِيعُوا
اگر، نه، نیست	۸/۳	إِنْ	عبادت می‌کنم	۸/۱۰	أَعْبُدُ
قطعاً	۷/۱	إِنَّ	عبادت کن	۷/۳	أُعْبُدْ
که، اینکه، قطعاً	۷/۷	أَنَّ	عبادت کنید	۷/۲	أُعْبُدُوا
من	۷/۹	أَنَا	اعمال، کارها	۹/۳	أَعْمَالِ
بازگشتند	۸/۱۱	أَنَابُوا	عمل می‌کنم، انجام می‌دهم	۸/۲	أَعْمَلُ
رویاندیم	۸/۳	أَنْبَتْنَا	درختان انگور، جمع عَنَب	۷/۶	أَعْنَابِ
تو	۷/۲	أَنْتَ	پناه می‌برم	۹/۱۲	أَعُوذُ
پراکنده شوید	۹/۸	إِنْتَشِرُوا	پیامرز	۷/۱۲	إِغْفِرْ
شما	۷/۴	أَنْتُمْ	انجام دهید	۷/۱۲	إِفْعَلُوا
هشدار ده	۹/۱۰	أَنْذِرْ	رستگار شد	۸/۱	أَفْلَحَ
نازل کرد، فروفرستاد	۷/۸	أَنْزَلَ	به پا دارید	۷/۱۲	أَقِيمُوا
نازل شد	۹/۳	أُنْزِلَ	بیشتر	۷/۱	أَكْثَرُ
فرو فرستادیم، نازل کردیم	۷/۳	أَنْزَلْنَا	مگر	۷/۱	إِلَّا
بخشیدی، نعمت دادی	۸/۴	أَنْعَمْتَ	به، به سوی	۷/۲	إِلَى
فقط	۷/۲	إِنَّمَا	که، چیزی که، کسی که	۸/۴	أَلَّتِي
رودها	۹/۴	أَنْهَارِ	کسی که	۷/۲	أَلَّذِي
یا	۹/۹	أَوْ	کسانی که	۷/۷	أَلَّذِينَ

أَوْحَى ۷/۶ وحی کرد

أَوْحَيْنَا ۹/۱ وحی کردیم

أُولَئِكَ ۷/۱۱ آنها

أُولُوا الْأَلْبَابِ ۸/۱۱ خردمندان

أُولِيَاءَ ۸/۶ سرپرستان، دوستان،

جمع ولی

أُولَئِينَ ۹/۲ پیشین، پیشینیان

أَهْلَ ۷/۹ خانواده

أَيُّ ۹/۹ کدام، کدام یک

ب

بَ ۷/۱ به، با

بَأْسَ ۹/۷ سختی

بَارِكْنَا ۸/۱۰ برکت دادیم

بَاطِلَ ۷/۷ باطل، پوچ و بیهوده

بَحْرَ ۸/۴ دریا

بَرَّ ۸/۴ خشکی، صحرا

بَشَرٍ ۷/۱ بشر، انسان

بُشْرَى ۸/۲ بشارت دهنده، بشارت

بَشِيرَ ۸/۸ بشارت ده

بَصَائِرَ ۹/۲ بصیرت ها، بینش ها

بَصِيرَ ۷/۹ بینا

بَلَدَةَ ۹/۱ سرزمین، شهر

بَنَى ۹/۱۲ ساخت، بنا کرد

بِنَاءَ ۸/۱۲ بنا، سرپناه

بَيَانَ ۹/۶ سخن، سخن گفتن

بَيْعَ ۹/۸ خرید و فروش

بَيْنَ ۹/۲ بین، میان

بَيِّنَاتٍ ۹/۷ دلایل روشن، جمع بَيِّنَةٍ

بُيُوتَ ۷/۶ خانه ها، جمع بَيْتَ

ت - ث

تَبَارَ ۹/۱۰ هلاکت، نابودی

تَبَارَكَ ۸/۱۲ برقرار و پرخیر است

تَتَّقُونَ ۸/۳ تقوا پیشه می کنید، تقوا دارید

تُجَاهِدُونَ ۹/۸ جهاد و تلاش می کنید

تَجْرَى ۹/۴ روان است

تَحْتَ ۹/۴ زیر

تُرْجَعُونَ ۸/۱۰ بازگردانده می شوید

تُرْحَمُونَ ۹/۴ مورد رحمت قرار می گیرید

تَزْرَعُونَ ۹/۶ می روینید، زراعت می کنید

تَسْتَوِي ۹/۲ مساوی است

تَشْرَبُونَ ۹/۶ می آشامید، می نوشید

تَشْكُرُونَ ۹/۶ شکر می کنید،

سپاسگزاری می کنید

تَعَالَى ۷/۴ برتر است

تَعْقِلُونَ ۷/۲ اندیشه می کنید

تَعْمَلُونَ ۷/۳ عمل می کنید، انجام می دهید

تُفْلِحُونَ ۹/۸ رستگار می شوید،

موفق می شوید

تَقْوَى ۷/۱۰ تقوا، پرهیزکاری

تِلْكَ ۸/۷ این، آن

تُنَجِي ۹/۸ نجات می دهد

تَنْزِيلَ ۸/۱۲ نازل کردن، فروفرستادن

تَوْبَ، تَوْبَةٍ ۸/۱۲ توبه، بازگشت

تَوَكَّلْ ۷/۳ توکل کن

ثَوَمِنُونَ ۹/۸ ایمان می آورید

تَهْتَدُونَ ۹/۱ هدایت شوید، هدایت می شوید

ثَقِيلَ ۹/۱۰ سنگین، گران بار، با ارزش

ثُمَّ ۹/۱۱ سپس، باز هم

نَمَرَات ۷/۶ میوه‌ها، جمع نَمَرَة

ج

جاء ۷/۲ آمد، آمد برای
جاهد ۸/۶ تلاش و جهاد کرد
جاهل ۷/۴ نادان، بی‌خرد
جبال ۷/۶ کوه‌ها، جمع جبَل
جزاء ۹/۹ پاداش
جعل ۸/۲ قرار داد
جعلنا ۷/۸ قرار دادیم
جُنود ۹/۴ لشکریان، جمع جُنْد
جَنَّة ۹/۱۲ جَنَّتَان

ح

حاسد ۹/۱۲ حسود
حدید ۹/۷ آهن
حَسِبَ ۸/۶ گمان کرد
حَسْبُ ۹/۹ کافی است
حَسَن ۷/۱۱ نیکو، خوب
حَقُّ ۷/۱ حق، درست
حکیم ۸/۷ حکیم، حکمت آموز
حمد ۷/۵ سپاس و ستایش
حِیَاة ۸/۷ حیات، زندگی
حِیْثُ ۹/۹ جا، هر کجا

خ

خاب ۹/۱۲ نومید و ناکام شد
خاشع ۸/۱ فروتن، متواضع
خَالِدِینَ ۹/۹ جاودان

خَالِق ۸/۹ خالق، آفریننده

خَبِير

۸/۸ آگاه، باخبر

خَلَقَ

۷/۱ خلق کرد، آفرید

خُلِقْتُ

۹/۱۱ خلق شد

خَلَقْنَا

۷/۱۲ خلق کردیم، آفریدیم

خَلِيفَة

۸/۱۱ خلیفه، جانشین

خَوْف

۹/۹ ترس

خَيْر

۷/۱۰ خوب، بهتر، بهترین

د-ذ

داعی ۸/۸ دعوت کننده
دَخَلَ ۹/۱۰ داخل شد به، وارد شد به
دُعَاء ۷/۵ دعا، درخواست
دُرِّيَّة ۷/۵ فرزند، نسل
ذِکْر ۹/۵ پند، یاد
ذَلِکَ ۷/۳ این، آن
ذَلِکُم ۹/۸ این، آن
ذُنُوب ۹/۸ گناهان، جمع ذَنْب
ذو، ذَا، ذی ۸/۱۲ صاحب، دارای
ذَهَبَ ۷/۱۱ رفت

ر

رَأَيْتُمْ ۹/۶ دیدید، دقت کردید
رَازِق ۷/۱۱ روزی دهنده
رَبِّ ۷/۲ پروردگار
رَتِّلَ ۹/۱۰ آرام و با دقت بخوان
رَجُل ۸/۱۰ مرد
رَحْمَن ۷/۱ بخشنده، خدای بخشنده
رَحْمَة ۷/۱ رحمت، لطف

رَحِيم	۷/۱	مهربان	۹/۴	سَكِينَة	۹/۴	آرامش
رِزْق	۷/۱۰	روزی	۸/۱۰	سَلَام	۸/۱۰	سلام، درود
رُسُل	۹/۷	پیامبران، جمع رسول	۷/۵	سَمَاء	۷/۵	آسمان
رَسُول	۸/۳	پیامبر، فرستاده	۷/۱	سَمَاوَات	۷/۱	آسمان‌ها
رَفَعَ	۹/۶	برافراشت	۷/۵	سَمِيع	۷/۵	شنوا
رُفِعَتْ	۹/۱۱	برافراشته شد	۹/۲	سَوَاء	۹/۲	یکسان، مساوی
رِيَّاح	۸/۲	بادها، جمع ریح	۹/۱۲	سَوَى	۹/۱۲	درست و کامل کرد
			۹/۲	سَيِّئَات	۹/۲	کارهای بد، بدی‌ها، جمع سَيِّئَة

ز

زَارِع	۹/۶	کشاورز، رویاننده
زَرَع	۷/۶	زراعت، کشاورزی
زَكَاة	۸/۱	زکات
زَكَّى	۹/۱۲	پاک گردانید، رشد و نموداد
زَوْج	۸/۳	نوع، گونه
زَيْتُون	۷/۶	زیتون
زَيْنَة	۷/۸	زینت، زیبایی

س

سَاءَ	۹/۲	چه بد است
سَائِل	۹/۴	نیازمند، درخواست کننده
سَأَلَتْ	۹/۱	پرسیدی از
سُبَات	۷/۲	آسایش، استراحت
سَبَح	۹/۱۰	کار و تلاش
سَبَّحَ	۷/۱۰	تسبیح گوی
سُبْحَانَ	۷/۱۱	پاک و بی عیب است
سَبِيل	۸/۱۱	راه، جمع: سُبُل
سَجَدُوا	۷/۸	سجده کردند
سِرَاج	۷/۸	چراغ
سُطِخَتْ	۹/۱۱	گسترده شد، هموار شد
سَعِير	۹/۹	دوزخ، آتش فروزان

ش

شَاهِد	۸/۸	شاهد، گواه
شَجَر،		
شَجَرَة	۷/۶	درخت
شَدِيد	۷/۴	سخت
شَرَعَ	۹/۱	تشریع کرد، مقرر کرد
شَرِيك	۷/۷	شریک، همتا
شِفَاء	۷/۶	درمان
شَكَّ	۸/۹	شک، تردید
شَمْس	۷/۱	خورشید
شَيْء	۷/۲	چیز

ص - ض

صَالِح	۷/۹	خوب، شایسته، کارخوب
صَالِحَات	۷/۷	کارهای خوب
ضَر	۷/۹	سینه، جمع: صُدُور
صَدَّوْا	۹/۳	مانع شدند
صِرَاط	۷/۴	راه
صَغِيرَة، صَغِير	۷/۸	کوچک
صَلَاة	۷/۵	نماز

صَمَد	۹/۱۲	بی نیاز	عَزِیز	۷/۴	عزتمند، شکست ناپذیر
صُور	۸/۱۲	صورت‌ها، چهره‌ها،	عَسَى	۹/۴	شاید، چه بسا
صَوَّرَ	۸/۱۲	تصویرها، جمع صَوْرَة	عَظِیم	۹/۴	بزرگ
ضَحَى	۹/۱۲	روشنایی،	عِقَاب	۸/۱۲	کیفر، مجازات
ضَلال	۷/۱۰	گمراهی	عِلْم	۸/۱	دانست
			عَلَّمَ	۹/۶	یاد داد، آموخت
			عَلَى	۷/۲	بر
			عَلِیم	۸/۱	دانا
			عَمَل	۷/۹	عمل، کار
			عَمِلُوا	۷/۸	عمل کردند، انجام دادند
			عَمَّ	۹/۱۱	از چه
			عَن	۷/۳	از
			عِنْد	۹/۲	نزد
			عُیُون	۷/۵	چشمه‌ها، جمع عَین

ط

طَوَّلَ	۸/۱۲	نعمت فراوان
طَوَّلَ	۹/۱۰	طولانی، بسیار
طَهَّرَ	۸/۲	پاک، پاک کننده
طَبَّیْبَات	۸/۱۲	غذاهای پاک
طَیْر	۸/۱	پرنده، پرندگان

ظ

ظَالِمِینَ	۷/۷	ظالمان، ستمگران
ظَاهِرًا	۸/۷	ظاهری
ظُلُمَات	۷/۱	تاریکی‌ها
ظَنَّنَ	۷/۱۱	گمان کرد

ع

عَاقِبَة	۷/۱	عاقبت
عَالِم	۷/۱۰	دانا
عَالَمِینَ	۸/۲	جهانیان، مردم
عِبَاد	۷/۵	بندگان، جمع عِبْد
عِبَادَة	۷/۹	عبادت، پرستش
عَدَن	۹/۸	جاودان
عَدُوّ	۷/۷	دشمن
عَذَاب	۷/۵	عذاب، کیفر

غ

غَافِر	۸/۱۲	آمرزنده
غَافِلُونَ	۸/۷	افراد غافل، افراد بی توجه
غَدَّ	۹/۷	فردا
غَفُور	۷/۳	بسیار آمرزنده
غَمَّ	۱/۱۱	غم، اندوه و ناراحتی
غَنِیَّ	۸/۶	بی نیاز

ف

فَدَّ	۷/۲	پس، و، آنگاه
فَائِز	۹/۷	رستگار، موفق
فَاسِق	۹/۷	نافرمان، گناه کار، منحرف
فَاطِر	۸/۹	پدیدآورنده، خالق
فَاعِل	۸/۱	انجام دهنده
فُجُور	۹/۱۲	بدکاری، زشت کاری

فُرْقَان

۸/۲ وسیله تشخیص حق از باطل،

یکی از نام‌های قرآن

فَسَاد

۸/۵

فساد، خرابی

فَضْل

۷/۳

لطف و رحمت

فَطَرَ

۸/۱۰

پدید آورد

فَلَقَ

۹/۱۲

سپیده دم

فَوْز

۹/۴

موفقیت، رستگاری

فی

۷/۱

در

ک

کَ

۷/۳

تو، ت

كَ

۸/۶

مانند

كَافِر

۷/۴

کافر، بی ایمان

كَانَ

۷/۷

بود، است

كَانُوا

۹/۴

بودند

كَانُوا يَعْلَمُونَ ۸/۶ می دانستند

كَانُوا يَعْمَلُونَ ۹/۳ انجام می دادند، عمل می کردند

كَبِير، كَبِيرَةٌ ۷/۷ بزرگ

كِتَاب

۷/۱

کتاب، قرآن

كَثِير

۷/۹

بسیار

كَذَّبَ، كَذَّبَتْ ۸/۳ تکذیب کرد، انکار کرد

كَذَّبُوا بِ ۷/۱۱ تکذیب کردند، انکار کردند

كَذَلِكَ

۷/۱۱

این چنین

كَرِيم

۷/۱۲

ارزشمند، گران قدر

كَفَرُوا

۷/۱۱

کافر شدند

كُفُوا

۹/۱۲

همانند، همتا

كُلَّ

۷/۲

هر، همه

كَلَّا

۹/۱۱

هرگز چنین نیست

كُم

۷/۱

شما، تان

كَمْ

۸/۳

چقدر، چه بسیار

كَمَا

۸/۵

همان طور که

كُنَّا

۷/۱۰

بودیم، هستیم

كُنَّا نَسْمَعُ ۹/۹ گوش شنوا داشتیم، می شنیدیم

كُنْتُ

۷/۹

بودی، هستی

كُنْتُ

۷/۱۱

بودم، هستم

كُنْتُمْ

۷/۱۰

بودید، هستید

كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۹/۸ می دانستید

كَهْف

۷/۸

غار

ق

قَابِل

۸/۱۲

پذیرنده، قبول کننده

قَالَ

۷/۲

گفت

قَالُوا

۷/۴

گفتند

قَبِلَ

۷/۱۰

قبل از، پیش از

قَدْ

۷/۱۰

قطعاً

قَدَر

۹/۱

اندازه

قَدِر

۹/۹

اندازه

قَدَّرَ

۸/۲

اندازه گیری کرد

قَدِير

۷/۲

توانا

قَرَار

۸/۱۲

جایگاه امن

قُضِيَ

۹/۸

تمام شد

قُل

۷/۲

بگو

قُلْنَا

۷/۸

گفتیم

قُلُوب

۷/۴

قلب‌ها، دل‌ها

قَلِيل

۹/۱۰

اندک، کم

قَمَر

۷/۱

ماه

قَوْل

۸/۱۱

سخن، گفتار

قَوْم

۷/۱

قوم، گروه

قَوِي

۹/۷

قوی، قدرتمند

کَيْفَ ۹/۱۱ چگونه

ما ۸/۳ نه، نیست

ماء ۸/۲ آب

ما کَانَ ۸/۳ نبود، نیست

مُبَارَك، مُبَارَكَة ۹/۲ مبارک، با برکت

مُبَشِّر ۸/۸ بشارت‌دهنده، مژده دهنده

مُبِين ۷/۱۰ روشن

مُتَّقِينَ ۷/۵ افراد با تقوا

مَثَل ۸/۶ مثل، داستان

مُجْرِم ۷/۸ گناهکار

مَحْرُوم ۹/۴ محروم، نیازمند

مُحْسِن ۷/۴ نیکوکار

مَحْيَا ۹/۲ زندگی

مُخْتَلِف ۷/۶ گوناگون

مَخْرَج ۹/۹ راه نجات، محل خروج

مَدِينَة ۸/۱۰ شهر

مُدْكِر ۹/۵ پندگیرنده

مُرْسِل ۹/۲ ارسال‌کننده، فرستنده

مُرْسِلِينَ ۸/۳ پیامبران

مَسَاكِين ۹/۸ خانه‌ها، جمع مَسْكَن

مُسَمًّى ۹/۳ مشخص، معین

مَصِير ۸/۱ بازگشت، بازگشتن

مَعَ ۸/۴ با، همراه با

مَعَاش ۹/۱۱ زندگی

مُعْرِض ۸/۱ روی‌گردان

مُفْسِدِينَ ۸/۵ مفسدان، خرابکاران

مُفْلِحُونَ ۸/۷ رستگاران

مُقِيم ۷/۵ برپاکننده

مَلِك ۷/۱۲ فرمانروا

مُلْك ۷/۱۱ فرمانروایی

ل

لِ ۷/۱ برای

لَ ۷/۲ قطعاً

لَا تَتَّبِعْ ۸/۱۱ تبعیت نکن، پیروی نکن

لَا تَتَفَرَّقُوا ۹/۱ متفرق نشوید، پراکنده نشوید

لَا تَزِدْ ۹/۱۰ نیفزای، زیاد نکن

لَا تُطْعِ ۸/۸ اطاعت نکن، پیروی نکن

لَا تَطْعَمُوا ۹/۶ طغیان نکنید، از حد نگذرید

لَا تَكُونُوا ۹/۷ نباشید

لَا يُخْلِفْ ۸/۷ تخلف نمی‌کند، خلاف نمی‌کند

لَا يَسْخَرُ ۹/۴ نباید مسخره کند، مسخره نکند

لِبَاس ۸/۲ لباس، پوشش

لُدُن ۷/۸ نزد

لِسَان ۷/۹ زبان، جمع: أَلْسِنَة

لَعَلَّ ۹/۱ نا، شاید

لَعُو ۸/۱ بیهوده، کار بیهوده

لَقَدْ ۷/۱۰ قطعاً

لَكِنَّ ۷/۱ لیکن، ولی

لَمْ نَجْعَلْ ۹/۱۱ قرار ندادیم

لَمْ يَكُنْ ۹/۱۲ نیست، نبود

لَمْ يَلِدْ ۹/۱۲ کسی از او متولد نشده است

لَمْ يُولَدْ ۹/۱۲ از کسی متولد نشده است

لَوْ ۸/۶ اگر، ای کاش

لَيْل ۷/۱ شب

م

ما ۷/۱ آنچه

مِلَّةٌ	۷/۳	دین، آیین	نَجَّینَا	۷/۱۱	نجات دادیم
مَمَات	۹/۲	مرگ	نَحْلُ	۷/۶	زنبور عسل
مِنْ	۷/۱	از	نَحْنُ	۷/۱۰	ما
مَنْ	۸/۱	هرکس، کسی که، چه کسی	نَخِیلُ	۷/۶	درختان خرما، جمع نَخْل
مَنَافِعُ	۹/۷	فایده‌ها	نُذِرُ	۳/۵	هشدارها، هشداردهندگان
مِنْ دُونَ	۸/۶	به جای، غیر از	نَذِیرُ	۸/۲	هشداردهنده
مُنْذِرُ	۹/۲	هشداردهنده، بیم‌دهنده	نُرِیدُ	۸/۵	می‌خواهیم
مُنِیرُ	۸/۸	روشنی‌بخش	نَزَلَ	۸/۲	نازل کرد، فرود فرستاد
مَوْتُ	۹/۹	مرگ	نُزِلَ	۹/۳	نازل شد
مَوْلٰی	۷/۱۲	سرپرست، دوست و یاور	نِسَاءُ	۹/۴	زنان
مُؤْمِنُ	۷/۵	مؤمن، با ایمان	نَسُوا	۹/۷	فراموش کردند
مِیْهَادُ	۹/۱۱	محل آرامش و استراحت	نَشَاءُ	۹/۶	می‌خواهیم
مُهِتَدُونَ	۸/۱۰	هدایت‌شدگان، راه یافتگان	نُصِیْبَتُ	۹/۱۱	برپا شد
مَهْدُ	۹/۱	محل آرامش	نِصْفُ	۹/۱۰	نصف، نیم
مُهِینُ	۷/۱۱	خوارکننده	نَصِیرُ	۷/۱۲	یاور
مَیِّتُ	۹/۱	مرده	نَعِیلُ	۹/۹	اندیشه و درک می‌کنیم
مِیزَانُ	۹/۶	ترازو، وسیلهٔ سنجش	نِعَمُ	۷/۱۲	چه خوب ... است
			نِعْمَةٌ	۸/۴	نعمت، هرچیز خوبی که خدا به انسان بخشیده است

ن

نَا	۷/۳	ما، مان	نَعِیمُ	۷/۱۱	پر نعمت
نَارُ	۹/۷	آتش	نَفْسُ	۸/۶	خود، جان، جمع: أَنْفُسُ
نَادِیْ	۷/۱۱	ندا کرد، صدا زد	نَفْسُ	۹/۷	شخص، انسان
نَاسُ	۷/۱	مردم	نَوْدِیَ	۹/۸	ندا داده شد
نَبَأُ	۸/۵	خبر، جمع: أَنْبَاءُ	نُورُ	۷/۱	نور، روشنائی
نَبِیٌّ	۸/۸	پیامبر	نَوْمُ	۸/۲	خواب
نَتَلُو	۸/۵	تلاوت می‌کنیم، می‌خوانیم	نَهَارُ	۷/۱	روز
نَجْزِی	۸/۱۰	جزا می‌دهیم، پاداش می‌دهیم			
نَجْعَلُ	۸/۵	قرار می‌دهیم			
نَجْمُ	۹/۶	عَلَف، گیاه بدون ساقه			
نُجُومُ	۷/۶	ستارگان، جمع نَجْمُ			

و

وَ	۹/۱۲	سوگند به
وَاحِدُ	۷/۳	یگانه، یک

وَارِثِينَ	۸/۵	وارثان	يَتَفَكَّرُونَ	۷/۶	فکر می کنند
وَالِدَيَّ	۷/۵	پدر و مادرم	يَتَّقِي (يَتَّقِي)	۹/۹	تقوا داشته باشد، تقوا دارد
وَجَدُوا	۷/۸	یافتند	يَتَوَكَّلُ	۹/۹	توکل می کند
وَصَىٰ	۹/۱	سفارش کرد، وصیت کرد	يُجَاهِدُ	۸/۶	جهاد و تلاش می کند
وَصَّيْنَا	۹/۱	سفارش کردیم، وصیت کردیم	يَجْعَلُ	۹/۹	قرار می دهد
وَضَعَ	۹/۶	قرارداد، نهاد	يُحِبُّ	۸/۵	دوست دارد
وَعَدَ	۷/۱	وعده	يَحْتَسِبُ	۹/۹	گمان می کند
وَكَيلٌ	۸/۸	مدافع و پشتیبان	يَحْزَنُونَ	۹/۹	اندوهگین می شوند، غمگین می شوند
وَلَدٌ	۸/۲	فرزند	يَحْكُمُونَ	۹/۲	حکم می کنند، قضاوت می کنند
وَيْلٌ	۷/۴	وای بر			
هـ					
هـ	۷/۲	او، شش، آن	يُحْيِي	۹/۲	زنده می کند
ها	۷/۲	آن، شش، او	يُخْرِجُ	۸/۹	خارج می شود
هُدًى، هُدًى	۷/۱	هدایت	يَدُ	۹/۹	دست، جمع: آیدی
هُدًى	۸/۱۱	هدایت کرد	يُدْخِلُ	۹/۴	وارد می کند
هَذَا	۷/۴	این	يَرْزُقُ	۸/۹	روزی می دهد
هَلْ	۷/۴	آیا	يُرْسِلُ	۸/۴	می فرستد
هُمْ	۷/۱	آنها، شان	يَسْأَلُ	۸/۱۰	درخواست می کند
هُمَا	۸/۱۰	آن دو	يُسَبِّحُ	۸/۱	تسبیح می کند، به نیکی و باکی یاد می کند
هُنَّ	۹/۱	آنها، ایشان	يَسْتَغْفِرُونَ	۹/۵	استغفار می کنند، آمرزش می خواهند
هُوَ	۷/۱	او	يَسْتَمِعُونَ	۸/۱۱	گوش می دهند به
هَوًى	۸/۱۱	هوا و هوس	يَسْتَوِي	۹/۷	مساوی است
ی					
ی	۷/۲	من، یم	يَسْجُدُ	۹/۶	سجده می کند
یا	۷/۲	ای	يَسْرَنَا	۹/۵	آسان کردیم
یا أَيُّهَا	۷/۱	ای	يُشْرِكُونَ	۸/۴	شریک قرار می دهند
يَأْتِي	۹/۱۰	می آید	يُشْكِرُونَ	۷/۳	شکر می کنند
يَبْلُو	۹/۹	می آید	يُضِلُّ	۸/۱۱	گمراه می کند
يَبْلُو	۹/۹	می آید	يَظْلِمُ	۷/۸	ظلم می کند، ستم می کند

یَعْبُدُونَ	۸/۱۱	عبادت می کنند	يَكُونُوا	۹/۴	می باشند، باشند
يَعْرِجُ	۸/۹	بالا می رود	يَلِجُ	۸/۹	فرو می رود
يَعْقِلُونَ	۷/۶	تعقل و اندیشه می کنند	يُمِيتُ	۹/۲	می میراند
يَعْلَمُ	۸/۹	می داند	يَنْزِلُ	۸/۹	نازل می شود
يَعْلَمُونَ	۷/۳	می دانند	يَنْصُرُ	۹/۷	یاری می کند
يَعْمَلُونَ	۷/۷	انجام می دهند، عمل می کنند	يَنْظُرُونَ	۳/۱۱	می بینند، دقت می کنند
يَغْشَى	۹/۱۲	می پوشاند	يُوتُونَ	۸/۷	می پردازند
يَغْفِرُ	۹/۸	می آمرزد، می پوشاند	يُؤَخِّرُ	۷/۲	به تأخیر می اندازد،
يَفْعَلُونَ	۸/۱	انجام می دهند			مهلت می دهد
يَقْبَلُ	۷/۱۲	قبول می کند، می پذیرد	يُوحَى	۷/۹	وحی می شود
يَقُولُونَ	۷/۸	می گویند	يُوسِسُ	۹/۱۲	وسوسه می کند
يَقُومُ... بِـ	۹/۷	رفتار کند ... به،	يُوقِنُونَ	۸/۷	یقین دارند
		به پا دارد	يُولِجُ	۸/۹	داخل می کند
يُقِيمُونَ	۸/۷	اقامه می کنند، برپا می دارند	يَوْمُ	۷/۵	روز
يَكُونُ	۸/۲	می باشد	يَوْمَئِذٍ	۷/۱۱	آن روز
يَكُونُونَ،			يَهْدِي	۷/۷	هدایت می کند

منابع

- ۱- قرآن کریم
- ۲- قرآن کریم ترجمه آقایان: آیه الله مکارم شیرازی، مرحوم دکتر سیدجلال الدین مجتبی،
مرحوم استاد محمد مهدی فولادوند
- ۳- در محضر قرآن کریم، با ترجمه و توضیحات لغوی و ادبی، دکتر حمیدرضا مستفید، جلد
اول و آخر، مرکز طبع و نشر قرآن کریم جمهوری اسلامی ایران
- ۴- قاموس قرآن کریم، سید علی قرشی، دارالکتب الاسلامیه
- ۵- المعجم المفهرس لالفاظ القرآن الکریم، محمد فؤاد عبدالباقی
- ۶- معجم اعراب الفاظ القرآن الکریم، شیخ محمد فهیم ابوعبیه
- ۷- مصحف الشروق المفسر المیسر، دارالشروق
- ۸- تفسر نمونه، زیر نظر آیه الله مکارم شیرازی
- ۹- پژوهشی در اعجاز علمی قرآن، دکتر محمدعلی رضایی اصفهانی، مرکز نشر علوم و
معارف قرآن کریم

